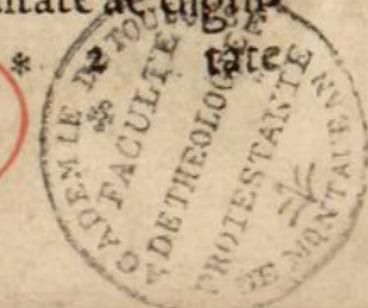


DYAMES TOME 3 de ROSTANG 103

STUDIOSIS ADOLE-
scētibus, Antonio & Bartholomeo Saileris,
clariss. uiri domini Hieronymi Saileris
filijs, Ioan. Oporinus S. D.



RISTIPPVS
interrogatus quo
modo differret ho
mo doctus ab in
docto, grauiter re
spondit: Sicut equus domitus ab
indomito. Voluit significare uir
sapiens, ut quemadmodum ho
mo ineruditus rapitur suis deprā
uatis affectibus, quasi per deuia
& præcipitia humanæ uitæ, tan
quam equus indomitus ac prefra
ctus; sic etiam qui est liberali do
ctrina exultus, præceptisq; phi
losophiæ mansuetus, non mo
do ut in hac uitæ consuetudine
cum quadam suavitate ac digni



EPISTOLA

tate inter homines uiuere possit,
magis erit accommodatus, sed e-
tiam sibi & toti reipub. ingentes
adferet utilitates. Nam qui gu-
berracula tenent reipub. homi-
nes inerudit, quid aliud queſo ui-
deri possint cum pro tribunali se-
dēt iudicaturi de grauissimis con-
trouersijs, quām quod uulgō di-
ci solet, canis in balneo: aut iuxta
Aristippi quoqz sententiam, la-
pis super lapidem: Vera profe-
cto eruditio in primis utilis ac ne-
cessaria est ad omnē uitae functio-
nem, quam uerum ἐπανόρθωμα
sylvestris ac depravatae naturae
queas appellare. Hæc una libera-
lis philosophicæ doctrinæ insti-
tutio uerè medetur animi mor-
bis, iuuenib. adfert sobrietatem,
senibus solatium, pauperibus di-
uitias,

N V N C V P A T O R I A.

uitias, diuitibus ornamentum. In
hac igitur una summis ingenij s-
laborandum est, ut quampluri-
mum crescant eruditione ac do-
ctrina, suamq; rem pub. augent
dignitate. Itaq; serio cum animis
uestris reputare debetis, optimi
adolescentes, cum frequenter, tum
etiam diligenter, non aliquo ca-
su aut fortuna uos editos esse in
hanc lucem, ut in otio aut suauita
te uiuatis, cōmuni hominum mo-
re, seruientes uoluptatibus: sed
certo supremi Numinis consilio
uos esse natos, ut pericula Eccle-
siæ Christi rectè intelligatis, & o-
nera reipub. Christianq; quoad fi-
eri poterit, uestris humeris susti-
neatis. Nam quo quisque est uel
nobiliore loco natus, uel fortu-
nis amplioribus ornatus, eo ma-

EPISTOLA

gis debet existimare publica pericula Ecclesiæ reiç pub. ad seipsum pertinere. Dum in hac mortalitate uersamur, utrumq; oculum nostrum ad utrancq; uitæ gubernationē intendere debemus. Primum ergo illud nobis propoenendum erit in uita, ut æternam salutaremq; doctrinam Ecclesiæ Dei accuratissimè perdiscamus. Deinde, ut rempublicam ipsam honestis, & iuxta præscriptū uerbi diuini traditis legibus grauiter & sapienter pro uiribus nostris gubernari, administrari' que cum remus. Pro illustranda gloria Dei, pro conseruanda doctrina coelesti, ea' que ad posteros nostros integra incorruptaç transmittenda, pro iusta defensione patriæ, non modo qui ex animo

Chri-

NVN CUPATORIA.

Christiani sunt, sed etiam qui inter ethnicos meliores fuerūt, sanguinē suum profundere non miserum, aut pertimescendum, sed gloriosum quoq; aut etiam extendū sibi putauerunt. Hæc uos perpetuò cogitare decet optimi adolescentes, hęc sine intermissione meditari: & quoties in manus sumitis uestros libellos, toties arma uestra, & quasi diuina quædam instrumenta uos accipere existimate, ex quibus doctrinam ueræ religionis percipiatis, et omnem præterea liberalē eruditio nem uobis comparetis: quarum cum altera ornabitis olim Ecclesiā Dei uestro exemplo & doctrina, cum altera uero rem pub. etiam prudenter atq; utiliter administrabitis cum magna, Deo

E P I S T O L A

bene fortunāte, dignitate. Ut autem utrūq; hoc ad ipsam camini, omnia uobis domi forisq; parata sunt, quæ ad summā doctrinam cum singulari etiā uirtute ac pietate cōiungendam uideri cuiquā mortalium possunt necessaria. Vestri enim ambo parētes, quorum uirtutem ac pietatem quotidie cum ingenti admiratione debetis intueri, duo clarissima lumen a sunt, quæ ad capessendum alacriter & animose studium uirtutis ac pietatis, quasi in sublimi atque illustri quodam loco posita uobis praeluent. Nam pater uester, uir clarissimus, nihil omnino prætermittit, eorum quæ ad institutionē uestrā putat esse utilia, aut necessaria, ut uos quamplurimū eruditio ne, uirtute, ac pietate cæteris uestri

N V N C V P A T O R I A.

uestri ordinis adolescentib. præstetis. Mater uerò ea excellit pietate, prudentia, & integritate, etiamq; in omni actione tuetur gratitudinem admirabilem, ut uel hæc sola seculi nostri ornamentum uideri possit, quæ in istis summis uirtutibus cum antiquis illis Heroinis conferenda uideañ. Vos ipsi testimonium illi præbebitis luctulentum, quanta cura & solitudine uestram teneram ætatem instituat, quanta pietate illa ipsa precationis formulas uobis quotidie prescribat, quanta grauitate orationis uos & totā familiam ad amorem religionis, ad studiū uirtutis soleat cohortari. Erit profectò anima istius mirandæ atq; imitandæ heroinæ custodita quasi in fasciculo uiuentiū apud De-

EPISTOLA

um, sicut alloquebatur sancta illa
mulier Abigail Dauidē regem:
cuius mulieris simulachrum hæc
mater uestra repræsentat euiden-
tissimum. Cum uero tanta uirtu-
te procreati sitis adolescentes, ne-
quaquam satisfacere poteritis ue-
stræ, quam de uobis cōceperunt
boni omnes, expectationi, nisi
pietate ac eruditione reliquos æ-
quales uestros longo interuallo
superetis. Nam à talibus parenti-
bus degenerare, uobis sanè fuerit
turpissimum: eorum autem uir-
tutem superare, cùm glriosum,
tum etiam pulcherrimum. Per-
moueri sanè debetis imitatione
paternæ uirtutis, uestræq; digni-
tatis cogitatione, ne quā contin-
gat, ut sedentes in publica sapien-
tum hominum congregacione,
cum

N V N C V P A T O R I A.

cum gubernatio reipub. uestræ
industriæ permittetur, lapis su-
per lapidem sedere uideatur.

Quod si ab hoc exemplo uirtutis
domestico uestros oculos defle-
ctatis, foris quoq; uidebitis non
paucos eruditione ac uirtute pre-
stantes, apud quos certissimam
penè opinionē de indole uestra
concitaſtis: quorum aliquos ego
noui minimè sanè uulgares, qui
ut uos augere possint omni or-
namento uirtutis ac doctrinæ, fo-
licitè procurant. Peruenietis au-
tem ad istam quam parentes ue-
stri atq; omnes boni optant eru-
ditionem, si scientiarum studia,
omnesq; uiros eruditos, non fo-
lum amabitis, sed etiam cum
admiratione quadam tanquam
cœlestia numina intuebimini.

Nam

EPISTOLA

Nam ut grauissimè docet Socrates apud Platonem, μάλα φιλοσόφου τὸ πάθος, τὸ θαυμάζειν. οὐδὲ ἀλλαρχὴ φιλοσοφίας, οὐδὲν. Ego quoque ut studia uestra promouerem, uosque ad amorem pietatis excitarem, istos libellos Dramatum sacrorum nomini uestro inscribere uolui: quos propter argumenti uarietatem, cum utilitate non uulgari cōiunctam, arbitror uobis fore gratissimos. Cum autem legetis argumenta sacra, latina oratione in scenam producta, uidebitisque non pauca ex illis esse partim à studiosis adolescentibus uestrae ciuitatis, partim eruditis uiris, ciuibus quoque uestris composita: cogitate in animis uestris, uobis esse à me propositum exemplum, atque etiam calcar

N V N C V P A T O R I A.
calcar additum, ut uos quoque si-
mili studio incensi, & honestissi-
mo gloriæ stimulo concitati, uel
hæc ipsa, uel ornatoria prestatore
aliquando contendatis. Valete:

Basileę, Calendis Ianuarijs.

Anno Domini

1547.

DRAMA



DRAMATVM CATA-
logus, quæ primo Tomo
continentur.

Protoplatus, siue de creatione hominis, Comi- cotragœdia, ex Genesios cap. 1. Hierony- mo Zieglero autore	Pag. 2
Eua, Mythologia Philippi Melanchthonis, redacta in Actionem ludicram, per Xy- lum Betuleium Augustanum	69
Isaaci immolatio, Comœdia ex Genesios 22. Hieronymo Zieglero autore	93
Ioseph, Comœdia ex Genes. cap. 39. Cor. Cro- eo Amsterodamo autore	157
Ioseph, eiusdem argumenti Comœdia cum pra- cedenti, Andrea Diettero Augustano au- tore	202
Nomothesia, Tragicocomœdia, arguento ex 2. libro Mosis qui Exodus inscribitur de- sumpto, Hieronymo Zieglero autore	333
Samson, Tragoœdia, ex libro Iudicum, eodem autre	394
Ruth, Comœdia, Iacobo Zouitio Driescha- ro autore	452
Heli, siue Pædonothia, Tragoœdia ex primo Samuelis desumpta, Hieronymo Zieglero autore	513
	Tome

TOMI SECUNDI
Dramata.

- Sapientia Solomonis, Drama comicotragi-
cum, Xysto Betuleio autore Pag. 3
- Iobus, patientiae exemplum, Comœdia, Ioan.
Lorichio Hadamario autore 50
- Hamanus, Tragoëdia ex libro Hester, Tho-
ma Naogeorgo autore 107
- Judith, Comicotragœdia, Reip. reclæ institu-
tæ exemplū, Xysto Betuleio autore 207
- Susanna, Comicotragœdia, Xysto Betuleio
autore, ab eodem recognita & aucta 332
- Beel, una cum Draconis historia, Tragoëdia
e Germanico Xysti Betuleij latine red-
dita, per Martinum Ostermincherum Au-
gustanum 413
- Zorobabel, Comœdia ex libro Esdræ, regni
feliciter constituti typus, è uernacula quoq;
Xysti Betuleij, per Ioan. Entomium Au-
gustanum latinis numeris redditæ. 497

L'OMI ECKMÜLL

1. Et quod dicitur deus misericordia nostra
et misericordia tua semper mea. 2. Et
quod dicitur misericordia tua semper mea.
3. Et quod dicitur misericordia tua semper
mea. 4. Et quod dicitur misericordia tua
semper mea. 5. Et quod dicitur misericordia
tua semper mea. 6. Et quod dicitur misericordia
tua semper mea. 7. Et quod dicitur misericordia
tua semper mea. 8. Et quod dicitur misericordia
tua semper mea. 9. Et quod dicitur misericordia
tua semper mea. 10. Et quod dicitur misericordia
tua semper mea. 11. Et quod dicitur misericordia
tua semper mea. 12. Et quod dicitur misericordia
tua semper mea. 13. Et quod dicitur misericordia
tua semper mea. 14. Et quod dicitur misericordia
tua semper mea. 15. Et quod dicitur misericordia
tua semper mea. 16. Et quod dicitur misericordia
tua semper mea. 17. Et quod dicitur misericordia
tua semper mea. 18. Et quod dicitur misericordia
tua semper mea. 19. Et quod dicitur misericordia
tua semper mea. 20. Et quod dicitur misericordia
tua semper mea.

PROTOPLASTVS.
DRAMA COMICOTRAGI-
cum, Hieronymo Zieglero
autore.

PERSONAE DRAMATIS.

Deus, Adam, Eva,
Raphael, Gabriel, Michael, angelii.
Lucifer, Satan, Belial, dæmones.
Serpens, Cherub custos paradyfi.

P R O L O G V S.

Si quid uetus statu sacrae debebitis
Vnquam, uiri spectatores, decernite
Ludo nouo, cui Protoplasto nomē est:
Quod hic priores actionis continet
Partes Adam, unicus parens nostrum omnium.
Veterem, atq; rem antiquam, nouam ad uos pro-
Animum ad id huc quod ego loquor con- (fero.
ueritate.
Res digna uisu maxime, quanquam antea
Periculo proprio fuit notissima.
In hoc sumus cuncti quidem proscenio,
Et ludimus hodie, atq; longo tempore
Tractauimus, ferè illius satias tenet:
Nec huic quis insit finis nouimus.
Quanto magis presenti luditur statu,
Tanto minus molestiæ dissoluitur.
Augescit indies Adami crimine,

3 PROTOPLASTVS.

Qui nos suo lapsu grauis fecit reos
Noxæ, dolis Serpentis atq; dæmonis
Seductus, horti possessor tam splendidi.

Qui posteros secum trahens misere adfligit.
Nec spes fuit, nisi Dei per filium
Venisset in mundum salus. qui conterens
Mali caput Serpentis, almo sanguine
Lavit, tulitq; originis peccamina:
Salutis autor omnium fidelium.

Sicut prophetarum ore dictum est antea,
Quam uentre nasci dignaretur Virginis:

Gen. 49. Non auferetur sceptrum de Iuda tribu,
Donec ueniat huc, qui suis mittendus est,
Et ipse gentium expectatio fuerit.

Gen. 28. Post hæc sub illo benedicentur semine,
Omnes tribus terræ sacrato numine.

Agg. 2. En commouebo cœlum, ac terram, & omnia,
Desideratus ueniet unus gentibus.

Mich. 1. Exhibit è sancto loco Dominus suo,
Descendet, & calcabit terram gressibus.

Esa. 35. Deus ueniet, & saluabit nos protinus.
Propter Sion tacebo nullo tempore,
Quieueroq; nunquam donec omnium
Saluator, ut splendor ueniat eius mihi:
Iustum uidebunt, gentesq; inclitum tuum.

Psal. 131. Iurauit ipse uerum, & non frustrabitur:

Psal. 88. Eiusq; semen permanet per secula.
Hic ille qui Serpentis contudit caput,

Adamq;

PROTOPLASTVS.

3

Adamq; restituit suis splendoribus,
Et nos sequentes posteros saluos facit.
Non fabulam damus, rem æquè cognoscite.
Arbitrium uestrum, uestræq; existimatio
Valebit, an sit digna res tractarier.
Quod argumentum spectat, est sanè breue,
Et omnibus uobis diu notum satis.
Quare pij sitis futuri iudices,
In re bona, ac probabili, dubio sine.
Quæ res mihi atq; uobis uertat optimè.

PERIOCHA.

Postquam creatus est homo primus, Dei
Manu, sacri pomarij custodiæ
Præponitur, quem summa rerum erat penes.
Dominatur omnibus super uiuentibus
Terram. beata iungitur coniunx Euæ.
Et unica sub lege uiuerent, Deus
Sanciuit arboris ne fructus caperent
Scientiæ. Sed legis oblitis statim,
Mulier ex astu Dæmonis subducitur:
Malum rapit, gustauit, et porgit uiro.
Hinc lapsus est Adam suo periculo:
Secumq; damnauit sequentes posteros.
Quare miserrimi sub orbe uiuimus.

4 2

ACTVS

Deus.



OELI plagas postquam uagi
creaueram,
Terram rudem mox fluminis ca-
ui sinu (protinus,
Circumdedi, & lucem produxi
Quæ cœpit è cœlo statim lucescere,
Et terra claro cernitur sub lumine.
Quod cum bonum uidisse lætabar, diem
A nocte certo diuidens discrimine,
Cœloq; terras, & solo undas abscidi,
Vernare cœpit odore, & in medio nemus
Herbas uirentes prata per concrescier,
Fructusq; terra fertili de germine,
Et arbores iussi darent fructum suum.
Post hæc olympo clara fixi lunina
Quæ lucidam cunctis hanc mundi machinam
Facerent: diei Sol, & Luna noctibus
Præcesset. statim fit unico uerbo sacro,
Quod iusseram breui momento temporis.
Cunctis aquis tum piscium dedi genus,
Et bestias terræ, simul cum reptili,
Surgunt uolatilia leui sub æthere.
Atq; uniuersa quæ forent uiuentia
Mouentur: astrorum diem cursus facit.
Mirantur Angeli cœlorum spiritus,

Et

Et me creatorem unicum esse prædicant.

Nec ulla stat regio suis animalibus

Orbata spiritus tenent cœli gradus,

Et unda piscibus suo cedit loco,

Solum feras capit, uolucrum aer capax

Est factus, et sacro reguntur numine

Elementa quattuor suo sub ordine.

His expeditis, singulis animantibus:

Replete terram plurimo cum fœnore,

Dixiq; Crescite, multiplicamini super

Eam, creator omnium uestrūm sum ego.

Et factum ita est, suaq; natura duce.

Hinc tu futurus quisquis es, cognoscere

Facile potes factum manu Dei mea,

Et qua regantur firmiter per secula

Potentia diuina, et sacro numine,

Quæcunq; cœlum, pontus, terra sustinent:

Nec fit sub orbe quippiam temere cauo.

Ego fide tangam quævis uiuentia (nia

Tanta, ut per unum me, ex me, à me, in meq; om-

Fieri, creari, permanere, et insuper

Mori, interire, in nihilumq; redigi probè

Intelligent: soli mihi uiuant uolo.

Veruntamen nec mundus per sapientiam

Suam, Deum cognoscet autocratora.

Quare necessum est, sola intelligent fide,

Quæ facta sunt opere Dei mirabili.

In quo potens diuinitas cognoscitur,

a 3 Quod

Quod ex nihilo sint uniuersa condita.

Quod non erat, feci aliquid esset protinus.

Nec usus ullo sum instrumento, nec manu,

Sed unico uerbo, quod ore protuli,

Quod ante principium fuit, nec præterit,

Et tam potens uerbum, quod ex nihilo crevit.

Dixisse namq; fit simul facere, meum.

Igitur manu forti regam, custodiam,

Et cuncta conseruabo sacro spiritu.

Sed quis rudes plantabit hos nobis agros?

Hic sanctius deest animal, & capacius

Mentis, quod & dominari posset cæteris,

Scilicet homo, simile cui nil factum antea.

Faciamus ergo hominē ad nostrā hanc imaginē.

De terra eum sumemus, & formabimus,

Vt discat unde ceperit uitæ suæ

Status, quid esset antea, & quid postea

Futurus, ex quo uel sit factus primitus:

Et quam nihil sit sine diuino spiritu.

Nam quid superbiat puluis, lutum & cinis?

Nunc Deus facta ex luto figura hominis parua,

projectaq; ea, ex souea preparata edu-

cit hominem, & in faciem eius in-

spirans, dicit:

En spiritum tuum uitalem percipe,

Ex quo sacræ rationis fias particeps.

Te secimus puro quidem sumpto luto,

Ex pulueris globo, nunc uiuere incipe,

Prodi, pedes figas tuos, rectusq; sta.

Cunctis

Cunctis creaturis præficiam te nouis:
 His ipse solus omnibus dominaberis,
 Obedientq; tibi, cum propter te modo
 Creata sint, hic quæ sub sole uixerint.
 Cætera creaui sine te, & ante te quoq;
 Ad gloriam maiorem nominis tui.

In belluis uestigium mei datur,
 Sed in te imago uerè noscitur Dei.

In hoc triumphabo opere, & gaudeo nimis:

Igitur uincitorum post diceris mibi.

Sed interim terræ memento te leuem

Fuisse massam, spiritu tractabilem,

Quem de ore sufflavi modo in uultus tuos:

Vitam innocentem, puram ab omni macula

Post uiue fœlix, summa cum sapientia,

Cumq; reuerentia cognitionis Dei.

Non uestibus, uel ornatu alio quopiam

Opus tibi est, cui cuncta seruiunt quidem.

Angelicus & beatorum gressus inclitus

Obambulabit una tecum sedulò,

Et collocutor ego tuus semper Deus.

Nihil tamen superbias in hoc uelim,

Quia te ex leui terra membris coniunxerim.

Ego artifex, mundiq; rerum originis

Opifex: uide, cum terram spectent cætera

Animantia, os tibi dedi sublimius,

Cœlumq; cernere, erectos usq; ad sidera

Iussi, timore nullo, uultus tollere.

Hæc si probè consideras, tuum statum
 Ter nobilem præ bestijs, at interim
 Fragilem esse multum, protinus cognoueris.
 Sequere: quid amplius uelim, dicam tibi.

SCENA II.

Raphael, Michael, Gabriel,
 angelitres.

R.A. Mirabilia sunt quæ facit Dominus Deus:
 Quod cogitauit, hoc simul fecit sine
 Mora, diebus sex, quies cui parua fit.
 Cœlum parauit ceu tectum cultissimum,
 Et pavimentum terra facta splendidum,
 Posseßio & opes eius sunt animalia,
 Cum omni apparatu nobili terræ & maris.
 Quorum omnium unus est homo dominus, Deo
 Cretus, per eius unius potentiam,
 Cui deest nihil, creata abundantissime
 Omnia: diem dixit Sabbathum septimum,
 Ex quo laborum finis, & quies data est
 Homini, creaturæ ter nobilissimæ.

M.I. O qui dedisti fructum terræ, & imbrium
 Creator omnem copiam, & posthac dabis,
 Ex unico fecisti uerbo exurgere
 Herbas, & arborum fructus suauissimos,
 Vitæ necessaria, quibusq; homo indiget
 Nunc plurimum. Quis enarrabit omnia?
 Quis facta comprehendet Deus per singula?

Bonus

Bonus es, bonum facis, nihil quicquam mali
 Operaris. ab quid amplius dicam tibi?
 Author bonorum, non malorum, maximus.
 Quæso quis illum corriget? cui displacebit
 Quod fecit? aut quis porrò prauè conditæ
 Dicturus est, hæc qui uidebit proximè?
 G A. Nemo omnium uiuentiū, quotquot erunt.
 His insuper pius creaturis Deus
 (Ne forte dicerent caremus principe)
 Hominem dedit, ad imaginem creatum suam,
 Multò creaturarum nobilissimam.
 Namq; hæc imago quid aliud: quam lumine
 Sacro Dei perfusa sapientia, boni
 Iustitia, gloria exornata maximi.
 Cui lepra peccati nullatenus fuit
 Innata, nec rationis sensus prauior,
 Purissimus rerum intellectus, optima
 Memoria, uoluntas omnium sincerior,
 Mortis metus nullus, morumq; puritas.
 Sublimitatem spectemus sancti Dei
 Authoris, et quo pacto talem fecerit.
 Nam non potest leue esse, quod Dei manus
 Confixerit, flatusq; cœlestis regit,
 Animauit in substantiamq; mobilem.
 Quem cum faceret imaginis similem suæ,
 Plenum atq; perfectum absq; fecit crimine,
 Et dignitatem ualde habentem in se sacram:
 Qua cæteris præstans regit animalia.

Cui seruiunt quæcunq; sub terra uigent:
 At ipse solus nulli, præterquam Deo,
 A' quo esse cœpit, æternaliter manens.
 Ut imperaret mundo, & seruiret suo
 Solum creatori, hunc tantum syncere amet,
 Et cæteras creaturas compelleret
 Parere soli sibi, nec non intelligat
 Obedientiæ tantum debere se
 Deo, ipse quantum à cæteris exposceret.

R.A. Tāto est homo præ cūctis quoq; præstatiōr,
 Quanto magis consilio usus Deus nouo.
 Nam qui hactenus de singulis paucissimis
 Pronunciaſſet Fiat, & factum est statim:
 Fructumq; terra proferat, mox protulit:
 Nunc uoce mutata, sedens lassus quasi,
 Faciamus, inquit, hominē ad nostram imaginem,
 Et ecce factus est homo beatior.
 Repleatur ergo os nostrum laude perpetim.

Et magnitudinem illius tota die
 Cantemus una glorioſe ſedulò.

M.1. Et hac neceſſe erat creature quidem,
 Cum nemo qui terram fœcundaret fuit,
 Niſi uapor rigauit illam funditus,
 Ceu ros ſuper campos ſparsus latiſſimos
 Fœlicius florem producit graminis.
 Quare creauit hunc Deus quasi omnium
 Rerum magistrum, principiemq; fructuum,
 Terram ſuper, qui ſeminaret ſemina,

- Coleret

PROTOPLASTVS.

11

Coleret agros, & imperaret omnibus
 Animantibus, siquidem non rationalibus.
 Nec hunc creauit frustra, siue simplici
 Modo, nec ex quo quis limo terræ nigro,
 Sed candido, molli, leuiq; puluere
 Formauit, & digitis manus sa: ris suæ,
 Fecitq; natura fragilem cum corpore,
 Posset superbiæ faslusq; frangere
 Stimulos, feroces discat animos ponere.
 Modestiamq; quærat, postquam cogitat
 Qualis, quis, & quantus primò, unde sumpserit
 Initium sibi: plasmatorem Deum
 Agnoscat intimè, nec se persistere
 Credat sua uirtute posse, corporis
 Pulcherrimis bonis, uel ullis artibus.

R. A. Quid uero opus magni Dei beneficis
 Referre longius? cum nil fecit male.
 Nec nunc tamen quiescit ociosior,
 Operatur omni temporis sui gradu.
 Nec factus est ab æterno mundi globus,
 Sed cepit esse nutu maximi Dei.
 Et ante quid'nam fecerit, non nos decet
 Scrutarier, nec est necesse scire nos.
 Hoc sit satis, quod omnia bene facta sunt,
 Et nil melius eßet per orbem conditum.
 Fungamur officio nostro, nobis dato:
 Nec quæsuprà sunt, anxijs scrutabimur.
 G. A. Benè admones frater quidem, quare ibimus.

SCENA

SCENA III.

Deus. Adam.

D E. Ecquid placet mundi tibi ornatus noui,
 Adam? quid ipse miraris molis grauem
 Tantæ, altitudinemq; cœli sidera?
 Nunquid uides quod nolis, aut quod tempseris?

A D. Domine, nihil non optimum quod feceris.
 Et ecce me, quem condidisti proximè,
 Præter meum consilium & præscientiam,
 Qui certus huius uitæ æternalis siem.
 Hinc melior est eo status præsens meus,
 Quòd audiam, sciamq; te uerum Deum:
 Et ita uocatus, & creatus in bonum
 Finem, uoluntatis nutu uiuam tuæ,
 Hominem quia ex terra creasti me Deus.

D E. Nunc uniuersa subdo denuò tuæ
 Animalia potestati, & ipsa seruient
 Soli tibi, nec alteri: dominaberis
 Tam piscibus, quam belluis, & reptili,
 Cœli uolatilibus, idq; omni tempore.
 Et quia tu Adam quicquam nihil sollicitus es,
 Ego rogatus nunquam prospexi tibi
 In omnibus, quæ uita humana postulat,
 Feci, dedi q; in promptu eſſent nulla mora.
 Ociarogas, pacem cupis, solus feres.
 Quos comedas habes cibos, quid uel bibas.
 Igitur mihi quantæ ſies curæ, uide.

Quid

Quid porrò opus mihi his, tuo quæ nomini
 Subiecerim: uel quid uita indigeo tua?
 Quam tibi dedi, quamq; aufero quando lubet.
 Nam gratia uteris mea gratis data.
 Nec possete quicquam tuis ex uiribus
 Confide, si me amas, manus opus es meæ,
 Plasma es meum, Deus creator ego tuus.
 Tibi meam rem publicam communico.
 Sub te domum hanc nouam uolo disponere.
 Habitaculum quoq; ordinaui commodum
 Ut esset in mundo, uicem geres meam.
 Subiecta sunt tibi, quæ uiuunt, omnia.
 A D. Soli tibi subseruiam Domino meo,
 Quoniam per unum te salus omnis uenit.
 Meq; omnium rerum locasti principem,
 Et imperare me uiuentibus
 Animalibus, terramq; omniparentem super.
 Nunc cuncta seruiunt mihi quoquo die:
 Solus ego nemini subiectus uixero,
 Nisi tibi meo Deo autocratori.
 Bis igitur, & crimen duplex incurrerem,
 Vbi minus pro dignitate debita
 Deo meo seruirem, pœna dignior.
 Cœlum tibi uestitur, & fulgoribus
 Solis, dies sua uiciſſitudine
 A noctibus cernuntur, aptis terminis.
 Ornantur arbores sub frondium comis,
 Et syluæ frondescunt omnes, floribus

Amœnus

Amoenus est campus, uirescunt prataq;
Edunt suos nunc iam foetus animantia,
Parent tuo imperio, obsequia præstant sua,
Amnes fluunt, fontes suis scatent locis,
Maria coercenturq;, augentur ordine:
Nec sit sub orbe frustra quicquam concavo.

D E. *Vide quid amplius boni parauerim.*
Hortum elegantem fructuum præ copia,
Locum uoluptatis dulcis cultissimum,
Et omnis ignarum tristis molestiæ.
Hunc destinavi tibi sedem uitæ tuæ.
In hoc quasi custos relictus sedulò
Operaberis, quamuis labor nullus tibi
Erit grauis, solatio futurus est.
Et interim fideli ibi custodia
Tueberis, quæ culta diligentius
Sunt, his geres curam, coles hortum frequens.
Huc colloco te tanquam in arcem regiam,
Prouinciam hanc tibi administrandam dedi:
Vassallus es mihi, dominus feudi sum ego.
Et liberum est hinc egredi quando uoles:
Perambulare cæteras terras licet,
Spaciari in illa, cumq; brutis ludere
Tua uoluntate, & nihil deerit tibi.
Hæc in salutem præparauimus tuam:
Cuius uoluptate frui te concessimus.
Terrenus est quidem locus, sicut uides:
Nec conditus mundi extra terminos procul.

In quo genus ligni produxi multiplex,
 Pulcherrimum, uisuq; delectabile,
 Et insuper uesci multò suauissimum.
 Hinc noueris plantantis diligentiam:
 Cum deficit nihil, suoq; fœnore
 Passim arbores fructus abundè proferant.
 Et hoc tui solius factum est gratia,
 Namq; angelis cœlum, sed paradysum tibi
 Debeatitur. Nunc unam obedientiæ
 Collo tuo legem imponam, quo te mei
 Cunctis diebus esse memorem intelligam.
 De omni quidem ligno paradisi comedes,
 Præter scientiæ lignum, boni & mali:
 Quod hic in horti medio collocabitur,
 Crescitq; suauis semper cum fragrantia
 Quocunque enim die de illo gustaueris,
 Morte effera morieris æternaliter
 Subito, dolebis inq; conspectu meo.
 Et hoc tibi signum est, te habere me Deum,
 Qui possem mandare, legem imponere,
 Frenare cunctos mentis affectus tuæ,
 Damnare, conseruare, aut prorsus tollere,
 Hinc facile nosces, humanæ quid possint
 Vires, tuum uel unde sumas uiuere:
 An ex te ego, uel tu de me dependeas.
 Nihil boni omnino tuis in uiribus
 Fateberis fuisse, uel posthac fore.
 Nisi quod à me habebis, & gratis datum,

Præter

Præter tuum meritum: bonitatem confisce
 Meam, Dei q; diuitias considera,
Quarum usus est tibi datus legitime.
 Ego te in secreta consili misi mei,
 Vna omnium mecum futurus particeps.
 Fons largus ortus est tibi salienti aqua,
 Ex quo suum ortum lata ducunt flumina
Quatuor, ad irrigandum mundi terminos
 Omnes, nec unquam desinunt prolabier.
 His ipse fine sine frueris splendide,
 Multa uoluptate irremissibiliter.
 Restabit, ut cunctis animalibus sua
 Des nomina: & quo uis uocabis nomine,
 Vocentur usq; in seculorum secula.
 Et ecce coram te ambulant pecorum greges.
 Abi cito: quod iussi, fiat ordine.
 A.D. Domine, uide paratum me uotis tuis:
 Tuus quidem, tuoq; uiuo munere.
 D.E. Bene facis, ubi cognoueris qualis sies,
 Aut unde uitam sum pseris primus tuam.

SCENA IIII.

Adam.

A.D. Ecquis meæ finis uoluptatis potest
 Nunc esse, sub medio deliciarum: uide,
 Nihil tibi defit, solus quem diligat
 Deus, manuq; cuius sic compactus es
 Homo, tuis meritis nullis, ex gratia

Mera,

Mera, nec hoc contentus, in super mihi
 Hortum parauit elegantem maxime,
 Frugumq; copia prædiuitem nimis.
 Custodiamq; commisit soli mihi
 Huius, quid amplius? dedit legem unicam,
 Ne comedam de uitæ ligni fructibus.
 Seruabo diligenter, nec necessitas
 Vrget, sub illa rerum opulentia omnium,
 Transgressor ullius mandati sim Dei.
 Quid debeam porro patri, & Deo meo,
 Agnosco, seruitutis omnis debita:
 Deniq; mean uitam, qua nil est dulcior.
 Nec hoc satis futurum pro tantis suis
 Beneficijs, quin gratulationibus,
 Et laudibus cantabo magnificentiam
 Eius, nec unquam desinam, dum uixero.
 At tanta beneficiorum multitudo me
 Vincit, meosq; sensus auferet scio,
 Et cogitationes rumpit funditus.
 Et si oris obsequia totum tempus tenent,
 Præterq; laudes concinent aliud nihil,
 Et gratiarum insistat sedula actio,
 Nunquam recompensabo minimum quod foret.
 At hoc agam, quicquid mihi mea fragilitas
 Aufert, pia id deuotio cum fœnore
 Reddat, sua mera coniuncta gratia,
 Eius Dei inquam, qui dedit mihi uiuere.
 Ensolis æstus me premit, lassum facit,

Hinc iam parum natura dormiturio.
 Igitur lubet uiridi paulisper gramine
 Dormire, stratis hac sub umbra corporis
 Membris, aqua currente dulci proxime
 Sono, leuem somnum susurrus incutit.

ACTVS SECUNDVS.

SCENA PRIMA.

Deus. Adam.

DE. Nihil, quod orbi desit, esse cernimus.
 Protoq; plasto cuncta rite seruiunt,
 Posthac nec illi quicquam defore arbitror.
 Ornatus omnis mundi perfectissimus
 Constatib; & uirtute sacra firmior
 Semper mouebitur suis in terminis,
 In commodum uinentium perenniter:
 Cunctis homo dominabitur, tanquam suis
 Et subditis, & seruitoribus quidem.
 At esse solum hominem in terra non conuenit.
 Nec est bonum: quid ille nam solus facit?
 Iungamus ergo illi suum adiutorium,
 Simile sui, rationis atq; particeps,
 Tanquam uir est, nisi quod inter se fiet
 Vtriusq; sexus quædam differentia.
 Hic uir manet, sed illa mulier sit, decus
 Viri, suppellexq; omnium purissima.
 Ex his mihi duobus humanum genus

Sanctæ

PROTOPLASTVS.

19

Sancta propagetur sobole terram super.

Namq; ex uiro maritum solitario

Faciam, daboq; coniugem legittimam,

Vt de suo producant prolem semine.

Est etenim homo præstantior substantia,

Quam terra, cœlum, uel sub illis quicquid est:

Beatitudinis futuræ gloriæ,

Et insuper diuinitatis particeps.

Quid bellus per liberaliter data est

Generationis causa, iuncta societas:

Et hac homo carebit solus omnium?

Nihil minus. Quamuis Adam quæ sunt opus

Habet, tamen quod optimum est, hunc deficit:

Donum, puta, sibi gignendi liberos,

Amoris & successionis pignora,

Connubijq; dulce uinculum sacri.

Nec hoc habebit unquam, si solus manet

Sine socia uitæ, quæ sola fœmina est.

Nec illa sit tantum uiri adiutorium,

Sed instrumentum, quo uir utitur, sacrum,

Terræ plagas complendi prole gratia,

Turbamq; sanctorum repletam reddere.

Quare grauem somnum dedi, quo longius

Dormiret ingratis Adam, nec surgeret.

Quoniam meorum operum, necesse non erit,

Exactam homo rationem intelligat statim:

Quantum ipse uel uigilet, quantumuis expetat.

Hæc scire non oportet illum sensibus,

b 2

Qui

Qui sunt foris: hinc illos somno clausimus.
 Sub mente uigilans noscat ea, sibi est satis:
 Post hac id etiam quod nescit, resciuerit.

Deus eripit Adamo costam ex
 latere, dicens:

Ex oſſe duro protinus fiat caro,
 Et una discernatur in carnem duplam,
 Sic, ut tamen duo sub uno mentium
 Versentur usq; affectu indissolubili
 Connubij postquam leges ihuuerint.
Heus surge, surge tandem, Adam expurgiscere:
 En hic tui simile, nisi quod foemina est.
Haec sit foror, consors perennis gratiae.
Hanc do tibi, propriamq; coniugem dico,
 Maritus illi sis fide constantior:
Quam procreandi liberos causa dedi.
Sumptam ē latere tuo, tuisq; ex oſſibus,
 Frimum tibi adiutorium, solatium
 Certissimum feci, ut foret semper tibi.
Quid porrò opus costa fuit ad hanc rem mihi,
Quando licebat hanc simili tecum modo
 Sub temporis creare nulla instantia?
 Verū caro de carne nata gravior
 Venit, paritq; semper insolubile
 Amoris & amicitiae sacræ uinculum.
 Deniq; quid ipse coniugi debes uide.
 Et quos ego iunxi, nec quisquam separet.
 Benedictio mea prouehat connubium

Vestrū,

Vestrum, simulq; castior Genius torum
 Defendat: insuper multumq; crescite,
 Replete terram, multiplicamini nimis.
 Nec in labore sociam habebis, nil opus
 Sudore uestrarum manuum: quin liberis
 Operam propagandis dabitis, & mutuo
 Amabitis, solum his uoluntas mea posita.
 Adijcentur affatim quibus opus est.
 Ego uidebo (nam curare frustra erit
 Vos) si datam legem meam seruabitis.

A.D. Ex ossibus meis hoc os, & mea caro est.

Quare uocabitur uirago nomine,
 Quod ex uiro desumpta, pars uirilis est
 Carnis mulier, at imperfecta dicitur
 Caro uiri, que per sacrum connubium
 Perfecta redditur, suoq; cum uiro
 Fit una, que diuisa partibus fuit.

Nā propter hāc relinquit homo matrē et patrē,
 Et huic adhærebit soli charissimae:
 Quod sint duo facti sub uno corpore.
 Ita nunc fit inter nos inseparabilis
 Amoris, atq; affectuum coniunctio.
 Et bestijs Domine dedisti fœminas,
 Suum genus quo conseruarent longius.
 Nunc bene facis, qui nos simul respexeris,
 Ut posteros tibi relinquamus Deo,
 In testimonium profundæ gratiæ
 Tuæ. Mea hæc est uxor, & mea permanet.

Adam. Eua.

AD. Dilecta coniunx, consolatio mea,
 Veni, mihi adiutorium à Deo datum.
 Ecce hic uoluptuosus est nostræ locus
 Habitationis, plena uita gaudij
 Futura nobis, quæ nec unquam deficit,
 Augescit imò (fine nullo) plurimum.
 Quid dulcius fructu? quid est pomario
 Vel pulchrius, magis' ue delectabile?
 Hæc cuncta sunt potestati nostræ data.
 Quid nam rogo pote esse gloriosius
 Hac sorte nostra? qua beauit nos Deus.
 En bestiæ terræ, & uolucres blandulæ
 Deseruiunt nobis, doctæ acquiescere
 Tam iussibus nostris, quam nutui Dei.
 Quod maximum porrò est, tuos hic liberos
 Dolore nullo enixa suffres diu.
 Partus leuis futurus, educatio
 Facilis, & ingens liberorum copia
 Nascetur ex te matre fœcundissima,
 Benedictione maximi sacra Dei.
 Tu mihi domus, refugium, mansio mea.
 Merumq; gaudium, quo sæpe conferam
 Me, quando natura utriusq; postulat.
 Parere soli uni Dei legi decet,
 Ne nos uoluntatis suæ promptissimæ
 Oblitos esse sentiens, ac puniat.

Hoc

PROTOPLASTVS.

29

Hoc cogita, mulierem honestam nunc sui
Fulgere gloria mariti splendide.

At quid mihi est, quod non idem tibi siet?

Quid possides, quod non pariter fiat meum?

Adeo nihil non inter nos commune erit.

Labore nullo eges, cum crescant omnia

Sua quidem sponte, et semper perenniter.

EVA. Hem mi uir, edoce Deus quid iusserit.

Talem me habebis, qualem optas per maxime.

AD. Ergo uide. Ex omni ligno licet edere,

Excepto eo quod in medio pomarij

Crescit, scientiae boni et mali ferens

Pomum, suaq; ceteris dulcedine

Suauius, sicut uidetur proxime

Spectantibus: plenum tamen periculi.

Hoc est Dei mandatum, serium nimis:

Quod integrum seruari a nobis postulat.

Quare mea uxor, sis memor dicti mei.

Nam quo die quicquam ex eo gustaueris,

Morieris atro genere mortis funditus.

Habes amoenas arbores, et fructuum

Plenas, graues, curuasq; dulci pondere.

Sume hoc, placebit: gusta, delectabile

Malum est. EVA. Nec ullum credo dulcius fore.

AD. Deambulabimus per horti terminos

Paulisper hic, quas delicias habet uides.

Varijs en ornatum solum coloribus

Florum, quid esse amoenius quæso potest?

Viride sub ipso pratum ridet gramine,
 Multæ feraces arbores cum frondibus
 Stant, eriguntur altius, pendentibus
 Folijsq; placidas umbras è purissimo
 Aere ministrant suauius recubantibus.
 Ex fonte liquido proruunt dulces aquæ,
 Argenteis uadis, & alueo cauo,
 Scaturiginis miræ, tinnitu quoq; iam,
 Faciliq; flexu prata rigant omnia
 Campos inundant riuulis plenissimis:
 Nec siccitatem sentiunt, nec insuper
 Fluidus liquor campis nocet uiridantibus.
 Audi nemus uolucrum canentium
 Sonare dulcior melos, altissimo
 Guttore, dies noctesq; resonant arbores.
 Quid est opus multis: habemus sidera
 Propinqua nobis semper, & Solem aureum:
 Sub circulo maiorem uisu splendido,
 Lunam magisq; candidam, nunquam uagam.
 Splendentibus puris radijs lucescere
 Cœlo uidemus clara noctis lumen.
 Hic est serenitas, ab omni turbine
 Quieta, tempestatibus, nunquam madens
 Aer, grauisq; nulla surgit æthere
 Pluuiia, uel in alto cœli corruscatio.
 Hic nulla regnat cura multum noxia,
 Securitas, & ocium, tranquillitas
 Integra manet, pax sempiterna cœlitus

Demissa

Demissa uires usq; corporis fouet.
 Tum collocutor unus est nobis Deus:
 Præsentia cuius lœtantur omnia.
 Nostrī ministri spiritus cœli, cohors
 Angelica seruit diligentia sua.
 Et ne uager per infinita longius,
 Incomparabilis data est felicitas
 Nobis. Quid amplius potest facere Deus?
 Quid non dedit duplici suis cum fœnoret
 E v. Hem mira, mi uir, cernimus nutu Dei.
 Hic summa uirtus, petitur hac cœlum uia.
 Tanto uoluptatis theſauro nos frui?
 Studio Dei, summaq; diligentia.
 O quanta erit beatitudo posteris
 Nostris futura, quantatum poffessio
 Datur bonorum, quis potest finis precor
 Fieri sub his opibus: huc qui deduxeris
 Nos gloriæ plenos, tibi fit gratia.
 Qui nos tuos elegeris, nihil creans,
 Vitamq; iocundissimam largitus es.
 Quid non tibi debemus omnium patri?
 A D. Quid? quo loco morentur uidisti greges
 Animalium, uel quo modo per pascua
 Errent feræ: sequitur ubi usq; masculam
 Mas, lege naturali, amor docet uiam.
 Hic crescit utriusq; proles plurima
 Sexus, cauis repletur orbis terminus
 Viuentibus animalibus uarij ordinis.

Vbi sunt? uidere gestio. duc protinus
 Me: nulla satias pectoris tenet intima,
 Cor mihi salit præ gaudio, quando licet
 Videre, tu tamen decus domus tuæ,
 Et coniugis sacrum columen omni loco.
 AD. Veni, uidebimus, licet quod postulas
 Præstare primum, non erit uotis opus.
 Aderit creator, qui pedes nostros regat.
 Nec fera nocebit ulla, quamuis pessima: (quar.
 Quib. imperare nostrum erit. EV. Abi præ, se-

SCENA III.

Lucifer. Belial. Sathan.

L V. Liuoris atri rumpor impetu miser,
 Nec quo diutius modo inuidiam pati
 Poßim inuenio, conditionis nostræ memor.
 Deperditi, cœloq; pulsi funditus,
 Nec quo gradu ascensus daretur scibimus.
 Quis nam iste, nostri generis exitium, ac lues?
 Quis tam potens sua manu casum parat?
 Vnus creator, generis humani sator,
 Et conditor mundi, arbiter mali & boni.
 Pudet profectò ob noxiam tam paruulam
 Nos ire deiectos, dolor me maximus
 Tenet: recordor quando nostræ pristinæ,
 Et obsoletæ gloriæ fit mentio,
 Nec ceptus unquam cedet ex animis furor.
 Vlciscar hanc iniuriam nouo dolo.

Rosseffor

Possessor horti regnet: hunc tantæ domus
 Fortuna sequitur clara, spretis omnibus
 Nobis, Homo puluis, cinis leuiſimus?
 B E L. Nec nos iuuat præterita uerbis plurimis
 Memorarier sententia lata ſemel,
 Superbiæ dedimus graues pœnas: fatis
 Contemptui cunctis ſumus uiuentibus.

S A T. Quid tam moleſtè tulerit, omnes nouimus.
 Cum dicerem, Ascendam in locum cœli ſacrum,
 Meumq; ponam ſolium, ſede qua lubet,
 Super astra maximi, ſuperq; nubium
 Longe altitudinem, ſimilis altissimo
 Ero: ſed ipſe fregit omnem mentium
 Spem, cuncta nutu qui regit ſuo omnia,
 Deiecit uſq; in Tartarum, tenebras graues,
 Et ſegregauit nos ab angelis suis:
 Hominem creaturam nouam ſibi eligens,
 Exaltat illum ſuper omnes choros ſacros.

L V. In quem quid ego poſsim, uidebo protinus.
 Inueniam, ubi referam parem illi gratiam.
 Captare prædam poſſe me ſpero quidem,
 Industriæ uires dolus dabit malus,
 Struere docebitq; homini iam fallacias.

B E L. Quid ergo faciendum putatis optimi
 Socij, quod homo moleſtius poſthac ferat,
 Quando uidebit ire ſe deperditum,
 Humana gens, intercidatq; funditus?
 S A T, En que uoluptatis genera homo poſſidet,

Animal

Animal luto facili creatum primitus,

Et tanta possidere dignum gaudia?

Tot & frui delicijs sine cura decet?

B E L. *Hec res, ubi neruos tuos extendere*
Possis, data est, excogitataq; accingere.

S A T. *O Lucifer, summa ad te solum nunc reddit.*

Feremus hunc diutius uersarier

Inter sacros horti fructus, magno malo

Nostrō: nihil minus. uide quid debeas,

In hoc saluti publicæ, solus potes

Vlcisci, & illi auferre tantum gloriæ.

B E L. *Qui si statu præsenti saluus permanet,*

Quis omnium nostrū similis illi foret?

L V. *Iam cogito. Hem falli quibus habeo potest:*

Sola superbia, & maioris gloriæ

Spe, si Deum sese futurum crederet.

S A. *Heus, non uirum tentabimus, mulier erit*

His rebus aptior. uiri ingenium, scio,

Flecti nequit, frangi potest muliere duce.

Proinde antequam se firmet, aut uires paret,

Mulier petatur plurimis & sedulo

Tentationibus, parta est uictoria,

Si quid modo suadebimus tanquam bonum:

Peribit ipsa prorsus, & perdet uirum.

B E L. *Constantior multo uir est, quam fœmina,*

Quem si nihil mouet, tamen mulier mouet

Blanditijs, solum hoc quibus capitur genus.

Quid si prior suadebis ipsi fœminæ,

Fructum

Fructum à Deo uetitum, saporis optimi,
Et esui esse cæteris uel dulcius?

Qua lege transgressa Dei, pœnas luent
Inobedientiæ suæ nimium graues:
Deus scio quod nil inultum sufferat.

Lv. Recte mones. Et qua uia primum aggredi
Hanc debeam, noui. comes Serpens erit:
Qui callidus magis quidem quam cætera
Animalia, quibus solus homo mandare habet.
Eo utar instrumento ad hanc rem quam paro.
Hunc ego subornabo. nam tentandum est nefas
Atrox, nec unquam scelera ulciscimur, nisi
Vincamus. & quid esse tam bonum potest,
Quam si mulieri suadet, utq; comedat
Ex arbore illa quam Deus fecit sacram,
Et præbeat pomum uiro, communicans
Tantum boni, fiatq; pœnæ particeps.
Et quid loquatur edocebo callide,
Subiiciens uerbumq; uerbo proxime.
Serpens ad hanc rem maxime fit commodus,
Pulcher, bonus, benedictus est, & amabilis
Præ bestijs cunctis super uiuentibus
Terram, insuper quo cum libenter uicitat
Homo. nec est dubium, facit me compotem
Voti. uidebitis statim quid possem
Facere, quod ex usu futurum est omnibus.
Quod si sit, ipseres meas probissimè
Constabiliſſe puto, nec aliquid conquerar.

At

At singulari industria est opus tibi.

L V. *Quin nouimus, mandata quæ Deus dedit,*

Audiui enim auribus meis cum diceret,

Ex fructibus pomarij cunctis licet

Edere tibi, præter quod est sub hortuli

Medio:sacrum quoniam mihi lignum illud est,

Et integrum manebit omni tempore.

Sed si tibi legem datam neglexeris,

Morieris, & mors pœna sceleris est tui.

Hinc lege fracta, extemplò in exitium ruunt,

Et gloriae summo gradu mox excidunt.

B E L. *Ita est: age omnes aduoca, si deficis.*

Nullum scelus putabis, aut fraudis locum:

Nil non licebit tibi, licet ulciscier.

Quicquid potes, nunc perge, nunc aude, incipe:

Et quod minus potes, cito nos inuoca.

Struantur omnis generis impij doli.

Fortuna causam, qua uolet, nostram premat.

Tibi id negocij datur, præsta uirum.

Quod si redieris uictor nobis, ecce tum

Læti triumphabimus, & ingens gratia

Dedebitur soli tibi, præq; omnibus.

Abi, futuri seduli tecum sumus

Consilio, & ipsa re, quando usus postulat.

L V. *Eo timere non opus uobis erit,*

Inuidia mihi lætam dabit uictoriam.

Forti manu deiiciendi sunt mihi,

Qui gloriosi partibus mundi imperant.

PROTOPLASTVS.

Id uero est quod mihi puto palmarium,
Numen meum iam fiet implacabile,
Sursum deorsum cupio cuncta subruant,
Modo pares damnatione effecero
Mibi, penes quos summa regnorum est satis.
Et ecce sola nunc uenit deambulans:
Hanc alloquatur ipse Serpens protinus.
Vah, quam sibi pulchre placet, mala bestia.
I, quid moraris tardius? Serpens, face
Tuum modo officium, beneque cedet tibi.
Huic obuiam procede, quid uelim tenes.

SCENA IIII.

Serpens. Eua. Lucifer.

S E R. Cur te, mulier, hic conspicio solā, obuiam
Fieri mihi: maritus ubi cessat tuus?
Quò te pedes? uel quid dubia circumspicis?
E V. Ego ambulandi gratia foras eo,
Ut qualis esset hic status cognoscerem
Rerum: uiri progressus sum uenia mei,
Iussitque, mox redeam domum: nocet mora.
S E R. Dic quæso, quid ualetis in pomario
Voluptuoso, fructuumque copia
Tanta: placet ne cultor horti tam boni?
E V. Quid nisi per illum enim patet cœli uia.
Deest nihil nobis, parata cuncta sunt,
Quibus necesse uita nostra habet: cibi,
Potusque copia est abundantissima.
Cur igitur hic male uiueremus cogita.

Ex

Ex arborum fœcunditate colligo
 Quoscunq; fructus optimos: una tamen
 Quæ stat sub horti medio, interdixit Deus,
 Ne uesceremur ex ea, nisi citò
 Vellemus omnium mori miserrimi.

S E R. Quare Deus priuauit huius arboris
 Fructu, creaturam tam nobilem?

Cur non facit participes omnium magis,
 Quæ sunt in hoc loco(nefas) crescentium?
 Spectare conceſſit, frui uetuit quidem.

Quæ porro uobis utilitas, uersarier
 In copia tanta, nec hac frui dari?

Igitur dolor tum nascitur maior, quia
 Oculis uidebitis quidem, sed tangere
 Nulli licebit omnium uiuentium.

Putas' ne posse perpeti diutius
 Vos: credite mihi, ipsum Deum nil serio,
 Præsertim in hac re prohibuisse, quod ipse non
 Posuerit ad iudicium, in arbitrium quoq;
 Vestrum. quid ipse curat hæc uel commendas,
 Vel non? Sed hic uni timet scientiæ

Boni maliq; si ex eo gustauerit
 Ligno uir, aut tute, futuri maximi
 Dij, qualis ipſus eſt, ſcientes omnia.

E V. Nec nos decet ſimiles Deo eſſe, fragiles
 Cum ſimus homines, & creatio illius.

S E R. Qui poſſet in Deum cadere tantum malū
 Liuoris, ut priuaret uos ſapientiæ

Tanto

Tanto bono? E v. Nulla in Deum potest, scio;
 Inuidia cadere tanta: sed quicquid facit,
 Id nostri amoris fit caussa, ne nos fera
 Mors opprimat, uitamq; nostram perditam
 Reddat. S E R. Nequaquam fiet hoc, moriemini
 Nunquam, sed incipietis multo sanctius
 Viuere, quia Deus nouit oculos omnium
 Protinus apertum iri: quare eius arboris
 Fructu quidem interdixit, ore callidus.
 Dijudicabitis bonum, & deniq; malum
 Quid sit, uel unde possit illud nascier.
 Confide, gusta, crede mihi, non pœnitet
 Me tibi deditse hoc consili, nec te piget
 Obtemperasse consultori commodo.
 Nec in uirum peccabis ipsa plurimum,
 Si quando participem boni tanti facis.
 E v. Nunc si aquieuero, statim legis Dei
 Oblita, fecero uiro quod displicet.
 Nam solus est qui me uoluntatis suæ
 Obtemperantem fecit, atq; obnoxiam
 Legi sacrae, quam docuit ipius integrè.
 S E R. Ah stulta, quid legem times, que nil nocet.
 Nescis quod omnes arbores plantauerit
 Vestra quidem caussa, nec alterius, quia
 Nemo est adeo similis Deo. & quoniam modo,
 Tam dulcis arboris fructus (quibus nihil
 Vel crescit unquam suauius, magis ue nil
 Salubrius) prohiberet inuidus nimis?

In bestias terræ potestas integra
Vobis data est, & interim' ne fructibus
Vesci liceret singulis: quod creditu
Difficile, quin potius apud te cogita,
Quando omnium rerum Deus concesserit
Vobis potestatem, quid nam secluderet
Vnius arboris fructus dulcissimos:
Is si dedit pecori, latè dominarier,
Et omnium crescentium ius strictius,
Sine dubio usum quoq; dedit uobis bonum.
Nec ipse frustra quid, scio, creauerit,
Quin commodo uitæ futuræ cresceret:
Ita neq; pomo uesci delectabili
Prohibuit. igitur hoc à Deo factum nihil
Puta. Quod hic crescit, hominis proprium fuit
Semper, nec eius iuris esse desinet.
Ah stulta, nimis ignara consili Dei
Es. sequere me, Genius tuus bonus sum ego.
Tuæ salutis gratia uenio, tibi
Vtile dabo consilium, nil causa mea:
Verum misertus sum tui, te libero
Omni metu, uera solicitudine tua.
Quare tibi consilium quod uerum dedi
Animo bono, fortiq; nunc amplectitor.
Lex illa quam tulit Deus, non hoc modo
Intelligi debet, quasi strictissimam
Voluerit illam seruari, nihil minus.
Edite: quid hæc arbor nocere quinerit?

Hoc

¶ v. Hæc lex obedientiæ signum datur.

Nec pomo opus adeò est, nam crescunt plurimæ.

Hic arbores, uesciç; commodiſſimæ.

S E R. Bene est, sed interim sub horti terminis

Huic ſimilis arbor nulla crescit omnium:

Nec ulla tantum gratiæ ſub fructibus

Habet, nec eſt aliud genus uel ſuauius

Ligni. Taceo, quis huic color ſit exterus.

Intus uiget uirtutibus, mirabile

Dictu, futuri Dij quām primum paululum

Gustabitis, nec ulla te ſatias capit

Eius ſcio. Quid ſtulta ceſſas? accipe,

Quod maximè cupis, ſalua eſt, ſi modo uoles.

¶ v. Si commedo, morior cito, certò ſcio.

Hinc quod cauere poſſum, ſtultum admittere eſt.

S E R. Adeò tyrrannum eſſe. atq; crudelem Deum

Putas? ut ob pomum g��atum te occidat?

Vah ſtulta mulier, cur creaffet uos, rogo,

Si uellet occidere momento proximo,

Ob noxiāmq; paruulam? Quid age rape.

Quid anterem ſubſidis? audendum eſt, age,

Gusta, moneo quod optimum uobis erit.

Quid nunc moraris ſtulta? quid dubitas diu?

Quod eſt in ipſo ſcelere præcipuum nefas,

Hoc ipſe ſexus excusat: mulier facit.

¶ v. Et ſi licet, quid ſentiam, mihi dicere,

Eſt elegans pomum, atq; delectabile

Viſu nimis, dulcissimum g��u arbitror.

S E R. Ita est, uide, uerum tibi prædicier
Intelliges. E v. Credo, & scio: quare statim
Experiar, ubi primum introgressa uidero.

S E R. Hoc fac, & inde cum uiro suauius
Viues, mihiq; gratias magnas ages.

At quo citius, hoc fiet ipso gratius.

E V. Iam nunc eo, degustatura paululum,
Quis insit huic pomo sapor, properandum erit.

S E R. Isane: ego te, ut digna sis, tractauero.

Malis nocebo, quibus opem quæris tibi,
Tu' ne fruaris ibi uoluptate optima?
Dum nos profundæ claustra laxamus. Stygis,
Nunc uos, penes quos summa regnorum est, atria
Inuisere decet umbras, implacabile
Ditisq; numen deprecari perditos.

L V. Expecto quo pacto meæ processerint
Technæ: studio perdere uirum, cum muliere.
At at, uide, quis est: bene est. Adam uenit.
Habent quid hæc sermonis, auscultauero.

SCENA V.

Eua. Adam.

E v. Vix posse me expectare, donec uenero
Ad arborem scientiæ boni & mali,
Credo, quod adeò illexit Serpens hic meam
Mentem mihi, fructus cupio: gustauero,
Et deferam uiro. Vah quis nam affectus abstulit
Mihi me nec ille uiribus potest premi.
Ita meus animus tabescit mirabili

Magic

Magis atq; mage desiderio graui. uide
 Hæc arbor est dulcissimi fructus bona.
 Decerpere hoc malum placet, quando licet.
 Nescio quid animus sperat, & solito amplius,
 Supraq; fines cogitatus nunc tumet.
 Sed grande quiddā est, ita sic hoc anime incipe.
 Heu quam suavis est fructus? quid dulcius
 Quam hæc poma mitia, & saporis optimi.
 Vno hoc iuuabit uescier, nec cæteris
 Totius horti fructibus: hanc eligo
 Mihi arborem, reliquas facio prorsus nihil.
 Quod si antea id scisssem, tantam dulcedinem
 Inesse malis his, edisssem protinus.
 Nec ipse Serpens falsa dixit, ecce me,
 Non morior, ergo mox marito impartiam.
 A.D. Quid agis mulier? heus quam diu cessas mea
 Tu? E v. Mi uir, ego tua sum, redeo quod iusseras.
 Deambulare uix satis mihi datur.
 En arbor illa dulciora cæteris
 Fert poma, si scires. Quid amplius tibi
 Dicam? boni maliq; simul una hæc habet
 Scientiam, reconditam sub fructibus
 Suis. Vide quam sit coloris splendidi.
 Gusta, rogo, mi uir, nec ipse dulcius
 Quid commedes. si modo me amas, quin accipis?
 A.D. Hem quid iubes? insanis: aut nescis Deum
 Hac arbore interdixisse, & grauissime
 Ne uesceremur prohibuisse plurimis

verbis? Et ipsa nunc contrà faciam iubes?
Vide quid hic agas, quid fiat deniq;

E v. Nihil quidem, nec serio prohibet Deus.

Futurus es tanquam Deus, sciens bonum &
Malum, nec ipse plus timebis postea

Nemors inopinatum suppressimat. uiden'

Me liberam periculis mortis feræ?

Ede, mi uir, haud me pœnitet tanti cibi.

A D. Quis hæc tibi monstrauit, aut dixit prius?

E v. Serpens amabilis, Serpens subblandulus.

A D. Et quando uis faciam, tuiq; gratia
Gustabo:nam delector illo plurimum.

Dulcissimus, nimisq; delectabilis

Est fructus hic. Hem qualis est mutatio

Hæc sensuum meorum? extenorū quidem,

Oculi reclusi pœnitus sunt. Vah quid facis

Mulier? quid asculta uerim? ô quam dolet,
En perdidisti utrung; nosbrum funditus.

Nisi melius aliud Deus dispiciat, ah

Perimus ipsi. nuda cernis corpora?

Vbiq; pudet nudos(malum) hic incedere. (ra?

E v. Quid? A D. Nō uides nuda esse nostra corpo

E v. Video:pudet, quod antea nil aduertimus.

A D. Imago mortis errat ob oculos meos,

Et membra pallidus timor mea occupat,

Quod est in isto scelere præcipuum nefas,
Hoc ipsa fecisti: dolo capta es malo.

Diabolus ubi blanditur, captiū uenit.

Nostros

Nostros dabis perductos in laqueum pedes.
Cui tanta credes? **Q**uis fidem pacis dabit?
Mandata negligis Dei, spe pessima,
Hoc facinus ingens ausa, nunc rapta in scelus:
Hinc omne clavis mutuæ fluxit malum.
Per regna mœstus exul errabo uagi
Orbis, nec est quo me licet defendere.
Pars nulla nostri tuta ab infidijs uacat.
V& mihi, Deum timeo nimis quem offenderim.
Decepta coniunx, imperij quassa est fides.
Custodiam amisi hortuli suauissimam,
Ob paruulas uoluptates, muliere duce.
Membra ægra, dubius sanguis est, certi nihil:
Nil, quod doloris capiat accepti modum.
Nulla est relicta spes, nec ulla uenit salus
Regno meo, pro uita nunc mors imperat.
Hem, qua siem fretus, quæ me conieceris
In hunc statum ex re tranquillissima malum.
An non futurum hoc esse prædixi tibi?
Quid merita? sed tempus cauere mihi modo,
Haud te, mulier, ulciscier procax finit.
En quo redactus sum tantis nunc excido
Bonis, Dei q; legis transgressor uocor:
Qui liberaliter fouit me sedulo.
**D
Vitamq; longe uam, perenniter bonam:
Pro qua relictus flebilis gemitus mihi.
Quam facile possem, si haec quiesceret, uiuere.**

Quæ iam parata est, scelere linquetur domus.
 Tremenda cœlo patiter ac terris mala
 Conspicio miser, ah grauior exurgit dolor.
 Eversa spes est funditus, regna occidunt
 Hæc nostra, nobis nulla restabit fides.
 Ah quod nefandas hauseris statim dipes.
 Nec hoc satis, quid fuerat hic animus tibi
 Instruere similes inscio uiro cibos,
 Simil q; leto sternere, hoc unum potest
 Sciri, ac disti mortis hanc caussam meæ.
 Nec effugis tamen, prior tanti mali
 Autor misera, nunc luce non grata fruor,
 Trepidante semper corde, non mortis metu,
 Sed sceleris. ô bone Deus, hæc quæ fata sunt?
 Mori iuuabit, pœna nam grauior nece est.
 Extrudimur, mentemq; deserit quies.
 En fraude capta, me capere non desinis.
 Nunc huius horti quis per annorum uices,
 Totoq; in ævo poterit delicias senex
 Referre tot, quas unus eripuit dies?
 Pœnas luemus pro tantis meritis, scio.
 Quid ipsa faciendum putas? dic liberè.
 ¶ v. Hem mi uir, nos pudenda nostra frondibus
 Tegamus. A D. Adjunt, faciam subligacula,
 Ne nos Deus nudos uideat incedere.
 E v. Recte mones. Et hic ficus folia tibi
 Sumas, mihi parabo ritè singula.
 A D. Ah suasor ille pessimus Serpens tuus

Consi-

PROTOPLASTVS.

43

Consilia suggestit: quid illi obtemperans
 Denum malo accepto sapere stulta incipist?
 Audire uisus sum Dei uocem sacram.
 Fugiamus hinc, abscondentes sub uepribus
 His paululum, uideat ne nudos esse nos.
 Nec confitebor, dum latere quiuero.
 Facti pudet quidem: nec id reddi potest,
 Factum quod est semel. Sequere tu uxor mea:
 Sub haec folia repere libet, quod optimum est:
 Si forte queret hic, ne inueniat ipse nos.

ACTVS TERTII,

SCENA PRIMA.

Lucifer. Belial. Sathan.

L v. Euge bone, rem nunquid bene expediimus
 Ex instituto animi, nostra sententia?
 B E. O optimè, nec potest quidem melius fore.
 S A. Abi, uirum te iudico, functus tuo
 (Vti decet fortis) officio sedulò.
 L v. Hac unica causa debetur gratia
 Soli mihi à uobis, quod impetraverim
 Quæ nullus ausus aggredi, uel peragere.
 Quod angeli, Deusq; maximè dolent,
 Sibi molestum quoq; futurum perpetim.
 En habet Adam: quid gloriabitur sua
 Fœlicitate, præ nostro infortunio?
 Cecidit, uterq; morte damnati iacent.
 Inobedientes sunt Deo facti, rei

c s

Præuari-

43 PROTOPLASTVS.

Præuaricationis. Et satis quidem
 Videbitis pœnæ sequi, nulla mora.
 S A. Heus tu fatere quo modo seduxeris,
 Dic inquio: mirum nisi percallido
 Consilio opus erat. Quid solus congressus es?
 Vel lubrici serpentis usus es opera?
 Rem ipsam dolo nobis nullo effare ordine.
 L V. Illuc reuerti certum, & conata eloquar.
 Rerum malarum facilis est persuasio.
 Principiò ut ipsam egressam confacio foras
 Solam mulierem, absente longius uiro,
 Suborno Serpentem: statim sequitur meum
 Consilium. abit, doctus fuit quid diceret.
 Cæpit mulieri illud uoluptatis genus
 Laudare, quod placebat unum maxime:
 Et increpat utriusq; somnolentiam,
 Cur non suis rebus prospicere consulant:
 Cum dij facile fieri possent, si modò uelint.
 Monet arboris ueritæ uim tantam fructibus
 Inesse, quo ligno nil unquam suauius,
 Aut dulcius, per omnes horti terminos
 Crescat. iubet malum gustare, & carpere,
 Monente me, qui cuncta præscens subdidi.
 Et hac superbia persuasa, protinus
 Gustauit è ligno sacro, uerito sibi:
 Et obtulit malum uiro, qui commedit.
 Deus uolebat esse uir cum foemina,
 Bonum & malum scientes præter cæteros.

Successit

Successit ille mihi dolus fœliciter,
 Obnoxius maritus est cum coniuge
 Factus sua, pœnæq; subiacent graui.
 Ipsus miser nunc deflet tristes exitus
 Frustra, nec unquam deprecarier licet
 Culpam, stat animi rata Dei sententia,
 Pœnas luem temerariæ superbiæ.
 Illis tremunt ira Dei præcordia,
 Instat metus, tristisq; membra dolor ferit.
 s. a. Et ecce dij sunt facti Adam, atq; uxor sua,
 Norunt bonum malumq; probè cernere.
 Vbi morantur nunc, dei clarissimi?
 l. v. Nudi iacent absconditi sub uepribus,
 Folijsq; concteti arborum, Deum timent.
 Fugiunt, sui pudetq; facti turpiter.
 b. e. O bene quidem factum, beasti me tuo
 Tam nuncio læto. mihi melius erit
 Nunc, quod habeam socios grauis pœnæ meæ;
 Et posteriorum maximum numerum, nec hoc
 Facile abolebitur, triumpho splendide.
 Scio, dolebit hunc genus hominum diu
 Casum. sed actum aget: quisquis cauſsam dedit,
 Hic ora frenis domita substrictis ligat:
 Stimulus grauis peccati, nescit quiescere.
 b. e. I licet, Adamq; gloriare si lubet,
 Quæ fint tuæ uoluptatis genera refer,
 Quibus nec integro die datum est frui.
 Ingressus es uix, egredi nunc incipis.

Me me puderet paruula tam glorie,
Si non frui daretur amplius mihi.

L V . Ridebimus, parta est nobis uictoria:
Triumphus insuper ducendus agmine
Armis decorato, quod uicimus genus
Hominum. quid est, solidum si non hoc gaudiū est?

SCENA II.

Raphael. Michael. Gabriel.

R A . Ah quid querar? scelere doleo fratre nouo.
Tam negligenter agere, tantam' ne decet
Rem: Vah pudet me criminis, Adamū loco:
Ipsum uirum auscultasse stultæ mulieri.
Quem sibi Deus similem primò creauerat,
Fastigio cecidisse tanto gloriæ.
Qui fuerat immortalis homo perenniter
Formatus ex sola diuina gratia.

M I C H . Miris, uide, diabolus hunc circumdedit
Suis dolis: fallacijs imponere
Non destitit, postquam semel id incœperit,
Donec sub illa spe maioris præmij
Abduxerit captiuam. allexit subdolè,
Suggeſſit ut mulier sapere deposceret,
Quæ dignitatem uincerent longè suam.
Inflata tandem spe fallacij perdidit,
Quod erat potestatis suæ. Namq; antea
Aeternam habebat uitam, illa nunc excidit,
Pomum boni maliq; postquam commedit:
Vnde oculi aperti sunt, quibus præsentia

Cernunt,

Cernunt, uagantur: & cum se nudos uident,
Fugiunt, quasi quicquam laire posset
Deum, qui habet iustum oculum cuncta cernere
Absconditum cui nihil fit orbis circulo.

C A B. Nec ipsa contenta fuit, & uiro dedit
Malum: quid ô mulier fecisti pessima?
Quare doloso accepto consilio, sacram
Legem Dei pedibus conculcasti tuis?
Vnde tibi tanta intemperantia uenit?
Quò luxus insuper tuos sensus tulit?
Nonne satis hac fruitione splendida
Frui, bonorumq; omnium pomarij
Dominam esse te? quid amplius? nil defuit
Ad commodum uitæ tue, temeraria
Etiam ausa contreditare interdictos cibos?
Quanto satius erat fame tabescere,
Quam noxiā hanc admittere imprudentia?
Habita fide uerbis, tibi quæ dicta sunt
A' callido serpente suaui dæmonis,
Decepta permanes, serpens immunis est.
Cuius fideliora consilia putas,
Quam sint Dei mandata, commodo tuo
Sancita. Nunc decepta cum sies sciens,
Nulla quidem uenia digna es. Quid cogitas?
Qui consuluit hæc Serpens, tibi subditus
Erat, neq; eiusdem naturæ ut credere
Oportuisset illi tanta: deniq;
Suberat potestati tue, tuum fuit

Mandare

Mandare Serpenti, iugumq; imponere:
 A' quo tibi iam tanta constructa est lues:
 Quare perire maluisti funditus,
 Te ipsamq; penitus o misera confundere.
 Quare relicto illo cuius facta uxor es,
 Ad cuius auxilium producta primitus,
 Cuiusq; dignitatum semper particeps
 Fores, & eiusdem cum quo es substantiae:
 His singulis spretis, societatem eligis
 Serpentis, hostis nescij misercere:
 Ut à Diabolo per illam bestiam
 Persuasa, sequeris Deo contraria.
 Nec si es auersata consilium illius,
 Ut de cibo uetito ausa fies edere, mali
 Caussam dedisti, ducta spe uanißima.
 R. A. Si se modo solam duxisset perditam,
 Honore maximoq; priuasset suo,
 Parum esset. at quod perdidit secum uirum,
 Tantæ ruinaq; socium fecit sibi,
 Miserandum erit, semperq; abominabile:
 Cuius saluti adiutrix esse debuit,
 Eius fit inimicissima omnium quidem,
 Et reddit infensum diuinæ gratiæ.
 Quæ insania hanc induxit, ut tantum ausa erat
 Facinus facere: quamuis uicem doleo uiri
 Tantum: ipsa namq; precium ob stultitiam ferat.
 M I C H. Non sat fuit forsan, beatam degere
 Vitam, omnibusq; in paradiſo crescentibus

Frui, nisi maioris etiam gloriæ
Fastigium pertingeret, mulier nequam.
Sed hoc scelus poena graui nouit Deus
Vlsciscier, uirum ne impune luserit.

C A. Quare suam uitam uocant in exitus
Dubios, uir & mulier, nimis quorum dolor
Seruus futurus est, & poenitentia
Nulla iuuat. malus quin hostis interim
Ridebit affatim, quando illos prospicit
Lapsos. nefanda fraude turpiter sua.

M I C H. Ergo uide à quanta delecti gloria,
Ad uilitatem miserí sint turpissimam,
Antea qui erant uita terrestres angeli:
Quorum potestati fuerunt omnia
Subiecta, quorum imperij fines clauerat
Orbis cauus latè reges per omnium
Circumferentias, quas mundus continet.
Quid? imperabant cæteris qui bestijs,
Vni creatori suo & Deo negant
Seruire. dominatum exercebant inferū,
Tamen recusant Dominum rerum agnoscere,
Cuius manu facti fuerunt, negligunt
Eius subesse mandatis, uel uiuere
Iuxta uoluntatem Dei ter maximi.
Dominum time, patientem, quamdiu datur,
Ne sentias seuerum posthac iudicem.
At quem iuuat peccare turpiter semel,
Hunc propria segnices subagit at mentis, aut

Temerarij

Temerarij actus, aut uitæq; uanitas
 Sic mancipat uicijs, ut iam sit omnium
 Materia peccatorum, & seruus impudens
 Iniquitatum, falsorumq; criminum
 Minister, omnis culpæ seminarium.

Quare suo pro merito expectet præmium:
 R.A. Et ecce progreditur Deus, quid nescio
 Circumspiciat, expectandum hic est paululum.
 Quid fit uidebimus: peccato irascitur.
 O homo, quid ipse fecisti: iudex tuus
 Venit, tibi magnum daturus est malum.

SCENA III.

Deus. Adam. Eua.

D.E. Heus heus Adame, ubi es? quid agis? ubi es?
 Tacent, & ora pallor albus inficit, (ueni.
 Mentesq; percussæ stupent, arguit timor.
 Putas' ne quod latitantem te non uiderim?
 Prodi. A.D. Domine, postquam tuam uocē audio,
 Exterritus, me abscondi sub pomarij
 His frondibus, quia nudus incedo miser.
 D.E. At nuditas tua hæc creatura est mea,
 Nunquid tu eam ut rem turpē damnare ausus es?
 A.D. Non. D.E. At scio quod nuditas confuderit
 Te, non mea hæc uox terruit. Quid denegas?
 Et conscientiæ stimulus hoc arguit.
 Quid te ipse lacerans tam meum aspectum fugis?
 Mens tua scelestum facere, non casus solet.
 Hæc est fugatua, hinc lachrymæ illæ fluunt tibi,

Ille est pudor tuus, geris quem pectore.
 Dic unde didicisti, esse te nudum? Quid hoc?
 Nescio quid est, tibi times, membraq; tremunt.
 Nihil grauius est, crede conscientia
 Ex lege territa Dei, male conscia
 Sibi. Quid arboris ne fructus commedis
 Vetitæ? ego qua interdixi sola serio
 Ne sumeres tibi? nunquid hæc lex est mea,
 Quam tu procax transgressus es? quoniā pauor
 Ille tuus ostendit, reumq; te iudicat.

A D . Domine, fateor, edi fructus ex arbore

Vetita. D E . Scio legis inobediens meæ

Transgressor es. Num effugere manus putas

Meas? fugit semper peruersus impius

Culpa sua, atq; per sequente nemine:

Et pessimus feruet sicut tumidum mare.

Nec est amica pax, nec est tranquillitas

Commoda. Malum qui fecerit, lucem statim

Odit, nec audet progredi, se surripit.

Ita tu fugis oculos meos, tenebras amas,

Et irrepis sub umbras frondium nigras.

Hæc est enim peccati natura, ut statim

Cupiat in occulto manere proximè,

Nec innitentem lucem quoq; ferrier.

Cur hinc fugis duris contextus inguina

Perizomatis? Quare fugam, dic mihi, paras?

An te putas tutum sub frondibus fore?

Quem ferrei montes, nec ulla ianua

Seruare possent immunem: quid cogitas?

A D. Angustior mundus erit, quam ut tutus siem.

D E. Crede mihi, qui timet, non pudeſieri potest:

Iustusq; quasi leo fit ipſe confidens:

Rectaq; conscientia uiuit pius.

Non effugit Deum, diu qui latuerit:

Absconditus nec est Deo, qui effugerit.

Cur tam bonus uidebaris, quando tibi

Præceperam, ne fructus eius arboris

Ederes? quis hæc putasset omnium nihil

Veritus meam uocem, ut dicas: quumq; antea

Audire me dignatus es cum gaudio,

Quis iuſſit ut pomum tibi decerp̄es?

A D. Hæc ea mihi quam iunxit̄, pomum dedit,

Et prima comedere iubet dulcissimum

Malum quidem. Nec ego, sed ipsa corruit

Prius: sequutus mitior charissimam

Sum coniugem: et nisi dedisses non erat

Factum: tum amorem coniugalem prætuli.

Edi, quia uidebam nocere illi nihil,

Nec esse mortiferum putaui maximè,

Nullamq; culpam subsequi, certus fui.

Ergo quod hic peccatum est, imprudentia

Peccatum erat mea: mulier causam dedit.

Hoc est penes te: si placet, damna ream. (bona,

D E. Vbi est ea? A D. Ecce Domine ibi est. D E. Ehēm

Quare mulier hoc fecisti? quid nam taces?

SV. Decepta sum à Serpente, commedi, impio,

DE. Quoniam istuc ipse Serpens feceris, modo
 Maledictus eris inter animantia omnia,
 Terræq; bestias, super pectus tuum
 Vitæ diebus omnibus gradieris, &
 Cibus tuus puluis futurus turpis est.
 Et insuper tantas inimicitias tibi
 Cum muliere excitabo perpetuum graues,
 Interq; semen eius & semen tuum:
 Id conteret tibi caput, tuq; atteres
 Calcaneum illius, graui odio simul.
 Quaecunq; tibi fuere communia prius
 Cum homine, statim nunc electus consortio
 Eius, quasi ex mensa, propter crimen tuum:
 Adeo ut ne pomo, uel dulci pyro tibi
 Vesci liceat, immo rudem terram cibum
 Habebis. In te tua multum mutabitur
 Natura, nec retinebit illam pristinam
 Vim, qua creatus eras statu sub altero.
 Audi mulier, & quid posthac faciam tibi.
 Tuum dolorem multiplicabo plurimum,
 Si quando grauida eris, feresq; liberos,
 Paries eos omnes dolore maximo:
 Et sub uiri potestate es posita tui,
 Ipse dominabitur tibi omni tempore.
 Dominus tuus erit, tu illi contrâ subdita
 Viues: uiri iugum feres, nil mußitans.
 Ast liberos illi dabis charissima,
 Benedictione diuina facies patrem.

Sed interim partus grauis, periculo
Plenus futurus omnis est, culpa tua
Retinebis attamen uiri sexum tui.
Hoc te quidem dum uiues consolabit,
Quia ex tuo nascetur olim semine
Semen, quod huic Serpenti conterat caput,
Qui tibi dedit caussam infortunij illius.
Tibi porro Adam, quid ego uelim, paucissimis
Dicam. Quia tuæ uxoris audisti libens
Vocem, obsequutus insuperq; es iussibus
Eius, licet præceperam tibi antea,
Non commedes (dicens) fructus scientie,
Qui sunt sub ipsius medio pomarij:
Hoc negligens sumpsisti, quod placuit tibi
Edisti, & in nihilum putas hæc me loqui:
Maledicta terra propter hoc facinus tuum.
Nam proferet spinas, dabitq; tribulos,
Et germinabit zizania cunctis locis,
Dolore commedes diebus omnibus
Cibos tuos, herbasq; campi deuorans,
Errabis incertis locorum sedibus,
Sudore uultus pane uesceris tui:
Donec sub illam, de qua primò sumptus es,
Terram reuertaris. quia leuis puluis es,
In quem reuertēris uicissim postea.
Terra ex sui natura foecundissima
Est, innocensq; ferret omni copia
Quod optimum foret: sed impeditur hac

Maledi-

Maledictione, quæ sceleræ propter tua
 Mala est, agri incipient statim sterilescere,
 Tuiq; criminis campi pœnas luent.
 Cum nulla pars terræ sterilis antea fuit,
 Fœcunda quin, & fertilia passim omnia:
 Nunc nil minus, meatuum clausa est uia.
 Panem tibi lassa tua quæreris manu:
 Sudoribus cibos parabis corporis:
 Labore uitam transiges grauissimo.
 Nullus calamitatum finis tibi datur,
 Præter ferocis terminos mortis tuæ.
 Namq; est futurum, utq; resoluari denuo in
 Glebam, tuisq; meritis sumas præmium.
 Sic est tu us lapsus de uita in pallide
 Mortis graues pœnas, in morbos plurimos
 A sanitate, soliusq; iniuria
 Tua: feras, culpare quod nunquam potes.
 Fit uita nulli mancipi, sed omnibus
 Nunc usui conceditur, nec amplius.
 Hæc uestimenta pellicea feci noua,
 Induite uos, ornati pulchra chlamyde.
 Ecce unus ex nobis Adam ille factus est,
 Sciens bonum & malum. Elegantes dij: uide.
 Nunc ergo, post hac forte ne suam manum
 Mittat, sibiq; sumat ex illa arbore
 Vitæ, ac edatq; uiuat æternaliter,
 Abi Raphael, & quod uolo fieri face.
 Expelle protinus virum cum foemina

Ex hoc uoluptatis loco, iube exeant
 Nulla mora paradisi sacros terminos.
 Abite, terram colite, de qua estis prius
 Sumpti, periculis subiecti plurimis
 Eritis, ego uidebitis quid possiem.
Quid feceritis, ibi docebimini probē.
 Illis prohibui ne fructus attingerent
 Mortis: sed hæc frustra sunt dicta singula,
 Nec abstinebant à proprio suo malo.
Quare profectò curandum est, ne postea
 Etiam arborem uite tentent consumere,
 Ut fata præter uiuerent longissimè.
 Abite, dixi satis, haud ulli in posterum
 Licebit hos paradisi fructus tangere.
 Multo minus gustare: stat sententia.

SCENA III.

Raphael. Eua. Adam.

R.A. Exi hinc Adam, quæ sit Dei sententia
 Intelligis: quin coniugem unda ducito
 Tecum. Mora nocet, exite hinc: nullus locus
 Hic diutius uobis manendi linquitur.
Quò uos pedes ferant, uide sub tempore,
 Nobis nihil curæ amplius, quo commode
 Viuere tibi detur loco: merito tuo
 Tam splendidae ius sedis amisti sacrum.
 A.D. Hem, mihi quis est finis misericordie: perdit
Quid fecimus: uel quò ibimus: nullus mihi est
Notus locus totius orbis, insuper

Nec

Nec quid sub illo scimus fiat tramite.

R.A. Heus nihil agis currationem quid petis?

Frustra est, eas, ad iesperas cit proxime.

Tempusq; postulat, claudendus hortus est,

Post cautius, sultis, mercari discite.

Verum memoriam præteriorum amittere

Cave, ne quod de gratia Dei datur,

Temere aliquando amittas, curandum tibi.

A.D. At quo ibimus? duc nos parumper, optime.

Vel redde comitem. fugere cur solos iubes?

R.A. Quasi locus desit sub orbe maximo.

Abi. Veni Cherub tuo cum flammæo

Gladio, uiam ligni uitæ custodias.

Ne quis subinatret, diligenter uideris,

Remoue procul quisquis propius accesserit.

Ne quando Adami questuri patriam

Posteris, sequantur huc uetera uestigia.

Hæc est Dei uoluntas nostri sanctior.

A.D. Quando redibimus, reduc quæso cito.

R.A. Tace modo tu. de istoc cum uisu uenerit

Videbimus quid opus sit: nunc istuc age.

A.D. Peccata coniugis num ego dissoluam?

R.A. Doceat maritus coniugem, non est meum.

Iam exisse decuit, quid seris fando moras?

A.D. Supplex recedens illud extreumum precor.

Ne culpa natos matris insontes trahat.

R.A. Originis peccata sufferent tui

Tam liberi, quam successores omnium.

Quandoquidem ambo exhibitis pomario,
Posthac cauete plurimum, uigilabitis
Multum, qui horam qua uenturus est Deus
Nescibitis: prædictum sit uobis uolo.

A.D. Abeamus ergo, quando uisum ita est Deo
Nostro, quis illi unquam resistet omnium?

E.V. Hem mi uir, haec quæ uita nostra dic mihi
Futura sub rerum tanta ignorantia?
Periculosa quidem uidetur maximè.

A.D. Exul fugio, me quippe iam poenæ expetunt.
Quis iste, celerem concitus fugam facit
Sathan doli magister, & uanissimus.
Stat ecce Titan dubius emerito die,
Miratur hanc fugam: nec ulla pax dari
Potest, ægestas turpis est, magnum scelus
Commisimus nostra peruersa audacia.

E.V. Vnum est tamen quod consoletur exulem
Me, scilicet successio per posteros,
Quorum data est utriq; nostrum firmasps.

Quid tibi timendum est? pone iā trepidos metus.

A.D. Ponam. Sed haec uita interim plenissima
Curarum erit, laboribus circundata.

Terram colemus fructuum caussa rudem,
Sterilemq; factam ob nostra solum crimina.

Porrò mihi deinceps uxor unica
Futura, quare sacro semper nomine
Euaq; uocaberis, ceu mater omnium
Viuentium. Serus quid hesperus ferat,

Nescimus.

Nescimus. Omnis terra forti patria est.
 Vale, locorum Paradise amoenissime.
 E v. Ego necis, uitæq; consors ero tibi:
 Quocunq; abibis, te sequar comes unica.
 A D. Sequere. Facis quod te decet, coniunx mea.

SCENA V.

Cherub.

CHER. O quanta calamitas sequitur Adā scelus
 Inobedientiæ, miserandum seculum
 Eius, quis enarrabit hunc lapsum grauem?
 Quantum periculi miser sibi colligit,
 Deprensa culpa eius? Quis omnium potest
 Tantum expiare sceleris? ô syluæ, ô feræ,
 O cœlum, & ô mare, & quicquid nam illic erit
 Viuum, dolete fatum hoc omni tempore.
 Quanto fuisse satius, hoc operam dare
 Ut uiueres Deo, quam intemperantiæ
 Tete dares? Proh dolor, Adam manu sacra
 Compositus, & rerum dominus unus quidem,
 Præterea homo immortalis ab ipso Deo
 Cretus, Deoq; familiaris, incola
 Sanctissimus paradisi, cultor omnium
 Crescentium, soli datus custodiæ
 Horti sacri, tam grauiter poenas incidit?
 Ob noxiæ, ut uidetur forsitan, paruulam:
 Crimen inobedientiæ peius dolet
 Ipsi Deo, quam quod erit unquam maximum.
 Verum nec is solus qui peccauit, luit

d s Poenæ:

Pœnas: sed etiam terra quæ nihil nocens
Fecit, graui maledictioni subiacet.
Dominc Deus, quæn admirabile nomen tuum est
In uniuersa terra, & in cœlo suprà.
Qui cuncta regis, solus tenes, dominaris &
Orbi, & quod ipsa terra sub se continet.
Hostem tuum uerbo necas, & conteris
Dolos, ut hostibus tuis uirtus tua
Sit nota, dextræ omnipotentis uires tuæ
Cognouimus, mundi spacioſa ubi uolumina,
Aut uidimus rutili cœli flammantia
Sidera, tuis manibus sub orbe condita:
Sensus subit nostros statim admiratio.
Quæ nam manus faciat hæc? ergo talia
Cum facias, homo quid inanis est curæ tibi?
Quem dotibus dignum putasti talibus?
Locasti Adam dilectas inter res tibi.
Nec id satis fuit, corona ornasti eum,
Dominumq; super opera instituis hunc omniq;
Manus tuæ, qui cuncta possedit simul.
Paulo minus minuisti eumq; ab angelis,
Imò tui similem, post te quoq; feceris
Ipsum secundum, quod nec nobis contigit.
Armenta, pisces, uolucres, bestiæ, feræ,
Omnia pedibus eius fuere subdita.
Quam gratus ille possessor fuit, uide.
Legem recusans unicam, posuit iugum.
Quantum boni tulisset homo, si non Adam

Lapsus

Lapsus fuisset Protoplastus perdite?
 Infesta certe nimium erit, lachrymabilis
 Mortaliumq; conditio. Quæ filijs
 Adam quies futura? quæ est securitas?
 Mœrore, luctu, gemitu, uoceq; lugubri
 Peragent dies suos, ueteris umbram uident
 Vitæ: nec hoc integrum illis conceditur,
 Hostis generis humani nunquam desinet
 Circumuenire posteros percallidè
 Astu, dolisq; fraude nouit optimè,
 Nunc à sinistris, nunc adest à dexteris,
 Donec capiat, oppugnet, prosternat suis
 Fallacijs quam plurimos. Quis illius
 Dolos, furorem, machinas, artes nouas
 Depinxerit? mille artifex, omnia probat.
 Quis se putabit à tot, atq; incursibus
 Tantis, fore omni tutum puncto temporis?
 Nemo est. Adamum suasu mendacissimo
 Mortalium primum expulit tanto loco.
 Cui uita nondum criminis fuit rea.
 Quid de suis fore successoribus putas?
 Quorum caro infecta est Adami crimine.
 Propter quod omnis terra noxium feret
 Loliumq; auenas steriles, urticæ rudes.
 Etiam uenena, noxiæq; bestias,
 Que propter illius peccata inuicta sunt
 In uniuersos mundi latè terminos.
 O quam fuisset uita fœelix, amea

quam

Quām lapsus erat Adamus, omnium malo.
 Posseſſor horti ſplendidi, ſolus fuit.
 Vbi aura ſpirans ſalubrior, mali inſciens
 Odoris, aqua fœcundior, fructiſeraq;
 Mage terra, neminiq; noxiæ feræ
 Viuunt bonorum commodo, robore uigent.
 Nunc ſequitur Auster cuncta diſturbat freta,
 Placidumq; pelagus tumida tempeſtas agit,
 Tremuerit terræ, fugit attonitum pecus
 Paſſim per agros, domini Ad. am non amplius
 Memor, latet nunc omnis in ſaltu fera.
 Imperia ſoluit, ſeq; luctatur iugo
 Eripere: cecidit quoniam Adam, præſentiunt.
 Sensere facinus hoc cœlum, & magnum mare:
 Evidem malorum maximum hunc cumulū reor,
 Si abominanda caſus optata efficit.
 En improbo labore terra arabitur,
 Et uix ſudore maximo fructus dabit,
 Si modo boni quid proferat homini uſui.
 Omnia Dei ira deformata ſunt nimis.
 Vbi prius recubabat, & amoenißimas
 Adam inter arbores, pratorum gramine,
 Campiq; floribus, fragrantibus roſis,
 Herbisq; paſſim dulcibus perambulans:
 Illic rudes herbæ, ſentesq; pullulant
 Hodie, moleſtum crescit urticæ genus
 In copia tanta, ut ſi quid boni uenit,
 Ferè obruatur hominis cum diſpendio.

Hoc

Hoc tu malorum machinatrix facinorum
 Eua efficis, do rec uirum seduxeris.
 Cui foeminea nequitia ad audendum omnia
 Innata, nulla famæ memoria est bone.
 Hoc dedecus nunquam, uel uix absteseris,
 Nec ipa perpetuo impunita iam manes,
 Poenam feres tuo peccati in corpore.
 Labore magno cum uiro panem tuum
 Queres, eoq; uesceris sudoribus.
 Quæ caussa tanti criminis uos implicat?
 Ambo noui tam mundo, quam loco hospites,
 Et incolæ cura soluti obambulant,
 Gaudent, nihil maliq; suspicarier
 Visi, fruuntur fructibus cum gaudio:
 Amœnitate tanta uir cum foemina
 Sperant in æternum frui, mox concidunt.
 Namq; adfuit commotus inuidia malus
 Hostis, status hominum tam felicissimi,
 Suggestione falsa primo mulieris
 Illexit animum in ardorem legis Dei
 Superande, at illa suasit hæc eadem uiro:
 Sic fit, quod ambo uetitos fructus ederint.
 Ut omnibus cæcus uitijs inest amor:
 Ita quoq; futurum despicitur omni modo,
 Et in breuem suadent fructum præsentia.
 Damni libido semper in uetitum ruit,
 Secura poenæ, dum mora est lucro, utile
 Putatur instans, serum creditur malum:

Donec

Donec futurum damno præsens obruat.
 Sic Eua boni præsentis ex dulcedine,
 Nihil uidet quid sit uenturum proxime,
 Rapit, uiro porgit malum, qui commedit.
 O cæca rerum, stulta quoq; cupiditas.
 Hi sunt, quibus Deo uolente dominium
 Mundi fuit datum, regniq; æternitas.
 Et dum putant se per inobedientiam
 Vnam, Deo similes(uolent modo) effici
 Miseri esse sic cepere mortales statim:
 Qui mortis imperium timebant antea
 Nihil, metu nullo uiicturi perpetim.
 His eſus unus detestabilis, mali
 Radix, & humani generis exitium erat.
 Per hunc, quaſi referatis terræ postibus,
 Vitia subintracta uictricia mundum simul:
 In posteros ruent Adami, quos cito
 Sternent, agent, uertentq; mox pessundabunt.
 Quorum malorum nunc est copia undiq;.
 Hinc nuda paupertas uenit, morbi genus
 Varium, febris, cephalea, pestilentia,
 Et lepra, lethargus, dirusq; hydrops,
 Eiusmodi q; multa alia. Grauissima
 Peccata surgent indies mundo nouo,
 Cædes, adulterium, furtum, rapina, fraus,
 Et pauperum despectio, cupiditas
 Regni libido turpis, & luxus cibi,
 Potusq; bellum, pax rursus, doli mali,

Ludus frequens, ebrietas res turpis:ma,
 Vsura proximi, superbiae gradus,
 Alterius insuper rerum inuidia tetra.
 Ingens pecuniae suis, auaraq;
 Manus, calumniæ studium, mor impij
 Cultus, deorum religio uanissima.
 Præterea & anxiæ curæ, tum seruitus,
 Nec non suo grauis senectus pondere,
 Manuum labor non deficiens, fastidium
 Vitæ. Sed ut multa in fasces recolligam,
 Ludibrium fortune, que mundum regit,
 Et occupabit iura per fas & nefas.
 Hæc sunt nihil, nisi sequeretur maximum,
 Heu mors ferox, parcens omnino nemini:
 Que qua ueniat hora, nescitur ab omnibus.
 Incauia prorumpit multo ante tempora,
 Hominem opprimens, inq; nihilum cuncta redigēs.
 Quid hæc tamen numerarier necesse erat?
 Tremo, horreoq;, post quam tanta dixerim.
 Vsus docebit, rerumq; experientia.
 Atqui his Adam si solus subiectus foret
 Cum foemina, parum esset hoc: sed noxiā
 Fecit suo posteritatē omnem criminē.
 Qui perpetrato peccato, atq; lumine
 Abeunte, quo fuere tum circundati,
 Intelligentes propriam ignominiam suam,
 Querunt sibi latebras quō se contruderent,
 Egerentq; præsentem Dei iracundiam,

Verium

Verum nihil iuuabat illos cognitos
Latuisse, iam Deus uocatos corrigit,
Et splendida patria expulit miserrimos,
Primos parentes omnium mortalium,
Qui nascituri sunt olim per ordinem.
Hi uirgines paradisum egressi, liberos
Sub lege parient sacrati connubij.
Nec hoc quiete, sine fiet molestia:
Nam saepe sentient famem laboribus
Iunctam suis. Immite coelum algoribus,
Nunc frigore, aut aridum aestu intolerabili
Solum, uidebunt nunc pruinias aethere,
Niues cadent, glacie constabunt flumina,
Crebrasq; corruscationes perferent,
Et impetus uentorum, saepe fulmina
Ignita cernent, audientq; tonitrua.
Serpentium morsus, ferarum incommoda
Fugientq; liberos ab his custodient.
Quid porro opus multis rerum pericula
Mile, sibiq; ultro quæsitam expauescere
Mortem incipere satagent: tamen frustra omnia
Fient. nihil lachrymæ prosunt, queruli dies,
Noctesq; nil iuuant: est poenitentia
Sera, omnis & frustra lachryma cadet oculis.
Cupido deniq; pacis inanis, quies
Nulla est, loco letitiae primas continent
Curæ, anxiæ: tum miseriæ eorum regunt
Mentes. Quibus potuissent omnibus quidem

Facile

Facile carere, si quiesset hæc modo.
Quos nam dolores ante, quas lachrymas sibi
Incognitas usq; buc, timere intelligent?
Quanto igitur est res noua magis, tanto etiā erit
Amarior, illisq; semper durior
Post toleratu. Vrgent grauius incognita.
Vide, boni quantum Deus Adamo facit:
Ne solus esset, sociam iunxit coniugem,
Et uirginem de carne transsumptam sua:
Ex qua sibi sobolem quæfisset plurimam,
Nihilo minus sub paradisi ipsis terminis.
Deniq; sibi crescebant sponte singuli
Fructus, laborare nihil opus illis fuit.
Verum uolebant aliud esse sanctius,
Similes Deo fieri. quod ille intelligens,
Diuinitatem morte punit acriter.
Adeò nihil relinquit & inultum Deus,
Ut nec suis etiam parcat charissimis.
Miror quid hic præsens illorum uita sit
Aliud, respectu præteritæ, quam mors ferox,
Cui subiacent, incipiuntq; omni hora mori.
Nec ulla spes salutis his relinquitur,
Nisi sua agnoscant utriq; crimina.
Ac pœnitentia graui peccatis premant,
Donec misericors Deus illos respexit,
Et hoc quod ex illis futurum semen est
Serpentis illius caput fallax terat,
His qui dedit causam malis. Hac spe uiget.

e Animus

Animus eorum, membra languent sedulō.
Conclusus hortus est, pedes nemo huc suos
Feret. Beatis hic locus fit angelis:
Excluso homine primo, propria culpa sua.
Fœlix ubi, ni peccasset, quiesceret,
Quam gloriam lapsus malus sibi abstulit.
Estote mihi cœlum, arbores, montes, mare,
Flumina, feræ, testes rei certissimi,
Quam male Deo creatus homo Adam fecerit,
Intemperantia sua cum perderet,
Quod uix in æternum requiritur bene.
Quamuis nihil nobis curæ, illi luditur.
Quem penitebit serius facti tamen:
Et posterorum uox damnabit publica.
Hæc est dies signandus atro calculo,
Quo generis humani perijt miserè salus.

F I N I S.

E V A.

MYTHOLOGIA PHILIP-
pi Melanthonis redacta in Actionem ludi-
cram, per Xystum Betuleium
Augustanum.

EX EPISTOLA PHILIPPINE
lanthonis ad generosum Comitem Ioan-
nem de Vueda.

Sed quoniam in hanc commonefactionem ingressus sum, facere non potui, quin adycerem narratiunculam, quæ in quodam poemate extat, non illam quidem historicam, sed uenustam, & eruditè confitam, admonendæ adolescentiæ causa: ut cogitet, & discrimina ordinum diuinitus instituta esse, & unicuique laborandum esse, ut uirtute suam personam tueatur. Quod si Platonem decuit grauissimis disputationibus inserere interdum uulnere, concedatur et nobis in epistola, quæ non multum est absimilis familiari colloquio, figura aliqua uti. Fertur autem hæc narratio. Longo interuallo post conditionem Adæ et Euae, cum primi parætes iam haberent familiam, uisum est Deo semel prodire, ac se illis patefacere, ut in illa mundi solitudine quotidianis conflictantes ærumnis consolaretur. Fortè igitur è fenestra prospiciens Eva, uidit uenientem Deum conditorem cum comitatu angelorum: & quoniam postridie festus dies futurus erat, liberos cœperat lauare, affuturos patris sacrificio, & concionari. sed nondum omnes lauerat. Verita igitur squallentes ac sordidos producere in conspectum Dei, iusserit

ut hi se in fœno et straminibus occultarent, quæ ad usum pecudum proximè congregata erant. Cæteris compatis mandat, ut stent ordine, expectantes Deum in atrio. Cumq; fuerit ingressus, et à matre salutatus, accedant ipsi, porrigit dextræ paululum flexo poplite: et dicta salutatione, postea taciti suo loco atq; ordine consistant. Hæc cum imperasset, ingreditur Deus in atrium, procedit obuiam pulcherrima mater, pudorem ac paucorem uultu significans, et uenientem reuerenter excipit amplexu. Deus comiter eam affatur, ac iubet bono animo esse, se patrem miseris esse, et non defuturum ipsis, quibus et uitam, et mentem, imaginem diuinitatis, impertiuisset. Postea accedunt pueri ordine, ut iussi erant: porrigit dextræ, salutant, deinde taciti ingrediuntur. Laudat Deus matris diligentiam, quod non modo ornasset liberos, sed etiam ad morum elegantiam assuefaceret. Sed hi gestus (inquit) clementia sunt disciplinae. Alia grauior doctrina accedere debet, ut sciant se præcipue nasci ad agnitionem Dei, ad propagandam eius notitiam, ad conseruandam promissionem uobis traditam, ad exercendam obedientiam erga Deum. iubet doceri eos de immortalitate, de poenis impiorum æternis. Mater respondet, sedulè hæc inculcat ipsis ab utroq; parente. Et addit illas chrymans: Memini miserandi lapsus nostri, et quanta benignitate nos receperis: eoq; omni contentionem annitimus, ut soboles nostra sit in officio, ne grauius te offendamus. Prospicimus quantæ poenæ impendeant posteritati nostræ, si te deseruerit. Hæc igitur præcipua nostra cura est, ut te conditorem ipsis monstramus, et doceamus ipsis quæ officia requiras, et quam proposa

proposueris nobis spem salutis . Sed ipse uelim eos audiās: ut si quid non recte didicerūt, tua uoce emendetur. Iubet igitur stantem Abelum primo loco recitare parentum dictata, & iubet clare ac præsentī animo pronunciare. Puer incipit: Credo unum esse Deum omnipotentem, sapientem, iustum, ac bonum, conditorem totius mundi, qui in hac rerum mole admirandam uarietatem operum proposuit, certissimum ordinem cœlestium motuum, temporum uices, leges ac uires nascientium, ut hæc omnia testarentur mundum non casu extitisse, sed ab aliqua æterna mente conditum esse. Nobis uero hominibus mentem indidit, in qua tanquam imagine lucere diuinitatis notitiam uoluit. Addidit & intellectum, quæ officia requirat, quæ improbet, ut ipsi obediamus . Addidit & mandatum parentibus, quod ostenderent se conditori suo libenter parere, & debere obedientiam. Quod si paruissent, sine peccato, sine morte uixisset genus humanum . Et in hac uita fulsis- set multo illustrior notitia Dei , arsisset in peccoribus nostris ingens amor Dei , & sine prauis cupiditatibus Deo fuisset morigeri. Sed odio Dei diabolus, ut de formaret opus diuinum , circumuenit nostros parentes, & obiectis falsis opinionibus, caliginem in entibus eorum offudit, ne cogitarent quantum Deo deberent, quantopere requirat Deus, ne à suo uerbo discedamus. Ita impulsos perdidit, quia violata lege Deum offendunt. Quare cum omnia diuinitus condita, bona essent, peccatum non à Deo, sed à diaboli & hominum uoluntate ortum est. Hinc mors secuta est, & tyrannis seruentis, qui aduersus genus humanum hostiliter graffatur,

tur, & omnibus calamitatibus homines opprimit. Sed tamen ut essent in hoc mundo cultores & praecones Dei, noluit Deus prorsus perire genus humanum: ideo admiranda misericordia promisit semen nostræ matris, propter quod uelit placatus esse generi humano, nos exaudire & saluare, ac reddere nobis æternam uitam, lucem, sapientiam, & iustitiam. Præcipue uero immanitas odij in serpente inflammabitur aduersus hoc semen, infiget serpens dentes suos calcaneo, et crudelissimo morsu lacerabit omnes ei addictos. Sed interea caput serpentis ab hoc semine conculcabitur: uiuet enim in hoc semine diuina natura. Ideoq; mortem abolebit, & tyrannum serpentem in horribiles cruciatus abiiciet. Credo etiam sacrificia, quæ à patre fieri uis deo, signa esse sacrificij, quod pro nobis illud semen offeret ad placandum Deum. Sic enim nobis Deus fit propitius, si credimus non propter nostra sacrificia, sed propter illud semen nobis ignosci, nos exaudiiri & saluari. Et quanquam in hac mortali uita hærebunt, peccatum, mors, & ceteræ calamitates, tamen inchoatur diuinitus noua lux & uita, in his qui hæc credunt: qui quidem placent Deo, propter illud semen, ac incipiunt ei obedire, quod ueniet etiam ut iudicet mundū, reddat uitâ ipsi qui ipsi credet, et puniat æternis supplicijs diabolū, et omnes qui semen promissum contemnerent. Ad hunc cultū credo uocatos esse omnes homines, ut hæc admiranda Dei opera et beneficia prædicent, ut Dei ira et misericordia innotescant, ut Deus timeatur et glorificetur, et multi salui fiunt. Nec deterreri homines ullis periculis debent, quod minus hunc cultū præstent.

Brit

Erit enim semper cœtus aliquis præconū Dei, & si ser
pens & contēptores Dei immanē sœuitiā aduersus eos
exercebunt usq; ad iudicium, in quo immortalis gloria
piorum patefiet: qui & si erunt imbecilles, tamē in cer
taminibus suis diuinitus adiuuabuntur, ac seruabun
tur. Hunc igitur Deum conditorem nostrum, qui polli
cetur nobis salutem propter promissum semen, timeo,
inuoco, adoro: huic me commendo: ab hoc peto, ut mibi
propter semen promissum propitius sis, gubernet uer
bo suo, defendat me aduersus serpentem tyrannum, in
serat mihi suam lucem & pios affectus, ac credo me ue
rè propter promissum semen exaudiri ac respici. Oro
item, ut conseruet & augeat inter nos ueram notitiam
iræ & misericordiæ sue, ac promissi seminis, nec sinat
obrui ueros cultus astutia serpentis, ut regat meos mo
res, ne ipsum offendam, & ne mea exempla ceteris
noceant. Et quoniam ipse nobis uitam imperit, & ut
alat nos terram facit fœcundam, rogo ut suppeditet
corpori uicium, & conseruet ualeitudinem, seruet etiā
parentes nostros, ne desint nobis doctores, & guberna
tores: seruet & regat meos fratres & sorores, ut pie
& feliciter uiuant, & ornent gloriam ipsius. Cum
Abel finem dicendi fecisset, interrogati ceteri, Seth,
& sorores, recenserent eadem. Deus igitur non modo stu
diū eorum, & pietatem laudat, sed etiam orationis
& sententiae συμφωνίας & concordiam. ac hortatur
eos, ut hanc sententiam constanti pectore amplectan
tur, ac profiteantur, diligenterq; de doctrina parentes
audiant, nec opinionibus adulterinis contaminari do
ctrinam cœlestem patiantur. Iubet & in reliqua uita

parentibus morigeros esse. Testaturque hos cultus sibi
gratos esse, ac pollicetur se ipsis opitulaturum esse in
omnibus periculis. Deinde matrem alloquens, parentum
diligentiam comprobat. Iubet accersi ceteros liberos,
maximum natu Cain, et sorores reliquias. Obiurgat
Euam, quod existimavit minus cerni occultatos, quam
presentes. Soror igitur accersit reliquias, prodit et
accidit Cain ad fratres, stat rigidus, toruitate uultus
contumaciam animi et ferociam praeserferens. haec
rebant in crinibus stipulae, et foeni gramina: non ges-
stu, non uoce salutabat Deum. Interrogatus ut parentum
doctrinam recitat, incipit, et mutilatam ac cor-
ruptam *νατη χρονι* recitat: Credo unum esse Deum,
omnipotentem, conditorem totius mundi, quem colen-
dum esse censeo sacrificijs, propter que fœcundat a-
gros nostros. Sed an exaudiat inuocantes, an pec-
cata remittat, ambigo. De immortalitate etiam tunc
uidero, cum ex hac uita discessero. Sentio autem, hos
nos mores colendos esse. Haec cum ille contumacio
ter dixisset, obiurgat cum Deus, quod oblitus fit pro-
missionis, quod fidei doctrinam non teneat, ac iubet re-
dire eum in viam, et integrum pietatis doctrinam dis-
cere. Deinde inquit: Cum uos parentes humani ge-
neris futuri sitis, uelim uos posteritati etiam prælucere
doctrina, pietate, et uirtute. Non minus uos oppu-
gnabit serpens tyrannus, quam oppugnauit parentes
uestros. Sed his qui meam promissionem conseruabit,
opitulabitur aduersus serpentem promissus Heros.
Et quoniam regi genus humanum uerbo Dei, et co-
heraeri disciplina uolo, deligam ex cœtu uestro ido-
neos,

neos. Tu igitur Abel ad me accedito, ut manus impoenens capiti tuo, te consecrem: tibi meum spiritum impertiam, ut sis sacerdos, eritq; tuum munus, doctrinam diuinitus traditam cæteris omnibus proponere, & sacrificia facere diuinitus monstrata, eaq; recte interpretari. Nec defugies pericula, quæ propter hanc professionem subeunda erunt. Nam agones tui testabuntur, piorum ærumnis esse cultus gratissimos, & significabunt quale sit futurum sacrificium promisi seminis. Te uero Seth, regem cæteris præficio, sciesq; & tuum munus geminum esse. primum, doctrinam, quam frater professus est, omnibus uiribus tueberis, & impios qui conuicia aduersus Deum dicunt, punies ac tolles: punies & cæteros, qui societatem uestram turbabunt. Vobis duabus uentura posteritas obtinet: & hunc rusticum Cain, qui ut est in culto corpore, ita mores habet agrestes & feros, seruum esse uolo, & metu legum & poenarum cohceri, ne aut religione contumelia afficiat, aut conturbet societatem uestram. Ita distributis ordinibus, Euam rursus alloquentur, eiq; curam liberorum regendorum, & erudiendorum committit, illa lachrymans, testatur se consumi perpetuo dolore et cruciatu, quem adferebat horrendi lapsus recordatio. Tandem inquit: Re ipsa compri, cœlestes minus non esse irritas, quæ mortem nobis irrogarunt. Assiduam enim mortem mecum circumfero. Quoties aspicio liberos, ac præsertim hunc rigidum filium, & prospicio uentura mala, toto corpore perhorresco, & exanimor. Veniam igitur gravissimi errati mei iterum peto, & mitigari calamitas

tes oro. Deus affirmat se illi ignoscere, & quanquam genus humanum exerceri calamitatibus uelit, tamen rursus admonet eam promisi seminis. Hunc Hera, inquit, non defuturum esse inuocantibus ipsum, & ips olim daturum cœlestem uitam, & gloriam. Hac consolatione cum nonnihil leuasset luctum eius, discensus porrigit dextram pueris. Mater abeuntem comittatur. Cumq; incensa studio sermonum dulcissimorum, & amore conditoris procul iam à domo progressa esset, amplexus eam iubet Deus ad liberos redire, & pollicetur & ipsi & marito opem suam: docet etiam hos suos comites Angelos, custodes esse familie, qui gerant perpetuum bellum, & ἀστρονόμον cum serpente. Quare solitudinem minus moleste ferre iubet. promittit deinde futuram maiorem familiaritatem angelis cum tota familia, ut tedium solitudinis minuant. Hæc cum dixisset, nube teclus in cœlū rediit.

IACO-

IACOBVS CRELLIVS

Lectori.

Μύθοις μαθολογῶμ φίλιππος ἀγνοῖς
 Μηνοῖς τὰν ἀπαστροφῆναι παρέξει,
 Κοσμῆμ ἥνθε νέως ἴδε παλαιάν
 Τὰν ὄρθαν πρὸ ἐτῶν μισθωμαλίαν,
 Εὐγνώμων ὃδε ἀνήρ φύσεις τὸ θαῦμα,
 Πλαυτόλλοις ὁδίτας πολυπλανῶσι,
 Τῶς οὐδὲ λάθρα μολοπλονῶσι σοφίσας,
 Τῶς οὐδὲ λάθρα μολοπλονῶσι πανίσας,
 Καὶ λοιπῶς, τὸ σέβειν θεὸν μισθώσι,
 Τῶς οὐδὲ μὴ πινθαρσέας φοβάσας,
 Ήμ τρισηκατέπικχυς ἢ οὐδὲ ἔχθρος.
 Ως νῦν ἡνὶ θεόσιλοτ ἐργα ποιέι.
 Ος γωρηέαταις βίβλοις τὰ μεῖζει
 Εμ πολλαῖς, ὃνέωμ οὐλῶς τέ πλείσοις.
 Ως εἰπεῖν ἐπος, ὃν φίλος πραύσῃ
 Πᾶσιν, τοῖς τέ ποτοῦσι οὐδὲ φιλοῦσι.
 Καὶ ξύσος φέρε τῶς πόνως μαθάσας
 Τῶς αὐτῶς, ὃ φιλῶν φίλιτπον ὄρθως
 Ως εἰπόρ, γραφέμεν μιμάται αὐτά.

XYSTVS

EVA.

X Y S T V S B E T V L E I V S B A R -
baræ charissimæ coniu.
gi suæ S.

Hvnc ludum tibi rectius quadrare,
O coniux puto, cui Deus benignè
Prolem multiplicem dedit, amoris
Nostri pignora chara, nec malignè
Illi munera pro suo fauore
Largitus, tamen ista sunt colenda.
Tu cultrix cole, sicut Eva, recte.
Istuc officium tuum requirit.
Nam si tu genitrix uoles haberi,
Quæ natis sua iura diligenter
Præstet, quod pietas monebit ipsa:
Primum sit pietas, Deiq; cultus,
Hinc mores doceas eos fideles:
Hoc munus genitricis est fidelis.
Quod munus patris est fidelis, ipse,
Affectus patrius, Deiq; uerbum:
In hoc gloria sola detur ipsi,
Qui prolem dedit elegantiorem.
Huc omnis scopus ecce Christiano
Tendatur, Deus ut solus colatur.
Hic ludo scopus esto semper omni.

P R O L O G V S.

Festiuæ sunt, nec sunt absurdæ Dramata,
 Res tota sit licet conficta, si modo
 Sub fabulae sensu latebit ueritas.
 In arduis rebus Plato grauißimus
 Admiserit istius modi scriptis suis
 Festiuiores non ineptæ fabulas.
 Non uenditamus uera, nec oracula,
 Folijs ue quod Sibyllæ conferri queat
 Autoritate, sed mythos tantum doceo,
 Vim qui suam latentem uel sermonibus,
 Vel quæstionibus præbent, loco suo:
 Cuiusmodi est quæ nunc agetur fabula.
 Sub fictione non inepta ueritas
 Latet, grauis Dei magna sententia.
 Est hoc quidem puerile, & ualde ludicrum,
 Sed moribus formandis certè proderit.
 Cum nuper admodum legens Melanthonis,
 Melanthonis uiri longè doctissimi,
 Peruoluerem scriptum, occurrebat fabula,
 Quæ digna uisa est actione ludicra:
 Hanc offero bonis pīsq; mentibus.
 Catonibus non ista, crede, scripta sunt,
 Aut Stoicis tam religiose tetricis,
 Quis ista semper magna sunt piacula:
 Istos ab actione nostra arcebimus,
 Hoc candidis acturi spectatoribus.
 Tu fabulae summam paucis ostendito.

A R G V.

ARGUMENTVM.

Mortalium genus postquam diuinitus
 Et conditum fuerat annis prioribus,
 Et ob scelus paradiſo electi, Conditor
 Adæ uolebat res domumq; uisere.
 Festus dies erat futurus crastinus:
 Quapropter Eu a sedulò natos lauat,
 Ad sacra patris, quò lauti Deum suum
 Puriq; adorent. Audit hæc Ioua, et uidet.
 Hæc disciplina arridet optimè Deo.
 Benedicit his Deus natis ex ordine:
 Cain tamen maledicit, ob mores suos.
 Seruum facit, mulieri mandat cætera.
 Horum angelis mandat suis custodiam,
 Abitq; in auras, seq; subducit Deus.

PERSONAE.

Ioua.	Seth.
Eua.	Noaba.
Abel.	Cain. Angelī.

D R A M A.

I O V A.



Dibimus uisuri quid rerum gerat
 Nunc exul illa mundi solitudine,
 Adamus ille Protoplatus, omniū
 Mortaliū parens in terris gentium
 Futurus. Ecce coniux ē tugurio

Pro-

Prospectat, obuiam gressura, liberis
 Comitata: mater Eua certe sedula est.
 EVA. Nati mei ridete eia dulcissimi,
 En nos Ioua est uisurus, en noster Deus,
 Creator ille noster, numen maximum,
 Comitatus ecce incedit angelis suis.
 Huic obuiam compti Deo procedite,
 Vos squalidi latete in foeno & stramine.
 At uos in atrio expectantes comptuli,
 Postquam Deum salutauit matrcula,
 Acceditote iuxta etatis ordinem,
 Huic porrigentes quisq; dexteram suam
 Reuerenter, atq; flexo pulchre poplite,
 Dicta Deo salute cum modestia,
 In pristinum sistentes rursus ordinem.
 Heu quam pudore uultus nunc suffunditur,
 Quam cor salit, hac maiestate territum.
 Gratus tuus mihi est aduentus conditor,
 Parensq; noster, semper cultibus pijs
 Nobis colende: nil nobis est gratius,
 Quam quod uidemus res nostras clementiae.
 Tenues tuae esse curae, & prouidentiae.
 10. Virtutis hunc tuae colorem foemina
 Laudo. Interim bono mulier animo fies,
 Et integro & constanti mecum pectore.
 Miseris bonus sum semper: sed bonis quidem
 Illis benignus, qui fideliter mihi
 Pectus suum patri purum sacrauerint.

Non

Non defuturus illis qui syncerius
 Nomen meum pijs uenerantur cultibus,
 Quibus meus character est diuinitus
 Insculptus, & quibus diuinam imaginem,
 Tum cum daremus uiuendi spiraculum,
 Impressimus. EVA. Reuerenter nūc puelluli
 Dominum Deum excipitote, ut par est, singuli.
 AB. Salua Deus pater, rerumq; conditor.
 SE. Saluato nos creator mi dexterrime.
 NO. A` te salus nobis contingat, o Ioua,
 Deus creator. IOVA. Hanc industria tuam
 O Eua neutquam improbo, quod filios
 Tam diligenter comptos educas tuos.
 Magis tamen probo, quod moribus bonis
 Tuos ab annis istos primis imbuis.
 Nam disciplinæ sunt elementa isthæc quidem
 Non improbae: maior sed his industria
 Requiritur, Dei nimirum agnitione.
 Ad hanc enim nascuntur, & quæ tradita est
 Proli tuæ promissionem diuitem,
 Obedientiamq; exerceant Dei,
 Iubeto: & edoce quod digna præmia
 Sient bonis, æterna nempe gaudia:
 Contrà malis ignes inextingnibiles.
 EV. Hæc o Ioua inculcantur istis sedulò,
 Memores tuæ bonitatis, qua receperas
 Miseros, id in nostris posthac nunc liberis
 Sarcire uisum est, ut colant constantia

Numen

Numen tuum, maneantq; in officio suo.
 Adam meus, pater, nihil curat magis.
 Reuersus ex agro, hoc unum negotium
 Sumit sibi, ut natis innotescat suis
 Bonitas tua ista, quam præstabas largius.
 Idem iubet, laboribus cum se parat,
 Ut sit mihi inter prima istud negotium.
 Adnitor id quidem, nec succedit male:
 Nec displicebit, ut puto, tibi Ioua,
 Nostra ista tam fidelis institutio.
 Sed quin tibi specimen doctrinæ præbeant,
 Ut si minus quid recte traditum siet,
 Id corrigat tua mi Deus emendatio.
 Abel, Iouæ recitato clare, quæ pater
 Materq; te docuere, dic apertius,
 Animoq; præsenti, citra formidinem.
 AB. Unum Ioua Deum te credo maximum,
 Te cuncta posse, & æquitate dextera,
 Bonitate summa, summa prouidentia,
 Te conditorem mundi solertiſſimum,
 Et hunc regis ratione non scrutabili.
 Rerum uices, uigor terra nascentium
 Testantur, & docent tuam potentiam,
 Non extitisse casumundi machinam,
 Sed prouidentia tua polum regi
 Pictum, tuæq; mentis nostras lumine
 Mentes, tuiq; spiritus accendier.
 Diuinitatis nang; nos imaginem

Habemus in nobis, honesti legibus,
In corde nostro scriptis omnes utimur.
Tua uiua uox Ioua nostris parentibus
Dederat quidem præcepta obedientiæ:
Quod si tibi paruissent, non mors ius suum
Nunc obtineret in genus mortalium,
Essetq; maior cultus nominis tui,
Arderet in nostris nunc cordibus magis
Flagrantiusq; amor tui. Sed prauitas
Maligna dæmonis miseris caliginem &
Opiniones offudit, ne crederent
Verbo tuo, istis artibus nos perdidit.
Illud foret nefandæ ingratitudinis,
Si quæ bene & prudenter sunt diuinitus
Creata, culparemus te rerum sator.
Istud malum est totum ex maligno dæmone.
Hinc mors sequuta est, hinc tyrannis, hinc quoq;
Mortalium extitisset interitus miser,
Ni tu Ioua pro diuina clementia
Tua, salutis instaurator, nominis
Quosdam tui præcones esse maximi,
Piosq; cultores uoluisses amplius,
Serpentis ut caput diri semen meæ
Matris tuo iussu calcabit fortiter.
Et si latens ex insidijs calcaneum
Nostrum petat letali semper uulnere,
Superat tamen bonitas istud malum tua,
Qui spem salutis nobis isto in semine.

Reli.

Reliquam pia fecisti summam gratia.
 Porro sacra ista quæ pater tibi facit,
 Credo esse signa perfecti & ueri sacri,
 Placare quod numen tuum solum queat.
 Peccata nang; non propter nostrum sacrum,
 Sed propter illud semen condonarier
 Intelligo, credoq;. Deinde quamlibet
 Peccata, mors, uigent mortali corpore,
 Vita tamen noua & lux est credentibus,
 Illis uidelicet qui complacent tibi,
 Illis uidelicet qui matris semini
 Habent fidem, quod iudicabit seculum.
 In hac fide cunctos credo saluos fore.
 Quare Ioua ex tuo isto totus nomine
 Ego pendo, te solum adoro & inuoco.
 Timeo te solum, & soli supplicans tibi,
 Commendo me soli tibi, ut faueas mihi,
 Tuearis à serpentis diri morsibus,
 Et inferas lucem mihi & mentem piam.
 Nec ambigo quin propter nomen seminis
 Exauditurus me sis, & notitiam
 Veri augeas, nec obrui uerum finas
 Serpentis astu cultum, & ut mores meos
 Tuo regas diuino spiritu, malis
 Ne quem meis offendam moribus: quia
 Nobis Ioua uitam dedisti, nos alas.
 Fœcunda nobis terra fructus proferat,
 Nos & parentes nostros serua sospites,

Da qui regant, Ecclesiam mortalium:
 Feliciter quò uita agatur undiq;
 Quæratur ut nil præter gloriam tuam,
 Ut nunc ita & per multa deinde secula.
 10. Mihi satis probatur indeoles tua:
 Probatur & uestra, Eua, isthæc industria:
 Probatur & præclara isthæc confessio.
 ev. Nunc cæteri recitate uos quoq; ordine.

R E C I T A N T S E T H E T
cæteri eadem.

10. Hæc institutio probatur optimè.
 Studium pium laudo, placet symphonia,
 Concors tenor, modus, mores castissimi,
 Macte pijs deinceps studete moribus,
 Sententiamq; istam constanti pectore
 Seruate, uestris & posthac parentibus
 Parete semper, nec opinionibus
 Adulterinis hanc doctrinam admittite
 Vitiarier, bortor, dilecti sedulò.
 Hic uerus est cultus, qui maxime placet.
 Hunc propter ipse opem uobis semper feram.
 Teq; Eua nunc compello (namq; industria
 Vestra hæc placet) uos laudo, uestrū comprobo
 Studium pium. Sed quin producis cæteros,
 Illum Cain præsertim natu maximum?
 An tu putasti me latère quippiam?
 Cui cuncta nota sunt, priusquam mente uel
 Concepta, uel meditata sunt cuiuslibet.

EVA. Ignosce quæso, si quid hac re mi Deus
 Parum satis prudenter factum est: candidè
 Muliebris istius mee imprudentiæ
 Rationem habere digneris. Sententia
 Mihi fuit, meliores hoc producere:
 Ineptiores istos atq; torpidos,
 Et moribus qui sunt agrestioribus,
 In stramine & stipulis illic abscondere.

10. Produc eos. EVA. Noaba uade, accerse eos.

NO. Eo, quemadmodum iubes matricula.

Cain ueni, uenite uosq; cæteri,
 Ioua iubet. CAIN. Venio quidem, sed non libēs.

Abhorreo maiestatem. Quid' nam mihi
 Cum rebus istis arduis? s v. Viden' Ioua,
 Viden' Deus benigne, quam toruus siet,
 Viden' quæ lumen sit ista toruitas?

10. Frons ipsa præ se fert quid contumaciæ.

Quis uultus iste? quæ ue est hæc ferocia?
 Quis hic rigor mentis? non isti flectere
 Norunt genu? non signa sunt reverentiæ.

Ecquid sibi stipulae istæ in crinibus uolunt?
 Cur non eos docuistis ut hosce paruulos?

EV. Non est in illis neglecta institutio.

10. Recense tu Cain, natu qui maiores,
 Quibus tuis edoctus sis parentibus.

CA. Credo Deum, Deum quendam potentia
 Valentiorem singulis mortalibus,
 Qui condidit mundum uasta amplitudine.

Illum sacris ob id colendum censeo:
 Ob hæc enim fœcundat agros fertiles.
 Sed an uocantes audiat, nunc ambigo:
 Veniam ue det peccatis, prorsus nescio.
 10. Post hos dies credis ne uitam tum fore
 Quandam? C.A. Nihil certum statuo, sed ut puto
 Fortassis est quoddam uitæ consortium,
 Sed inter istos cœlites. Mortalibus
 Quid sit futurum, nescio. Sed uidero
 Id forte, quando ex hac uita migrandum erit.
 10. Sed quem Deum tandem putas, quem tu colis?
 C.A. Soror mihi iam te Iouam esse dixerat.
 10. De moribus uerò quid censes? C.A. Censeo
 Non negligendos esse. 10. Tu quidem
 Pulchrè, probeq; (scilicet) responsitas.
 Qui sunt tui mores compti, quos excolis?
 Ecquid sibi isthæc contumax responsio
 Præfert? tuo sic contumaciter Deo
 Responsitas? Quid de promissionibus?
 Quid de fide? deq; hisce nullum uerbulum.
 Viden? si let prorsus, nequam prorsus stupet.
 Culpa uacant parentes, qui fideliter
 Pro uiribus fidei tibi negotium,
 Sicut tuis uerè pijs fraterculis
 His, tradiderunt. Omnis negligentia
 In te redundat. si quid negligentius
 En hactenus commissum est à te, tempore
 Dein sequenti sarcias. hoc cæteros

Vos admonebo, si uestro uultis Deo
 Frui, loquor uobis cunctis, adtendite:
 Quoniam quidem parentes estis singuli
 Deinceps futuri, & progenitores gentium,
 Hoc par erit, uos anteire cæteris,
 Et luce quadam prefulgere splendida
 Virtutis & doctrinæ & officij pij.
 Nec uos minus serpens uetus crudeliter
 Inuadet, atq; uestris his parentibus
 Infestus extitit, sed quis promissio
 Seruata erit, promissus hos seruauerit
 Heros, nihil serpens nocebit inuidus.
 Sed sic habet profectò res: uerbi uolo
 Vos disciplina in officio tenerier.
 Quapropter ex coetu nunc uestro deligam
 Quosdani gerendis rebus hic idoneos:
 Prae cæteris Abel mihi indeoles tua
 Probatur, huc ad me puelle accedito,
 Capiti tuo imponam manus, quo consecrem
 Te principem sacerorum: hinc spiritum meum
 Impertiam tibi, ut sacerdos sis sacer.
 Munus tuum fuerit docere, quæ meum
 Numen monebit & dictabit, quæ sacra
 Mibi placebunt, & quæ sint diuinitus
 Rite indicata, eorum agas interpretem
 Dexterrimum, atq; longè fideliſſimum.
 Hæc per manus ad posteros transmittito:
 Animo interim forti sis, ne te terreant

Si quæ tibi ingruant ob hoc pericula.
 Luctandum erit tibi sacro certamine,
 Paradigma eris pījs per cuncta secula,
 Testaberis gratissimos cultus mihi
 Fore istiusmodi semper certamina.
 Sacrificiumq; tale erit promissi seminis
 Olim futurum longè perfectissimum.
 Accede Seth, propius accede, quo tibi
 Benedictionem impertiam. Tu rex eris
 Futurus, et penes te sit potentia:
 Munus tuum geminum esto. Nam gladio tuo
 Tueberis doctrinam, quam frater tuus
 Confessus est Abel sacerdos. Hæc tibi
 Sit cura prima: et impij conuicia
 Coherceas: et qui Deo blasphemias
 Dicunt, luant pœnas meritas, te iudice:
 Et punies eos qui pacem publicam
 Turbare sunt conati prauis ausibus.
 Vobis duobus omnis tunc posteritas
 Obtemperet, uos esse agnoscant principes
 Populi, per orbis cuncta paſsim climata.
 Cain sed ille toruus atq; rusticus,
 Stipulas olet, olet fœnum atq; stramina,
 Qui moribus feris est atq; agrestibus,
 Hunc legibus uestris multo dexterimis
 Volo parere seruum, et hunc legum metu,
 Pauore pœnarum, subiectum uiuere:
 Ne turbet inter uos uitæ concordiam,

Ista sua ferina contumacia:
Aut ne prophanus religionis dogmata
Qua contumelia uolet contemnere.

Nunc Euate de rebus istis alloquor.
Non parua reipublicæ ista portio est,
Si liberi domi tenelli rectius
Tibi educantur, inde ab incunabulis.
Quapropter inter primas hæc tibi cura sit,
Ut moribus regundis esse sedula
Pergas, ut incœpisti: macte gnauiter.
E v. O mi Deus, tua maior est benignitas,
O mi Ioua, tua maior est clementia,
Quam cui satis faciant conatus quamlibet
Magni. Dolore uirq; egoq; maxime
Consumimur. cruciatus conscientie
Animum meum consternit, perdite
Lachrymis meis genas semper rigo meas,
Quoties recordor nos peccasse turpiter.
Legem tuam sanctissimam negleximus,
Quæ res dolorem adfert nobis tristissimum.
Ad hæc, Ioua, re compri minas tuas,
Non irritas nobis fuisse sentio
Quod mortis irrogarunt poenas maximas.
Diras enim mortis poenas circumfero
Mecum in sinu, quoties contemplor liberos:
Præ cæteris rigidum istum filium tamen,
Artus meos trementes horror occupat:
Quoties recordor quanta me sequuta sunt,

f s Et

Et orta posteritati ex me nostræ mala,
 Et ingemisco, & tota languens palleo.
 Quare Ioua, ni maior sit benignitas
 Tua, quam meum delictum longe maximum.
 De spe salutis iam fuerit actum meæ.
 Immensa sed Ioua tua haec clementia,
 Animum meum spe fulcit atque sustinet
 Quare Ioua ueniam rogo mitissime
 Et calamitatem nostram pro clementia
 Tua leuato, nam licet digni sumus.
 Parum, quibus salus contingat: sed tamen
 Tu dignus es, qui nobis præstes maxime
 Tuum fauorem per clementem gratiam.
 10. Quanquam uolo, ut miserum genus mortalium
 Exerceatur ærumnis grauißimis,
 Dono tamen latam uobis culpam, sed hoc
 Tui istius respectu tantum seminis.
 Heros enim futurus ille maximus,
 Non deerit ipsum ex pectore inuocantibus,
 Olim prijs cœlestem gloriam dabit.
 Valete nunc spe firmiore, quam prius
 Fueratis, hinc discedam. E v. Nunc puelluli
 Hem dexter as Domino uestras nunc tendite.
 Dulcis mihi Domine fuit sermo tuus,
 Adeoque me illexit uirtute uiuida,
 Ut te relinquere nunc grauißimum siet.
 Quapropter ô Ioua boni istud consule,
 Si paululum progressa te comitata sum.

10. Ad liberos tuos redito fæmina,
Et gratia mea ualeas cum coniuge.
Opem meam uobis præstabo singulis,
Quibusq; temporibus per angelos meos.
His cura uestrī mandata est diuinitus,
Noctu diuq; pro uobis custodiam
Gerunt fidelem, contra Serpentem malum
Bellum gerunt ~~et~~ ^{et} uerborum. Quare ponite
Curas, et hancce uestrā solitudinem
Animo integro debetis ferre, et angeli
Frequentius pōst sunt uisuri, et tedium
Vestrū leuaturi. Vobis mandauerim
O spiritus cœlestes nuncij mei,
Redibimus nunc ad suprema climata.
A N. Faciemus o Ioua, quæ mandas, sedulo.
C A L. Abite quisq;, et leti cuncti plaudite.

EPI.

Istius actionis summam, pauculis
 Audite. Christus est ecclesiæ caput.
 Non uero est, ut Petrus clare differit,
 In quo salus sit, quam solo isto nomine.
 In hoc Adam, sobolesq; eius, saluatus est,
 Alioquin ipsa gens antiqua funditus
 Periisset in peccatis, ni semen foret
 Promissionis, quod caput nequissimi
 Serpentis illius quassaret fortiter.
 Certamen illud hic habemus splendidum,
 Et gloria plenum uictrici. Regna sunt
 Duo uidelicet, Christi atq; Dæmonis.
 Tyrannus est mera istud regnum Satanæ,
 Cuius typus Cain homo est nefarius,
 Qui Christianis semper est iniquior,
 Afflitgit ipatos. ast Abel Christi gerit
 Clare typum, sacerdos nempe regius.
 Seth obtinet magistratus dexterimi
 Claram figuram. sic habes mysterium
 Tam sacrosanctæ fictionis splendidum.
 Hic fructus est huius sacri spectaculi.

F I N I S.

ISAACI IMMOLA TIO, COMOEDIA EX GENE-

seos cap. 12. Hieronymo Zieglero autore.

AD SPECTATORES Chorus.

PRÆSENS quisquis ades Vindelici soli
Conciuis, pueris dulce loquentibus,
Gratus porge tuas auriculas modo:
Quo possis melius noscere quid uelint.

Soluunt hæc, pueri, uota solennia
Cœlorum domino Christiadum Deo,
In terrisq; magistratibus omnibus:
Quorum ius superum tangit imaginem.

Hæc figura mali perdomuit nefas,
Quia promissus erat Christus ab æthere,
De poena eriperet nos miseros graui,
Soluens purpureo sanguine, non nocens.

Vnus nostra Deus debita per crucem,
Per quem uita reditq; antea perditis
Nobis, quos Stygijs fluctibus abstulit,
Puros restituens iusticiæ patri.

Soli laus igitur sit sibi maximo,
Quo non est aliis sanctior omnium,
Post uitam miseram ducat ad exitus
Fœlices pariter corpora mentibus.

PER-

ISAACI
PERSONAE CO-
moediae.

Thare pater Abracæ	Hismael.
Abraam.	Isaac.
Sara.	Puer Abracæ.
Deus.	Aminidab.
Loth.	Bether.
Agar.	Eleasar & eonomus Abracæ.
Geta pastor ipsius Loth.	Rebecca.
Gabriel.	Laban frater Rebeccae.
Raphael.	Angeli tres. Bahuel pater Rebeccae.
Michael.	Melchamater Rebeccae.

PROLOGVS.

ADeste mystæ, populus maximi Dei,
 Audite Bibliæ ueterem historiam sacram,
 Quam nos sumus nunc acturi planè nouam.
 Non est Terentij res ficta, aut Accij
 Plauti, quibus serui currunt heris suis
 Solliciti amicæ de negotijs malæ.
 Non hic iniqua mulier rem facit suam,
 Sæuas superbus nec miles parat minas.
 Edax parasitus, sycophanta hic nec impudens.
 Lenonec ipse quæstum queritans male,
 Nec tristis, & durus, uel sæuus Demea
 Hic ambulabit, uobis spectatoribus.
 Sed summa cœlorum Dei benignitas,
 Qua nos suam creaturam, à pœna graui
 Absoluit, & de inferno liberauerit.

Quare

Quare Deus de cœlo misit unicum,
Sub carne filiumq; æqualem gloria:
Id quod suis testantur testimonij
Sancti prophetæ, litteræ sacræ undiq;:
Et mihi manus foderunt, & pedes meos.
Mittemus in panem eius lignum maximè.
Quæ sunt in medio manuum uestrarum graues
Plagæ: tibi uita quasi pendens tua.
Est captus hic in peccatis crudeliter
Nostris. ut hæc leuaret morte funditus.
Corpus meum dedi percutientibus ego.
Figura passionis Christi Isac erit,
Quem nunc pater mactare conatur suus.
Rexq; Moabitarum, cum morte filij
Ciues suos captiuos reddit liberos.
Sic Christus in carne humana nos liberat:
Occisus ad redemptionem hinc Israel.
Et ipse pergit tanquam ouis sub uictimam,
Nihil loquens, patiens usque ad mortem crucis.
Serpens loco deserti pendens æneus,
Christi crucem signat sanctam fidelibus.
Hæc actionis causam nobis plurimam
Dedere: res est sancta, qua non sanctior.
Id ita esse uos iam iudicare poteritis,
Si cum silentio animaduertitis.
Fauete, adeste æquo animo, & rem cognoscite,
Ut rite pernoscatis actor quid uelit.
Nullum est hic dictum, quod non sit dictū prius,

Tamen

Tamen comœdia formam induit nouam,
 Quæ legibus subiecta alias historiæ erit.
 Rogamus omnes pariter, uestra æquanimitas
 Nobis agendi plus augeat industrias.

ARGUMENTVM.

Ex patria profectus Abraam senex,
 In Chanaan, unâ cum Sarai coniuge, uenit.
 Vbi sibi gnatum famula genuit Agar
 Suas Saræ facti tamen post pœnitens
 Exclusit hanc cum filio, quam paruulo.
 Nam ei Deus sterili uentrem recluserat,
 Et filium seni ex Abraam uiro dedit:
 Patrijs bonis successorem, spem gentium
 Magnam, patri pignus charissimum.
 Hunc sibi Deus puram parauit uictimam.
 Offert pater, dum filium sotentem nihil
 Mactare cupit, è cœlo cognouit Deus
 Abrahæ fidem: manu defendit paruulum.
 Regressus hic dicit Rebeccam coniugem.

ACTVS PRIMI,

SCENA I.

Thare. Abram. Sarai.



Mihi nimis seclorum optato tem-
 pore (nibus
 Fili mi Abram, tuisq; amicis om-
 Pignus quidem charissimū, quem
 à paruulo

Edu-

Eduximusq; , habuimus, & amauimus, ut est
 Aequum parentes liberos, facere suis
 Gnatis: id adeò naturæ ductu bonæ,
 In te me oblecto, solum id est charum mihi:
 Ipse ut item contra me habeas, facio sedulō.
 Postquam ex ephebis Abram nunc excesseras,
 Liberius uiuendi fuit potestas, quam antea:
 Verū cauebam ne peior licentia
 Euaderes, malis præueni moribus.
 Hanc tibi dedi uxorem tum adhuc iuuenculam,
 Eademq; ob hoc ut apud te quam gratissima
 Eset, quibus sub corpore uno animæ due
 Forent, amicè uitam iocundissimam
 Fœliciter ageretis, sacri nominis
 Connubium auspice Deo felix cederet.
 Hanc sic tibi inquam spondeo mea manu
 Nunc denuò, tuq; commendō fidei
 Quod ego per hanc te dextrā oro, et geniū tuum,
 Tuam fidem, perq; huius solitudinem
 Te obtestor, ne abs te hanc segreges, neu deseras.
 Si te in germani fratriis dilexit loco,
 Siue hæc te solum semper fecit maximi,
 Seu tibi morigera fuit in rebus omnibus,
 Te isti uirum dedi, amicum, tutorem, patrem.
 Ut solam ames hanc, quam diu uult Maximus.
 Verū quod sterilis est, mihi nimis dolet
 Patri. nam ego ibi partem nunc maximam fero
 Lubens, & haec forsitan uoluntas est Dei:

Et nescis olim quid tecum faciat Deus.

Cui potestas seruandi soli datur,

Cuius manu caduntq; stant & omnia.

Hanc sume tecum, consortem uitæ tuæ,

Necisq; perpetua fidei constanïa.

Ad nos ego Loth meum nepotem conuoco,

Vt eamus hinc in Chanaan, electum locum

Habitationis, per nostræ uitæ dies.

Abi, para omnia quæ domi paranda sunt.

A B R. Fiat pater mi optime, iussa capesso tua,

Et qd uelis manda amplius. T H A. Facis ut decet,

Cum istud quod postulo, impetro cum gratia.

A B. Sodes mi pater, hē ego' ne istud conari queam,

Ego' ne propter me illam decipi miseram sinam,

Quæ mihi suum animum, atq; omnē uitā credidit,

Quā ego animo egregie charā pro uxore habu-

Bene et pudicè eius doctū atq; eductū sinā (erim,

Coactum ægestate ingenium mutarier? (situm.

Nō faciam. T H. Haud uereor. nā in te solo hoc est

A B. Hanc habeo pater uxorem uotis optimis,

Neq; illius me pœnitet: nec displicent,

Vitæ ratio, morum integritas, industria

Animi probi, gestus pudici corporis,

Formæ gratia, uenustatis felix decus,

Actatis ipse flos, pietasq; candida.

Accepi, acceptā seruabo. T H A. Ita spero quidem.

A B. Quin tu domi Sarai quæ agenda sunt uide,

Et omnia quæ nobis opus sunt, præpara.

Namq;

Namq; est iter longum, & satis durum nimis:
 Deus uelit fœlix esse quod instituimus,
 Cui meliora uota dehinc persoluimus
 Quo noster esse dux dignetur optimus.
 S A R. Mi uir, faciam omnia quæ modo me iusserris:
 Quoquò ibis, est certum quasi umbra te sequi.
 Tua sum, tuaq; dicar oportet castissima
 Coniunx, fidelis omnis fortunæ comes.
 Tu contrâ mihis pes, portus, & aura tutior,
 Nostrum omnium refugium, & consolatio.
 T H A. Ita facite ut dixi, ego cōueniā Loī, qd hic
 Actum sit ut sciat. pergit eūos, mox sequare.
 A B R. Ita queso pater, abi dū tu Sarai, s A R. Abeo.

SCENA II.

Abram. Deus.

A B R. Quām dulcis hec nobis erit ambulatio
 Cum patre, cum uxore mihi charissima,
 Meisq; cognatis? Sed cesso pergere. (tuum deus
 D E. Abram. AB. Domine quid uis. D E. Sum exerci
 Ego, auribus tuis uocem percipe meam.
 Egredere de terra hac, atq; relinquas eam,
 Tuus pater requiescet hic tumulo suo.
 Sed tu fuge à cognitione tua, & domo
 Tua, atq; ab omnibus tuis affinibus.
 Veni, & sequere me aliā in terrā, quā tibi dabo,
 Propriamq; perpetuō dicabo semini
 Tuo, fluentem lacte, melleq; suauiter.
 Ibi te faciam in gentem multo maximam,

Benedicamq;



Benedicamq; tibi semper benedicentibus,
 Atq; maledicam maledicentibus tibi.
 Ego tibi ero Deus, tu mihi populus meus.
 Cognitiones omnes terræ, nomine
 Sacro tuo benedicentur multipliciter.

A B R. O Domine Deus pater cœlorum altissime,
 Ego tuus seruus quocunq; iusseris
 Vado, nec ulla prohibet temporis mora.
 Tu me Deus custodies pace optima,
 Et proteges salutem hinc ambulantium.
 Seruans uiam bonorum, sed peccantium
 Perdes, ad inferos q; poenarum locum
 Prauissimos deducis, & iustos beas.
 Valeant qui malefaciunt, & gaudent in malo:
 Et insuper rebus subsultant pessimis.
 Viuat Deo beatus corde simplici,
 Quem ueritas linguae suæ non deserit.
 Nec ore maledixerit altissimo Dei.
 Beatus homo qui nam affluit prudentia,
 Et inuenit sapientiam, nec abiicit
 Correctionem Domini, sed diligit eam.
 Et disciplinam eius gaudens assumpserit.
 Nec deficit si à Domino poenam sentiat.
 Dominus enim in latere pedem custodiet
 Eius, ne capiatur manibus ab improbis.
 Deludit ipse illusores, sed erigit
 Iustos, & animo mansuetis dat gratiam.
 Benediclus est homo, qui timet dominum Deum

Suum,

Suum, & malorum non intrat malas uias,
 Qui diligit iustum, atq; peccatum oderit.
 Indomit a uirtus colitur, & mundo uago
 Narratur, hominesq; euhit ad alta æthera:
 Fœlicibus superis iungit terrestria,
 Si sub Dei moriuntur iustis legibus.
 Bene nouit omnipotens Deus qui sunt sui.
 In iustus, impius, peruersus, improbus,
 Transgressor ipse legis, fallax, inuidus,
 Culpa sua pereunt post uitam funditus.
 Cum iustus in cœlo uiuat perenniter.
 His fretus ego spe uiuo, & ducor maxima.
 Et ambulabo per uias Dei mei.
 In nomine tuo gressus nostros dirige,
 Et æquitatis semitas hinc ducito.
 Sed eccam uideo ipsam exire Sarai foras.

SCENA III.

Sarai. Abram. Loth. (ne facitis.)
 SAR. Hem mi uir hic sumus, Loth, et ego. A.B. Be-
 Vbi sunt alij? SAR. Ceteros præmisimus.
 Quoniam pedes nostros non possunt consequi:
 Quod plura secū portant. LO T. Et grauia onera
 Ferunt, iurum, uestes, & res quam plurimas
 Alias. igitur eos præire paululum
 Decet. breui illos consequuturi sumus,
 Vacui, sine impedimento ullo ponderis.
 ABR. Bene est. sed heus, nouerūt ipsi ne uiam? (me.)
 SAR. Probissime. A.B. At sequimini uos quam maxi

SAR. Sequimur. sed hinc aduerserascit protinus;
 Et lassa sum. nam æstus diei magnus est:
 Mea mihi membra frangit, debilia facit
 Omnia. Deus spero nostris laboribus
 Finem dabit, meminisse olim nos hæc iuuet.

ABR. Bono animo fac sis Sarai, & te ipsam quod
 Fac consolere. nam fatorum terminus (potes
 Hic est, & insuper hanc communem patriam
 Meis tuisq; liberis puta fore,
 Quod est Dei uoluntas, & sententia.
 Deponite huc pondus Loth graue. tu uxor mea,
 Hæc nostra fiet sedes, hæc domus mea.
 Ingredere, & hanc orna, laua, purga, & uide
 Quid amplius sit opus: ego statim subsequar.

SCENA III.

Abram. Deus.

ABR. Laus fit Deo meo, & perennis gloria,
 Qui me sua benignitate duxerit
 Huc, rebus omnibus saluis, & corpore. (dabo,
 DE. Abram. AB. Domine. DE. Terrā hæc uide tibi
 Et semini dicabo in æternum tuo.
 Hic permanens mihi fige tabernacula,
 Altariaq; meo tibi fac nomine.
 Hic seruies soli mihi, nec alteri.
 Zelotypus fortis tuus ego sum Deus.
 Postquam sacram ædificaueris domum mihi,
 Rite ibi sacrificabis pro peccatis tuis.
 Et ad placandum me facias istud, memor

Gen. 15.

Mei

Mei, immolabis uitulum, coramq; Domino
 Hinc sanguinem eius circumfundito manus
 Aræ, per uniuersum septies nota.
 Et pelle detracta artus concidas probè
 In frusta, & ignem lignorum strue facito,
 Ac membra quæ sunt cæsa, scilicet caput,
 Et cuncta iecori quæ adhærent, fixaq; manent.
 Et quæ sub intestinis numerantur bona
 Exure statim in holocaustum mīhi suauissimum.
 De pecore uero masculum tantum offeres
 Sine macula. Sed si oblatio de grege ouium
 Fit, siue de columbis tum gementibus,
 Vel de pudicis turturibus ipsis siet,
 Ferro secabis minime, sed sanguine procul
 Fuso in odorem Domini accendito tui.
 Oblatio omnis quæ offertur Domino Deo,
 Hæc absq; fermento fiat purissimè.
 Nec mellis aut fermenti quicquam tradier
 Igni decet. Sed quod fertur ad altaria,
 Hoc condies sale sacrificium maxime:
 Et in omnibus rebus tuis sal offeres.
 Peccans anima nimium per ignorantiam
 Contra Deum, & mandata eius, male egerit,
 Hæc offerat pro peccato uitulum suo.
 Qui tetigerit sub se quod est immundius
 Peribit, & si per feram sit mortuum,
 Aut à suæ naturæ fato ceciderit,
 Immundum erit, nunquam Deo acceptabile.

Iurans anima lingua sua contra Deum,
 Hæc pœnitentiam pro peccato graui
 Agat, offerens agnum de gregibus, aut capram.
 At si pecus non habet ut offerat, satis
 Est offerat columbarum pullos duos,
 Aut turtures binos, marem cum fœmina:
 Quod si neq; id potest, panis partem ferat.
 Spiritus enim contribulatus sacrificium erit.
 Cor humile, neq; contritum despicio, quia
 Holocausta me non placant, neq; sacrificium.
 Sed qui per errorem peccans ueniam rogat,
 Exaudiam eius uocem, atq; dabo gratiam.
 Multum misericors sum, remittens plurima.
 Lentoq; commotus gradu me uindico.
 Et semper expectans procedo tardius,
 Ad puniendum peccatores pessimos.
 Et distraho diu grauem sententiam,
 Sua uia num conuertantur improbi.
 Sed si nihil me acturum iam perspexero,
 Hanc tarditatem, pœnæ grauitate reputo.
 Ignis mihi perpetuus ex ara ardeat,
 Quem nutries reponens largius foco
 Ligna super: ut nunquam deficiat igneus
 Calor, sed in dies in honorem splendeat
 Dei tui, uestris diebus omnibus.
 Omnis sacri ordinis sacerdotum hostia
 In igne consumatur rutilo protinus.
 Nec ex ea quisquam partem gustauerit.

Et

Et qui sacerdos sacras offert uictimas,
 Hic possebit pellem eius, nil amplius.
 Si pro actione gratiarum oblatio
 Fit, panis absq; fermento coctus siet.
 Adipem ouis, & bouis, capre q; non edes:
 Nam quisquis ex his est, peribit sine mora,
 Et nomen eius de populo delebitur.
 Animalis etiam sanguinem nemo omnium
 Gustabit, immixtum cibo. qui fecerit
 Contrà, peribit ille de populo suo.
 Vinum, & quod ebriat, nullus bibat hominum,
 Ut melius habeatis recti scientiam,
 Positis æquum & iniustum discernere.
 Ego Dominus unus, Deus uestrum omnium:
 Audite me, negligite diuos cæteros,
Quis ora stulta sunt, nihil loquentia,
 Aures habent, quicquam tamen non audiunt,
 Manus habent nil palpantes, uanos pedes.
 Ita similes illis erunt & cæteri,
Quicunq; faciunt ea, qui uel fidunt eis.
 Soli Deo tuo mihi da gloriam.
 Et mea facite iudicia, & præceptum meum
 Seruabitis per uestros uitæ terminos.
 Nolite morem populi huius terræ sequi,
 Viuere neq; ex eiusdem consuetudine,
 Nolite facere quæ uos ante fecerint,
 Nec ambuletis in malorum semitis,
 Nec polluamini prauis duotoribus,

Estote sancti, ego etenim sanctus sum Deus.
 Idola non seruabitis, reicite procul.
 Dominus ego uester sum, quare attendite.
 Leges meas qui diligens custodiet,
 Viuet per illas felix æternaliter.
 Non ultionem diram quæras, nec memor
 Iniuriæ tuorum ciuium sies:
 Sed diligas quemcunq; proximum, quasi
 Te ipsum. Nec obseruabis uana somnia.
 Coram capite cano surgens, ama senem.
 Time Deum dominum tuum omni tempore:
 Et aduenas ne negligas in ædibus
 Tuis, sed esse te nunc cogita aduenam.
 Dein septimus dies erit sanctus mihi,
 In hoc opus nullum fiat perniter.
 Ego dabo pacem uestris in finibus,
 Et dormietis, nec sit qui uos terreat.
 Quod si illa negligitis, et contemnitis, ego
 Vester Deus faciam uobis hæc scilicet,
 Velociter uos uisitabo grandine,
 Ardore molesto, ægestate turpiter
 Semen seretis, frustra terra arbitur.
 Ponam meam faciem contra uos serio,
 Fugietis hinc, et per sequente nemine.
 Quim ego recordabor pacti semper mei,
 Quod fecerim tecum uoluntate propria:
 Nihil negans stabo promissis firmiter.
 Si uixeris secundum me, uiues diu,

Terra

Terra bona frueris omni seculo.

A B . Faciam Domine quæcunq; iussisti ordine.

Nunquam tui obliuiscar, donec rexerit

Hos spiritus meos artus per corpora.

Tu mihi Deus, tibi uiuo, tibi morior.

Quid hoc negotij? satis decernere

Nec queo, nisi felicem me esse sentiam.

Hic non amandus? hic non uenerandus Deus?

Itaq; adeo magnam fecit curam mihi

Verbis suis, benignitate & gratia,

Ne forte faciam imprudens quod nolit, sciens

Ciduebo. Sed cesso ire intro, ne nunc mora

Sin egomet meis, quod expectant diutius.

EX PSALMO XXXI.

Chorus primus.

Qui templa coeli numine commoues,

Iudex piorum tempore cordium,

Qui nunc, & in patrum diebus

De tenero meditaris æquum.

Non sordidus mi pectora contudit

Fastus, superbū non animum male

Vexans Erinnys restringit,

Lumina celsa tuli nec unquam.

Non ambulaui sub lare diuitum,

Auro superbus: nec rebus arduis

Immiscui uires meas, nec

Quæ mihi sunt grauiora tento.

Si mentiar, poenam meritus luam,

Et

Et pono gaudens hanc animam meam:
 Infans uelut nutrice abiectus,
 Qui ualeat nihil absq; lacte.
 Nunc uiuat Israël sub Domino suo,
 Sperans in illum perpetua fide,
 Omnesq; per uitæ dies, qui
 Imperio regit unus aequo.

ACTVS SECUNDI,

SCENA I.

Abram. Loth.

Gen. 13.

A.B. Quām benc apud illos diuinā regit gratia,
 Curæ quibus fit inter se concordia,
 Ut nos diu feliciter uitam egimus
 Vnā, nec ulla nascitur discordia:
 Quod ego sciam. quare rerum omnem copiam
 Nobis sua largitus est Deus manu.
 Ad hæc uoluntatem inter nos bonam satis.
 Fortuna sed quæ nunquam perpetuo es bona,
 Hanc auferes citò, nisi prohibet Deus.
 Videre uideor etenim nunc illum diem,
 Quo nostra amicitia periret funditus,
 Nisi animus aliter esset in nobis situs.
 L.O.T. Ita est. sed heus quid sollicitet te, dic mihi:
 Ego facile his rebus medebor omnibus.
 A.B. Nihil est quod ex culpa fiat frater tua.
 L.O. Quid'nam est? A.B. puerile. L.O. Quid est? A.B.
 Nihil. L.O.T. Quin dic, quid est?

Et

A.B. Et si iubes, nunc dicam rem tibi ordine.
 Vides utrisq; nobis esse gregem ouium
 Magnum satis, nec hunc unquam diminui,
 Sed plus in omnes augeri nimis dies,
 Ut iam domus uix nostra capiat, sat scio.
Quid commedent? porro quid nobis miserius?
 Et maximum quod est, res ipsa me monet.
 Discordiae sunt inter pastores meos
 Tuosq; magna, ut timeam nobis quid mali.
 Sic est profecto, sic hercle ut dico tibi.
 Sed queso nihil horum inter nos sit omnium,
 Fratres enim sumus simul re ex nomine.
 Ecce uniuersa terra coram te, obsecro
 A me recede paululum quovis gentium.
 Et si ad sinistram pergis, ego per dexteram.
 Si tu eligis dextram, sinistram mihi dabis.
 L.O.T. Aequam tuam conditionem frater probo,
 Vtrisq; non inutilem, nec est opus
 Multis, quasi hoc a me impetrare oporteat.
 Alium esse censes nunc me, atq; olim, cum antea
 Dixi tibi nil commodi in me claudier?
 Si in rem est utriq; ut fiat, hoc parabimus
 Iter: ego dextram tenebo, tu hic manes.
 Namq; hoc ego puto in primis esse utile
 Ad nostram amicitiam conseruandam. quia
Quo longius disiuncti, tanto firmius
Nostrae futurum foedus est concordiae.
 Et preter hoc odiosa res Deo foret,

Et

Et cæteris nostris uicinis scandalum,
Nos litibus nos inter discordarier.

Quare ne fiat per amicitiam te rogo,
 Quæ incepta à paruis cum ætate accreuit simul,
 Idem quibus uelle & semper nolle fuerit,
 Frater mihi es meus, unà à pueris paruuli
 Sumus educati, unà semper suimus domi
 Ambo, grauia pertulimus unà plurima.
 Quapropter nitar, faciam, experiar, deniq;
 Animam relinquam potius, quam te deseram.
 Ergo id repente nobiscum dissolui
 Absit, neq; uelim, neq; necessum esse arbitror.
Et si locus disiungit nos, animus tamen
Aequaq; uoluntas perpetuo iunget scio.

A B R. Quid istuc: si istuc animū induxi nūctuum
 Fiat, tuus totus sum, & animo & corpore.
 Iter iuuabo, consilijs, re, opera tuum,
 Quantū potero. L O T. Nō esse opus puto, mane.
 Sed si quid est, indicabo quidem tibi.

A B R. Veniā, nec ulla unquam in me erit tibi mora.
 L O T. Cras ibimus, uale. A B R. Et tu q; feliciter.
 Si fecerim quod placeat minus, ignoscito.

L O T. Tacer rogo, nihil est quod tibi succenseam.
 A B R. Abit, ac rogaſſe uellem. sed melius fore
 Cras arbitror. Bene fit ei. ô dij boni,
 Næ illiusmodi iam nobis magna ciuium
 Penuria est, homo antiqua uirtute ac fide:
 Haud cito mali quid ortum ex hoc sit publice.

Quam

Quam gaudeo, ubi etiam huius generis reliquias
Restare video. uah quam uellem illi omnia
Cedere bene, ex su^q; animi sententia.

SCENA II.

Deus. Abram.

DE. Abram leua sursum tuos oculos, uide
Ab hoc loco in quo stas omnes terræ plagar: Gen. 13.
Hanc ego tibi quam conspicis terram dabo
In sempiternum, & semini propriam tuo.
Faciam tuum semen quasi puluerem soli:
Ut si quis hominum quit numerare puluerem,
Semen quoq; tuum numerabit, dubio procul.
Surge ergo, uade, per abula terram hac, quia
Illa tibi daturus sum per secula.

Noli timere, ego protector sum tuus
Merce^s ego tua magna sum, nec altera est,
A B R. Quid mihi dabis domine? uide absq; liberis
Vado, nec haeres ullus mihi legitimus est:
Et filius procuratoris parturit
Sibi liberos, & uernaculus ipfus meus
Haeres mihi futurus est. Ah dolor ingens
Patri, carere sibi natis haeredibus.

DE. Confide, non est sic futurum, ut cogitas.
Haeres tuus fiet qui de te nascitur,
Et ex tuo utero progreeditur filius.
En suspice, numera stellas coeli uagi,
Ita tuum erit semen. confide, & credito.
A B R. Credo Domine sine dubio uerbis tuis.

v. 14.
&
c. 15. 1.

D E. Ego Deus qui te duxi forti manu
 De terra Hur, ut patriam relinqueres tuam.
 Et hanc tibi terram, quam possides, darem,
 Post te tuis possessione filijs.

Gen. 15.
v. 13.

A B. Genitor supreme, cœlorumq; conditor,
 Dic unde scibo quod possessorus sum eam.

D E. Scito futurum peregrinum semen tuum,
 In non sua terra, atq; seruitutibus
 Subdent eos, annis quadringentis sibi.
 Verum uide, cui seruituri sunt, ego
 Gentem manu illa iudicabo fortiter.
 Sed tu, sepultus in senectute optima,
 Ibis quidem requiescens ad patres tuos.

A B. Certum mihi, quod ita futurum domine sit.
Non est enim mendacium in lingua Dei.
Quin dixit, et sunt facta, quæ uoluit semel,
Creauit, et creata sunt, nulla mora.
Quæcunq; uoluit, recte fecit omnia.

SCENA III.

Sarai. Abram. Agar.

Gen. 16. 1. SAR. Domine Deus, qui me creasti foeminam,
 Legi uiri per omnia sui subditam.
 Igitur Abram mihi uirum charissimus
 Maritus, ex tuo solius numine
 Amandus et uenerandus omni tempore,
 Qui mihi caput, sacraq; meæ uitæ anchora.
 Et me scio semper fecisse sedulo,
 Ex illius, meum pararem commodum.

Ne nostro amori incideret mala uel calamitas.
Nam eſe expedit nobis bonas mulieribus,
Quæ illis honori sumus, & laudi maxime,
Per quas sibi generis ducunt sobolem sui:
Quæ res amorem coniugum conglutinat.
Sed ego quid aut peccavi, aut quid feci Deus?
Cui clausa uentris sterili mihi sunt uiscera,
Nec prole patrem feci longo tempore.
Nullius etiam rei mihi sum conscientia:
Sed tamen ob hoc sum iustificanda à nemine.
O dura fatigata semper, & sortem asperam,
Quæ sœuit, & non parcit ex æquo mihi.
Quo modo marito mater prolis paruula
Dicar, mihiq; ludat in aula paruus puer?
Quid nunc nihil demiror ego decrepita anus,
Cum idem minus iuuentute mea fecerim.
Tamen uoluntas maximæ fiat Dei:
Cui laus, honor, gloria soli per secula.
Verum scio quid faciam, si mihi datur
Gratia Dei, & mariti consensus mei.
En nunc famulam charam introducam Agar,
Ut dormiat cum Abram, quo nascatur mihi
Hæres ex Agar hac patriæ substantiæ.
Tu mihi Deus da gratiam, fac compotem
Voti tuam ministram, ut uir consentiat
Precibus meis, & eius in sinu cubet.
A.B.R. Nescio quid uxor secum tacita murmurat.
Nisi quid est, nunc iam uolo scire ex ea.

Atq; ecce pergit horsum. salue uxor mea,
 Quid est tibi: saluae sat in res sunt: aies
 s a. Mi uir, si ego inuenio famula tua gratiam,
 Audi loquentem, ut quid porro uelim intelligas.
 Ecce dominus matricem conclusit meam,
 Ne quando parerem liberos tibi patri.
 Ingredere ad Agar, hanc igitur ancillam meam
 Si forte suscipias ex illa filios
 Meæ, tuæq; senectutis solatium,
 Legitimos bonorum hæredes omnium.
 A B. Age fiat uxor, si uis. et quid amplius?
 S a. Abi mea Agar, et sit foelix quod cœpimus.
 A G. Fiat secundum uerba tua domina mihi:
 Faciam lubens, spero idq; adiuturum Deum.
 A B. Abeamus hinc intro, et quid sit uidebimus.

SCENA III.

Loth. Geta pastor.

Gen. 13.10. L O T. Iam' ne parata sunt, et curasti probē
 Omnia uiæ necessaria, ne quid mihi,
 Vobisq; desit, hinc iter facientibus?
 G E T. Non sit tibi dubium domine, curauit enim
 Singula, nec est quod desit, pergamus modò.
 L O T. Frugies, sed heus, dic, quid tibi regio placet,
 In quam pari studio pergentes tendimus,
 Vbi fata sedes longæuas pijs dabunt?
 G E T. Quid nisi bene esse consultū omnibus puto.
 Nam fertilis regio est, abundans omnium,
 Ne iure quicquam possis unquam conqueri.

Vbi

Vbi satis patebunt latapascua,
 Nec tibi malum laedet pecus contagium,
 Hinc proximi uicini de latere tui.
 Cythiſum capelle carpent pratis succidum;
 Boues, ouesq; pecora uiridi gramine
 Pascentur, usq; floribus uirentibus.
 Nec lac nouum frigore defit tibi, nec in
 Aestatibus, redibunt pleno ubere domum
 Vaccæ, dieq; bis pastor mulgeat eas.
 Non deerit ingens lactis pressi copia,
 Atq; butyrum, condimentum cibi optimum.
 Fortunate senex hic inter fontes sacros
 Captabis ipse frigus, & somnum leuem.
 Fructus dabit tellus omnis generis: ibi
 Crescunt nigræ castaneæ & poma plurima,
 Olus, rapum, glandes, uaria legumina.
 Species bonæ tritici, frumenti maxima
 Pars, hordeum, & si quid melius isthuc erit.
 Et bis serunt Cereris in anno munera,
 Vuis nec est alia terra hac feracior.
 Pascuntur hic apes mellis dulcissimi,
 Doctæ sua arte longe Hyblæas uincere.
 Nec interim turtur gemere cessat tibi,
 Et tua palumbes cura ibi circumuolant.
 Dices profecto fortunatas insulas.
 Et gaudeo uitam meam isthic degere.
 L O T. Laudo quidem sed quo modo illuc ibimus?
 G E T. Facile, uia est etenim cuiuis tutissima.

Ego cæteros iussi præire paululum:
 Et credo eos itineris facere non parum.
 Nos mox sequemur hos pedum lento gradu:
 Nec est quod adeò properemus, cras ibimus,
 Clarus priusquam phœbus attollet diem.
Nam etiam celeritas in desiderio mora est.

L O T. Cum liberis uxorem abire iube tuam
 Hodie, ne sint molesti nobis per viam.
 Si quid supererit, interim curabimus.

G E T. Bene est: solemus omnes obliuiscier
Aliquando præ nimia cura, quod melius est.

L O T. Non arbitror fieri, qui bene præuideris
 Omnia, nihil pretermissum abs te conqueror.

G E T. Si tibi qd feci, aut facio quod placet Loth,
 Id gratum fuisse aduersum te habeo gratiam.

L O T. Et nūc magis uel te quam oculos meos amo:
 Propterea quod seruisti liberaliter.

Igitur apud me iusta tibi sit seruitus (quidem,
 Semper. G E. Habeo ergo gratiā. L O. Haud muto
 Èò magis curæ sunt mihi, quæ agis omnia.

Et nunc tibi commendo res uni meas.

G E T. Confide, tutò commendasti isthæc mihi:
 Tuas agam res quasi meas, ex candide.

L O T. Quid hæc? aliud est quod restat maius etiā.
 Tu perge facere quod tibi concreddi.

Nunc est eundum, ne quid simus in mora
 Alijs. G E T. Eamus igitur, L O T. Eo, tuq; sequitor.

Agar. Sarai. Abram.

Gen. 16. 4.

A G. Quām bene egit nobiscum Deus meus,
Que cum grauida sum facta ex Abram semine,
Fructusq; floret, ac tumescit pondere
Alius, uide astris gradior, & cunctas super,
Altum superbo uertice attingens polum.

Nunc decora regni teneo, nunc Abram me amat
Præ cæteris, & summa uotorum attigi.

Bene est, abunde est, iam sat est etiam mihi.

Quid porrò faceret cum uetula uir coniuge?
Cui clausus est uenter, ne possit gignere.

Sed ego parentem prole facio Abram meum.

SAR. Quid dicas omnium: si non pol omnia
Hæc nunc. Ita ego contemnor abs te pessima,
Reddam, & tibi poenam dics non auferet.

Hem mi uir, opportune mihi uenis obuiam. (est?

A B R. Quid est mea uox? irasceris? hem dic quid
Ah ne lachrymes, qd trepidas? pergis dicere? (est?
Animū recipi. s a. prorsus. A B. qd ergo id prorsus

SAR. Agar, A B. qd ea. s a. neq; liberalis, neq; bona
Est functa nunc officio, quin præ se meum

Nomenq; famam, fortunamq; & omnia
Contemnit, & me habet uulgo despici.

Hæc illa, quam tibi dedi in sinum tuum,
Magnus dolor, probrumiq; graue: caussam tamen
Possum tueri iudice infesto meam.

Nam me scio uixisse uirtute comite,

h s Semperq;

Semperq; honestatem fecisse maximi.
 Dijudicet Dominus inter me & te Deus:
 Non patiar, in me culpa multarum redit.
 Id nunc rogo, defendas me miseram tuam.
 Si unquam fuit tempus, cum ego fuerim tibi
 Mi uir, uoluptati, aut sum dicta uxor tibi
 Olim uoluntate, obsecro eius memineris:
 Inopisq; nunc tantum te miserescat mei.
 A.B. Cae, si me ames, istud posthac ex te audiam.
 Animo bono sis, recipe turbatum malis
 His pectus, animum mitiga, quo perferas
Aduersa: nam tempus dolorem subleuat.
 Ecce uxor ancilla in manu tua tibi:
 Illa modo, per me, arbitratu utere tuo.
 Hanc etiam ego conueniam, colloquar rogans,
 Si est factura id ut sit officium suum
 Faciat: si aliter de hac re est eius sententia,
 Respondeat mihi, ut quid agam quam primū sciam:
 Ni faciat, illam quæ æquum est, haud sic auferet.
 S.A. In te omnis hæc spes est Abram mihi sita,
 Te solum habeo, tu es patronus, tu mihi parens.
 Ille tibi moriens me commendauit pater:
 Si deseris, perij. A.B.R. Quicquam caue dixeris.
 Neq; faciam, neq; me piè posse arbitror.
 S.A.R. Abeo. domi nam me expectant dudum, scio.
 A.B.R. Nescio quid hoc negoti sit, nisi mihi
 Male timeam, ne quam turbam faciat ea
 Ipsa intus, & nisi præueniam. nam ita est homo,

Cum

Cum placio, aduersor sedulo, & deterreo,
Et uix tamen humanè patitur uerba optima.
Hæc (pia licet) præsertim mulier id facit.
Hinc quod solet dici uerum est diuerbium,
Per quatuor hanc moueri terram maxime:
Cum seruus ex plebe superbus regnauerit,
Si stultus est satur ciborum munere,
Si mulier odiosa in coniugio permanet,
Et cum suæ dominæ ancilla hæres facta sit.
Id mihi quidem cuenire video nunc nimis.
Quare penes me res hæc est, meq; attinet.
Quid hoc (malum) infœlicitatis est nisi
Me credo natum his rebus nunc miserrimus.
Primus ego sentio & rescisco omnia mala,
Et primus obnuncio, solus & ægre fero
Si quid fit, aut minus me uel illos decet.
Hæc, me quidem non indicente facta sunt:
Ne fiunt etiam, quod testor, iussu meo.
Nunc redeo, num pacem componere liceat:
Ne maior ira feruens crescat optimum est.

Ex prouerb.
Salomon.

EX PSALMO XXXII.

Chorus secundus.

Quæ ligat unanimes, pax sacra, fratres
Fructus ingentes utilitatis
Fert, quis nam dubitet dicere pacis
Commoda: per barbam balsama grata
Flectit ab ore pij, uestibus hærent,
Suauem dant pulchri floris odorem.

Sicut ros Libani in montibus altis
 Spirat, & hinc Sion reddit ubiq;
 Fertiliorem. Vbi concordia fratum
 Regnat talis, sanctus deus ipse
 Transmittit bona cœlestibus oris.
 Illa quies nummis non redimenda est.

ACTVS TERTII,

SCENA I.

Gabriel. Agar.

Gen. 16. 7. GAB. Ancilla Sarai, dic unde huc Agar uenisti?
 Vel quo cupis, per huncce desertum locum?
 Heus quid taces? dic sola cur hic desides?
 AG. Ego fugio à facie Sarai, dominæ meæ,
 Quæ me modis duris tractauerit nimis,
 Offensaq; obseruat, factorum Abræ memor
 Veterum. melius est igitur abscedere procul,
 Quam multa me non digna pati diutius.
 Ego me in manus domini commendo: nam ipse me
 Enutriet, conseruabit famulam suam.
 Nec aliis est super hunc, deus, ter maximum.
 GAB. Reuertere ad dominam tuam citissime,
 Et humiliare sub illius pia manu.
 Veniam pete, ipsa enim miserebitur tui.
Filia, si inique peccasti, nil adjice
Tuis nouis erroribus, de pristinis:
Peccata quasi de facie serpentis fuge.
 AG. Lubens redirem, redeam quo pacto refer.

Exclu-

Exclusit, et nunquam admittet, certa hoc scio.

Exul, pauens, inuisaq; incerti laris,

Deserta, pauper, quid precer? freta aut quibus

Abeam? gradus uel quis dux diriget meos?

C A B. Ego, redi ergo, uade ueloci uia.

Nam hæc res nihil consilij habet, tace modo.

Neq; perpeti poteris hanc miseriam diu:

Quin fac, redi, atq; potius ita te compares,

Perferre: nam res ipsa docet, et admonet:

Patientia nihil homini melius fore.

Confide, tecum sum futurus ego Deus.

Semen tuum multiplicabo nimis super

Terram, neq; id numerabitur præ copia.

Quia ecce concepisti, et paries filium,

Cuius uocabis sacrum nomen Hismael.

Eò quod audierit duram Dominus tuam

Afflictionem, et liberauit te manu

Fortis sua. laus tua tibi per Hismael.

Hic homo ferus fiet, manus eius quoq;

Omnes erunt contrà, et contrà hunc quidē omnium

Manus uicissim: bellator fit fortior.

A C. Tu quia Deus uidisti me, defende me.

Ibo ad meam dominam Sarai iussu tuo.

Quæ libera fui dudum, nunc contra in metus

Reuoluor, animus hæret, ac retro cupid

Corpus referre, moueo nolentes gradus.

Quid anime pendes? quid ue consilium diu

Difficile torques rebus in certissimis?

Vanum putas quod dixerit Dominus? eo, &
Quemcunq; dederit exitum casus feram.

Horresco semper ubi pultare occipio nunc

Hacce ad fores. heus heus, Agar sum ego tua.

Prodit quis & nescio: concedam huc paululum.

SCENA II.

Sarai. Agar.

Gen. 16.

SAR. Et nunc quis hostium pulset, scire cupio.
 Hem quisquis adsies, intro mecum huc eas.
 Nil mihi respondes? pepulisti tun' has fores?
 A G. Etiam domina, supplex fores pulso tuas,
 Miserae mihi ueniam des, paenam deprecor,
 Per has meas molles adhuc rogans comas,
 Atq; ubera ista, penè materna obsecro,
 Depone tumidas pectoris læsi minas,
 Dolorq; fractus cedat è pectore tuo:
 Et sèpe donum in pluribus ueniæ fuit.
 Precor furorem siste, teq; ipsam adiuua.
 Per ego ausplicatos sacrati thalamitoros,
 Per spes futuras, per honorem Sarai tuum
 Precor, breuem largire peccanti moram
 Mihi tuæ. Cumq; insciens peccauerim,
 Defende saltem infelicis uitam meam.
 A me ipsa damnor: peccaui nimium tibi,
 Merui manus præbere turbinibus tuis.
 Agnosce paruulam prolem meo in utero,
 Redde mihi uitam, fatane extendam mea.
 Veniam mihi da, recipe me comitem tui,

Agnosceq;

Agnosceq; famulam pro peccato graui
 Pœnæ parum satis tibi esse ducito.
 Si digna sum, rursum adde me comitem tuis.
 Me uel fororem Sarai, uel famulam uoca.
 Famulamq; potius, omne seruitum feram:
 Te imperia regere, me decet iussa exequi.
 Si uera pietas Sarai querenda est tibi,
 Iam mihi manus miseræ pias porrige tuas:
 Remittere scelus hoc, erit pietas mihi.
 Nil te malorum moueat uox clamantium:
 Hanc ecce quam extrusit, rursum recipit eam.
 Nec te moueat, quod totus in uultus tuos
 Decurrat orbis, hinc & hinc populi fremant,
 Totusq; poscat uindicem mundus suum.
 Contemne famam, fama uix uero fauet,
 Peius merenti melior, & peior bono.
 Mentemq; saeuam flecte, non memor meæ
 Noxæ, Deus uult hoc serutator cordium,
 Veniam petenti, quo præstetur gratia.
 Cœlestis ira quos premit, miseros facit,
 Humana nullos: ergo posse consequi,
 Me gratiam spero abs te largam protinus.
 Omisera pietas, si matrem mori uetas,
 Et uiuere optas, si mori pateris tamen,
 In matre pecces, & prolem custodias.
 Et si nil hic uterus, aut pietas te mouet,
 Ensum parata, si tibi iugulo placet
 Mersisse ferrum, siue maternum libet

Inuadere

Inuadere uterum, intrepidum mater tibi
Præbebit animum. sed si non totum scelus
A' te peractum est, dextra sternar tua.

S A R. Tam fortis animus omnium mentes mouet
Ad misericordiam, ut mihi nunc sit quidem.
Nam obſtare primus eſt gradus factis malis:
Pudor eſt ſecundus, ſi quisquam peccauerit.
Veniamq; pro peccatis petere, eſt tertius,
Igitur ego ueniam dabo quarto loco.

Hem quæ ſiem cognosſi tandem? & quam bene
Volui tibi ſemper: locoq; filiæ
Amauerim: ſatisq; ſpectata hæc fuit
Amicitia mea erga te, quam fecerim
Eſeruula liberta modo ut eſſes mihi.
Satis pericli adire cœpi pro tua
Vita. obsequiūq; dum ſtudeo meo uiro,
Penè meam illuſi uitam. & res ita tulit
Tum, nunc tamen non fert, ego non amplius
Dolore proprio medicabor bono tuo.
Dubijs tamen miserta rebus, consulam
Tibi, tuoq; naſcituro fructui.
Recipio in ædes te lubens rurſum meas.
Ergo ſequere me nunc intrò, facito tuas
Res ordines, ut cum partus tibi adſiet,
Desit nihil. A G. Faciam domina quæ iuſſeris,

SCENA III.

Deus. Abraam. Agar.

B E. Abraā, tuus ego omnipotens unus sum Deus,
Perfectus

Gen. 17.

Perfectus esto, & rectus coram me ambula.

Ponam meum fœdus nos inter firmiter.

Vehementer etiam te multiplicabo nimis.

A B. Domine Deus meus quid uis? seruus tuus
Ego sum. D E. Vide pactū ponam tecum meum,
Et eris pater posthac multarum gentium.

Nec amplius uocabitur nomen tuum

Abram, sed hinc Abraam mihi appellaberis,

Quia te patrem feci multarum gentium.

Faciamq; crescere te dehinc uehementissime.

In gentibus ponam genus nobile tuum,

Reges q; plurimi ex te egredientur boni.

Ponam meum fœdus, eritq; inter nos sacrum,

Vt sim Deus tuus, tuiq; seminis

Solus daboq; semini post te tuo

Hanc terram peregrinationis Chanian, &

Quam possidebunt semper cuncta secula.

A B. Domine rogo dic quō pacto hæc futura sunt.

D E. Fœdus meum perpetuo mihi custodies,

Tuumq; semen omne post faciet idem,

Studio sacro in generationibus suis.

A G. Summe Deus, ô pater, nūc serua me obsecro.

Fer Deus opem miseræ parturienti mihi.

A B R. Quid, quod Domine faciā tibi, mādas mihi?

D E. Hoc est meum pactum, quod obseruabitis.

Circumcidetur omnis statim masculus,

Scindatur ex præputio carnis frustulum,

Vi hoc sit in signum inter uos pacti sacri.

Octo puer dierum scindatur probè
 Vernaculus. seruus tibi quem paraueris
 Circumcidatur, quo mihi sanctus siet.
 Et sic erit pactum carne in uestra meum,
 Dei tuiq; in foedus aeternaliter.
 Et masculus, cuius caro non scisa sit,
 Delebitur de populo, & de terra sua:
 Quia fecit irritum meum pactum mihi.

A B R. Custodiam quæcunq; mihi mandaueris.

D E. Nec amplius tuam uxorem Sarai uoces,
 Immo Saram: nam benedicam illi Deus ego,
 Et tibi dabo ex illa (crede mihi) filium,
 Cui sum benedicturus per cuncta secula,
 Ex quo genus reges multi ducent suum.

A B R. Putas' ne centenario mihi filius
 Nascatur ex Sara nonagenaria?

Vtinam superstes Hismael uiuat modo,
 Coram Deo Dominoq; te sancto meo.

D E. Confide, coniunx pariet filium tua
 Tibi, & uocabis Isaac nomen illius.

Pactumq; constituam solum in illo meum,
 Et semini eius post eum aeternaliter.

Super Hismaelq; exaudiui uocem tuam:
 Ecce benedicam ei, atq; augebo illum nimis.

Illeq; duces duodecim generabit mihi,
 Et crescere faciam illum in gentem maximam.
 Pactum meum tamen statuam ad Isaac tuum
 Quem tibi pariet uxor senectute optima,

Gen. 17.

15.

In proximo hoc anno fœlici tempore.

A B R. Forsan putet quis, hoc nō uerū: mihi tamen
Nunc esse sic uerum, quo nil magis libet.
Ego deorum sempiternam adeo arbitror
Vitam, quod illis sunt uoluptates pares,
Propriæq; nam mihi immortalitas bona;
Iam est parta, si nulla ægritudo accesserit.
Deus uelit perpetuum hoc fiat gaudium,
Malum nec intercedat aliud quippiam.
Nunc ibo, et expectabo promissum Dei.
Sed quam procul uenire huc ad me conspicor,
Est' ne hæc Agar cum filio iam paruulo?
Ea est, salutabo nunc illam, et colloquar.

SCENA IIII.

Agar. Abraam.

A G. En filius tuus, quem genui, tibi patri.
Scitus profectò puer, ut sit saluus modo
Queso Deum, qui mihi dederit hanc gratiam.
A B R. Fili ueni, meorum dilectissime,
In quo mihi spes est futuri seminis,
Promissione maximi Dei mei.
Et ipse te benedicet omni tempore.
Nunc fac Agar, curæ sit hic soli tibi,
Ne aut uspiam forsan cadat, ne uic algeat.
Ex lacte sit cibus, potus recens aqua.
Sit iusta noctu requies, sitq; interdiu.
Assuefacito timere in pueritia Deum,
Ut ipse longæuus sit in terra sua.

Quonodo sint
educaudi puo
ri.

Nam

Timor Dei:

Nam qui timet Dominū, huic non occurruit mala:
Sed seruat hunc pie in temptationibus.
Et qui timet Deum, non trepidabit diu,
Et non pauebit, quoniam ipse est spes omnium:
Obediat tunc natu se maioribus,
Amet senes, nec quenquam præ se temnere
Præsumat, aut os alteri cui lædere.
Sic uita sit, facile omnes perferre ac pati,
Cum quibus erit, cumq; unā his se se dedere,
Nunquam præponens se alijs: ita facillime
Sine inuidia laudem iuuueniet, et amicos pares.
Demum omnia peragat uitæ mediocriter.
Comis sint in omnes, atq; aduersus nemini,
Deniq; pius, clemens, arridens omnibus:
Sic illum amabo, bene faciamq; sedulo.
Neq; quid suo iure agere tentet turpiter,
Vt liberorum nunc mos nostrum est pessimus.
Mendacium fugiat, rem iuueni libero
Turpissimam, sit in ore ueritas suo.
Et si facit quæ fert adolescentia sua,
Ea ne te celet, consuefacias protinus.
Nam qui mentiri, aut fallere insuerit patrem, aut
Audebit, tanto magis audebit cæteros.
Id quod uideri nunc passim est hoc sæculo.
Væ uæ parenti qui conniuet liberis.
Et hæc patrum iam sunt communia omnium.
Nam quod senex in animo uix nunc cogitat,
Audet puer, nil interim considerans

Aequum,

Aequum, bonum, prauum, proſit, obſit male,
Peius ueſit: nihil uidet, niſi quod lubet:
 Ad quod patrum benignitas iuuat frequens,
 Hoc tempore malum tam tritum, quam peſimū.
 Puer rogatus uix pro ſe reſpondeat,
 Si etiam neceſſe fuerit, loquatur ſemel.
 Sit inſcius multorum, quaſi mutus tacens.
 Neq; cogitet medio uirū loqui ſenum.
 Si diligis materno affectu filium,
 Iliq; bene cupis, per uitæ terminos,
 Impinge multum illi flagella ſæpius:
 Ut ipſe lætetur nouiſſimo ſuo.
 Qui filium docet, cum illo laudabitur.
 Qui illum docet ſub medio amicorum bene,
 Ex hoc ſuper prudentes gloriabitur.
 Nam quo modo iuuenem formabit filium,
 Ita ſenties eum in ſenectute optima.
 Et ſi pater moritur eius, nunc eſt quaſi
 Viuit, quod hunc parem ſibi reliquerit.
 Indomitus equus eſt ualde durus, & ferox:
 Ita filius remiſſus precepſ fit nimis.
 Qui delicate à pueris ſeruulum ſuum
 Nutrit, is eum pò ſt contumacem ſentiet.
 Ne deſ potestatem in iuuentia filio,
 Curua cito ceruicem eius, dumq; liceat.
 Vetulus canis duram non patitur uirgulam.
 Et tunc de latera eius, dumq; eſt infantulus,
 Ne forte poſt induret, & credat nihil,

Hinc tibi dolor fiet anime maior tuus.
 Eius ne quicquam uide in turpitudinem
 Scienter offendas, neq; causa sis mali,
 Dominus enim peccatum de manu tua
 Requirit, in generationem tertiam.

A G. Ego faciam quicquid mihi præceperis,
 Custodiam mandata diligenter hæc.

A B. Abi, te ego rectâ sequar post paululum.
 Nunc confitebor tibi Domine, laudabo te,
 Et nomen insuper hinc exaltabo tuum.

Solus Deus, quo non aliis est sanctior:
 Tibi nullus unquam similis fuit, ô conditor
 Terræ omnis, et cœlorū, elementorum omnium,
 Et quæ in eis sunt spirituum, magni maris
 Dominator, ago tibi gratias ô bone Deus,
 Quod mihi dedisti semen ex serua mea,
 Ex quo tibi nomen meum præ cæteris
 Charum esse dignoscatur cunctis gentibus.
 Nunc alterum est, quod me consoletur senem,
 Quia ex Sar a promisisti prolem unicam.
 Utinam meos ille oculos, & matris suæ
 Claudat, diesq; nostros iam uideat senex:
 Patrijsq; solus utatur, post me, bonis.
 Hunc esse genitum nemo non ex me sciat,
 Ad gloriam Domine tuam fœliciter.
 Aestus diei quam nunquam grauiſſimus,
 Titan diem lumine suo nunc diuidit
 Medium, uapor surgit calidus, sudo grauiter.

Recreare

IMMOLATIO.

131

Recreare uires gelido sub tegmine libet,
 Tantis per, usq; currus flectit candidos
 Phœbus suos, dum noctis tempus subruat,
 Clarumq; cœli sidus, & noctis decus
 Hinc luna, terris transmittat lumina sua.

SCENA V.

Gabriel, Raphael, Michael,
 angelitres. Abram. Sara.

G A. En seruus Abraam meus, arboris umbra leui
 Laſsus cubat, captans opacum temporis
 Frigus, lubet nunc alloqui pauciſſimiſ.
 A B. Dominus in hoc uere loco eſt, ſalus mea.
 Niſi parum proſpiciunt oculi, certe iſ eſt.
 Si gratiam Domine inueni in oculis tuis,
 Ne tranſeaſ ſeruum tuum, Domine obſecro.
 En adferam pauxillum uobis huc aquæ,
 Quia ſic pedes lauentur uestri puriter.
 Requiescite ſub arboris umbra, ire non ſinam,
 Ponamq; bucellam paniſ cocti bene:
 Quo melius, & cor confor tetur intimè,
 Poſt hec licet tranſite quo uolueritis.
 Idcirco enim ad ſeruum declinastiſ, ſcio,
 Veſtrum, facite igitur que dixerim modo.
 R A. Fac ut loquutus eſt, feſtinans adfer huc
 Quicquid parati habes, uel quod penu potest.
 A B. Audi Sara acceſera, quicqd habes promito,
 Trias ſata ſimilæ miſceas probiſſime,

Gen. 18.

1.

i a Et

Et subcinericios panes fer optimos.

S A. En mi uir, hic habes penu quod continet.

A B. Edite uiri sancti, præter id habeo nihil:

Gustate quantum uultis, & bibite merum.

M I. Vbi est Sara uxor tua? cur nos non uisitat?

A B. Ea intus est, subq; tabernaculo sedet.

M I. Ad te reuertens ueniam in isto tempore,

Vita comite, & habebit uxor filium

(ra.

Tua paruum. S A. Ha ha ha, mulier senex puerpe

R: sus R: sara Sic nos senectus nostra præcipiti sinet

Partu parentes fieri credi non potest.

Mutatur habitus, nulla iam Veneris subit

Cura, & Cupido uadit incerto pede.

Iam uiribus defœta, non idem uigor,

Non ora tingens nitida purpureus rubor.

Populatur artus cura, iam gressus tremunt,

Tenerq; nitidi corporis cecidit decor.

Et, qui tenebant signa Phebæ & facis,

Oculi, nihil elegans, nec suauius micant.

Et desinunt muliebria iam dudum mihi.

Meus maritus uetus est, anusq; ego.

Cur nam uoluptati operam, quæso, nunc darem?

M I. Quare Sara uxor tua risit, secum loquens,

Num ego paritura sum iam facta dudum anus?

Nunquid Deo difficile quicquam credito,

Ad te reuertar iuxta condictum meum.

Et hoc eodem tempore, uxor tua Sara

Habebit ex te filium iuuenculum.

S A. Non

S A. Non ego domine risi. M I. Nam audiui, ne ne-
Risiisti, & hunc sermonem contemnis meum. (ga.

R A. Aduersperas cit: surgamus, abeamus hinc.

A B. Ducam domine mi te in uiam rectam bonam.

R A. Possim ne celare Abraam, quae iam peragi-
Cum sit futurus in gente magna nimis: (mus)
In quo benedicendae sunt gentes omnium.

Scio quoq; quod præcepturus sit filiis

Suis, & omni domui post se se suæ,

Vt bene uiam Domini Dei custodiant,

Atq; faciant iudicium, & iustitiam bonam.

Clamor Sodomæ & Gomorræ ascendit æthera,

Et multiplicatum scelus eorum pessime,

Vltroq; magis huc aggrauatur mihi nimis.

Descendo igitur, ut inter iudicem pios

Et impios, exemplum sint alijs graue.

Soluuntur igni, sulphure, pice sordida:

Corpora uirum insepulta ferientur solo

Rastris, aratro, perq; campos pascuæ

Hinc uentus uehet, & prorutus tumulo cinis

Mergetur, ossa fluctibus spargi sinam

Disiecta uastis: precium peccati sui

Dignum est, & hoc si quicquam poscit amplius.

Nunc quod minari maximum Deus potest,

Contingat, illos fata maturo exitu

Faciliq; soluant, in suo condant solo,

Et patria tellus peccantes grauiter premat,

Vt luce careant, inter extinclos male.

G c u. 18.

16.

Judicium

Dei aduersi

Sodomianus.

Sic uisito errantes, sed hos moneo diu,
Vias scelestas in bonum flectant suas.

Sed mortuis frustra loquor, uerba facio
 Parietibus: uerum est, & ueritas latet
 Nunquam, quia Deum neglexerunt me suum.
 M 1. Nec abominandæ mortis auspiciū pauent,
 Auspicia tamen hi metuunt, qui nil mage timet.
 Fidem alligauit iureiurando meam.
 Si peiero, timere quis Deum potest?
 Sic omnibus faciam, quicunq; negligunt
 Precepta mea, neq; uocem exaudiunt meam.

Intercedit

Abraham

pro Sodomi

us po Lot

nepote suo.

Misericordia

Dei quanta.

Nunquid Deus perdes iustum, cumq; impiο,
Absit, Domine, longe ut iustus etiam occidat.
Fiatq; iustus, sicut coram te impius.
 M 1. Si inuenio quinquaginta perfectos ibi
 sit, aut pot. Omnipotens, dimittam propter hos uiros.
 A B. Quid si quadraginta forent, dimittis his?
 Triginta quid? uiginti quid? sed si semel
 Cœpi loqui, quid si inueneris ibi decem?
 G A. Propter decem non delebo, dico tibi.
 A B. Quām misericors Deus, q; iustus & pius.
Soletur omnes peccantes, uox unica hæc,
Propter decem dicens non delebo locum.
Quantus uide numerus erat peccantium:
Vide Dei quanta siet ueniae gratia.
Considera quisquis peccaueris male
Hanc misericordiarum multitudinem.
Igitur homo ne despera, ueniam pete,

In hunc Deum confide, qui solus potest
Ad inferos ducere, saluosq; reddere.
In hunc respice, nec mundi spectes gloriam.
Nil sunt Cupidines, forme præstantia
Nil, diuitiae cadunt sicut folia arborum,
Gloria, decus corporis, honor mundi uagi
Transibit, ingens fastus diuitum perit.
Regum potentia, regna uolitant perditum.
Stabile nec est quod mundus maximus colit.
Et miror usq; adeo turbatur omnibus
Locis, et hoc nemo secum perpenderit,
Quod pariter omnes simus terrarum hospites.
Sed non minus quasi immortales nos fore
Aedificat omnis homo, nec quisquam sibi tamquam
Aedes facit diuas, æternumq; stabiles,
Vbi perenni uiuat sanus gloria,
Cuiusmodi Deus dat diligentibus
Se, quod si homo secum mortalis cogitet,
Non esset impius uani lucri furor:
Nec tanta apud mortales imperij sitis,
Pro iure nec uires essent mortalibus,
Non esset inter nos egens pauperrimus,
Nudus suam uestem ferret, nec alteri
Molestus esset quisquam, nec ius uim ferat.
Astrea nunc fœlices terræ terminos
Regeret: sed haec hominum fugit mores feros.
Totum per orbem maximū exortum est malum,
Luxuria, pestis blanda: cui uires dedit,

Vanitas ho-
minū quāta

Roburq; longum tempus, atq; error grauis:
 Collecta uitia per tot ætates diu
 In nos redundant, seculo premimur graui.
 Sed has quid hic frustra rationes deputo
 Mecum: satis mihi sit, qui certus scio
 Omnia perire præter gratiam Dei.
Quæ pia uiget per seculorum secula,

EX PSALMO XXXIIII.

Chorus tertius.

NVnc Deum cœtu celebrate toto,
 Qui Dei statis sapienter æde,
 Consulat uestris precibus, benignas
 Applicet aures.
 Virginum turbæ, iuuem, senumq;,
 Tollite & serui duplices in altum
 Hinc manus uestras, sacra subleuate,
 Dicite laudes.
 Sit Deus celsa benedictus aula,
 Qui mare & terras superumq; cœlum
 Fecit in uerbo, posuisse sancto
 Nos uelit orbe.

ACTVS QVARTI,

SCENA I.

Sara. Hismael. Isaac. Abraam.

SARA.

Gon. 21. **I**D omnibus scio innatum mulieribus,
Stulte nimis nostris in rebus credulæ

Simus,

ISAAC I.

137

Simus, sed interim sollicitæ non parum,
Et nil uidentes quod futurum sit tamen.
Contrà mihi nimium fit nunc hæc omnia:
Nam contigit quidem, quod ego non credidi,
Fore ut ex me iam anu nasceretur filius.
Hem natus est, & gaudeo per maxime.
Risum mihi fecit Deus: quiq; audiet,
Ille mihi corridebit gaudens protinus.
Quis omnium auditurus hæc nam crederet
Abraam sibi quod Sara lactaret filium,
Quem tum senex peperisset admodum seni.
Dimitte nunc seruam domine Deus tuam
In pace, quæ fructum uentris uidit sui,
Spem gentium multarum, sub cura tua.
Quam cæteris in rebus fortunata sum,
Si hæc unares nunquam foret, præsentia
Pueri Hismaelis, utinam abesset longius:
Perfuncta sum satis, satias me iam tenet
Eius, mei Isac seruibo nunc commodis.
Hunc me pietas matris suadet solum sequi.
Segreganda mater est procul cum filio,
Cuius tuli mores, mea modestia
Diu satis: tempus aliud nunc postulat.
H. I. Isaac ego mittam, tu mihi signa locum. (ras.
I. S. Mitte igitur. H. I. Heus huc huc telū meum fe-
I. S. Tibi tela frangam nostra, tibi nostrum puer
Rumpemus arcum cum pharetra, nolente te.
H. I. Da mihi sagittas ciuius, da, dico tibi.

Gandee Sar
de Isaac ob
nato.

Gal. 4. 29.

30.

Tismael irrid
Isaacus.

1 s. En mater hæc sunt mea tela, arcus quoque
meus.

H 1. Arma arma Sara, flagito, cura propere mihi
Detractareddi, seruo inuitis omnibus.

*Quod Sara
agri fert.*

s A. Profecto prædico tibi Hismael, caue.
Dolet hoc, pater sed nihil pendet. uæ mihi,
Vtinâ hic propè adesset alicubi, atq; audiret hæc.
Isaac ueni, sequere parentem me tuam.
Dimitte matri filium probum suæ,
Tam bene similes lactucas labris finito.
Tu meus es unicus, soli uiuo tibi.
Nunc abijt ille, te curo, tu me attines.

1 s. En mater obsecro. s A. Vidi, atq; ægræ fero.
Quicquam caue cum isthoc unquā post ægeris.
Sine, ego uidebo quid nunc porrò consulam.

A B. Hem tu mea uxor, quid fit, aut quid est tibi?

Gen. 21. 10. s A. Quid fit, rogas? si me uiuam mi uir cupis,
Eijce procul, cum filio ancillam suo.

Gal. 4. 3c. Non est enim hæres cum Isaac nostro filio.
Neq; patiar diutius mea in domo
Hanc uiuere: aut illi cedam, si uis, ego.

A B. Abi domum. quis ferre posset amplius
Verba hæctua, uel mores, ingenium pertinax:
Quicquid facis, esse mulier nuncquam definis,
Nequeo mearum rerum principium bonum, aut
Idoneum inuenire, aut unde exordiar,
Ita tam repente, nihil opinanti, accidunt
Que credidiſsem nunquam, tamen oculis meis

Partim

Partim video, partim accepi etiam his auribus.
 Quapropter exanimatum reddunt protinus,
 Nec quid faciam de me, planè nunc cogito,
 Viuus uidensq; pereo, nec quid agam scio.
 Si illum relinquo, eius timeo uitæ nimis:
 Sin opem fero, iam huius uerba, & fugio minas.
 Nam si me amare hunc ipsa paulum senserit,
 Velsi libitum fuerit, causam aliquam ceperit,
 Quo iure, quaq; iniuria det mihi malum.
 Abeo, & quid huic rei sit opus plus consulam.

SCENA II.

Deus. Abraam.

A Braam tibi nihil uideatur asperum
 Super puero, & hac ancilla charatibi.
 Omnia tibi quæ dixerit Sara, facito.
 Audi illius uocem, quia in Isaac tuum
 Semen uocabitur sacrum omni tempore.
 Quin filium etiam ancillæ, in gentem maximam
 Faciam, nam & hic tuæ naturæ semen est.
 A.B. Quando iubes faciam Deus nomine tuo,
 Et si mihi charus, cum matre sit meus
 Gnatus, tamen neglecto amore te sequar.
 Heus euocate Agar, sed ipsamet uenit
 Cum filio. nescio quid turbatum domi
 Absente me sit. non frustra est, quicquid siet.

*Deus inbet
dimittit Ancil
lam.*

*Gen. 21. 12.
Rom. 9.7.
Hob. 11. 18.
Gal. 4.30*

Agar. Abraam. Puer. Hismael.

AGAR.

Non hic quidem durare quisquā nunc potest,
si sic fit. ergo quot mihi sint domini, uolo
Scire, aut procul ab oculis Abrae discedere.
In tempore ipso. iam opportunē te mihi
Ostendis Abraam, Sarā nos exclusit foras,
Abire iussit longius. nequeo satis

Quām hoc mihi uidetur factū prae*p*roloqui.

Abrahām dicit. A.B. Ne sollicita sis, quod minus redeas domum:
nū hīt Agar Nam hæc est uoluntas mea, nostri iussu Dei,
cūm f. l. o. Ut segregem uos: hinc tu discedas rogo.

Gou. 21. 14. Ne me tamen facere istud cogites mea

Caussa, sacrum Dei responsum me admonet.
Quod ego tuam in rem sentio fore maxime,
Et Hismael tuum unā hinc tecum ducito.

Abi in aliam terram, quam monstrabit tibi
Dominus, ubi tu et filius manebitis.

Hunc sibi Deus faciet in gentem maximam.
Et ipse erit uobiscum, tibi timeas nihil.

Heus heus puer, defer plenos utres aqua,
Panesq; coctos nuper huc fer optimos,
Mox. p.v. Iam hic adero, A.G. **Quid** ita: quoniam
iubet Deus

Fiat, nihil negabo tibi, manda amplius.

Quia dominus nobiscum, diriget uias

IMMOLATIO.

141

In pace nostras: ibimus, quando iubes.

H. I. Sic tam cito dimittes parvulum pater?

Quo nam puer uadam, uiarum nescius.

Cur me hinc patrijs detrudis sedibus, quid est?

Ita ne breui spacio prorsus de me patris

Animum abiicis? quid ego tantum sceleris miser

Admisi: hei mihi. A. B. Non sic fili mi cogites.

Haud ego minus patior ægre id, quam tu feras.

Nec aliud est, nisi quod tibi bene ex animo uolo.

Ast nunc Dei sequor consilium, quod dedit:

Meum tamen te filium esse credito.

Cum matre nunc eas, ipsaq; custodiet

Vitam tuam, cui sis proles charissima.

P. V. En hic Domine sunt, quæ iusti adferri omnia.

A. B. Bene est. Agar nunc accipe hæc humeros su

Et uade quo te recta ducit hæc uia. (per,

Abi, uale mea Agar, hunc diligas rogo.

H. I. Vale pater suauissime. A. B. Fili mi uale,

Hismael, & hinc patris fac sis memor tui. (ter.

H. I. Meus hercle uero, & animo, & natura, pa-

SCENA III.

Deus. Abraam.

D E U S.

A Braam heus, Abraham. A. B. Domine quid uis? adsum tibi.

D E. Vidi quod omnia facis, quæ te iussero:

Me ipsum timens, custodis præceptum meum.

Quare tuus semper futurus sum Deus,

Gen. 22.

1.

Tentatio Abra-
hami.

Et

Et mortuo te seminis sacrifici.

Nunc laudo quod famulam ablegaueris tuam

Cum filio, cui ego prouidebo bene.

Deus iubat Ecce tibi filium dedi, quo d^q; senibus

Abrahamo Vobis erat durum credere, soli mihi.

ut sacrificet Ille tibi charus, & dilectus unice.

Filius suu Hunc tolle tecum, unigenitum tuum, & mihi

Eum super montem, quem tibi monstrauero,

Offer in holocaustum, sine mora, suauissimum.

Nunc uade, nec quicquam quod iussi differas.

Hunc filium tuum, quem diligis pater,

Charissimum hunc Isaac macta, offer mihi:

Hoc uolo, iubeo, postulo, quod ut fiat uide.

A.B. Noui, Domine, quod sis bonus in opere tuo,

Nec quid mali facias unquam, nec cogites.

Ibo, faciam quod iussisti seruum tuum:

Et offeram tibi filium charissimum

Mihi, senectutis dulce baculum meæ.

Domum prius reuertar, unde hoc filium

Vocabo mecum: & si graue sit, faciam tamen.

Quod ita iubet Dominus, fiat, ius postulat

Suum, quia is mihi illum dedit: ergo auferat.

Nec quicquam ego molestus sum, nec uerbulum

Hodie quidem commutabo tecum Deus.

SCENA V.

Aminadab. Bether. Abraam.

Isaac. Deus.

A.M. Herus, relictis rebus iussit omnibus,

Nos

Nos, dum exeat, se expectare hic solos foris.
 Et nescio, nisi rem diuinam Deo
 Facturus ipse sit: namq; hos fasces iubet
 Portare nobiscum, sed ipse exit foras
 Vnā cum Isaac, ferens faculam ardente manu.
 A.B. Isaac ueni, fasces hos statim subleua,
 Tecum ferens me sequere, unā ambo hinc ibimus.

Vos hic pueri expectate, dum redeamus huc.

Ego & puer profecturi soli sumus.

Postquam Deum his adorauerimus montibus,
 Reuertar ad uos protinus cum filio.

B.E. Here quam diu uoles, hic expectabimus.

Fœlix modo siet quod inceptas precor.

I.S. Pater uide. A.B. Mi fili quid nunc uis tibi?

I.S. Ecce ignis, & ligna adiunt: sed ubi uictima?

A.B. Deus sibi uidebit pro uictima bona:

Nesis sollicitus fili mi, perge citius.

I.S. Eo pater pro uiribus meis. A.B. Vide,

Huc pone lignum, sacrificabimus Deo.

Altare sacrum hoc est, ignis sac ardeat,

Fumus iuuat Deum hinc ascendens æthera.

Si quisquam adeat uos inter præsentes uiros

Homo, paternis subiectusq; affectibus,

Is quæso secum perpendat quid sibi uelint

Hæc iussa cælorum Dei, summi arbitri

Rerum omnium: & quæ sim facturus protinus.

Abracham mac. In uictimam iugulabo filium meum.

Taturnus filii Vide quot impellat ad hoc machinis Deus.

Hunc tolle filium tuum (inquit) unicum.

Secundum Logist. Cuius parentis animum nomen filij

Non commoueret: labefactaret quoq;^s

Et quo esset etiam hic aries fortior, addidit,

Quanta fuen Chariſſimum. nec hoc contentus nomine,

Quem diligis, dicit. Satis poterant quidem
Videri ad expugnandum hæc patris pectora,
Quin addit insuper Isaac uocabulum.

h'io Abrah'a. A quo Deo audiui, In Isaac erunt tibi

Promissiones: plurimæ gentes sacræ

Querela ipsius Ex hoc tibi, nascenturq; eius semine.

gramiſſima. Et posteros optauit mihi dudum antea:

Nunc nulla erit posteritas, occiso meo

Gnato unico, per quem quidem futura erat.

Et hoc tamen non simpliciter facere iubet,

Sed imperat sibi immolari serio:

Vt inter apparandum identidem patris

Excruciet animum. miseroq; mihi, orbo seni.

Nunc ubi meus paternus animus: ubi manet

Affectus ille pietatis? quis patris amor

In filium? si me roges, nullus foret.

Neg; id sibi satis uisum fieri fuit,

Vt sine mora interficeretur: namq; insuper

Montem iubet procul me excelsum ascendere,

Ad quem die ueni nunc tandem tertio.

Quibus putas mihi cogitationibus

Mentem

Mentem patri piam subuerti, & concutis
Hinc sollicitante affectu humano percite,
Vrgente contrà hinc iussum diuino Dei.
Quanto putas pulsata ariete pectora,
Mea manu cum ducerem huc hanc uictimam?
Quem non miseresceret obsequentis filij?
Cuius mihi patri simplicitas cognita est.
Hic innocens moritur, manu fera patris.
O homo, pater qui unquam fueris circumspice,
Cui liberi fuerunt chara pignora,
Qui nominis sui successorem sibi
Optauit unquam, quæ sit hæc crudelitas
Vide, patrem suo non parcere filio,
Et unico, & dilecto, deniq; parvulo.
Quem filij nihil miseresceret sui?
A patre uero credis hoc posse effici,
Ut filium occidat, maius monstro est nefas.
Quod si esset alienus, nec nominis mei,
Quid faceret; ut hoc non faceret, tam impiū scelus.
Natura mea nunc legibus cedet suis,
Nefasq; quod non ulla tellus barbara
Commisit unquam, ego commitam audax manu.
Nunc si quid in me peccasset, non graue foret
Ulcisci inimicum, at cui noceret hic puer?
Cuius tenella ætas, suam innocentiam
Sic indicat, quod quasi ouis uenit ad uictimam.
Quam diligenter hic custodiat uide
Ignem, futurum quid sit ipse nesciens.

Hoc modo cupit, patris obsequatur iussibus.
 Omens iniqua, et dura patris pectora,
 O fata ineuitabilia, grauia nimis.
Quis nam dolor, tremor manuum, quis mihi timo
 Incessit animum? uel quis horror me mihi
 Aufert, ut omnino animi uix compos siem.
 Animus dolore contabescit maximè.
 Ex hoc ego miser sollicitus sum die.
 In hoc mihi fuit filio solatium.
 Ecce omnis adempta est spes, omne gaudium.
 Ego senex morior uadens sine liberis.
 Nam quid ego nunc dicam matri Sarai suæ?
Quid porrò amicis? quem si forsan queritent,
 En ille filij occisor post clamitent.
 Sed quid mea, quid hæc frustra necum puto.
Quin iam Dei perficiam mandatum mei.
 Hinc cedat affectus patris, cedant procul
 Vaniq; cogitatus pectoris mei,
 Et nominisq; generisq; propago mei
 Cedat procul: nam quod iussit Deus, exequor
 Nulla mora, satis fit mihi quod iusserit,
 Potensq; tota mente dominetur Deus.
 Tibi Domine fido, et in te omnis mea fides
 Posita sit. Et nunc adeò cur id differo?
 Quoniam Deus uult ita, fiat, nomine suo.
 Dilecte mi fili, sacrificium Deus
 Elegit omni potens sibi uitam tuam.
 Hoc iussit, et uult, qui creauit omnia.

Hab. 11.17.

15. O mi pater, tuo parce mihi filio.

A B. Accipe Deus sacrificium gratus meum. (num
D E. Abraā Abraā. AB. Domine. D E. Nō extēdas ma
Super puerum, neq; facias illi amplius
Quicquam, satis cognoui quod timeas Deum,
Et non pepercisti gnato proprio tuo,

Deus venocat
Abrahām
ab occisione
filiij sui.

Propter meam laudem, & sacrum nomen meum.

15. O mi pater, solue ocyus mihi uincula.

A B. Ecce illum arietem, inter uepres, adducito.

Laudo Deus tuum nomenq; opera tua:

Quia nil facis, nisi quod sit bonum mihi.

Accipe sacrificium hoc, tener caper est quidem,
Sit in holocaustum semper tibi suauissimum.

D E. Abraam Abraam, iuravi ego sanctissime
Per memetipsum, quia rem gratam feceris,
Et non pepercisti unigenito filio.

Tibi benedicam, multiplicans semen tuum,
Sicut per æthera stellarum numerus erit,
Et uelut arena quæ nunc est littore maris,
Sic quoq; tuum semen futurum est plurimum.

Semen tuum portas inimicorum malas

Vi possidebit, & in hoc gentes gentium

Salu& futuræ sunt: quia sermoni meo

Obtemperasti, quod tibi reputabitur

Ad iustitiam rectam, per ora gentium.

SCENA VI.

Isaac. Abraam. Aminadab. Bether.

15 A. Quid nunc pater fiet? cur non imus domū?

k 2 Recte

Reuerfitur.

Abraham cu

Isaac filio.

ABR. Recte mones, nūc igitur hinc unā ibimus

Aram super sine ignem hunc ad honorem Dei.

Sit laus, decus, gloria, Deo sanctissimo

Nostro, quod omnia quae uoluit effecta sunt.

Isaia ueni, spes unica nostri seminis. (bem)

ISA. Sequor pater te, non minus, quam anteal-

AMI. Dominus uenit, uide, suo cum filio.

ABR. Recte facitis ô pueri, quod sedetis hic

Adhuc: redeamus ergo nunc properè domum.

BET. Timui domine, nec quicquam eueniisset tibi

Qui tam diu, discedens hinc, cessaueris.

ISA. Mater, scio, nos iam desiderio graui-

Expectat. ABR. Ergo properabimus ipsi domum

Quam gaudeo nobis animi ex sententia

Procedere quae uolui, non ex merito meo,

Sed gratia Dei: cuius manu omnia

Consilia mea ponam, & me illi dedam unicè.

Manda la Dei. EX CAPITE XX. EXODI.

Chorus quartus.

Imitatio. Vitam quae faciunt beatorem,

Mariali, contr. Iam dicam tibi Christiane quae sint.

new vita iusti Vnum crede Deum. modesta lingua

tutus ex Deo Iurandi male nesciens per euum.

Logo. Solis culta dies sacrata siet:

Maiorum timor, atq; amor parentum.

Non armata manus, sed absq; rixis

Viuas perpetuo. pudica uita

Sit, luxu sine, nec Cupido uexet

Te, nam dulcia mixta sunt amaris.
 Non sis fur malus, aut iniquus ulli
 Testis, quin studeas q; ueritati:
 Hinc omnis ratio tuctur æquum.
 Vicini domus, hortus, arbor, uxor,
 Non debent animo placere nostro.
 Fratrum cætera sunt in orbe nostrum.
 Hæc si rite tenes, dies per omnes,
 Gaudebis magis, & minus dolabis.
 Vitam quæ faciant beatiorem,
 Iam dixi tibi, Christiane, quæ sint.

ACTVS QVINTI,

SCENA I.

Abraam. Eleasar, seruus Abraæ.

A B R. Seruum haud illiberalem præbes te mihi
 Semper, lubens igitur bene faxim tibi quidem:
 Verum est, & ipsa re experiere propediem.
 Nam is mihi est profecto seruus spectatus satis,
 Cui dominus curæ est, ita ut tibi sensi, suus.
 Nunc, quid ego te uelim facere mihi, nota:
 Manum tuam subter femur ponas meum,
 Ut per Dominum rerum creatorem omnium,
 Cœliq; terræq; adiurem te firmiter,
 Ne quando filio uxorem accipias meo,
 De filiabus Chananæorum pessimis,
 Quos inter habitamus. sed in terram hinc eas
 Natiuitatis nostræ, & nostrorum patrum,

Gen. 24. 1.
 Mandat & iubet
 Abrahau seruo
 suo ut sumat
 uxorem pro Isha
 eo filio suo ex
 pareculib. suis.
 hoc tamquam pacto
 ne illuc ducat
 filium suum.

Et ad meam cognitionem, nobilem
Pietate, genere, tempore, conditionibus,
Substantia, potentiaq; moribus.

Inde accipe meo filio uxorem suam.

E L . Si noluerit huc mecum tamen ire mulier,

Nunquid tuum istuc filium ducere iubes?

A B . Caue , ne quando filium istuc ducas meum.

Dominus Deus cœli, soliq; conditor,

Qui de domo patris me deduxit mei,

Et de meæ nativitatis terminis,

Qui mihi locutus est, et iuravit loquens,

Hanc semini propriam dabo terram tuo,

Ipse angelum coram te est missurus suum,

Vt accipias meo inde uxorem filio.

Sin te mulier se qui nolit, nullo modo

Teneris hoc iuramento mihi præstito.

Tantum meum ne ducas illuc filium.

E L . Ego tibi hoc iusto seruitio debeo

Conari manibus, pedibus, noctesq; et dies,

Capitis periculum adire, dum prosim tibi.

Quare domine, bona præsens iuro fide,

Quod diligenter sim facturus omnia

Quæ iussesis: neq; ulla in me fiet mora.

Iam uado, dominus sit uiae dux, et comes.

Domine Deus domini mei Abraam te obsecro,

Oratio Eliaz . Occurre mihi seruo, quod constitui iuua.

ris serui . Fac misericordiam cum domino Abraam meo.

Ecce ego sto prope fontem hunc cura confessus,

Laf. III.

Lassus, nec quo uadam, aut quid nunc agam scio.
 Sed filiae huius ciuitatis, huc aquam
 Ad hauriendum uenient iam sub uespere:
 Igitur puellæ cui dico, mihi da ut bibam,
 Si id fecerit, dicens, bibas quantum cupis:
 Hæc ipsa sit, quam seruo Isaac domine tuo
 Paraueris, quam ducat coniugem fibi:
 Quodq; misericordiam cum domino feceris
 Meo, hinc facile cognoscam ego seruus tuus,

SCENA II.

Eleasar. Rebecca.

EL. Salve puella, rogo pauxillum aquæ mihi
 Ut præbeas hydria tua, quo modò bibam. (situs.)
 RE. Bibe domine mi quantum libet, et quantum
 Quin & tuis camelis dabo, si hic duxeris.
 EL. Accipe tuam uirgo munus formam decens.
 Et dic mihi modò cuius sis filia.
 Est in domo patris ad manendum mihi locus?
 RE. Sum filia Bathuelis filij Nachor,
 Quem peperit Melcha sibi longa ante tempora.
 Palmarum quoq; sat, tum fœni habeo plurimum,
 Et insuper spacioſus hospiti locus.
 EL. Benedictus & laudabilis dominus Deus,
 Qui ueritatem mihi suam non abstulit:
 Et misericordiam mecum fecit bonam.
 Qui me manu sua duxit fœliciter
 Ad hanc domum fratri domini Abraam mei.

Colloquio El.
 & Re. cum
 Becca.

Gen. 24. 15.

SCENA III.

Laban. Rebecca. Eleasar.

Pronuntiatur LAB. Sunt mira quæ modò narrasti intus soror,
R. b. a. B. Etiam satis nequeo mecum mirarier. (Spondeo,
 ELE. Ita' ne domine spōdes? BAT. Cur nō, quin
 tunc & La. Hinc tolle tecū illam, domumq; ducito. (Spondeo.
 no. ELE. Domine Bathuel ita' ne spōndes, hem? BA.
 ELE. Benedictus in secula Dominus Deus meus,
 Qui me reddiderit omnis uoti compotem.
 Nā quid ego dicam plura? hoc confit quod uolo.
 En hæc tibi sponsalitia munera iubet
 Dari suæ sponsæ, en xenia tibi patri,
 Et hæc tibi matri socrui probissimæ.
 Et fratrib, affinis suauissimi sui,
 Hæc sunt nihil restare uideo. nunc libet
 Viuere etiam. Cur non imus rectâ domum?
 MEL. Bene dicis, ite præ. nam ego cū patre sequar.

SCENA V.

Abraam.

Abrahay sibi Non est dubium quin uxorem Gnatofrat
 gratulatur Seruus fidelis, quem misi potissimum
 de bonoscens Hac gratia, quod eius mihi cognita fides
 Elorazaro. Sit maxime; neq; animus me fallit meus.
 Præterea ut est captus seruorum, non malus,
 Neq; iners: nam solus meamq; familiam
 Sustentat, & me æ gerit curam domus.
 Cui ob eam rem, si quid usus tandem uenerit,
 Lubens benefaxim: namq; de me meritus est.

Q.iii

Qui habet bonum seruum, hunc sibi seruet diu:

Nam nostra nunc ætas parum fidei gerit.

Tam dominus opus habet bono seruo quidem,

Quam seruus optimo domino seruit lubens.

Seruus iunctus beneficijs animo facit

Omnia, tibi præsens, absensq; idem ille erit.

Malo coactus officium suum facit

Nullo ordine, negligenter domino seruiens.

Expertus hæc dico: dominus hæc qui nequit,

Fateatur se nescire imperare seruulis.

Sed cur diutius abfit miror, cogito

Tamen, omnia ex uoto sibi succedere.

Defessus ambulando, nunc uero domi

Certum obsidere est, usq; donec redierit.

De bono &
malo seruo.

SCENA VI.

Laban. Eleasar. Melcha.
Bathuel. Rebecca.

L A B. Ecquid placet nostra hæc regio frater tibi?
Præ illa tua, quam multo dicis optimam.

E L E. Non mala quidem, sed obsecro dimittite
Me, ut ad dominum uadam, quod tempus postulat.

M E L. Maneat puella nobiscum decem dies
Saltem, quibus finitis tandem transeat.

E L E. Nolite me retinere, quia dominus Deus
Viam meam direxit mihi fœliciter.

Nunc igitur expeditis rebus omnibus
Uadam, ne culpā in me dominus hæc transferat,

E lozar potic
Se diuiniti ad
Abraham
Domini san.

Gen. 24. 54.

Satis diu gaudentes hic permansimus.

Præterea dominus me domi expectat, scio.

B A. Vocemus huc puellam, ut possis protinus,
Quid habeat animi, præsens iam cognoscere.

Abi sororem ad nos Laban uoca tuam.

Et si potest fieri, mane hos dies decem.

Audi Rebecca, dic, placet discederes?

R E. V adam pater mi, cum seruo sponsi mei.

E L. Vade igitur, ô mi filia, in pace domini:
Fac sis memor nostri, dum uiuis filia.

L A. Nostra es soror, crescas in mille millia,

Semen tuum portas inimicorum malum

D i u i t i l u r R e b o c c a e u s s o r o . Possideat, æternaliter regnet super
Cunctas soli generationes fortiter.

Benedicta sis soror, uade in pace, et uale.

R E. Omnes ualete, tu pater charissime,

Et mater, et frater. B A. Dominus tecum sit.

SCENA VII.

Isaac. Rebecca. Eleasar.

O c c u r r i t I s a a c . I S A. Exeo, patris iussu, num uenientem meum

Huc conspicer seruum. nam constitutum abit

R e b o c c a e u s s o r o . Tempus. Sed hinc quos uideo ire obuiam mihi?

f a l u t a t i n Nisi me animus fallit, profectò hic ipsus est,

e x o r e s l i b i De quo tacens agebam modò. nunc me nihil
f u n i s . Fefellit, et secum ducens hominum gregem

Horsum pedes pergit. quid sit, uix suffero,

G e n 24. 62. Q u i n o b u i a m i l l i s n u n c e a m . s e d m e l i u s e s t ,

Hic, dum ueniat huc, expectare paululum.

R.E. Quisnam hic adolescēs est, nos qui intuetur
Quiq; per agros in occursum nobis uenit? Chime?

E.L. Ipse est Isaac dominus meus, sponsus tuus.

Here mi, tua uenit sponsa nunc, filia tui

Cognati Bathuelis, quam tibi dominus dedit

In coniugem, hanc tibi commendō domine mi.

I.S. Veni Deo dilecta, mea coniunx ueni

Exoptata, meiq; thalami magnum decus.

Ingredere mecum sponsa mea, charaq; soror.

R.E. Isaac ego tua famula, fiat quod iubes.

I.S. Num fuit hæc tibi molesta deambulatio?

R.E. Certe nihil propter teq; & amorem tui.

E.L. Ite intro nunc, nam expectat uos dudu senex

Abraam, diutius illi fuimus in mora.

Et uos foris frustra, moneo, expectatis hic.

Nam si quid est quod restabit, non hic quidem

Agetur, intus transigentur omnia,

Intusq; despondebitur. Vos plaudite

Sponso nouo, & sponsæ hymnum dicite thalami.

B X P S A L M O C X X V I I I .

In laudem matrimonij,
Chorus quintus.

BEATA foeminæ & uiri coniunctio,

Quæ sub sacrato fit thoro.

Qui bina iungunt, uno sensu, corpora,

Ex lege maximi Dei.

Et cibæ gratas nuptias, Christus, sibi

Monstrat

256 ISAACI IMMOLATIO

Monstrat Chanæ sub limine.

Hec angelos cœlis, terrisq; corpora
Parit, fouens mortalia.

Connubium multis probant omnes modis
Dei, deæq; cœlites.

Maris nam arenam quiuis ante computet,
Quàm dona ter sacri thori.

Felicius quod fit, si iam timor Dei
Præcedit, & sequi solet.

Tunc te parentem coniunx prole plurima
Facit, domumq; liberis

Implet. tuæ stabunt domus in limine
Perchara uitæ pignora.

Nihil secus quàm si tenella uitis, est
Amplexa ramos, & grauat.

Fertilis oliua uel cum surgit palmite,
Extendit umbras longius.

Sic & lare auctio, spes parentum maxima
Astabit ingens liberum

Cohors, tuam circum mensam perambulans:
Donec tibi sub uertice

Canis seni crescant, manusq; languide
Soluantur imo corpore.

Hæc thalamus adfert sacra uitæ commoda,
Quæ fine longo permanent.

F I N I S.

JOSEPH.

JOSEPH,

COMOEDIA EX GEN-

SEOS CAP. 39. & sequentibus, Cor.

Croco Amsterodamo autore.

DRAMATIS PERSONAE.

Mago seruulus. Sephirah matrona.

Ioseph' oeconomicus. Potiphar herus, præfectus
satellitum regiorum, ut qui etiā præfuerit tum
carceri, tum ipsi præfecto carceris, ut uidere
est Genesis 40.

Lorarij. Hanno pocillator regius.

Puer. Guluſa carcerarius.

PROLOGVS.

Quod esse fœlix omnibus uelit Deus,
Pariterq; faustum, quotquot estis candidi,
Nigros enim nihil moramur, ni prius
Sese abluant, nouæ uoluptatis nouos,
Grege à nouo, sum nuncius uobis datus.
Apporto nanque, non Plauti aut Terentij,
Quas esse fictas nostis omnes fabulas,
Vanas, prophanas, ludicras ac lubricas:
Verum ueram, sacramq; porto, & scriam,
Castam, pudicam, sic ut ipsas uirgines
Dictasse Musas, ac Mineruam deieres:
Nouamq; iam scriptam recens comoediam,
Cui iure, cui ex re, Ioseph nomen inditum.

Ni

Nil addo qualis cætera siet: cæterum
 Vostrum illud esto iudicium. At si ille tamen,
 Merito omnibus omnium eruditorum notis,
 Censentur esse uitæ speculum, atq; eas
 Spectare cuncti gestiunt, dum copia est:
 Nihil minus, idem huic deferri historiæ
 Aequom est: ne quid maius dicam, sed uerius.
 Hanc exhibere hîc iam cupit, si operam datis,
 Vostrî fauore, uostræ item in spem gratiæ,
 Encæniorum ferias, quibus potest
 Modis, honestatura sacras, auspice
 Christo, simulq; Gratijs fauentibus,
 Autore Croco, publicæ pubes scholæ.
 Cæterum hoc agamus, huc qua uenitum est gratia,
 Ut argumentum disseram comœdiæ.

Argumentus. Ioseph fidei pectore reuerens Dei,
 Clari parentis filius clarissimus,
 Pudore plus quam uirgineo, cana fide,
 Totaq; uirtutum catena præditus,
 Domi malignis fratrum odijs exercitus,
 Et demum ab ijsdem uenditus, in Aegyptias
 Delatus oras, seruitutem seruijt
 Satellitum præfecto regiorum hero.
 Hîc dum gubernat creditam sibi domum,
 Aetate florens lubrica, et forma pari,
 Lubidinosis captæ amore amplexibus
 Heræ petitus, nescijt corrumpier:
 Fugiens, relicto quo prehensus pallio est.

Quid

Quod recipienti se domum illa coniugi
 Prætendit, immerentem Ioseph criminans.
 Eumq; falsis percitus querimonij
 Herus, profundo mancipat mox carceri.
 Annis ubi duobus, aut eo amplius,
 Clausus, proœcta regi dum diuinitus
 Interpretatur prodigiosa insomnia,
 Et missionem, & rem parit sibi simul,
 Dei fauore, & auspicias nuptias.
 Sic uincere animum sueti, quam quos animus, h̄
 Maiore semper post triumphant gloria.
 Adeste sacri: res sacra est ut maxime.
 Prophanū adeste: res prophana est, sed sacrē
 Tractata: quæ reddat sacros, lubentibus,
 Ut par est, auribus recepta, ac mentibus.
 Onineis proin opere maxumo oratos uolo,
 Linguis fauete, & rem totam pernoscite.
 Quod comicam si forte quis licentiam
 Pedum putarit incessandam, huncce moneo,
 Faciat ne intelligendo ut nihil intelligat.
 Extant bonorum exempla, qui cunctis placent.
 Plauti ac Terentij: quibus, alijs idem
 Licere facere, quod illi fecerunt puto.
 Quorum æmulari præstat negligentiam, ac
 Morosilorum obscuram diligentiam.
 Quos ut quiescant potius, & faueant, rogo,
 Nouo, pioq; puerilem pietatulam
 Iuuandi publicè studio, & mores bonos:

Quām

Quām ut tam religioso oblatrent negotio,
Superstitione liuida. & ueteri in noua
Re uerbo ut utar, dent crescendi copiam,
Nouarum qui spectandi faciant copiam.

PROTASIS COMOEDIAE.

ACTVS I. SCENA I.

Mago.



Hic seruum scon.
quæritur do nimia
novoſi. fate domi.
noru in fernus.

T dura res est Dij, seruom proli-
bero
Esse, alieni simul iuris & iniurias
Iniquos adeo dominos hoc seclum
tulit
Noctesq; diesq; plus satis usq; est, & super,
Quo facto aut dicto est opus, quietus ne fies.
Aequo an iniquum imperet, nihil iam pensi habet.
Quodcunq; collubitum eis, licere postulant.
At olim heris, tum quom meliora tempora
Fuere, humanitatis certamen fuit:
Non, ut nunc seruos eodem, quo mulos, habent
Loco. Verum illud duplicat molestiam,
Morosioris forte seruom esse domini
Si contigit, Deo irato, quales ferē
Plerique. Cæterum multo ille miserrimus,
Heram morosam ferre quisquis perpetim
Cogitur, itidem ut nos hancce, iurgijs sine
Modo modestiaq; quæ scatet muliebris,
Nulla adeo ex cauſa. rixarum ipsa autor sibi.

Quocirca

Quocirca me foras eduxi ex aedibus
 Parumper, hic ut nausem leuem, modò
 Intus conceptam, quæ quidem quam commodis
 Pridem esse moribus solet, nulli grauis?
 Herus sed postquam liberius coepit suis
 Iam pridem inseruire officijs, domo frequens
 Abesse, Hebræi fretus œconomia fide,
 Aut bile oportet, aut amore percitam.
 Sed comprimenda uox est, atq; oratio.
 Crepuit fores : mirum ni ipsa exit, ut nihil
 Quieti loci relictum? eccam, ipsa adest tibi.
 Utinam mihi hic esset quo me præcipitem darem.
 Iam iurgio enecabit credo, imò scio.
 Proin oxyus hinc me ut intro cōijcam optumū est.
 Nam si responsem, irriter magis.

Hic senarius
 perficitur
 initio scene
 in sequentis.

SCENA II.

Sephirah. Mago.

s.e. Hem, quid rei

Tibi hic cessator? iam' ne missus obsecro
 Manu? quid hic monstri alis? m.a. Ehò, dixin'
 hoc fore?

s.e. Hoccine agis, an non? m.a. Ego uero istuc mea
 domina. s.e. Ut

Te Iuppiter Dijq; omnes perduint scelus,
 Quo nullus est scelestior qui uiuat hodie.
 Nequeon' ego te interdictis audientem meis
 Facere? abi intro, et quod facto opus est, face: ni
 uelis

Cerebro hic tuo uias dispergier. M A. Lubens.

S C E N A III.

Sephírah.

*Annuchitar aduoc. Prò dij immortales, quod genus hoc hominū? que
fus hunc seruū hæc coniuratio est?*

*Vno omnibus animo unum & què studium est, esse
malum. Et laudat aduersos heræ?*

Iosephū, Iam' ne abiit ille? dicere hic quiduis licet? nimis
male

*Simulq; ostendat Ego hunc metuo, ne mihi ex insidijs uerba impru-
denti duit,*

*Si illius amori
esse captam.* Circumspectator, cum oculis emissitijs: ita usq; me
Obseruat malus. ah Ioseph, Ioseph, quid ego nunc
te laudem?

Ut dissimilis es seruorum aliorum? sanè nunquam
quidquam

Ita magnifice dici potest, uirtus quin id superet
tua,

Quæ mentem animumq; excitat mihi, prorsus illa
oblita sim mei:

Nō ista uolgaris, quæ spe metuq; officiū facit suū,
Verum germana, uero quæ studio facit.

Sed mihi nimiū proba, aduersus animi sententiā mei.
Vel proximē q̄ grauiter appellanti respōdit, Deī

Scelerū esse uindicē, nullū quē prætereat flagitū.
At qui maiores hi sunt ignes, uerbis q̄ qui extingui-

Queat. respōdet par uirtuti forma plus q̄ humana
Conueniunt mores diuini, morūq; amabilis gratia.

Tun

Tū index ingenij, animiq; ſpeculum, oratio, quam
cordata?

Quid uerbis opus eſt? nihil pote ſuprà. credo equi
dem uirtutem

Vna & naturam, in hoc certaffe ornando: quidq;
poſſent,

Vires periclitari ſuas uoluiffe, ut non pudori

Mihi eſſe iure debeat, uni huic culpæ ſuccubuiffe.

Nequeo durare, tantū mihi in pectore amor facit
incendium:

Qui amarore & mœrore me implet nimio. perij:
at ipſa

Sperabā infelix, & gratiā inituram ab eo, mihiq;

Fauore tam obuio ſic deuincturā, nihil ut quidq;

Recuſaturus eſſet. quis etenim feruos homo tantā

Benignitatē herilem nō cupidē amplectatur, atq;

Etiam bene ſecum eſſe aetum dicat: imo non ma-
gnæ ducat

Felicitatis loco, herā habere ſupplicem ſibi ſuam:

Quid igitur faciā: quid reſtat miseræ mihi: eheu,
nequeo (amo.

Quin lacrumē. quanto minus ſpeſt, tanto magis

Nulla eſt me miſerior: domi que quod amem aſſi-
due uideam,

Neq; potiri liceat: nec qua uia ſententia eius

Fleſti poſſit ſcio. ſæpe iam eius tentauit animū, ſæpe

Præhēſum ſolū adorta: monui, cū bona potius mihi

Vt obſequeretur gratia, q; cū mala. fruſtra omnia,

l 2 Repulſa,

Repulsa, spreta: rursum illi supplex fiā , q̄ precib.
Magis indurescit? meq; aliarū ex morib. extimant
Patiar, iniuria quib. amorē addit miserē? nō faciā
Et si me amor grauiter tenet. Potius me ita com
parabo,

Non perpeti superbi fastidia. quod utinā possem,
Nihil prius, neq; fortius. magis lubet putare,
Haud obstinatione mihi negasse, sed pudore.
Illud cogito, si forte tandem expugnari queat, tanto
Deinde in amore futurum mihi constantiorem.
Experiar itaq;, et si iam s̄epe me spes hæc frusta
ta est.

Deos quæso, benignus erga me ut sit: quod cupia
ne grauetur.

Aggrediar blandè, ac benedicè: spero emollescer
satis' ne

Sic culta incedo? satin' hæc me uestis decet? dedi
equidem

Operam sedulò. ita poliendo atq; ornādo hūc con
trui diem. (ras.

Vah, Salus mea seruasti me. optumè, ipse exit fo
Diem festiuom, & amoenitatis plenum hunc. o fa
ciem bene

Pulchram. quantū ore egregio decus enitet? que
gratia?

S C E N A I I I I .

Ioseph. Sephirah.

10. Hic heram astare aiebat Mago: atq; eccam.

Nunc

- s.e. Nunc est mihi
Adeundi ad eum tempus: accessero. i.o. Quid huic
hic est rei?
- s.e. Dij mihi uortant bene. i.o. Pax tibi hera. s.e.
Ioseph mi, maxumè
Animo exoptate meo, mea uita, mea uoluptas unica
i.o. Ecce autē iterum. s.e. In quo uno spes opesq;
sunt sitae meæ
- Omnes. i.o. Eia. s.e. Per ego te deos, oro, misereat
mei
- Te, cuius tibi potestas summa seruand.e datur.
- i.o. Missa isth.ec face. s.e. Quid, missa? ô Ioseph,
Ioseph, utinam mihi,
Vtinam esset pars æqua amoris tecum. i.o. Ab odio
meenec as.
- s.e. Itane odiſſe tibi uideor, amore quæ pereo
tui?
- i.o. Obtūdis. an ego, quæſo, toties de eadē re audiā?
Evidem te alia de cauſſa adij, ſi pateris: quod mi-
hi tua
- Intus opera ſit opus. s.e. Et mihi hīc tua, mea amoe-
nitas.
- i.o. Si quid uis æqui ac boni, tua eſt: utere, atq; im-
pera.
- Si quid honesti eſt, non defugiam autoritatem. s.e.
Hem, dignior
- Fuit' ne quisquam amore qui eſſet? non humanum
eſt per Deos

l 3 Credo:

Credo: nec mirum si te mihi difficilem præbeas,
 Tam bellū, atq; præclara uirtute. 10. Ne te lōgiū
 Amor, ac ueritas prouehat. s e. Hau, sic est: uera
 prædico. (h)

10. Si quid istiusmodi est, Dei munus id est: nō mihi
 Ad alienā datū iniuriam, sed ad honestatē propriā.
 s e. Hei quid formose auertis ocellos istos, solis
 mihi

Huius luce gratiore*s*? affice in me: ita te beet
 Semper amor. 10. Decet non animū habere modū,
 sed oculos item

Continentes. s e. Ea, nihil nimis. summa uitio nihil
 Interest uirtus. decebat te quidem, prioribus
 Neutiquam repugnare precib. meis: tum quod tibi
 Hera sum, quae imperare meo pro iure possum, et
 cogere

Quae uelim, ut facias: tum, quod uehementi capti
 amore tui.

Qui mihi tantum abest ut se remittat, ut magis ad
 magis

Crescat indies. neq; iam par esse diutius queam,
 Meq; cogat dignitatis obliuiscier meae.

Tu contrā, obliuiscere modo conditionis mihi tuae.
 Et quod ultro defert domina, uotis etiam, si sapias.
 Optandum, accipe, dum tibi copia est, dumq; aetatis
 fert tua.

Quae tua forma sit uides. 10. Formæ atq; ætatis
 gloria,

Fluxa et fragilis est: uirtus demū una, clara, & ter-
naq;

Vera forma est, oculis quæ placet Dei, quæq; pro-
uocat

Ad honestatem, non quæ mentes lubricas mortaliū
Sauciat. sed non est consilium hera. s e. Cur nō, lux
mea?

At quæso, in rem hoc tuam erit. 10. Ut quidem e-
moriar, prius quam eò

Dementiæ ueniam. s e. Quæ hæc pertinacia est? nō
credi

Equidem, adeò inhumanum fore. eodem tu nempe,
ac cæteri

Ingenio es: qui semper muliebri lubētes sunt malo.

Obsequere sane: ac corrige, quod pridem peccasti:
nouas

Nec preces expecta. haud decet istos mores tam a-
mabiles,

Istā formā ita liberalem, istā deniq; animi indolem

Adeò generosam, supbia, ne in principe quidē uiro

Tolerāda satis. 10. At decet cōstantia. neq; morib.

Cōuenit, nec legib. Hebræorum, ut alienum thorum

Violent: sed prima tuendi pudoris cura est, integri

Nuptiarum fœdere iungantur sponsis ut integris.

Ne tu igitur mihi, que amare dicas, noceas: sed sine

Quam tribuit deus sortem, tueri. s e. Imo, ita uolo,
respice

Seruitutem tuam. 10. Equidē corpore seruos sum,

non item

(quog)

Animo. hoc me, haud illo, metiri par est. et tuum
Si respicias animū, potius quam istam, quæ te hic
impulit,

Conditionem herilē, et fœminæ tibi laudē probe
Auferas, et mihi demas molestiam, quotidie
Qua me obtundis miscrè. nam uel sermones isti tui
Lapides mihi uidentur meri : unde æstumes licet,
Quanto res sit ipsa odio. neq; iniuria. non mihi,
Ne quid erres, seruitute cessit extinctus pudor,
Sæpe indignū q̄ premit uirū. proinde istā, precor,
Exue mentem, mea hera: spemq; consequendi om-
Quæ quidē, ut temere sumpta, huc (nem abijec-
te cupidinis perpulit.)

Ita penitus abiecta, in tranquillum cito restituet
statum.

Quām multas fuisse nobiles matronas credere est,
Quæ forma captæ aliena, tamen animo tempera-
rint suo,

Nec turpi uoluptati decus pudoris cesserint?
Iudicium, non affectum, qui semper inconsultus est,
Adhibe in consiliū. finē respice. nec tam considera,
In præsentia qd, quām quid semper placitū siet.
Nunc uelle iuuat: mox uoluisse pigebit. at quanto
quidem

Satius, eas cupiditates proponere in animo sibi,
Quas et expetere honestū sit, et assequi præcla-
rum: Illud

Scitum

Scitū est, non admittere quicquid corrigi nunquā
potest. (ra.)

Nulla reparabilis arte, semel lēsa pudicitia est, he-
s e. Facile tu isthāc fabulare, mei securus: ast ego
Sentio misera. non potis est: nam si tam tibi amari
graue est,

Quid mihi sit amare cogita. emoriar, nisi impetrē.
10. Isthuc sanē præstat, quām sese scclere nefario
Cōmaculare. s e. At uolgō id faciunt. uitium com-
mune omnium est.

10. Ut sit, tanto nos eam maculā effugere glorio-
fius.

Cogita tibi matrimonij non uiolandam fidem,
Nec mihi seruitij. talem etiam maritum neutiquam
Fallendū tibi, neq; mihi herū, de me tā meritū bene.
Quod si cogites, remittas iam me onerare iniurijs.
Ei' ne ego tantam malè gratus reponā contumeliā,
Pro immortalibus eius beneficijs? tū uero pessimo
Peior, ac malo quoquis dignus siem. s e. Amandus is
quidem,

Digna q præmia præclaris meritis reddiderit tuis.
Sed beneficium promeruisse, retulisse gratiam est.
Neq; nos nihil merite sumus. at enim illum facile
latebimus:

Ne quid te hoc sollicitet meticuloſe. 10. At non De-
um: neq;

Latebra ingenuo impunitatis spes, sed innocētia est.
Adeon me ignauom putas, aut porro ingratiū, aut
perfidum,

perfidum,

Aut prophanū, ut neq; benignitas me, neq; pudor,
neq;

Relligio cōmoueat, neq; cōmoneat ut seruē fidem!
Tum, noui probē heri animum: aduortit grauiter,
quæ non censeas.

s.e. Oh, ille' ne, qui ipsus me negligit? ne quid ueru
re, mihi

Isthuc curæ erit .10. Et mihi quidem, ut ne , cauer
quod queam,

Stulte admittam, nam. s.e. Hau, nunquam' ne conc
des mihi: frequens

Solitudo domi, illius porrò quotidiana absentia,

Pax. & si quid maxumè subsentiat, putabit eō

Te mihi charū esse, q. ipsi intelligam esse charū: ita

Vt uirtus meretur tua .10. Decet ingenuum synce
ritas

Sine fraude, etiam si latēre possit. nam sibi reus

Quisq; est prius, quam alijs. s.e. Olim isti uirtutū
quondam fuit

Laus apud seculū prius : nūc hoc, aliam iam uitam

Affert, alios mores postulat . Isthuc sapere est, nun
quam ita

Offirmato esse ad uitæ institutum animo, quin sua-

Si quid conducibilius res, ætas, aut usus tibi,

Amplexare. 10. Quin, cum turpitudine esse nihil
potest

Conducibile. s.e. Ohe, ne tam seuerè quo so.
oculos

oculos age

Horsum in me tuos deflecte, mea lux: intuitū simul
Et basiolum largire, isthuc ut fas sit pignus tui
Mihi ferre. 10. At qui tu illud scito, flamma sumo est
proxuma.

s.e. Hoc nihil dicis. abi, nunquam cresces: nescis
obsequi.

10. Nil laboro crescere per flagitium et turpitudi-
nem. s.e. Hei,

Ne tam obfirma. acerbū hero funus facies, nisi tui
Mibi copia fit. exorē sine. gerito amāti morē mihi:
Ita herū industria, me obsequio demerueris: et gra-
tiam

A me solidā perpetuamq; inieris, ac bene stabilem.
10. Auortat Deus, ut animū humani fauoris gratia
Ad malas unq; adducam partes demens. potior bene
Natis institutisq; esse debet semper ingenij, (ne.
Ratio honestè uiuendi, quām gratiose. s.e. Ah desi-
Frustra tu isthæc fabulare, que mihi animū accen-
dunt magis.

Si unquam erga te animo esse amico, mi Ioseph, sen-
sisti, uti

(go:
Hanc mihi unam gratiam des pro illa, nūc ego te ro-
Misereat te mei, bis miserandæ, et amantis, et fœ-
minæ.

Quod ego te per has lacrumas oro, et Genium tu-
um: per mala

Mea, quorum tu unus potes esse leuamen. 10. Ah,
nē

ne me obsecra:

*En dominius meus cuncta meæ fidei mandauit, mihiq;
In manum adeò tradidit, omniū ipse securus: neq;
A mea quidquam exemit potestate, extra unam te
hera.*

*Quid tandem ergo in animum inducere potero tan
tum mali,*

Vt peccem in Deum?

*s.e. Quod gratis datur boni, amittere, Ioseph, insci
tia est.*

*I o. Atqui isthuc bono nihil peius, nec est mihi, nec
tibi.*

*Sed nusquam me auelles: sat habeo affirmatū istuc,
Deo*

*Excelso fretus. s.e. Miseram me: ergo disperij, hei
mihi.*

*Ioseph, Ioseph, pro, pro, ego inquis nata fatis: sic
cine*

*Decipis me, ita blanda fronte dirum adeò animum
tegens?*

*I o. Imò tu me decipis. Nam ego tibi nihilo aliter
sum, ac fui.*

Tu, mutatis moribus, iniuria pro beneuola es mihi.

*s.e. Ingrate, nuncibi beneuolentiam meam
In te sensisti claudier?*

*I o. Non equidem eò dico, mea hera: sed quod quo
tidianis tuis,*

Surdas iam aureis reddidisti mihi, appellationibus.

Crude

S E. Crudelis, quū tam commodum conseruis præ
beas tuis,

Ego una tam durum experiar? an me in misera
periculum

Facere uis, grauitas & inhumanitas quid nam pos
sit tua?

Si amore nō flectare, senties quæ odiū ferat meum.

Vel ex coacto, amorem explebo meum tamen.

I O. Amor affectu exhibetur, haud ui cogitur.

S E. Vltro ad uirū querelam deferam. I O. Falsam.

S E. Quem sic tibi

Incensum reddam, ut ne restinguas, lacrumis si ex
tillaueris.

I O. Nō sunt isthæc iam, amantis dicta. S E. Senties
iam, quæ siem.

Virum si noui, debitas scelestus hero poenas dabis.

I O. Miseret me tui. S E. Ten' me irridere inultū ser
uum hominem finam?

Mortuam me malim. I O. Quod ferūdū erit, feram:
deniq; animam

Potius relinquam. S E. Itan' solido ex adamante pe
ctus est tibi,

Vt neq; lacrumis, neq; precibus, neq; precio flecti
queas?

Vide quid agas. I O. Stat sententia. S E. Nimis præ
fractus es. I O. Mihi

Sum. S E. Imò uero mihi miseræ, merito haud meo.

Sed per Deos, si quis precibus locus, caue: neu me
adegeris,

adegeris,

Vt talis in te fuero Ioseph, qualem neutiquam uelis.
10. At tu caue commiseris, ut ipsa talem te mihi
Exhibeas, qualem neutiquam decet probam.^{se}

Hei cur ita

Aperte indicas malitiam: saltem lactares spe aliqua.
10. Haud meum est.

Se. Si non ames, tamen odium tegeres. sed quid stulta hunc rogo?

Satis' ne fastidit mei. ô facinus indignum. nunc ego
Et illum scelestum esse, & me miseram sentio. nec
quid agam scio.

Abco intro, quādo proficio nihil. tu uideris, scelus.

SCENA V.

Ioseph.

Ioseph hic se Abijt. Deum immortalem, ut insanum est amare:
prohibeat

Fantum flagra me Deus tantam amentiam. sed quantum intelle
xiū non admis. xi modo

Eius sententiā, aliquid hæc mihi cōficiet mali. neq;
furū spondet

Quid agam, aut quid consilij capiā scio. si huic ob-

Equantum ab sequor, Deum

Offendo: sin repugno, huius minas timeo. noui pro

illo abhorreat Ingenium mulierum, uehementis in utrang; sic par-
ostendit.

tem nimis,

Siue in amorem, siue in odium. neq; Deum, neq; ho-
mines respiciunt:

Nec æqui ratio illa cōstet, aut boni, dū quod studet

Effectum

Effectum reddint sibi. se quid mea? quid timui au-
tem belua?

Præter culpam & peccatum, nihil homini accidere
potest graue.

Quidvis satius est perpeti, q[uod] uirtutem relinquere.

Cedat, quod cedere aequum est: appetitus rationi
pareat,

Voluptas uirtuti, corpus animo ancilletur uile suo.
Ne sic infaniam, ut tranquillam recti conscientiam, et
Quietam mentem, maximum utrisq[ue] in reb. solatiū,
Turbida & inquieta permitem. Tu castitatis usq[ue]
Amplexus dulces: mellis plurimum, fellis nihil tant
trahunt.

Amoris contrā etiam mel, fel merum est, ex uero si
ctumes.

Lubido, ut auaritia, inexplicabilis est: melius q[uod] caue-
tur haud

Expertā. non sic mei me assuefecere parentes, ut
thori

Subſeſſor alieni ſiam. Verū pudicitiam, ſimul
Pudorem rectū, & ſedatū cupidinem, Dei metum,
Bene factorumq[ue] amorē docuere, & fidem. Ego'ne
ergo domum

Eam, in qua clementer adeò ſum habitus ac libera-
liter,

Inceſto polluam impius: perij, hanc ferat uirtus no
tam?

Nimis ignauos ſim, ſi quom fratres, ob ſororis
liberae

liberae

Sibi proponit Puellæ raptum amoris violentia concubitu, nuptijs
ex opere loci Pensandum regijs, uiris ad unum cæsis, reliquam
et Simonis. Spoliarunt urbem, ego tantu facinus mollitia ad-
mittam mea.

*Si obliuiosior sum, uel locus hicce redigat in memo-
riam,*

Phareonis. Seuerè castigatu à Deo Parhonē, cum domo sua,
Ob uerbū Saræ proauiae meæ, et uicini Abimelech
Simili in re coercitam uoluntatem. Quid Noah ille
generis

Noachi. Nostri orbis q; instaurator ac Loth ite, cui patru-
elis meis?

Lothi. Nonne inter omnis summā turpitudinis licentiam,
Honestatem sancte tutati sunt: nec illum totius
Exemplum mundi fregit, hic contra regionis uitia
Totius tenuit sanctitatē: proin ille diluio à Deo
est

(cet)

Ereptus, hic incendio. Non ego nunc primum scili
Aduorsa ferre didici: sed quicquid feret Deus, cui
Sic est placitum, feram usq;, et perferam, ipsius o-
pe fortiter.

Malum qui patitur, idem post potitur bono.

Sed sic uerba hic facio, quasi negotij nihil siet.

Ibo intro. Hei, quam timeo, quorsum hæc res eu-
sura sit mihi.

Ita obstinate operam dat, ut me illiciat. ô Deus, tibi
Me commendō, et salutem meam. quæso impiū cu-
pidinem

pidinem

Compescet dominæ, & me adiuua, ne animum labet
factet mihi.

A C T U S II. S C E N A I.

Sephirah intus.

P Eri misera, uæ mihi, uostram fidem obsecro.

Properate: ferte auxilium imbelli fœminæ.

I O S E P H E F F V G I E N S.

Sancte ô pudor, quæ hæc est audacia? hoccine est

Muliebre factum, aut incepsum: hoccine officium

Heræ: modò ut introij, forte illa solitudinem

Nacta, ferox, pallio me apprehendit: ad se trahit.

Procax & importuna lubido est: tum impotens

Autem fœmina, si pergas aduorsarier,

Ex insana insaniorem facias, sentium

Similis est: quem quem attigerit, malo aut damno
afficit.

Atq; illud ipsa discit experientia

Semper, cui cum illis res incidit. itaq;

Cuius finem haud uidi, abrupi negotium.

Vestem amisi: pudorem sed mecum extuli.

Nudus non est, nisi culpa quem nudauerit.

Pudicitia, decus ipsa suum est. Videlicet

Quæ extra nos, nihil ad nos: animi demum bona

Soltus, & propria sunt, & æterna. fuerit

Sanè, fuerit patientiæ, hactenus improbas

Tulisse preces, seruitutis respectu meæ: at

Tam apertam ferre contumeliam, mera

*Joseph his
aufigit velo
to pallio.*

Quidem sit ignavia. mori me satius est.
 Dum uerbis egit, uerbis uerba rettuli.
 Nunc ita tulit necessitas, res ut forent
 Referendæ rebus, iniuitus feci, nisi
 Quia necessum fuit. nam quid agerem, nisi
 Ut me, quam minimo possem, captum redimerem⁹
 Sed quum cogito, succensere illi, iniurium
 Me sit: quando otio perpetuo, fomite
 Nimirum summo amoris, corruptæ, nihil
 Quod faciat superest, præter amare: cæterum
 Mihi nulla iurè sit peccati uenia.
 Vtinam hoc sit defunctum modò. Vnde quomodo
 Me expediam, incertus sum: ita subitò obiectum est
 mihi.
 Neq; cunctandi copia est. herus iam aderit, scio.
 Peiore non potest res, quam in quo nunc mea est,
 Loco esse. Vah nunquam seruorum æquè modo
 Mihi dura uisa est conditio. papæ: quæ illa
 De me iam confictura hero est, ut uidi eam
 Esse habitam: imo quæ non confictura est? satis
Eheu constat, quam amari sint in fœmina
Stimuli, lubido & ira. quæ uiros quoq;,
Quæ non audere scelera cogunt? quid igitur
Faciam? aut quam'nam causam afferam? dicam
ordine
 Ut res habet? meq; expurgem: minime opus est:
 Neq; placet, tantas ut turbas domi excitem.
 Quod sane nolim, maxumè heri causa mei.

Scitum

Scitum est profecto, & in medijs malis ea
Sapere secum, quæ sapere est opus; tum ipsum id
male

Metuo ut credat mihi, soli, ætate lubrica,
Et indulgentia tanta, sat est, meum
Fecisse officium, si non id fama approbat.
Tacebo, & si mihi magnum ex hoc malum scio
Paratum, præstat suum tolerare incommodum,
Quam male alienum labefacere commodum.

Illiberalis prorsus est animi, sui
Sudio, alienam extimationem lædere.
At at, eccerum uideo. actum est, nisi quid opis

Deus

Dat, disperij, abeam, an maneam? adeam, an fugiam,
Incertum est. una hæc spes est, quidquid accidat,
Dei sumus postremo, quando conscientius
Ego sum mihi, à me culpam esse hanc procul, nihil
Mali accidere, innocentia incolumi, potest.

S C E N A II.

Potiphar.

Magnam sibi quietem comparauit, seruom qui
bone
Frugi comparauit sibi, per quem præsens absensq;
item,
Defecato esse animo possit. uti ego, quom Ioseph
meum
Eml, felix, de Ismaëlitis negotiatoribus.
Qui mihi iam inde usq; seruit obsequenter maxime
m 2 Iuxtaq;

Iuxtaq; fideliter, atq; ex animi sententia mei:
 Pot. phar. l. Nec munus etiam, quod uel primum puto, feliciter.
 dat Iosaph. Ut, quo cū Deū esse prosperantē cūcta sub manus
 ob Gistrator. Eius, sensi. Itaq; feci, ut iusta illi apud me seruitus
 f. uas. Eset: neq; adeo indulgentiam desiderare meam,
 Nec benignitatem poſset. ac deniq; cunctis eum
 Præfeci, otioso mihi ut esse liceat, atq; animo obſe-
 qui.

Sic uita est: heris morigerus esse, corūq; per omnia
 Inseruire commodis, incommoda atq; iniurias
 Omneis conseruorum ferre, & tegere contumelias
 Sibi studio habet: nulli lēdere os, aduorsus nemini,
 Compositus, pudens, modestus, placidus: scire est li-
 berum

Ingenium, atq; animum. sic siet modo, ut nunc est,
 quæſo Deos

Deasq; omneis. Atqui hic profectō captus est ra-
 riſsumus,

D. maliſ ſev. Id genus quis sortiatur ut seruom. contrā improbū
 n. iſ. Et seruom frugi malæ, nihil negotij ubilibet
 Nancisci: qui ad heri fraudationem demū, callidū
 Ingenium gerunt: in quibus hero nihil quidquā est
 præſidij

Si abſit uſpiā, aut ubi ſi cefſet. Itaq; iā heris quidē
 Penè tanq; ægris ex medicorū præſcripto uiuetib.
 Vix pedem, miserūm, efferre domo conceditur. Ab
 hac ego

Expediri me moleſtia, pariter ac rem meam

Conſta-

Constabiliui. Tum est & alterum, unde iure mihi
placeam,

Quod habeo uxorē, ut uolo, placidam, probamq;
quæ me amat,

Et magnificat, suos pudicæ itidem ut uiros solent:

Quim ego contrā amo. Proinde duas has res ha-
bere me,

Præter alios, præcipuas arbitror: uelit deus modo,
Vi sint perpetuæ. Sed quid hoc negotij est?

Proh Dij immortales, quem confuncio exanimatū,
expeditum

Pro foribus? est' ne hic ipius, quo de agebam? &
cerè is ipse est.

Perij: hoc qd sit uereor. nequco satis mirarier. neq;
Coniçere scio, mihi nescio quid animus præsigit
mali.

SCENA III.

Ioseph. Potiphar. Mago.

10. Eheu, nec quid agam, neq; quid huic respondeā
scio. & pudet

Carere lacrumis, in maximas subito redactum
Has calamitates: quas oculi, mentis bene conscie
testes,

Recusant fundere. nisi sic faciam, ut constitui.

POT. Per tempus aduenio. Hem, quid istuc obse-
cro est mali? satir'

Salut? dic mihi. files mi homo, atq; ora pudibūda
contegisse

m , Quid

Quid est pudendum? Hei mihi, quid' me absente tur
batum est domi?

Quid sic ingemis? ecquid taces? diuinus haud sum,
nec, nisi

Audiero, cognosce queam. Heus heus, prodito ali,
quis actutum.

10. Here mi. p o. **Quin dic, quid est?** 10. Perij. p o.
Dij melius faciant: sed

Quid peristi? quidquid est, eloquere age ocyus
mihi.

10. Ah. p o. **Quid ah?** age, ingenuè mihi fatere, uti
soles.

Haud clam te est meus in te animus, ille amans tui,
& propensior,

Scito, cæteris quam erga suos esse famulos solet.

10. Fateor mi here, & immortales tibi gratias ha
beo atq; ago.

M A. Præsto sumus here, si quid uis. p o. **Quæ noua**
res domi? quæ res noua est

Queso? tacetis? Hem. quid tandem hoc est rei,
Quod mihi eodem omnes sitis affecti modo?

10. Mi here, equidem id te arbitrari, quod est,
uelim:

Quidqd huius factū est, culpa haud factū est mea,
Sed ita tulit neceſitas: in eum res redierat locum.

p o. **Quæ, malum, res?**

Cesso hinc ire intro, ut hoc quamprimum, quidquid
est, certum sciam?

Vos istum asservatum curate mihi tamen.

EPITASIS COMOEDIAE.

ACTVS III. SCENA I.

Potiphar. Sephirah. Ioseph. Lorarii. *Hic Sephirah
Pro deum atq; hominum fidem, ex illon tam ilibe- accusat Iose-
rale esse facinus*

Ortum? s.e. Sic res habet, ut dixi, mi domine. uel *phnum*
hocce pallium

Documento est, ipsiusq; fuga, & tota clamoris te-
stis mei,

Vt audisti, familia. p.o. Me miserum, ut nulla homi-
ni est felicitas

Diuturna in uita: quin si laeti quid cuenit, illico

Acerba multa se cumulant: quæ mihi nec opinanti-
accidunt.

Euge serue bone, columen uero familiæ,

Cui maxumā habui fidē, tun' illā, scelus: herā: aut
Me adeo dignū putas quem illudis? i.o. Occidi.

Hem, mortuus quam uiuos nunc sim fœlicior.

s.e. Nimia illa licentia euasit tantum in malum.

Non te ille uirum, sed fœminam retrur. p.o. O nouā

Audaciam: quid agis impure? an non est uiri

Istuc scelerati prorsum, & perdit? s.e. Ista' ne

Indigna, & intoleranda, quæso per Deos?

i.o. Tacen' tu? s.e. Minitatur etiam carnufex.

Mirum ni quod concinnat iam mendacium.

Caeu isti quidquam credas, mi uir: qui, in malis

Vt fit, quæ conferant sibi, loquetur. p.o. O'

Ingentem confidentiam. tantam' ne rem
 Tacita ut ferat postulas: ita depuditum est semel:
 10. Here, ne me spectes. p o Ego te furcifer,
 Si uiuo. hæccine te flagitia facere? hæccine
 Te admittere indigna esse ausum domo mea?
 s e. Ec' quid pudet? 10. Pudere oportet etenus,
 Quà res ferat. s e. Vbi nunc fas, fidesq; est, & qui
 erat

Postiphon ob. In falso tibi plurimus ore Deus? p o. At uide,
invgat Loso. Quàm immerito hæc Joseph ægritudo oritur mihi
 Abs te potissimum, qui te penè à puero
 Curaui sedulò: docui, monui, bene
 Præcepi & feci semper, quæ potui, omnia.
 Neq; semel complexus, fouere destiti:
 Propterea quod seruiebas liberaliter.
 Habui, amavi atq; ornaui pro meo, deniq;
 In omnia mea ius tibi feci, adductus tua
 Ista modestia, moribusq; omni à dolo
 Et perfidia, uisis usq; alienissimis.
 Nunc derepente, benignitatis iam meæ,
 Tu. e q; fortunæ immemor, pro maxumis
 Meritis hanc ingratissime gratiam refers
 Mihi: promerito optumè hoc præmij rependis?

s e. Ut

Semel hypocrisis omnis se detexit tua?
 Nunc quod fidelis & modestus antehac
 Visus es, id non fuisse ex uera uita, neq;
 Animo ingenuo, palam nempè est. 10. Mihere.

p o.

P O. Quid mihi here?

10. Vix cōtineo, sed me reprimam. Vnū hoc quæso, ne mibi ætas

Obstet: ne' uex ex aliorum iudices ingenij sodes.

S E. Os impudens, & ferro inurendum. Imò iā ea
Aetate es, ut non sit peccato ignoscier

Aequom. 10. Nam quid peccaui, aut commerui? an
quia

Non prorsus iniusta obsequor?

S E. Quid ais uenefice? istuccine tu me rogas:

Qui me, & herum, & familiā dedecoras? uel fuga

Tua id tibi, quod queris, respondeat. quid hoc

Loquitur pallium? P O T. Ehō propodium: qui me
stipitem,

Haud hominem censes, etiam sperasti inficias

Tantum ire posse nefas: adeō ne te neq;

Pietas, neq; ius & aequom, in officio improbe,

Continere potuere? S E. Vide, impudentia quid
facit,

Et præceps cupiditas? P O. Proh ingratitudinem,

Dii hominibusq; inuisam. S E. Ingrato homine
nihil

Quicquam scelestius. nimio præstat mortuum

Quam ingratum esse. 10. Istanc caui turpitudinem

Sedulō. P O. Parum est cauisse, non cauere. 10. Nil

Ego peccaui: nisi peccare est, hero magis

Fidum esse, quam sibi. P O. Quomodo sacerrumes?

Fuisti, non es fidus, tum benevolentiam

*Expertus es: meam nunc iram senties,
Quando huc prouocas.*

*s.e. Aequum est, gratiam qui ferre nescit, offendit
Jam uti*

*Ferat. 10. Here, ut seruom inculpatum usq; gesse-
rim, domumq;*

*Vt cōmodis haud aspernandis auxerim tuā, isthuc
Et ipse conscius testabere: ita ut, siue introires,
Gaudio fruerere tecū, seu prodires foras. p o. Ri-
diculum:*

Verbis soluere postulas, quod re maleficeris?

*10. Si quidem malefeci. p o. Si quidem? conatus
mihi*

*Pro facto est. 10. Tot iam annos tibi seruio, an tibi
unquam à me ulla*

Est orta iniuria? p o. At id restabat scilicet?

*s.e. An non est hæc magna satis tibi? Quisquām
ne ita*

*Animo est omisso, tantam ut contumeliam
Ferat? 10. Casus humanos qui norit. s.e. Impu-
dens,*

Hoc' ne euenire maius, aut grauius potest?

p o. Iam parce, sodes, coniunx. heus lorarij.

*10. Here, per clementiam tuam te oro. p o. Satis
Iam satis Ioseph, spectata erga te mea*

Est clementia. s.e. Satis & ipsa periculi adij.

p o. Faxo haud dicas, nactum esse, quem derideas.

10. Quid uis here, aut quid imperas? p o.

Abducite

Abducite

Hunc intrò. l o. Quem'nam? p o. Ioseph. i o. Sic-
cine mecum agis?

s e. Patiendum est. p o. Meritoq; id tuo. quom,
que non licent,

Haud ueritus patrare, tolera que non libent.

i o. Si deliqui, nullam causam dico here. sed etiam *cavatur* l o.
atq; etiam

Vide quæso, que in tuos exempla familiareis sta- *Ioseph.*
tus,

Nam deinde caussæ quælibet suffecerint uxori, aut

Alij, si quis cui seruos ex sententia non sit satis:

Occasione tantum opus fuerit leui. s e. Tun' me
scelus

Tam diri ausis facinoris insimulare? p o. Rapite
Inquam, atq; auditin' ? quadrupedem constringite.
i o. Nunc tandem apparet, amorem qui uocatur *o*
uidetur

Stultis, cum haud amore esse, sed odium. s e. Odio-
sus es: tace, ac

Sequere infelix. i o. Infelix est, non qui accipit, sed
qui facit

Iniuriam pulchrū est, fidei, uel mortē obire gratia.

s e. Eniuero si uir sies, dignum hic iam suppli-
cium luat.

p o. Nimis iracundè. censem repperire posse ullū
seruom,

Vitio qui careat? an quia non delinquunt heræ?

Eho

s e. Eho Potiphar,
 Aut tu morere, aut sceleratum illū pro meritis per-
 de: exemplo uti
 Sit, ne quis posthac temerarius, herili ausit pudi-
 citiæ
 Insidiari. p o. Ohe uxor, ne sœui tātopere. s e. Quin
 tu parum
 Perspexisse mihi cius uidere audaciam.
 Ita me Dij ament, ut uideo ineptam lenitatem nūc
 tuam,
 Et facilitatem prauam: dimissurum eū credo, quo
 suam
 Etiam sic exædificet inchoatam perfidiam. p o.
Inscitia est,
Nimium iræ credere, quæ nescit modum. p o. stā-
tuam. s e. Non tu illum
 Capitis potius, quam te perdas, & familiam?
 Evidem cupio misera, in hac re iam defungier.
 Sed quæ spes est, illum fore frugis num pudor
 Corriget: at iam depuduit. etas grandior?
 At ea, nunc ut sit, semper addit nequitiam.
 Quisquis semel degenerauit, nunquam bonus.
p o. Nescias uxor, multa accidunt mortalibus
Sepe in uita, atq; etate agunda, quæ uolunt,
Quæ nolunt. s e. Improbitas alia aliam trahit.
p o. Hem, quid nam hoc rei: quid hæc uolt impro-
 bitas sibi?
 Abi intrò, ego quid factō sicut opus uidero.

Potiphar.

Vae misero mihi: quanta spe decidi: hoccine de im- D. plorat mis-
 prouiso riaus temporū
 Mali mihi obijci tantum: ô tempora, ô mores. quid ob insidiati-
 iam tony hominū.
Credas, aut cui credas, quem' ue fidelem habeas, ne
scias. adeo E ingratitudi-
Exulceratissimo iniquissimoq; hoc sæculo, sunt nem.
Fermentata omnia, fides, fidelitas, amor, pietas,
Amicitia, sodalitas, officia, beneficiaq;
Omnium omnia. se omnes amant, sux quærunt, si
bibene esse C conqueritur
Volunt solis. heu me infelicem. siccine dum ego tua L Joseph quon
fretus f. b. fidelem
Fide, domo absum demens, regi inferuiens, Ioseph, putabat. C. i. a.
Tu interea rem tuam curasti, & me in tantū con- credit illū (sud
iecisti falso) ingratus
 Mali: quem ego semper pudore & liberalitate
 Præ cæteris retinui. quo uicissim, omnibus ē seruis,
 Heri nemo obseruantior fuit semper. quæ nunc res
 Repente mores uertit tuos, uirtutem uti lubidini
 lā poshab eas tue: an qui serui sunt, dimidio mētis
 Capti sunt, ut nōnullorū est sententia: nam alioqui
 Non est uerisimile, neq; inducere in animum meum
 queo,
 Tantam uirtutem tam subito degenerare potuisse.
 Frugi, usque frugi est. sed quam mira rari pectoris
 erat

erat

Præsentia: quæ constantia uultus: quam ingenii
modestia: at

Res est pauida et clamosa, mens sibi male consueta:
forsitan illum

Atq; hæc quispiā lusit dolis. sed qui tacet, fatetur.

Atqui genuina uirtus, innocentia fudit sua.

Illi uerbosi sunt, qui turpia facta oratione

Dissimulant. et uerecundiam eius noui, liberali-

Et reuerentem mei. ac quom cogito, haud scio an
quæ dixit

Vxor, sint uera omnia. quin nonnullum mihi scri-
pulum odio

Ilo inecit suo. multa sæpè uerbis exagitantur,

Quom res seculis habeat. Tum fieri solet, ut qui ip-
si iniuriam

Fecere, expostulent. Iam, ut sit ita, peccatum mag-
num fuerit,

At primum. nemo sapit omnibus horis, nec ita sum
calidæ

Iuuentæ immemor, aut tam imperitus rerū, ut qui
amor ualeat

Nesciam. mea potius culpa est, qui nimium lubri-
cæ eius

Dederim ætati licentiae: cui tutæ, etiam timenda

Sunt omnia. si eum occido, seruom perdo, qualen-
taud temere

Iterum inuenero, per quem plurima mihi cōmodi

contigere.

Tum autem, Deum eius metuo, quem mihi per eum
usq; sensi

Esse propitium. illud existimo esse humani ingenij
potius,

Vt includam, dum deferuerat ætatis calor: ne

Posthac idem queat, tamen usus mihi ex eo non pe-
reat. hunc unum

Hactenus expertus sum fidelem seruom, heriliumq;
rurum

Amantem multa qui bene fecit, eius errorem ferre

Aequum est, iuuenis est, corrigi pensariq; potest,
quod iam

Mutari non potest. Satis profecto mali est ei,
qui

Seruos, et peregrinus, et uinctus est simul. Itaque
corrigendi

Quod deliquit, si deliquit, spacium dabo. mansue-
tudine

Et clementia nihil homini melius in uita. Cæterum

Non usus est, me illi temerè aperire. Ehō, ubi estis
uos? foras

Agite huc, corruptorem isthunc seruom meum Io-
seph educite.

A C T U S I V I . S C E N A I .

Lorarii. Potiphar. Joseph.

Adsumus here, si quid nos uis, impera, p o.

Age tu, huc procede bone uir,

Lepidum

Conscitum Lepidum mancipium meum. Iam, ubi loci fortune
 in carcere Lo. sient tuæ,
 Facile intelligis. equidem efficiam, ut, qui fueris a
 soph. pud me, & quis prius,
 Scias: quando ego te video immutatis morib. esse,
 atq; ingenio.
 Ingrata atq; irrita omnia habere, quæ benefecimus
 Tú ne pudicitiam potuisti tentare herilem? C tibi.
 10. Ab. p o. Quid mihi
 Respondest quid nūc sic taces? 10. Quia me eloqui
 indignum est, here.
 p o. At tu factu esse indignum, cogitare debebas,
 scelus.
 Cæterum, equidem nondum spem omnem salutis ab
 ieci tuæ,
 Ioseph: proinde quò te ad frugem recipere quæst,
 uinculis
 Tibi domare lasciuia cōtētus ero, grauiora merito,
 Pristinæ id uirtutis respectu tuæ. Abripite eum in
 carcerem,
 Tanti ut sceleris poeniteat. 10. Herc, animum istum
 laudo, atq; amo tuum:
 Quo usus benigno, & amico sum, dum licuit: num
 dum non licet
 Mihi, ut possum fero. at abripite sanè: confido fore,
 Ut res me ipsa reducat aliquando in gratiam.
 p o. Non mihi negotium hoc uolgaribus dolet mo
 dis: sed

Quid

Quid me frustra cruciem? quid me afflictum? quando iam infectum

Fieri haud potest. casus humani communes sunt, nō mihi

Primo, neq; soli, nec solus a deo hicce accedit, in re (ut aiunt)

Mala, bonus animus dimidium adimit mali.

S C E N A II.

Lorarii. Ioseph.

Quid isthuc queso Ioseph est negotijs siccine te Constatia
Subito miserum ædibus ejcier in carcerem? Iosephi in ad-
10. Non in carcerem ejici, sed carcere dignum ad- nervis.
mittere

Aliquid, miserū est. sēpe uincula probis iuxta atq;
improbis

Accidere. dū ne ob malefacta patiar, parui æstimo.

10. Dixisti honestè, Ioseph: uerum huic dolor ad-
est honesto.

10. Est qui citò corrigere & mutare potest latus
tristia,

Deus: cui nota est caussa calamitatis, & ueritas
rei. ex

Vt periuam in his ad summam usq; ætatem, tamē
breue

Spacium est perforundi miseriam.

10. Sapis, qui nec, præter quas carcer habet, ad-
das molestias:

Et quas habet, rectè feras. 10. Nā si me afflictum,
n quid

quid mihi

Lucri sit: non' ne eadem sunt ferenda? nolentia
men?

Quodcūq; Deus ille facit, ferundū est & quo animo:
cui

Pugnare, & frustraneum, & impium iuxta est.
Inscitiae

Est uero, gratis malū esse uelle, quom liceat bono.

L O. Verū. Proin obdura, reb. q; te serua secundis.

I O. Evidem semper ea uolui, & feci, ut non mo-
dò secunda mihi

Sperare, sed aduersa contemnere queam. L O. Dij
uostram fidem,

Hominis ingenium constans, ac præsens. lacrimas
excussit

Mihi, miseretq; me eius. hoc nemo fuit commodior
Semper, nec ad herilia negotia quisquam attentior:
cui

Domus parebat tota modò. chē. quò redactus subito
• Est: ut mortale nihil florere diu potest.

S C E N A III.

Ioseph.

Conqueritur Prò summe Deus, autor, rectorq; omnium, et mun
apud Denum di arbiter,

Joseph do con- Quem tandem graibus laboribus statuas modum
meis?

ditione sua Perpetuo tenore aduersis succedunt aduersa mihi
misera. Aspicis

A spicis hæc Deus: nam te nihil fallit. domi grauem
 Pertuli fratrum inuidiam diu , immerito meo, à
 quibus De fratribus
in se suorum
fratris Es
cur dilectabo.
 Etiam cædi destinatus, uerum præsenti tua
 Seruatus ope, ab eis uenditus, dulcem patriam exi-
 lio,
 Libertatem seruitute commutavi auream. sed hæc,
 Tua benignitate, leuia expertus sum satis: quasi
 Me ita fratrum odio liberatum uolueris. ecce autē,
 res noua
 Orta est porrò, quæ omneis mihi rationes contur-
 bavit, A fiem etius
promiscuitas
se fabriabit.
 Extremam in sortem coniecit simul, ô Deus. at pro
 fide,
 Continentiaq; hoc præmij fero ? Sed ne me poenit-
 teat
 Fuisse pium. sic præstabat, quām perpetua domi dis-
 fidia
 Conflare. ego solus quom sim, facile hanc pertule-
 ro iniuriam,
 Qui grauiorem olim tuli . quid enim faciat aliena,
 quom
 Ipsi in me fratres ad eum sœuierint modum mei: cæ-
 terum,
 Qui me ab ijs eripuisti Deus, tute uiam inueneris:
 In te omnis spes est mihi . sæpè qui, re gesta pes-
 sumè,
 Gestæ ut sit probè facis. fortasse et sic mihi tua

Cōsulis bonitate, tutus ab im pudica ut sim. sequor,
Quò me tua sancta uoluntas uocat. addam et hāc
tolerantiam

Superioribus. quid mihi refert Ioseph esse nomen,
nisi

Factis probo? homo sum, humanis natus casibus
obnoxius.

Cui nihil recusandum, quod cōmunitis fert conditio:
Neq; grauius ferendum, quod uitari non potest.

C A T A S T R O P H E.

A C T U S V. S C E N A I.

Hanno.

Conqueritur Næ alba iam raraq; in hominibus quis, fides et
de caritatis gratia
de calamitate Est: quarum locum, perfidia ingratitudoq; obtinet.
Iosephi. Ita bonis intermorientibus moribus iam, affatim
Succrescunt mali, magis ac magis indies: posterio-
ribus

Semp deterioribus. hæc mihi ex ipsa adeo re incidit
Cogitatio, dum conceptiū in mentem uenit mei,
Ioseph Hebræi. quem ego in tam aduorsa, aut euor-
sa potius,

Miserum fortuna, tantū temporis interuallū mali
 Gratus deserui. cuius me pœnitet nunc, et pudet
 Miseretq; eius. qui mihi in contubernio nuper car-
 ceris,

Qua non comitate sermonis, qua non ministerij
 Sedulitatē

Sedulitate leuauit miseriam: quām solerti mihi
 Coniectura, insomnij aperuit ueritatem? Visus ut
 Forte per quietem eram, triplicem uidere palmitē
 Botris oneratum, grādibus iam, & uindemiæ ido-
 neis:

S o m n i u s .
 : l i u s .

Quibus à me resectis, expressisq; in poculū regiū,
 Mustum regi offerre bibituro: pergratum ei officiū
 Retuli ad ipsum anxius. ille, bono protinus animo
 iubet

Esse, portendiq; pristinæ intra triduum mihi

Dignitatis restitutionem. quod uinum Deus

Exhilarandis creavit animis, solandisq; laboribus,

Quo & amicitia conciliatur, diluitur inimicitia

Mortalibus. at te (inquit) obsecro Hanno, memine-
 ris mei,

Quom bene erit tibi: redde operam mihi apud Par-
 honem, carcere

Eximundum ut cures: quò detrusus sum nulla mea
 Culpa, neq; merito, sed furtim Hebræo huc addu-
 ctus solo:

Dein ob innocetiæ studium, indigna hæc nocentiu-
 Sustineo suppicia, sed cessatū à me usq; adhuc fuit,
 Captanti semper opportunitatē: ita, ut sit, iā duo
 Effluxere anni. simul secunda fortuna ebrio,

Aduorse obliuio, illiusq; mihi obrepit securitas.

At nunc eam pensaſe utcūq; tandem negligētiam,
 Sanè uolupe est. atq; ea quidem iam obtulit se oc-
 casio,

u i t a r r e v a)

u r o d i n u l l a

u r o d i n u l l a

u r o d i n u l l a

u r o d i n u l l a

u r o d i n u l l a

u r o d i n u l l a

u r o d i n u l l a

u r o d i n u l l a

u r o d i n u l l a

u r o d i n u l l a

u r o d i n u l l a

u r o d i n u l l a

Vt non sine numine, uel hanc nunc, uel tunc obliuionem illam

Cōtigisse, credere sit. Sed quid cesso etiam adire eū,
Hoc ut tanto tamq; insperato quam primū gaudio
Impertiam:lubentiorem q; faciā, quam lubentia est.
Aperite oxyus hoc:heus, ec quis hic est? ec quis audiit?

SCENA II.

Puer. Hanno. Gulussa.

Caro et carnis Hoc
alloquitur Quis pultauit ostium? H A. Qui tibi proximus a
stat.nuncia
Uero libato Ut prodeat Gulussa foras:est, qui illum conuentum
esse uolt.

iussu regis. P v. Nihil aliud dicam? H A. Ut uenire properet, ne
in mora mihi

Siet, ita res est. P v. Fecero. H A. At iam factum oportuit: uola.

G v. O salue mi domine. H A. Et tu multum salue,
Gulussa mi. (opus.

Sed Ioseph iā huc, ex præcepto regis, producto est
Maxumam cui lētitiam et triumphum adfero, ad-
uentu meo.

G v. Optumē factum, & gaudeo. nam illi faueo in
ueni: quem ego

Esse scio honore quo quis dignum. H A. Est sanè. at
nunc matura, ita

Facto

Facto opus est. g v .Curabitur.

S C E N A III.

Hanno. Ioseph. Gulussa.

Nulla est conditio tam desperata, quæ
Non in melius, quom Dij uolunt, citò
Restitui queat. quod de me adeò cuiuis
Facile est noscere: qui nihil sanè minus,
Atq; pistorum ille præfectus, reus
Peccati in dominum meum regem, illo in crucem
Acto, ego clementia eius pristinae
Dignitati restitutus uiuo tamen.

*Educit eam
excavato.
iussu Pharaonis.*

Sed quem uolu, ecum. Ioseph, te plurimum
 Saluere iubeo. i o. Salve Hanno: isthæccine
 Est fides? H A. Peccau, fateor: uincor. at
 Nunc, quando tibi Deus & uirtus tua
 Reditum & restitutionem in meliorem statum
 Aperuit, tuæ fuerit sapientiæ,
 Magnitudinisq; animi, quod accidit,
 Obliuisci: quod instat, curæ habere. ita
 Aequom ac dignum alijs factis tuis feceris.

i o. More hominum fit Hanno, ut miserorum, male
 In felicitate capiat obliuio.

At ego illud, scio, quam doluerit cordi meo.

H A. At nunc gaude, mi Ioseph. i o. Quid gaudeas?

H A. Evidem iam te fortunatum fecero.

i o. Isthuc Deo in manu est, ubi dignabitur.

H A. At, sine controvorsia, Ioseph. Dij

Te omnes adiuuant. 10. Ita uelim: sed nihil
Sentio etiamnum. H A N. F a x o ergo ut sentias.

10. Q u i n d i c , q u i d t a n d e m e s t b o n æ r e i ? H A N . A c -
c i p e h e m ,

A' Parhone rege missus sum modo,
Vt te adducerem. 10. H e m , H A . N e u e r e a r i s ,
b o n o

A n i m o e s , D i j t e , I o s e p h , s e r u a t u m u o l u n t .

10. Obsecro nū nam ludis tu nūc me? H A N . E gōn
T e ? q u a m o b r e m ? 10. Nescio: sed qui i s h u c c r e -
d a m i t a

E f f e , m i h i d i c i u e l i m . H A N . D i c a m t i b i .

N a v r a t e i c u Rex gemini sibi obuersati in somnijs

t c x G o l i t c u Confusus portentosis ambagibus,

c h u c i c x C a r Cunctis diuinis ac coniectoribus,

c o r o Et quotquot tota Aegypto sapientia

P r a e s t a n t , c o n s u l t i s f r u s t r a , u t c u i n i h i l

P u t z , H t s o m Explicare quidquam possint , quom magis

u i n i l l i u s i n t . Inde etiam consternaretur , de tua

p r o t e c t o r u z . E t o p p o r t u n e m a x u m e s a p i e n t i a

S u g g e s t i , q u o n d a m i p s e q u a m e x p e r t u s f u i .

Q u a r e h u c t e a c c e r s i t u m i u s s i t i r e m e ,

E i u s d e m q u o b e n e f i c i j , c u i u s m i h i

O l i m , n u n c i t e m i p s i f a c i a s c o p i a m ,

P e r p e t u o s i c e u m d e u i n c t u r u s : s i m u l

E t l i b e r t a t e m , & n o b i l i t a t e m e x e o ,

E t g l o r i a m t i b i , & r e m p a r i t u r u s . G v . B e n e , u t

M e D e i s a m e t , f a c t u m g a u d e o . 10 . D i c , b o n a n

Mihi fide isthæc uerba dixisti? H A. Bona.
 Non mihi credis? I O. Deus supreme, iterum
 Mihi natus uideor, si uera prædicar.
 H A. Ita me amet, quam ego amo, ut haud mentior
 tibi

Ioseph. I O. Deus tibi oro semper omnia
 Optata offerat. eamus: duc me ad eum obsecro.
 G v. Isthus Deus bene uortat. I O. Ita spero qui-
 dem. (ue)

H A. Fac modo animo præsentि ut sis. G v. Quin ca
 Mi Ioseph, ne committas nunc, ut tibi
 Ipse defuisse uideare. quod quidem
 Ita diuina occasione, atq; indole
 Ista tam egregia, iuxta indignum foret.
Bene gerundæ rei facultatem datam

Amittere, dementia est. I O. Faciam sedulò.

H A. Eamus iam ergo. I O. Atq; aliquanto lubetius,
 Quam quidem huc accessi. O Gulussa uale.
 Gratias habeo atq; ago meritò maximas
 Tibi: uicissimq; , ubi quid usus uenerit,
 Benefaxo lubens. G v. Benignè dicis: uale,
 Atq; salue, Ioseph, ac bene rem gere.

Oh, quid est quod nunc malim, quam quod iam
 huic

Euenire intelligo: è pædore sic
 Ad benigniorem tandem sortem uti
 Euehatur, uirtus ita ut meretur eius?
 Nam si hæc regi interpretetur somnia,

Ex: i: carce-
 re, qua de ex-
 quandibz adm-
 dum Carcer-
 wine .

Ut fecit concaptiuis antehac suis,
 Et libertatem ei, & opes, & gratiam,
 Cumulatè partum iri scio. Quod reliquom est,
 Spectatores, qui uirtutem ducitis
 Maxumi, equum est Ioseph gratia,
 Vos dare plausum postremò in comoëdia.

I O S E P H ▶
 COMOEDIA EIVSDEM CVM
 præcedente argumenti, Andrea Dic-
 thero Augustano autore.

PERIOCHA.

Fratres Ioseph cum intelligerent puerum, ferè
Quem in ultima senectute genuerat, seni
 Patri in delicijs esse: commoti boni
 Fauoris afflatu, uendunt innoxium
 Negotiatoribus auaris. Qui dein
 Paulo post regio præfecto militum
 In Aegypto uenit. cui cum gratus foret,
 Ob bene compositos artus, atq; candidam
 Faciem adamatus domine. cui, dum nititur
 Pellicere blanditijs ad incestum (memor
 Ioseph probandæ exemplar castitatis) hic
 Repugnat totis uiribus: castus tamen,
 Falso: coargutus adulterij sordidi,
 In carcerem coniicitur. sœuis uinculis
 Postquam diu retentus, iussu regio

Tandem

Tandem eductus, cum somnia Pharaoni scitè
 Interpretatus esset: constitutus est
 In dignitatis excelsissimum gradum
 A rege. Post uocat suos (qui uenerant
 Emptum frumenta tempore difficilimo)
 Per fratres, dilectum parentem ad se, sua
 Cognitione cum omni, & supellecili,
 Quam possidet, terramq; lacte & melle dat
 Fluentem patri habitandam, grandæuo seni.

PERSONAE DRAMATIS.

Iacob duodecim filiorum pater	Gabriel	{ Angelii
Joseph	Michael	
Simeon	Dromo	
Zabulon	Desmius	Lorarij
Leui	Pharao rex	
Gad	Oenochous pincerna	
Ruben	Nephthalim	
Xenius peregrinus	Aser	
Negociatores duo	Isachar	
Iudas	Dctrus coquus	
Dan	Oeconomus dispensa- tor	
Potiphar militum praefectus	Beniamin.	
Zephirah uxor Potipharis		

PROLO-

P R O L O G V S .

Si quem iuuat constantia, atq; castitas,
 Huc sensibus se referat quam integerrimis,
 Auribus acutis res gestas diuinitus
 Cupidissime hauriet. Non hac Comœdia
 Mulieres depinguntur, quæ hortos Adonis
 Ad pauculos dies uernantes, testulis
 Quibusdam nutriunt, fouentq; animas breui
 Duraturas. Non hic Iberæ nenie.
 Multo minus bellipotens quo modo Hercules
 Tricipitem Cerberum, introitum, cum Thescum
 Et Alcesten Admeti Phœrei coniugem
 Ab inferis eduxerit ad superos, ei
 Negantem, barba cœperit, triplici q; eum
 Catena per Tænaron ad superos traxerit.
 Sed hic uides sapientiam (auditor) Dei
 Diuinam, atq; regimen potens. nam quem Deus
 Exaltaturus est, primum deicit ita,
 Ut quasi nullum eius respectum habeat amplius,
 Deprimit ad inferos. Sic Joseph contigit.
 Attamen omnipotens mundi rector deserit
 Nunquam, sibi fidentes. Quod testatur hic
 Sapiens, cum inquit, Sapientia iustum uenditum
 Non dereliquit, uerum à peccatoribus
 Liberat eum, descenditq; cum eo in foueam atrā,
 In uinculis non dereliquit. Dum potens
 Illi offerret sceptrum regni, aduersusq; eos
 Potentiam, qui deprimebant. Simul in hac

Historia

Historia Christus nobis quām scitissimē
Depictus est per Ioseph. Similiter etenim
Actum est cum saluatore nostro ab inuidis
Iudaeis, iuxta carnem fratribus. Patri
Primum diligitur filijs p̄r cæteris.

Hinc tunicam contextam filijs uarijs, pater
Dedit minori natu, quem coniunx parit
In nonagesimo primo ætatis uiro.

Hic primogenitus filius fœlicis est
Rachel Jacob dilectæ uxor. Christus est
Sic primogenitus, in quo omnes alij sumus
Fratres dilecti. Varijs quæ coloribus
Autem tunica intertexta, sancta ecclesia est,
Quæ donis externis insignita uarijs,
Vnum tamen corpus, & æthereus spiritus
Vnus fides eadem. alij quidem fidem
Habent firmam, alij infirmam continent fidem.
Illi datum est, diuinitus ut annuncient
Promissiones diuinas cultu pio:
His uero orare, & pauperibus ut seruant.
Somnia duo, Ioseph quibus uocatus est
Ad imperium, referunt saluatorem probè,
Dicentem, Ego & parens unum sumus meus.
Oracula sunt prophetarum ista somnia,
Nec non figuræ de Christo, quas infidi
Iudei, neq; prophetarum qui spiritu
Sancto loquebantur, neq; Christi uocibus
Percipere uoluerunt. misit gnatum Deus

Typū Christi
Iosephū facit
cui illū confort.

In Sichem, id est ad debitores asperae
 Legis, sed inuenti traditionibus
 Humanis seruientes sunt. Ac deniq;
 Tunicam cruento tintam transmittunt patri,
 Interq; mortuos, atq; reos deputant
 Criminis, & dicunt deuoratum à bestijs,
 Id est, Pilato & gentibus. Postremo eum
 Lacui demittunt, uelut ad mortem & inferos,
 Quare, qui amas audire uicissitudines
 Rerum iocundas, & Ioseph constantiam,
 Faue aequo animo nobis, & cum silentio
 Aduertito, ut quid sibi uelit Ioseph queas
 Cognoscere, atq; hinc mores transformes tuos.

ACTVS PRIMI

SCENA I.

Iacob. Ioseph.

Vibus tibi uerbis Deus dignas agi
 Supreme gratias, pro inexhausta tua in
 Me liberalitate? Cuius perpetis
 Benignitatis fontem nunquam clau-
 dier

In me sensi. Neq; etiam unquam preces meas
 Mea in tribulatione contempsti pater.
 Sed potius in rebus dubijs porrexeras
 Dextram manum. dux, & propinquantis mali
 Depulsor eras perpetuo, fidusq; in meis
 Profecitionibus comes fueras mihi.

Agit gratias
 Deo proximus.
 moris suis be-
 neficijs.



Per saxa, per syrtes, uoracesq; scopulos,
 Per frigora, atq; ignes per horridos procul
 In somnis, impiger per agrans iussu tuo,
 Noctu diuq; urgebar æstu, etiam gelu:
 Et fugiebat somnus saepe ab oculis meis.
 Sed istam afflictionem, atq; laborem meum
 Manuum mearum respexisti deniq;.
 Forti manu in columem reseruasti tamen
 Seruum audientem semper dictis omnibus
 Tuis. Dolores mitigasti per graues,
 Tu solus exhibuisti amara dulcia.
 Vias molestas uertisti in suauissimas.
 Ex improborum eripuisti me faucibus,
 Mortalium mihi inuidentium nimis.
 Largitus es beneuole abundatia bona.
 Bonorum enim thesaurum abundantissimum
 Congessi, uti pecoris, & auri fulgidi:
 Vberrimos greges, campos latissimos.
 Mille meæ Galaad errant agn.e in montibus.
 Frugifer hortus non fabulosi Tantali,
 Sed omnium celeberrimorum fructuum
 Ferax, amomi, balsamiq; & cæteras
 Preciosas continet arbores multiuarias.
 Sunt ædium longi recessus, hinc mihi
 Scatet campus pecoris niuei præ copia.
 Lac mihi nec æstate nouum, nec defit hyeme.
 Dedit mihi de humi Deus pinguedine,
 De rore cœli, uini, olei abundantiam.

Crescere

Dñe: tias suas
 uauat Jacob.
 quas D. sibi
 largitus erat.

Crescere me fecit, ac multiplicauit, modo
 Præfecit me populorum turbis, & meæ
 Peregrinationis terram fertilem
 Posse di. & dilatatus sum ad orientem, & ad
 Septentrionem, ac reliquas plagas duas.
 Cunctæ benedictæ sunt in me, & semine meo
 Terræ tribus. Fortunæ muneribus, quoq;
 Naturæ commodis abundo largiter.
 Mihi bonorum aceruuis influit in domum
 Sine fraude, nemini patrata iniuria.
 Nec secus ac formicarum properantum grege.
 Sic semper multiplicantur mihi magnificè opæ.
 Atq; ista quoties inspicio, patriam domum,
 Et coniugem, atq; liberos. toties Dei
 Beneficium uidere me dico boni.

Secundus.

Porrò uager senex, senectam suppressimense
 Rigent manus mihi laboribus seni,
 Sunt debiles pedes, pectora trementia:
 Hebescunt sensus, membra torquentur male:
 Præmoritur uisus, auditus minuitur, &
 Dentes ex ordine excidunt. porrò uager?
 Non faciam. quia nunc partū est mihi quo uictilen
 Reconditumq; quod teram cum filijs.
 Quorum duodecim numero, magna spes mihi
 Sobolis futuræ, quorum Ioseph suauior.
 Sat hercle donorum Dei. quo filij
 Viuant honestè cum parentibus suis.
 Quod supererit uitæ, ocio dare statui, ut

In dulce

Indulgeat genio senectus ultima.

Tamen laboris ut uacuum ne dem mihi

Tempus, curabo: sed quod est necesse, agam.

Fodere, aut arare, aut aliquid ferre deniq;

Ruri agere uitam fœcundos inter greges

Pecorum, susurrantes super gaudens apes,

Inter sacros fontes liceat dulcissimè

Senectutem finire depreßam precor.

Nec tamen usq; adeò ulli est uoluptas blandiens

Synerè, sed subinde aliquid interuenit

Sollicitum lætis, nunc pluit, claroq; nunc

Aethere Deus lucet, cuiq; ita mortalium

In uita comparatum est, ita placitum Deo,

citati ut moeror assiduus comes

Sequatur. Nil quicquam datum diuinitus

Tam prospere hominibus, quin admixtum tamen

Sit difficultatis aliquid. Nunc tristibus

Vitam Deus, nunc lætis miscet. omnia

Velut æstuario quodam recedere

Fluxu, refluxuq; atq; accedere subito.

Et reliqua miscet cuncta tempus impotens.

Terre per has uis atq; robur interit,

Simulq; nostri corporis perit uigor,

Moritur fides, perfidia pullulat inuicem.

Nec animus idem, nec eadem concordia.

Haud unquam durat amicus erga amiculum:

Si quidem his statim, illis post pusillum temporis

Iucunda que fuerant, amara ac tristia.

Reu*nū* h*e**c*:*s*i.

E*ndi**u**m**a**n**u**s*

Bona & mala Dolia namq; Dei duo stant plena in limine
Muneribus, quæ donat Deus, in hoc sunt mala,
In illo bona, nunc cens hinc dispensat, mala
Nunc distribuens, ac tristia, nunc rursum bona.
Et bona se iungere nobis haud malis licet.
Atq; hæc ex me conjectura assequi licet.
Gnatorum nam meorum, ex insolentia,
Pars morbidæ parant senectæ plurimas,
Diras quoq; ær umnas, et indies grauant
Mœrore, cura, iniuria me adeò senem:
Solus Ioseph ueretur, est modestus, et
In eo me oblecto, solus est charus mihi,
Frugi satis nobis, sibiq; maximè.
Sed est' ne hic ipse de quo agebam? certe is ei
Tristem plus solito video, fratres arbitror
Iurgasse cum ipso (uti solent) acerrime.
Satin' tibi omnia cedunt ex sententia?
10. Ego horreo dicere pater de iniuria
Fratrum meorum, quid querar? facere sine
Summo dolore non queo. qui maximo
Amore in eos flagrat, ei reddunt pro bono
Malum. Me unum esse video, quem pro maxima
Pater obseruantia, iram opus subire sit.
Tanta est leuitas in fratribus meis. eos
Vt non obedientia delectet mea
Quam splendor et fauor, quo me pater optumè
Prosequeris, offendat, adeò sunt singuli
Mihi inuisi, ut nihil ego acerbum non putem

Quod

Quod sit commune cum illis. manifeste inuident.
 Præsenti irascuntur mihi, absentem nimis
 Execrantur, tantam inuidiam uix diutius
 Potis sum sustinere. I A. Tangitur animus
 Meus dolore nimiumq; necessario.

I o. Omnia habeo æquiora, & suaviora, quam
 Animum fratrum. I A. Furore ab incepto citò
 Perfecero reuocentur. I o. In falsam pater
 Et iniquam probrorum uocatus, ut siem
 Video simulationem, cum tamen queat
 Vestigium nullum libidinis mihi
 Obici, aut petulantiae, sed has iniurias
 Terere & contundere debo, istuc tedium
 Vorare. I A. Miror, quod uiris præstantibus,
Virtutis & probitatis studiosis, uelut
Fato accidit quodam, improbos ut procreant
Plerumq; filios. & quet raro patrem
Proles, sed ab his degenerant grati plurimi.
Pauci parentes probitate superant suos.

I o. Ego sane putabam nos eiusmodi
 Fratres coniuctos esse necessitudine,
 Ut nulla nasceretur inter nos parens
 Iræ atq; belli discordia, regnis comes.
 I A. Non meritas fratrum iniurias committito
Deo, qui uindex est mali, ille ulciscitur
Iras iniustas, fili mi, quanto magis
Ingratitudinem significant tibi, minus
Tanto fauorem consequentur apud patrem

Bon: patres
 Sa p: genovant
 f: li: et malos.

Suum. Illud cogitabis, maiorem quoq;
Laudem ferendo iniurias nos consequi,
Quam ulciscendo. Solius ultio Dei,
Qui iudicabit iniquitates omnium.

SCENA II.

Simeon. Zabulon. Leui. Gad.

Ioseph. Jacob.

Gen. 37.

Pater relicitis omnibus iussit greges
 Consultant fr̄. Pascere nos, in campis pasturis optimus,
 fratres quomodo Retinens domi Ioseph dilectum filium:
 Ioseph̄ poss. Reliquaq; familia uacat à laboribus.
 possint aliquando Dij boni, quam misera nostra seruitus?
 Existimat inter cæteros. utinam puer
 Sublatus ē medio foret, dij uelint.
 Consultandum nobis fratres profecto erit,
 Et uehementissimè instandum omnibus modis,
 Ut hanc tetram, tam horribilē, tam infestā omnib.
 Nobis effugiamus luem, nullo modo
 Possimus iisdem existere tutō parietibus
 Cum Ioseph. z. a. Vendamus eum mercatoribus.
 s. i. Hoc quis ferre potest, hominē inertem fortibus
 Viris insidiari. puerum stultissimum
 Prudentibus? Næ ille uehementer errat, hic
 Si pristinam illam lenitatem iam meam
 Sperat futuram perpetuam. non est locus
 Hic lenitati, sed res ipsa flagitat
 Seueritatem, z. a. Occasionem cernimus,

Quando

Quandoquidemq; datam nobis, aduocabimus
 Ad nos eum, nihil dum suspicantem. Ad hanc
 Rem conficiendam delectus sum ego optimē.
 Nihil est quod ipse non obire iam uelim,
 Vigilare, laborare, ut ego hanc à ceruicibus
 Nostris solus depellam molem faxeam.
 Si ex his laqueis, quos strictim tendo exuerit, ac
 Aliqua ui ac ratione modo se explicauerit,
 Incidet in casses, atq; maiores plagas
 Ex improviso mortem acerbam struximus.
 L.B. Occasionem oblatam arripiemus citō.
 Namq; estas non semper fuerit. Componimus
 Ad institutum nos, uiuit Ioseph enim
 Non ad deponendam proditionem, sed ad
 Confirmandam rabiem, et ferocem nequitiam.
 G.A.D. Latet mihi sub pectore repositus dolor,
 Frequentis accusationis ad patrem,
 Quem ego: sed pr̄estat motum animum cōponere.
 Ecce aduenit, quid nunc sibi uolt os impudens?
 Adibo, quid sit, percontabor ocyus.
 Cur his regionibus te conspicio Iosephe?
 Salve, ecquid mandati genitor tibi dedit,
 Quod nobis pr̄cipias? 10. Nihil, frater, aliud.
 Z.A. Quid isthuc, obsecro narra, si quidem placet,
 Effunde nenia, quas singis somnians.
 Alienius tibi uidetur, fratribus
 Ut collo quaris? 10. Non, sed quidam me et pudor
 Subrusticus tenet, et graue est hæc dicier,

Loſuph narrat Quæ uidi per somnum. s i. Dic, auscultabimus,
somnia ſua fratribus. Ne tamdiu rerum nouarum nos tene
Suspensos expectatione. i o. Somnium
Audite fratres iam meum, quod uideram
Secundum proximam quietem, aduortite
Animum. Putabam nos ligare manipulos,
In agro messis temporibus: & manipulum
Meum inter cæteros stare, & consurgere,
Circumsteterunt citò parati mergites
Vestri meum, inclinantes terræ mergitem
Adorare extensis palmis ad sidera.

Vnde excedens. s i. Nunquid eris rex noster? tibi strati ad pedes
cuit ad uetus Cogemur seruire, tuæq; (malum) subicimur
illum. Potestati: discede hinc in crucem malam
Præstigiator iſtis ſomnijs tuis.

i a. En glomerati adsunt pueri, & inter ſe gerunt
Nescio quid occultæ rei, minime integræ. heus
Quid muſitatis mutuo, nolite me
Celare, dum mea interest: quin dicite.

i o. Aliud quiescenti apparuit in ſomnium.
Vidi quaſi Solem & Lunam, quoq; undecim
Stellas adorare adeo potentiam meam.

i a. Quid uolt ſibi hoc instar monſtri adeo ſomnij?
Quod uideras? num ego pater & mater tua,
Fratresq; tui adorabimus te ceu Deum
Terram ſuper? quæ filij præſumptio?
Cuſtodiā tacitus hæc uerba ſomnij
Cordibus hiſ intimis. Vos diſcedite, greges

Ouium boumq; armenta pascitote iam,
Iuba capessite parentis. tu me intrò sequere.

S C E N A III.

Ruben.

Si quando simultas inter fratres incidit,
Ea solet esse atrocior vulgarium
Simultate inimicorum, qui supra modum
Cum amant, ijdem saepe supra modum
Oderunt inuicem. lues fœdissima est,
Res dira, uerbis inuicem altercarier.
Dicitq; fratres dimicare mutuis,
Si quando lis inciderit, aut contentio,
At tollat e medio res est tetricima,
Frater fratre, non perpendentes sedulo
Quam destituta est uita humana, obnoxia
Quantis periculis, quantis angustijs.
Sexcenta morborum genera hominem indies
Infestant, nec iam pauciores impetunt
Casus, ruine, bella, terræmotus, &c.
Lapsus fulmen, & aliud quid non homini accidit?
Ethoc est animal illud, quod tantos parit
Et molitur tumultus? cuius orbis hic
Angustus est mundi uagi cupidini.
Illud uelim considerent exactius,
Victoriarum ut omnium longè optima est,
Et prima, si quis seipsum bellè uicerit:
Ita ipsum seipso inferiorem est, est omnium
Turpissimum & fœdissimum. Vincit quidem

Conqueritur
duo fratres
inter fratres
victus est
E

De humanae vita
in felicitate ac
misericordia.

Seipsum, qui proficit in melius. Euadere
Autem seipso inferiorem, est flecti semper in
Peius. & hi cantiones patrias haud canunt.

SCENA IIII.

Jacob. Ioseph.

M. H. & Jacob. A desdum, paucis te uolo, fili, tui
 Josephus ad fratres. Fratres morantur in Sichem, gregibus meis
Pascendis præfecti arduis in montibus.
Percipe, dimittam nunc te celeriter ad eos.
 10. En adsum tibi, faciam quodcunq; iusseris,
Hem præsto sum uoluntati tuæ obsequi.
 11. A. Vade, & uide nūm cuncta prospera sint tuos
Inter fratres, & errantes ouium greges.
Renuncia mihi quid agatur, gnate mi,
Tuo charissimum patri pignus quidem.
 10. Obediens faciam genitor mandata, que
Iubes, meis cunctis diebus, mi pater
Per secula, ut uiuam super faciem soli
Incoluis, & precium feram diui Abraam,
Cui Dominus dicit, quod obedisti in omnibus,
Gustodisti mandata omnia Domini tui,
Iis te accommodasti, propterea tui
Nunquam deficent filij stirpe à tua,
Immò diebus cunctis coram me firmiter
Stabunt. Abo, morandi non est hic locus.
 11. A. Heus fili mi, uale longum. Deus tibi
Omnipotens benedicat, ducant atq; reducem
Incolumem faciant te dij, fœliciter

Ingedere

Ingredere iter tuum, Deus sit tibi comes.

10. Vale pater, I A. Tu quoq; uale perenniter.

Ioseph ingreditur ædes, & se itineri accingit.

Obstupuit animus, gelidusq; tremor mihi nimis

Currit per ossa, gelidus formidine coit

Sanguis, stantq; comæ horrore, & hæret faucibus

Vox iam, quis nam dolor mentem incessit meam?

Quis ue tremor manuum, quis ue oris habitus mihi?

Animus timore contabescit maximè.

Vix animi sum compos senex miserrimus.

Nescio mali quid animus præsigit mihi.

Tu tamen ô supreme Deus, eripies meis

Periculis me futuriis, tum præcontra

Tua cantabo cithara resonanteq; grauiter,

Quam sint magna tua quæ facis pater omnia.

Quando opera afficio, quæ tua manus conficit;

Totus ceu lætitia rapiente confluo.

Qui sine principio es, qui sine fine manes Deus.

Et cuius sancta domus durabit firmiter

Annos in perpetuos, nulla hinc secula ferent

Diem extremum. Qui sceptrum quassas fortiter

Dextra manu, tibi fido, tu cornua

Mee salutis attolles sursum, uelut

Proceru cornigeræ feræ cornua Deus

Erigis. Ah cœlestis pater tu protege,

Gnati salutem, & dirigas feliciter

Gressus mei, donec in columis redierit.

Joseph ancip
ac dubius quid
s. bi. futuru. si.
se totu. Deo
commendat,
fog; ibi ueri
acciu. git.

S C E N A V.

Ioseph. Xenus.

Enimuero Ioseph loci nihil tibi
Est segnitiae, quantum intellexi patris hic
Sententiam, de abitione nunc tui.
Sed ubi queram: quem conter: quam insistā uiam?
Vbi iuvestigem fratres incertum est meos.
Hunc ego cesso montem ascendere ualde arduum:
Abeo, ascendo, num possint illinc conspicī,
Videbo accuratē ex umbrosis uallibus:
Despexi, non quisquam apparet. quid nunc ago?

Ioseph quārū Alio me conseram: quorūsum: perrexerō
fratres dubios Ne ad lēuā, aut dextrā: utinā aliquis modo hic siet
Quem perconter de proxima ad fratres uia.

Cānxius. Ecce ex inopinato tibi uir conspectus est.

Hirū pērconū Heus heus ades, resiste. x.e. Quis homo me uocat?
tuū ēbī sīt. I.o. Statua Mercurialis mi uir fies mihi
Pecor, benignius monstra erranti uiam.

qā: illos e: X.e. Mi adolescentis, qua fortuna ductus aduenise
ostendet ēbī. I.o. Fratres quæsum me pater misit meus,
Ah nescis ubi sint, non uidisti forte eos?

pascant. Demonstrato locum mihi ubi pascant greges.
X.e. Recesserunt multo ante tempore ex loco
Isthoc. huc ades, ô formose puer, hac greges
Compulerant Simeon, Zabulon, Nepthaliq; Dan,
Adolescentes iam florentes etatibus.

Oues hoc Simeon, Zabulon huc pepulit greges
Capellarum. cuncti requiescere poterant

Hic

Hic, ubi uiridis ripas prætexit arundine
 Riuus tenera, eç; sacra quercu examina
 Resonant, ubi uallis acuta atq; densa erat
 Cupressu conifera, herbis salubribus uirens.
 Cuius in extremo est antrum ualde concavum,
 Qua cauus exesum antrum pumex testudinat,
 Arie laboratum nulla. simularat suo
 Ingenio natura artem: nam puimce caua,
 Et leuibus tofis natuum arcum duxerat,
 Fons sonat à dextra tenui perlucidus aqua.
 Hiatus gramineo succinctus margine
 Patulos. Suauia posthabuerunt hæc omnia,
 Perrexeruntq; unanimes in Dathan locum.
 10. Ago tibi suauissimas uir gratias,
 Molestiam quod cæperis tantam mea.
 Hic gratia, mihi in demonstranda uia.
 XEN. Pergas fœliciter, atq; bellissime uale.
 10. Tu quoq; uale, dilecte amice quam optimè.

ACTVS SECUNDI,

SCENA 1.

Simeon. Ruben. Joseph.
 Negociatores. Judas.

Nescio quid hoc negoti sit, nisi mihi
 Male timeam, ne quam turbam Joseph domi
 Nobis fecerit: ecce nisi oculi parum mei
 Prospiciunt, festinanter aduenit eminus.
 Is ipius est. uenite citi, dabimus eum
 Neci, mittemusq; in fontem algidum. graues

Gen. 17.15.

Consultant
fratres illuc
neci dare.

Poena

Pœnas barathro præceps immersus fero
 Dabit, gemat barathro inclusus longius.
 Dicemus patri: Absorbuit fera pessima
 Eum. iam apparebit, uidisse somnium
 Quid conducat scitissimo: tenebitur.

*Quoniam boni conseruare vultos a me
 et am infamia scelere.*

R.V. Non interficiamus nostri fratribus animam:
Deus etenim requiret eius sanguinem
Ex nostris manibus. Immo mandati Dei
Recordemur, iubentis, non homicidium
Facies. Nescitis qua pœna multatus est
Cain: cum occidisset suum fratrem ferox.

A b explo Cain.

Vbi est perustæ frontis impudens scelus,
Dixit Deus, nunc igitur maledictus sis
Almam super terram, quæ aperuit os suum,
Suscipiens sanguinem tui fratribus, manu ex
Tua. Cum operatus fueris eam, nullos ea
Fructus dabit, & uagus & profugus eris super
Terram. prædixi enim, si semper egeris,
Bene, recipies: sin autem male, statim tuum
In foribus peccatum aderit horridum tibi,
Sciens quandoquidem conatus sæcum scelus,
Primus impium attulisti umbris scelus,
Teq; scelere inexpiabili implicas, ego
Deus sanguinei uindex sceleris. an improbe
Non hac pœna terribili terroris: nefas,
Si mens rebellat tua adhuc pœnæ uindici.
Nihil times. ipsus pœnis atrocibus
Ultrò occurres: non te pœnas existimas

Hausturum

Hausturum? si. Dixisti pulchrè sapientia
 Non nobis eadem est, quæ tibi. consentis et
 Tu in facinus Ioseph contra nos: utinam esset hic
 Discerptus orci pallidi de faucibus,
 Et draco squamosus furui orci ianitor
 Absorbiisset cum. beatus ego forem.
 R.V. Prius homini supremus fatorum dies
 Expectandus, ne se beatum iudicet
 Quisquam, nisi nihil mali ille exegerit
 Aeuum, passus. nec quenquam dic mortalium
 Vnquam beatum citius, atq; mortuo
 Illo, supremum uideris uitæ diem.
 Tu te beatum existimas, quod flatibus
 Fortuna prouochit benignis iam tuum
 Facinus: erras, in melius animo flectere.
 Abiice scelestæ cogitationis (ut
 Posterior esse aliquando cogitatio
 Prudentior queat tibi, siquidem solent)
 Consilia: si quid est parum recte, licet
 Corrigere posterioribus sententijs
 Beneficium semper beneficium parit,
 Et gratiam concors meretur gratia.
 Considerate quam fœlix concordia
 Sit, fratres que unanimes ligat. fructus habet
 Vberrimos. consona fraterno uita si
 Sit omnis amori, quis ueræ dubitet opus
 Dicere pacis tam sanctam sequitur gestiens
 Pacem uoluptas, quam pius pascens amor

A conditione
incerta vita
humana.

Aethereo

Aethereo nectare. quoniam Dominus suam

In talibus mandauit contubernijs

Benedictionem firmiter manere, nec

Non uitam eorum durare in secula nimis.

• 1. Ni fallor, ipsus aduenit. 10. Fidissimi,
Saluete una salute fratres singuli.

81. In laqueos lupus, ades, teneris optime

Medius. Ornaberis uirtutibus tuis.

Dignas lues Joseph poenas factis tuis.

Inuenit impium Deus tandem bonus.

10. Qui sic: nunquid mihi irascimini innoxio?

R.V. Tales simus in alios, quales nos poscimus
Ilos in nos futuros. qua mensura enim

Fueritis alijs mensi, eadem cæteri.

Remetientur uobis: & quo iudicio

Vos iudicatis, eodem iudicemini.

Ob ista ne quid occultes, siquidem intuens

Cuncta, audiensq; cuncta proferet dies.

Omnia pariter immensus ordo temporum

Occulta prodit, & idem prodita occulit,

Subigit atq; fateri, que quis superos apud

Furtum lætatus mani forte piacula

Comissa, in seram nimium mortem distulit.

Celatum nil quod non reuelabitur, & est

Nihil occultum, quod nescietur, quin Deus

Quanquam nocentem non castigat illico,

At faciet tandem, luerint sua crimina mali.

Vbi enim Deum quis læserit, nemo queat

Effugere,

Effugere, quamlibet potens: et quispiam
Si falsurum speret Deum, cum agit aliquid,
Errat. Sed potius incidit mens improba
In extremam noxam. s i. Quin iam taces, sine
Tandem effutire somnium uanissimum.
Agamus arbitrio nostro, poenas dabit
Garrulitatis diras, furiæ plectent scelus
Huiusmodi. R v. Ex malefactis perceptam dolor
Supplicij consequitur uoluptatem miser.
Hominibus et Deo malignum est hoc scelus.
Et abominabile, ita cædem fratri tui
Perficere, quo scilicet imperfecto pater
Perimetur, et mater luctu mæsto simul,
Priuatione filij, non legibus
Humanis facta: sed potius fratres mei,
Deseruitote cuncti temperantiae.
Præterea uobis cunctis iracundiam
Supernam saeuiores concitabis,
Si trucidetis, quem dignum iudicauerit
Noster Deus, præsit qui olim fratribus gregi.
s i. Lues quod admisisti, non sine fœnore.
R v. Flectite animos, ad iniuriam celeriter
Nimis propensos, ultionisque cupidos
Ferripotentis. Ferocem frenetis animum
Fratres. s i. Vnde nouus concionator uenit?
Vnde isthæc relligio noua tibi tam citò?
R v. Ego quandoquidem nihil proficio tristibus
Minis, discedam, nolo cædis particeps.

Videri

Videri, quum rapaces cernetis minas,
Ceruicibus imminere uestris, tum feram
Frenabitis primum uestram cupidinem.

Consulit R. s i. Quid de cupidine ais? num ego mouear tuo
 bene & cum co*n* Adhortatu*s* dabimus fratrem diræ neci.
 i*c* i*a* i*n* f*o* n*o* e*n* RV. Ah non, sed potius has in cisternas, aqua
 Carentes coni*c* i*c* i*t*e. bene si morem mihi,
 quauidam, qua*m* Quamprimum gesserint, innoxium auferam
 cupiebat i*u* ma. De cisterna clam fratribus, c*æ*dis audis.
 u*b*. i*ll* o*n* c*u* n*g* s i. Lues improbe poenas, factis dignas tuis:
 ev*i* p*e* v*e* s i. Os comprimas iubeo: lateas h*c* improbe:
 i*v*. Negotiatoribus his potius uendite.

s i. Heus impiger mercator, heus adesto. M E R. Quis
 Me uolt? n*ū* q*s* me hic uocat? abeo. s i. Ades d*ū* mane,
 Inquam mane, est tecum mihi negotij Cludest
 Quiddā. M E. Quin dic q*d* est? s i. En mancipiū!

Haud iter me*r* Venale nobis. M E R. Quanti abiectum uenditas
 e*a* t*o* r*b* u*s*. Mancipium? s i. Agam paucis, uiginti argenteis.
 M E R. En tibi pro mancípio quod postulas habes.
 s i. Proh Iupiter, nunquis hic homo sequitur? nihil,
 Nemo est. iam erumpere isthac gaudium licet?
 Nunc tempus est. ô fors fortuna, quam bene
 Stetisti ex partibus nostris, conatibus
 Aspirasti meis, nisi stimuleum tibi
 Statussem supplicium, et si omississēm moræ
 Longe poenas ultrices, Mandrabuli modo

In peius euasisses indies. quia,
Qui uitulum aliquando tulerit, taurum deniq;
Tollet. semper enim degenerasses moribus,

SCENA II.

Ruben. Jacob. Dan. Iudas.

Ioseph, Ioseph heus, non respondes? ubi lates?
Pro Iupiter, facinus foedum, ô adolescentulum
Infælicem, ô scelestum, ui subduxerit
Ex hoc lacu fratrem mihi charissimum.

I A. Me uox tua exciuit foras amarior,
Mi gnate, cur non ingredere domum? quid: &
Turbatus hic perstas foris? quid est rei?
R. v. Opater, eloquar, id quod res tēpusq; expetit:
Quim difficile est (dij boni) tacere, cum

Doleas. feræ faces ardentes de manu
Atq; gladios, dirasq; uoluntates eis
Extorquere pater cupij, ut defendam meum
Fratrem, quem ex medio conabantur tollere.
Dumq; hæc animo reuoluo sedulus meo,
Circumspicio, fratrem iuuare cogitans,
Ex fæcibusq; eruere ardentibus fame
Cædis uolens, ecce è medio sublatus est.

I A. Lucis adimere usuram conati filio?
R. v. Sic est pater. I A. O Deus, gubernacula tenes
Qui cœli, qui terræ. ô fortuna grauior es
In me, quam cæteros. ecquod unquam excidit
Ore meo uerbum grauius, quod eos lederet?

Rubens deuicit
Jacob mortem
fi: lij Lofeph.

Plautus La-
cobi ob putatioñā
Lofophi.

Ex magnis diuturnisq; gaudijs mihi
Repente pestis erupit iam maxima.
Quam cito lætitia conuersa est in lachrumas?
(O dura sata) atq; uoluptas recidit breui
Ad luctum omnis. Quid est mali, quod iam nubi
Miserrimo decesserit uidetur, filio
Crudeliter spoliato: aut alij cui nouæ
Calamitati relictus ullus est locus?
Existunt quædam beluæ immanes, ac feræ
Forma hominū induæ (portenta) hoc in tempore,
Istos non ad confirmandum scelus, sed ad
Poenas lucidas furiæ nunc agunt suæ.

R V. Ecce pater. I A. Hē. R V. Nisi oculi me fallūt mei,
Aduenientem conspicio Dan. quid est rei?
Quid adproperat? quid gestat in manus sua?

Dan ostendet Vereor mali quid sit. I A. Dolore augetur hoc
patr. vestem Spectaculo æger animus. hic sparsam gerit
sanguinem Vestem cruore sanguineo. Vestis quid hæc,
fratris. Ioso. Crudeli tæbe peresa? D A N. Hanc inueni pater.
Aspice, charissimi num fuerit filij
Tui tunica. I A. Cognosco, filij mei est,
Nota nimis misero, liudo tabo madens.
Hunc ego te aspicio, filii miserrime?

Tu' ne illa requies, tu sera senectæ meæ?

Lamentatione Ah fili fili. non te in tanta pericula
Jacob. Misericordia non affari extremum copia data
Misero patri. heu terra ignota iaces, data
Præda feris, aliibuiq;. Nec funera pater

Tua produxi, pressi' ue oculos, aut uulnera
Lau. Quò te consequar, aut quæ tellus habet
 Artus tuos, auulsaq; membra, atq; lacerum
 Funus? querelarum causa es lugubrium.
 Onate: tanta ne me uoluptas noxia
 Tenuit uidendi? quem genui, tua' ne hæc pater
 Per uulnera afferuor uiuens te mortuo?
 Heu nunc misero demum mihi infœlix seni
 Exilium nunc me fata tangunt impia:
 Ofatum ineluctabile, quò præceps me agis?
Quem quondam uirtutis gloria laude extulit
Cum summa ad cœlum, eundem iniuriæ premunt
Praui secli, inuidiaq; temporum nimis.
 Ah quod putavi gaudium fore, extitit
 Id in exitium. ô spem falsam, uolucrem q; nimium
 Sortem, Potest' ne tibi huius uitæ hæc lux probè,
 Aut huius cœli spiritus reficere tuam.
 Mente? uix credo. nullam in spem amplius uocor,
 Abrepto filio obsequente probissimè.
 Fugiam conspectum uulgi, nusquam prorepam
 Nulli uidebor in publico atratus nisi.
 Fili heus, affer cilicum uestem lugubrem,
 Domo. i v. Pater mi, faciam quod me iuss eris.
 En tibi, ne te adeò discrucies pater rogo,
 Ne tantopere luge mortem gnati tui.
Homines nos esse meminerimus, eo modo
Natos, ut omnibus telis proposita sit
Fortunæ uita nostra, nos neq; grauiter

Consolatur
illius Iudas.

Eos feramus casus, quos non possumus

Vitare ullo consilio: euentus repeate iam

Aliorum memoria, nihil tibi noui

Existimabis accidisse. I A. Beatus est,

Fili mi, qui natos nunquam suscepit.

R v. Genitor, minus uidentur hi miseri mihi,

Qui amiserunt temporibus difficultimis

Gnatos. His etenim tempestatibus cum eo

Non pessime actum est, cui culpa sine licitum

Ideon esse docebo. Est mortem cum uita commutare, genitor.

Vidimus aliquoties secundam ferre te,

mus in aduersitate affirantemq; fortunam pulcherrimè:

ac in secunda Fac nunc intelligamus te aduersam quoq;

Posse æquè ferre. nec id maius, quod accidit,

Quām debeat uideri, onus tibi. Dolor

Est nullus, quem non temporis longinquitas

Emolliat. I A. Tua consolatio leuat

Me paululum. sed quoties reminiscor mei

Gnati, emergit luctus rursus, & ingens dolor.

Nihil tam uidi mite, ac placatum nihil.

Hunc unum fortuna hominum inconstans, omniū

Quos unquam sol Titaneus conspexerit,

Terris ostendit optimum, atq; maximum.

Sed heu facinus, ostendit tantum, ac protinus

Subduxit: quid diuinitus dari potest

Mortalibus, Deo inspectore cordium,

Quod non in illo fuerit cumulatissimum?

Nihil potuit(ut uisum est) dulcius mihi

Esse

Eſe, idq; cūm uerbis, uultu, tum deniq;
 Animo. Magnus dolor meus, magnus pudor
 Secli nunc magna iniuria ademptæ sobolis.
 Tu mi fili, qui curam mibi ſepiſſime,
 Et angorem animi ſermone leuasti tuo,
 Vbi nam es? ah quanto nunc fructu domēſtico
 Priuatus sum? iocunda mihi omnia ex eo
 Contingebant. Verūm Deo te maximo
 Cōmendo. i v. Pater nil eſt præcipue quod in eo.
Doleas, quod uniuersis accidere ſolet.
Et fiſcares fructu quoq; iocundissimo,
Et hilari uultu gnati, et conſuetudine:
Multum tamen mœrori diminutum erit,
Si hoc unum detrahi tibi potheſt, ne quid
Huic quem amifisti, contigiffe putet mali.
Nemo mortalis eſt, quem non tangat dolor,
Morbusq; multi ſunt humandi liberi,
Rursus creandi, morsq; eſt finita omnibus.
Reddenda eſt terra terræ, tum uita omnibus
Metenda, ut fruges, ſic iubet neceſſitas.
Sic cogitandum erit pijs parentibus:
Ego, quod genui, moriturum ſciui bene,
Futuras mecum commentabar miferias.
 I A. Fili, uera quidem narras; ſi non ob oculos
 Versaretur miferrima mors gnati mei,
 Leuarer, ceu Deus medicinam fecerit.
 Ah refugere oculi, corpus macie extabuit,
 Et lachrumæ excdere humore exangues genas,

Situ nidoris barba pedore horrida,
Luctus me totum compræhendit, cœpitq; me.
Reuertar in ædes, luctui dabo locum.

S C E N A III.

Joseph.

Joseph fundit O mundi rector, superum præstantissime,
proces suas ad Cuius ab humana nomen non effabile est
voce: o rerum spes, uia, uita, salus omnium,
Deum, & do In te præsidium statui per totum mihi.
fontana sua Tota salutis spes in manibus condita tuis.
ac mi serujs Non sine, ut abducant mala scadala mentem meam,
Huc age tuas aures flecte, quibus omnia
queritur. Sed me fide certa confirmabis, pater.
Percipis, & cito fer opem, quam ambit supplex tuus.
Sis mihi in auxilium, ceu rupes fortissima,
Quam uis armorum nequeat ulla rumpere.
Tu si quidem mea rupes, turris fortissima:
Tu dux igitur, tu rector eris gressus mei.
Quod posuere mali, de reti captum eripe.
Longè plus roboris est tibi, quam cæteris.
Errantibus latè uia est pedibus: te duce
Autem peruestigabo semitas ego tuas.
Respice me, miserere pater, esto pius mihi
Roganti, miser immodicis ærumnis premor.
Contabuit luctu facies anxia rigido:
Vulnera sua sunt facta animæ crudelia meæ.
Aetas languit assiduis trita doloribus,
Fathiscunt ægra corda in ægro corpore,

Vix succus miseris ullus ossibus inerit,
 En omnibus ludibrio sum fratribus.
 Negociatoribus en uenditus uagis
 Primo, posthac rursus præfecto militum,
 Factus deniq; fabula fœda omnibus meis
 Digressumq; foribus noti fugere, nec
 Amicorum ullus uoluit ferre opem mibi:
 Nec superest ulla ratio reliqua miserrimo.
 Creditus abiectæ sum quasi silens rei
 Vmbra ego, cunctisq; partibus meis uagus
 Incessit corporis tremor, consilia dum
 Capiunt, qua ratione interficiant me, & meam
 Animam qua conditione capiant, nostrar spes
 Soli tamen constanter adhæreat tibi.
 Manibus certe in tuis uita mea est condita.
 Eripies me alme pater ab hostili manu,
 Sparge in me radios, & lumina uultus iui,
 Ne pudetiam fragilis uitæ discrimine.
 Hoc etenim seculum immites dominos tulit:
 Aequom aut iniquom imperet, pensi omnino nihil
 Habent: quod collubitum est, licere existimant.
 Abeo, quid agendum sit uidebo in ædibus.

Spem suā ponit
in Denuo.

SCENA IIII.

Simeon. Zabulon. Ruben.
 Latius opinione erat (fratres) malum hoc
 Disseminatum fœcundè, manauerat
 Per plurimas regiones pestis undiq;,
 Ascenderat altas alpes serpendo malum,

Id opprimi sustentando non potuerat,
 Quacunq; potuit ratione reluctarier
 Necesse fuit, nobis mox vindicandum erat.
 Z A. Plaudamus fratres, quoniam non nobis minus
Iocundi atq; illustres debent illi dies
Esse, quibus conseruanur, quam illi, nos quibus
Nascimur. est namq; salutis certum gaudium,
Nascendi incerta conditio: et quod nascimur,
Amabili sine sensu, nos cum maxime
Voluptate alaci conseruati carba
Euro dabo, atq; frena laxabo genio.
Scelerum improbumq; machinatorem omnium
Aegyptijs mercatoribus hinc uendidi.
 R V. Harum omnium rerum uiciſſitudo erit.
Impietate tua crudelis, quid arrogans
Superbis improbe: quid iactas de Dei
Bonitate talia: quorum nulla lux feret
Veniam tibi, perniciem lingua nocens tua
Cur meditatur sine intermissione: ceu
Acutum ferrum, ueri nesciaq; redamans
Doli: tibi nec est fides nota, nec ubi
Petenda sit, curas: num sapiunt tibi mali?
Qui populi corpus comedunt: qui uic sanguine
Iustorum uiuunt: eruct robora quæ
Stirpis radicitus sata, nec erit tibi
In uiuis nomen. qui facit foueam alij,
Plerunq; primus incidit subito in eam:
Exitium qui alteri parat, sciat sibi

Pestem paratam, certò ut participet parem.
 Hominum tibi poenas deesse adhuc puta,
 Furorem supplicium deorum existima.
 Quis est tam corde duro, cum suspexerit
 In cœlum, uindicem Deum non sentiat,
 Hoc persequi sancto uelle suo numine?
 Quis ex gigantibusq; est illis, quos ferunt
 Bellum conatos immortalibus diis
 Inferre, tam impius? qui non mali hoc putet
 Punitum iri à Deo ter longe maximo?
 Z.A. Relinquamus nuganię hominę (fratres) nihil
 Quim fabulas nescio quas incipit leues.
 R.V. At prædixi, malum si quod uos obruat,
 Non prædictum tibi nullo dices modo.
 S.I. Delirus est, abeamus hinc. Z.A. I præ, sequar.

S C E N A V.

Potiphar. Ioseph.

In rebus prosperis, & affluentibus
Voluntatem ad nostram, ne nos superbia
Amara tangat: iux enim superbia
Tumefacta, semper euenter dulces habet.
Indomitus & furor, atq; fastus absiet
A me procul, freni impatiens superbia,
Quorum uisq; animus contingit Olympum ferox.
Nam ut aduersas res immoderatē ferre, sic
Secundas fastu, desultoria leuitas
Est. Cum luxuriant animi rebus forsitan
Secundis, uel consilijs seipso construent

Officiū superior
vū erga iuficio.
vobis

Salubribus, uel legibus bonis parent.
Huic cogitationi tribuamus locum:
Consideremus aliquando, quanto sumus
Superiores, tanto nos ut submissius
Geramus. Et cauendum, ne Gnatonibus
Patefaciamus aures nostras uilibus,
Qui fortuna & felicitate citissime
Alterius excitati, amici cœperint,
Ventri quo consulant, cum ceu lupus ululet,
Assentando aucupantur magnam gratiam,
Atq; adeò ementiendo, obrectandoq; eis,
Qui de ipsis bene meriti sunt, scuas inferunt
Inuicias. & cum seruum frugi sibi
Quis comparauerit, per quem præsens, item
Absens negotium confectum redditur,
Abalienare quam primum conantur hi.
Quare prudenti animo necesse est hic sies.
Custodias Ioseph, à mercatoribus
Emptum impigris Ismaelitis, qui iam mihi
Inde obsequenter usq; seruit maximè,
Laudat hic, &
Iuxtaq; fideliter, atq; adeò ex sententia
Animi mei, magna est opinio de eo,
In excelsò atq; illustri est laus sua positæ
Loco. Generosa uirtus rebus singulis
Patiens, & immota omnibus adeò est casibus.
In illo sic adiunt adolescentे omnia,
Vt cum quolibet antiquorum facillimè
Eius uirtutes comparari possent.

Vera quidem laude probitatis dignus est.

10. Letus sum, laudari me ab laudato uiro.

Ea est enim iocunda laus, quæ permeat

Ab ijs, qui aliquando ex ipsi in laude uixerant.

10. Nec minus id donū, quod uel plurimū potest,

Diuinum duco, quod fœliciter omnia,

Atq; adeo prospere agit, quæcunq; agenda sunt.

Deum cœli terræq; rectorem cum eo

Esse video, nam prosperantem cuncta sub

Eius manus intelligo, modestus est,

Compositus, ex promptus, non indisertus, ex

Nil est eo tractabilius, nil clarius

Ingenio, industriaq; multis gratia,

Pura fides, ex concors amor erga singulos.

Suauem placidus comitatur uultus gratiam.

In omnes conseruos officiosissimus,

Aduersus nemini, sed omnibus obsequi.

Quare iam cognitis eius uirtutibus,

Faciam, iusta illi apud me seruitus siet.

Vtq; animus maneat idem, qui est ei modo,

Precor deos, nam captus hic rarissimus

Est, seruom agilem ex frugi sorturier, fides

Quem comprobat religiosa, ex constantia

Dictorum inuicta, ex factorum impenetrabilis.

Præficiam domui (ut otioso post mihi

Liceat esse) meæ, atq; animo liceat obsequi.

Heus Ioseph, heus serue fidelis prodi foras,

Est quod loquar tecū Ioseph. 10. Domine quid est,

Quod

Vixit uter do-

sophi.

Vixit uter do-

sophi.

Quod tibi mea ars efficere possit amplius?
 p.o. Te à paruulo post quam emerim, ut semper tibi
 Apud me iusta & clemens fuerit seruitus,
 Scis: faciam è seruo nunc sis libertus mihi,
 Propterea quòd seruisti liberaliter.

10. Si tibi quid feci, aut facio, quod placet,
 Atq; id fuisse gratum tibi, habeo gratiam.
 p.o. Haud muto factum. 10. Ingentes gratias ago,
 Sed tu uno uerbo dic, quid est quod uolueris.
 p.o. Breuiter exponam tibi animi sememiam
 Mei. Potestatem uides super omnia
 Regis mihi attributamq; potentissimi:

Lva: ponit illa
Lot: p. domus
fusa.
 Animum meum uides ceu fluctibus obrui,
 Negotiorum semper magnitudine
 Herilium, distentum in rebus maximis
 Gerundis, sustinendisq; ut molestia
 Frangar ferè. Insuper domesticæ rei
 Debilitat cura me. ueniunt examine
 Longo insomnes curæ, ac angunt me mordicus
 Vigiles. quare perspectis uirtutibus ego
 Ioseph tuis, præpono te omnibus bonis
 Meis, gubernabis riteq; familiam.
 Habeto ius sumnum conseruos in tuos:
 Credo uniuersa tibi, excepta coniuge mea
 Casta. qua propter si te ipse excitaueris
 Ad omnes partes audiendi quam optimè,
 Non ut cum cæteris, sed ut quam maximè
 Tecum ipse certes, et si omnem deniq; tuam

Mentem

Mentem, curam, consilium in rebus omnibus

Excellens excitaueris tuum modō,

Laboribus parabis æternam tibi,

Et posteris olim futuris gloriam.

Delectat quoniam strenuos gloria nobilis.

10. Cupio domine secundum nutum uiuere
Tuum, modo præscribas aliquot leges mihi.

P. O. Sic te domestici intuebuntur mei,

Vt quendam cœlo delapsum hominem existiment.

Quare, ut maris gubernatores optimi

Vim pellunt, eius impetum sœpissimè

Euitant: sic regesq; familiam meam.

Tibi data est summa potestas rerum omnium.

Nihil negotij est eos, præsis quibus,

Tranquille continere, cum te contines.

Voluptatibus abstineas, quæ datæ hominibus

Natura, cuius auidæ sunt libidines,

Et effrenatæ, quando in homines noxios

Remigrant, furtim uirtuti inuident graui.

Euerstiones hinc rerum tristes, malo hinc

Luxu uoluptas coniuncta, trahit perditos

Secum casus, homines in præceps hæc rapit.

Tum corpori morsus uenenatos quoq;

Tum animo stimulos addit acres, et morsus feros,

Voluptas nomen inuidiosum, infamia

Subiectum est, mater omnium improbissima

Malorum, corporis nulla capitalior

Pestis, voluptates dominæ blandissimæ,

A Gotuptabib.
abstineve.

Grauis adomi-
nio & feria.

Maiores saepe partes animi detrahunt
A uirtute dolorum cumq; faces admouent,
Pleriq; exterrentur primo præter modum.
Deniq; nullum est facinus, nullum deniq; scelus,
Ad quod suscipiendum uoluptatis furens
Libido non impellat, non præceps agat.

Pollu cœf^s se p^ru^s
taburu quod
potit.

Si o. Caebo ab omnibus, quibus te sentio
 Lædi, certe: qui fructus debentur tibi
 Ex me, præstantiores ut queas eos,
 Atq; uberiores capere, curabo lubens.

Omnia studia, curam, operam, mentem deniq;
 Tuis in rebus curandis figo, et loco.
Statui enim non officij duntaxat in eo
Fructum, sed etiam pietatis laudem mihi
Acquirere. Et quid est, si defraudent tuos
Oculos: Domini tamen effugere nequeo mei
Conspectum, lumine qui conspicit omnia suo.
Ego quæ ad te here pertinere existimo,
Tuosq; liberos, omnia quam sedulò
Curabo: quæ cum faciam, benevolentiam
Tuam studiose imitabor erga me. sequar
Etiam merita. Sed perge præcipere mihi.
 Po. Domui toti rogo meæ fac cognitum,
 Tibi omnium (quibus præes) charissima,
 Salutem, famam, fortunas, et liberos
 Esse. Et si quis erit, in quo nimis offenderis,
 De quo aliquid senseris, huic credideris iam nihil.
 Existimationis amplius tuæ

Partem nullam, neq; minimam commiseris,
 Multis enim simulationum conditur
 In uolucris, et quasi uelis obtenditur
 Quibusdam, cuiusuis natura callida.
Frons, oculi, uultus, sepius pedes, manus
Ementiuntur, oratio sepiissime.
Et sic fallaces sunt quidam, atq; adeo leues,
Vt scrutute longa perditam parent
Se ad assentationem: quos ego tibi
Fugiendos ceu luem censeo: sunt namq; non
Nobis fideles, uerum assentando inuident
Partam nobis dulcem, et lucentem gloriam.
Quare sint fundamenta dignitatis haec:
Tua primum integritas, et continentia,
Probitas, iustitia, facilitas, atq; grauitas,
Quae non solum blandæ resistat gratiæ,
Verum tacitæ suspicione. Et omnia
Huc referas, ut ij qui sub imperio tuo
Erunt, beati penitus uideantur sibi.
Sic omnes tibi domesticos deuincies,
Amicitia, officio, atq; benevolentia
Habebis implicatos, obseruantia
Summa erga te, bonos uiros adiunxeris
Officijs, ad necessitudinem tuam.
Audistin' haec? io. Etiam domine, curabitur.
Neq; isthic, neq; alibi usquam erit per me mora.
po. Nihil est, quam ut uiuas ex prescriptis legib.
io. Curabitur. p. Eamus nūc intro. io. I præ, sequar.

ACTVS

Veritas boni
 serui atque
 fidelis.

ACTVS TERTII,

SCENA I.

Sephirah. Ioseph.

Laudat Ioseph. Ab Ioseph, laudibus quibus te nunc ueham?
 Quim seruorum aliorum es dissimilis? capta sum
 phum, fum
 ostendet se illi.
 In ornando te: conueniunt mores tut
 Diuini, eorum gratia est blandissima,
 cap tam.
 Et suauem placidus sequitur uultus gratiam.
 Index ingenij, atq; animi compositi bene
 Cordata oratio. Figura corporis
 Noua, color, uultus absq; fuso uerus est.
 Qui uestitus, que nitida habitudo corporis?
 Linguaq; nunquam riget, carent rubigine
 Deteſ, nec male odorati tristis est tui
 Oris anhelitus, aspectuq; decorus probē.
 Ah tota flagro amore tui, tantum mihi
 Incendium molli facit flagrans amor
 In pectore, ut nequeam durare longius,
 Quin infelix ab eo impetrem, quod postulo.
 Acer enim in extremis hæret amor ossibus.
 Quid igitur factam? quid restat miseræ mihi?
 Quanto minus spei est, tanto magis ego amo.
 Ecce animum blanditijs furtim prændere placet.
 Ut non quicquam recusat, sic deuinciam.
 Benignitatem herilem quis seruos datam

Non

Non amplectatur cupide: etiam secum bene
 Actum putet, felicitatis non loco
 Ducat magna, heram habere supplicem sibi?
 Nec faciem te pingeat eius laudare, nec
 Ocellos, Phœbi clariores luce mi,
 Et teretes digitos, nec non auratas comas,
 Collum niueum, teneros artus. excitat enim
Laus adolescentulos, propensos maxime
A natura ad amorem. formæ præconia
Etiam abstinentes. fortesq; oblectant uiros.
 Avis Iunonia ostendit sæpiissimè
Laudata, pennas. singulari prosequor
Te affectu. ut stipule demptis adolescentur lues
Aristis, ardent ut spinose facibus
Sepes, uiator quas uel admouit nimis,
Vel iam reliquit gaudens luce forsitan:
Sic in flamas nimis ego acres misera abeo.
 Sic toto pectore uror, sterilem nutrio
 Sperando amorem, uix sustineo lachrumas.
 At lachrumæ prosunt, alliciuntq; iuuenes
 Ad nostri amorem. fac igitur ille uideat
 Madidas genas, si deficiunt lachrumæ tibi,
 Vda manu tere oculos, num allicier queat.
 Tranantur obsequio flumina: nec uincere
 Potes si contra aquam, quæ te rapit, nates.
 Rustica paulatim taurus indomitus subit
 Aratra. hunc non flectas lachrymis, nec mitiges?
 En ad opus omnes uires exigam meas.

Dij cœptis aspirent, perennes rogo deos,
Ut impetrem bona uenia, quod postulo.

Ioseph ædibus egreditur.

Atq; eccum egreditur ædibus, spero satis
Mollescet. sed satis incedo culta? hæc satis
Fulgens purpura dominā me exornat protegens?
Tingit rubor niueas flore decenti genas?
En nobilis auratos armos hæc purpura
Vestit, non auersabitur meas preces.
1 o. Nescio domina quid secum murmuraret mea.
Accedo. Pax tibi domina candida: quid est
Quod adeò tacida tecum loqueris hera? dic
Quid est? s.e. O Ioseph Ioseph, iam te offers mihi
Opportunitè felicitatis aduenit

*Illi suū amore
pat. facit.*
Tempus. 1 o. Quid læta sis, curq; toties gemas,
Dicas. s.e. O lux, ô mea uoluptas unica,
Anime mū, nolito reluctari meis
Quæso precibus. hera tibi quòd sum, intelligis,
Quæ possum pro meo iure imperare, quæ
Cogere potis sum te facere, quod postulo.
*Eunq. ad se
blaudibys all.* Tum quòd uehementer flagro amoribus tui,
et ceteris. Et neq; par esse potero diutius mihi.

Meæq; amores cogunt obliuiscier
Ah dignitatis. tu igitur iam quod fœmina
Potens, atq; adeò domina tua offert, accipe,
Dum tibi copia, dumq; ætas florens fert tua.
Ah Ioseph Ioseph, tua quæ forma sit uides.
Niueo lucet in ore rubor, argutos habes

O cellos,

Ocellos, qui radiant in morem siderum.

Facies amorem exornat tua. brachia niue

Sithonia candidiora, allicere uel deas

In amorem possent quoq; castissimas tui.

10. Fragilis & fluxa est omnis formæ gloria.

Formæ meæ nitor rapidus, uernalium

Florum prompta uelocitate fugacior

Est: et quodcumq; in me miraris, id potest

Dissolui triduanæ febriculæ ignibus.

Vitreum & breue est, exigui donum temporis.

Sola est uirtus clara, atq; æterna, quæ facit

Fortissimum quemuis cupidum constantiae.

Nihil (crede mihi) uirtute est formosius,

Altissimis defixa est hæc radiebus.

8. Luctantur, & leue ducunt in contraria

Pectus meum, hac amor, odium hac: sed amor puto

Superat. odero, si potero. si non, inuitus hunc

Amabo. nec iuga taurus amat, sed tamen habet

Quod odit. rogo per faciem magni numinis

Instar mihi, perq; tuos oculos, qui meos

Rapuere, ut mollescat tuum cor faxeum.

Quicquid eris, meus eris semper, tu selige

Tantum me quoq; uelle. et ne me contempseris,

Candida minus si sim: iunguntur saepius

Alba columbae uarijs, & niger ab aue

Viridi turtur amatur. non effectu caret

Ioseph, quod uoluere duo. preceibus te meis

Rogatum, rem tentasse non poeniteat; &

formæ bonæ

fragile est.

Uerbi uis immo-
tale docens.

Dum bene ponendi munera tempus habes, tibi
Ne defuisse multo post tempore putes.

10. Hæc forma uera est, hera, quæ placet Deo,
Quæ honestatem insignem tuetur omnium,

Et feruidam coercet arctis uinculis
Libidinem, excitata membra fortibus

Captiuæ dat uinculis: non quæ mortalium
Animos alliciat cupidos ad libidinem.

Si cura recti esset, si iustitiae tibi,

Cedere deberes ignibus feruentibus,
Et amborum conferre pericula horrida.

Tu dominum si tuum fefelleris, feres

Tristia cum magno dama pudore. nam Deus
Fronte oculos centum, nec ceruice minus gerit.

Nullum hominum scelus ignorat, sed uidet omnia.
S E P. Herum latebit facile hoc peccatum unicum.

Et si Deus confixerit facinus, tamen

Longos in annos saepius differt grauem

Poenam. est enim cunctator. & si id accidit
Nobis quoq; interim agemus poenitentiam.

10. Deus quidem cunctator est, sed desiderat
Quoq; tarditatem grauitate ulti^r pensitat

Poenæ, atq; peccati reos crudelius.

Punit. Tantum inferam pro meritis ego mei
Heri malum: ab nimil ingratus merito aestimer.

Quouis malo dignissimum me deputem.

Est multo melius habere fiduciam in bonis,

Quæ cognoscuntur, quam in malis, quæ solicito

Timore

Vera forma

& quæ Deo

placeat.

Timore celantur, spargunturq; populo.

SEP. Amandus est equidem, qui clara præmia
Meritis præclaris digna reddit tuis.

Horsum tuos in me sicut oculos lux mea,
Largire nunc mihi suauissimum osculum.

10. Ah domina sumo seruens flamma est proxima,

Qui cupiat evitare prudenter malum,

Vitanda ei (ceu pestis) est occasio.

Qui non uelit corruptis esse moribus,

Ab improborum abstineat consuetudine.

Qui cum puella non uelit cubare, ne

Det osculum. quamuis sumo nihil potest

Comburi, at flamma multa possunt. Fumus est

Indicium flammæ, erupture citissime.

SEP. Ah non te credidi adeo inhumanum fore.

Existimauit eodem te ingenio, uelut

Sunt cæteri, proni ac prompti ad muliebria

Officia consciendum. Formam dedecet,

Et indolem tuam egregiam, superbiq.

Vultus seueros exue, nec rigidi uiri

Iura tuere. placet inconcessa enim Venus.

10. In uetitum nitimus quidem, & negat nos

Cupimus, & uelut infirmi mortales graui

Morbo cum æstu, febriq; iactantur, si aquam

Gelidam biberint, relevati uidentur, at

Post hac grauius multo afficiantur: sic semel

Si celebris honestatis fines transgressa sis,

Et genio indulseris satis ex arbitrio

Joseph conatur

illam auctoritatem

in fundo illo

anno 1600.

Tuo, insanoq; amori fœmina applices.

Et dux malorum, et artifex scelerum, tamen

Nunquam satiaberis. Verum prioribus

Postrema fiunt deteriora, affectui

Isti satis nemo fecit mortalium.

5 E. Ah quid refert succubuisse uni noxiæ?

10. Aut me rapax mittat edendum Scylla canibus,

Aut quoq; supponat aquæ statim Trinacriæ.

Nocuisse posse sat est, si ipsa potestas iuuat

Aliquæ per mala nostra precor, quorū esse poteris

Leuamen, per genus, atq; per numen Dei

Cuncta uidentis, adhibere preces molles sine.

Spiritus enim meus per auras has leues

Vanescat, quam thalamum domini uiolem mei.

Iudicium, non affectum, qui semper solet

Esse inconsultus, in consilium adhibeturum.

Respice finem, nec cogita in præsentia

Quid placeat, quam quod semper placitum siet,

Nunc uelle iuuat, at mox uoluisse nos piget.

Affectibus domina resistendum est malis,

Ac fortiter reluctandum, si possies

Obstare principijs. Orsus mali, malus,

Finis. quod coeptum est prauisq; rationibus,

Quamuis uidetur primo succedere, tamen

Habet malum plerunq; postremo exilum.

Et insuper Dei graues metue minas:

Quibus potest nemo, potens quamuis siet,

Effugere, aquilam Deus ferocem asequitur, et

Idem marinum delphinum praeuertitur.

s.e. Ne me sperne (precor) munera pro facto feres
Vberrima, uultus scueros tandem exue,
Qui tenero lachrymas latus in ore meo uides.

10. Quid fles? & teneros lachrymis teris oculos?
Et pectora tenera plangis indomita manu?
Multæ manent, quamuis custodibus carent,
Inter quæ plurimos intemeratae procos.

Miror domina, unde hic appetitus sit tuus?

s.e. Si formosus minus essem, petereris minus.
Audax uenusta facie cogor ego tua

Esse. facis tu hoc, oculiq; tui, cedunt quibus
Igne a sidera, qui causa sunt flammæ meæ.

Hoc faciunt flavi crines, atq; eburnea
Ceruix. Non sunt leuiter districta pectora
Telo, descendit uulnus ad ossa mea graue.

10. nimum simplex Ioseph ne inquam rusticus:
Ah nunquam cresces Ioseph, nescis obsequi.

10. Crescere ego non cupio per turpitudinem.

Parum melius est cum timoribus Dei,

Quam habere cum rubore magnas copias.

Qui iniuriam seminat, metet mala.

s.e. Hanc faciem culpa posse carere tuam putas?

Ah Ioseph, non tibi uerba damus, uulnera

Mea sentis. Quod si forsitan præcordia

Ferrea tangunt preces meæ, nunc percipe

Animo uerba minora meo. namq; sum ubi

Supplex, mihi quod tu fuisti sepius.

Nec moror ante tuos procubuisse iam pedes.
 Non flecteris: crudelis & durus nimis.
 Quid autem est hirto durius saxo? atq; quid
 Est mollius gelida aqua? dura tamen, aqua
 Molli cauantur saxa. Tempore ueniunt
 Difficiles ad aratra iuuenci, tempore pati
 Docentur lenta frena equisæpe alipedes.
 Tu fœminæ resistis unicæ? rogo
 Per istas lachrymas, dextramq; te tuam,
 Si bene quid de te merui, miserescat mei
 Te. Quid precibus nostris esse potest mollius?
 Hanc amplecti potes, arbitrio frui tuo.
 Rogo per tuam fidem, & per solitudinem
 Nostram. ecce texui lectum meum tibi,
 Pictis strauit tapetibus pulcherrimè,
 Aspersi quoq; roseum cubile fructibus
 Beneolentibus, myrrha, cynamomo, & balsamo.
 Veni fruamur concupitis (dum licet)
 Amplexibus. non est enim uir in domo.
 Abiit uia longissima. 10. Quæso ædepol
Domina, quando id fieri nequit quod uis, uelis
Id quod possit. Quanto satius est te id dare
Operam, quo amoueas istum amorem hera ex tuo
Animo, quam semper id loqui, quo tua magis
Lubido incendatur: s.e. Damus facillime
Omnes ægrotis (quum ualemus) prouida
Consilia. tu si h.c sis, longè aliter sentias.
Grauior mihi morte est, repulsa, pallida.

Domina,

10. Domina, omnibus precib. oro atq; obtestor, ut
 In maximo affectu tuo aliquid temporis
 Huic cogitationi impertias. Deus
 Quam horribiliter Pharonem tum punit potens,
 Plagis regem crudelibus, cum Sarai
 Proposuissest uitiare Abrae coniugem?
 Nimis ego ignauos sim, si, cum fratres mei
 Ob raptum concubitum sororis, liberæ
 Puellæ amoris desiderio, nuptijs
 Pensandum regijs, cunctis cæsis uiris
 Reliquam diripuere urbem: ego tantum mea
Mollitie admittam facinus, domina, absit procul.
 Hem cogita, quod coniugem decet probam
 Munus, pudicitia, modestia, pietas,
Timor Dei. confidit in frugi uiri
Cor coniuge, reddet ei maritus omnibus
Dilectus, operum mercedem uitæ suæ.
Casta & pudica mulier corona est uiri.
At quæ confusione res dignas gerit,
Decerruna est putredo in ossibus uiri.
Quare gecinge tuos lumbos fortitudine,
Et firma brachium tuum, ut resistere
Possis malis affectibus tuis, decor
Marito sis. considera domus tuæ
Semitas, beatam dicant filij tui.
Est pulchritudo uana, & fallax gratia.
Nunc hic dies aliam uitam adfert, & alios
Mores iam postulat, abice mollitiem animi.

Difficile erit tibi, mihi in isthac re dare
 Verba. s.e. O mi Ioseph, tibi uerba dare me putas?
 Penitus quæ amore pereo tui miserrima?
 Ab Ioseph Ioseph, quod datur gratis boni,
 Amittere, Ioseph permagna est inscitia.

10. Atqui hoc dono peius nihil nec est mihi.
 Tibiq; nusquam me auellas, firmatus est
 Animus. Qui adulter est, cordis sui ob inopiam
Animam suam perdet, sibiq; congregat

Damnosam ignominiam, atq; turpitudinem,

Et opprobrium eius neutiquam clebitur.

Hominis uias Dominus scit, et considerat

Eius gressus. Iniquitates impium

Capiunt suæ, et peccatorum constringitur

Compedibus, et tandem morte moritur miser.

s.e. Non merui tandem precibus, dignæ ut foeminae
 Miserearis? quin amplectere, quid differes?

10. Vel ante optrem tellus dehiscat mihi prius,

Vel omnipotens pater adigat me fulmine

Ad umbras pallentes Erebi, mortemq; me

Profundam, quam alieni subcessor sim thori.

s.e. Ioseph, si amore non flectere, senties

Quid posset ira mea. feram' ne inceptias?

Et magnifica uerba tua? quid si ui expleam

Amorem, tamen esset reluctatus hic?

10. Amor affectu exhibetur, haud ui cogitur.

s.e. Dij deæq; perdunt, ingratus es

Nimus. Abeo intrò. quando proficio nihil.

Sed credito mihi, exacerbabo nimis
 Dominum aduersum te, ut non restinguere liceat
 Vnquam iram coniectam mariti in te mei.
 Silices habes, & durum ferrum in pectore.
 Te lapis, & montes, innataq; te robora
 Rupibus altis, te saeuæ genuerunt feræ:
 Duris te genuit perfide horrens cautibus
 Caucasus, & tigres admouerunt ubera.
 Nunquam fletu ingemisti crudelis meo:
 Non lumina flexii, non miseratus amantis es.
 Quæ sim, mox senties. inultum hoc auferes
 Nunquam. i o. isthæc non amantis dicta sunt. ego
Patiar inuidiam, passo dentur præmia.
 Quamlibet accuses, & sis irata liceat,
 Et licet imperiosa capillos uellas meos,
 Oraq; sint digitis liuida facta tuis mea,
Perpetiar omnia. referuent me compedes
Vinctum catenis (dum bene se, & quantum solet
Ira satiauerit ipsa) tum dices tibi,
Quam diligenter munit castitate se.
 SE. Quid sim factura, furcifer experibere.

S C E N A II.

Ioseph.

Furore multo saeuit iratum mare,
Proniq; fluuij, & ignis acris impetus,
Inopia acerba, acerba alia quam plurima:
 Sed nil ita acerbum, & noxiun, ut mulier mala.
Quod etiam testatur quædam mala inquiens:

Domitia
marier.

Sumus

Sumus quidem quales sumus nos fœminæ,
Neq; enim malæ ausim dicere.namq; incendio
Vt nihil formidabilius est, sœuo mari
Nihil periculosius, unda uincitur
Rarò maris: sic, his mulier simillima est.
Heram meam mulierum præstantissimam, &
Esse omnium probissimam, & castissimam,
Eius mentem longè remotam credidi
Ab omnibus libidinis & affectibus.
Sed experior miser diuersum. euellere
Aculeum uesanæ libidini puto.
Sed sic amore cæca fertur improbo, ut
Cupiditatem ipsius nulla retardare eam
Videatur turpitudo, etiam foedissima.
O fœminæ scelus longè turpissimum,
O fœminæ libidinem effrenem nimis,
Quæ cupiit alicere ad nefandum me sui
Amorem. & ni monitus fuisset sæpius
Parentibus meis, cœpisset me suis
Callida retibus. huiusmodi præcepta sunt
Patris mei: Fili, cum præcordia licet
Modici motus tangunt, in primo limine
Pedem refer(dum tibi licet) mala opprime
Semina, dum noua sunt. nam medicina sæpius
Serò paratur, præcipue cum per moras
Longas malum conualuit. nam uires mora
Dat, & teneras uiuas coquit segnis mora.
Et ualidas segetes, quod fuit gramen, facit.

Id quale sit, quodcunq; amas, circumspice
Mente celeri, & laeturo substrahas iugo
Collum tuum, nec longe differes malum.
Dat uerba amans omnis, reperitq; (credito
Mibi)morando alimenta optima. sed proxima
Vnidictam quæcunq; dies, diram à te exigit.
Quare, antequam laesus sies amoribus,
Dum furor in cursu est, tum furori cedito.
Natator difficulter ibit contra aquas
Aduersantes, etiam si pugnet maximè..
Fallax amat mollia nimis Venus ocia,
Quare qui quæris finem amori, res age:
Tutus ab amoribus iam eris, quiciunq; amas.
Sed de his satis dictum puto. quæ agenda sunt
Domi, curabo sedulo. ô Deus iuuia,
Ne here meæ blanditijs ducar impijs.
Abeo intrò, dij bene uortant, & mecum sient.

S C E N A III.

Sephira. Ioseph. Gabriel.
 Michael.

Perij, nisi quis me Deus respexerit,
 Nemon prodit, qui miseræ foeminæ ferat
 Opem uenite citò, uenite iuuate me,
 Rapite mœchum, rapite, qui uim mihi intulit.

Ioseph hic ex domo domini sui effugit celeriter.

10. O sancte Deus, qui cœlum, qui terram regis,
 In cuius omnium uita est condita manu,
 Serua obsecro me, en quipiam nostræ domi

Sephira simula
 sib: hinc interfici
 à Iosepho.

Lil: effugit.

Operis

Operis facturus, nacta solitudinem

Hera ferox appræhen. it pallium meum.

Conqueritur Per uim trahit castum constratum ad lectulum,

Josephus do Do- Cupiens explere libidinem diram suam.

nus sua in- Ofœminam procacem, ô mulieris scelus

temporentia Incredibile et inauditum, ô libidinem

& libidine. Indomitam, ô audaciam præcipitem fœminæ.

Non timuisti Deum malorum vindicem,

Si hominum minus famam prostrauisti omnis

Libidine ac furore, uicit indecens

Pudorem cupiditas, honorem audacia,

Rectam uicit rationem ipsius amentia.

Nil in mea uita uidi scelestius.

Quæ me, quæ herū (facinus audax) fallere peti

Omnipotens pro laude tui me ægrum nominis

Conserua, et opem feras mihi: tu'nam potes.

Duc dextra manu miseros, et percipe

Preces meas, animum tuum mœsta moueat

Querela. En affice, ut insultet domina mihi:

Domestica eius En quām furit ferociter in clades meas?

Crimen mihi quærat nefandum obtrudere.

Animum metus, et horror sœus circumdedit.

Os mihi uolucres quis alas necteret,

Qualibus ire in uentos columba sœpius

Rapidos solet, cunctando haud differrem diu

Sed oxyus effugerem, si forsitan queam

Euadere has tempestatis sœuas aquas.

Quid est enim loci relictum iam bonis

Virtutibus, pudori, rectisq; studijs,
Probitati, ueræ libertati hoc tempore
Gratissimo: ingratisimoq; seculo:
 O Deus, quibus pro nostris immortalibus
 Beneficijs, salus charissima debeat
 Esse, & meæ fortunæ. tum propter scelus
 Eorundem, nihil mihi intra parietes
 Tutum domi, insidijs nihil uacuum ubiq;.
 Quare age Deus linguas infames contere.

Hic ingrediantur angeli in proscenium.

Sed ecce quos cerno eminus illustres uiros,
 Eo obuiam, et flexo genu honorem exhibuero.
 Pissimi uiri, quid est, quo pergitis?
 Qui ue estis illustrissimi? ad me tenditis
 Iter. g. a. Ministri et custodes sumus tuæ
 Animæ, atq; corporis, legati à maxumo
 Deo omnium, qui exaudiit miserias tuas
 Querelas: nos misit, minuendi gratia
 Tui doloris. quare fac animo sies
 Forti, Deo confide maxumo, fore
 Speresq; ut impetu dominæ leuissimo
 Fracto, tua (credito mihi) gloria uetus,
 Et dignitas rursus cedet tibi pristina.
 Etsi tibi ex ijs rebus, quas forsitan
 Fortuna largita est, quid erectum fiet,
 Et hominum inuidia quippiam detraxerit,
 Credas tamen id maiori fraudi illis fore,
 Nec non periculo, quam tibi molestiæ.

Consolat. n. e
 Josephus, Aug
 Consol. m. o.

Rectæ

Rectæ uoluntatis. nam conscientia
Incommodis rebus sit consolatio
Longe præstantissima. nec est ullum malum
Tremendum, quod præter culpas euenerit.
Quando moderate præstimus id quod decet,
Vacare culpa, maximum est solatium.
 I o. In multis & uarijs molestijs meis,
Tum me in dolore summo conscientia
Recte factorum consolatur maximè.
Iniurias existimo leues, graui
Et firmo animo, tanquam fluctum à saxi impetu
Frangi oportere. quare conscientia
Recti mihi uiuo, ne mortuo quidem
Vnquam eripietur. At tu fidus es comes,
Duriſsimis Deus rebus mihi cognitus.

Tollens A. m i. Joseph audijt & gemitus, & rogantia
 Verba Deus supplicis. certaq; fides facit,
 Ut pacificam præstet ab inimicis tibi Deus
 Tandem quietem, qui tibi tot iam modis
 Esse studuerunt noxij. illos deprimet,
 Solus manens in regno inexpugnabili,
 Eorumq; studia mala subito conteret.
 Nulla est enim spes, posse mutari malos,
 Nisi Deus sœuis terat pœnis eos.
Quare, qui amas iocunda pacis fœdera,
Curas tuas omnes domino committito
Potentissima tua, teq; ipsum defendere potest.
Ipsius loco stabili facit consistere

Iustum, & letificare pacis habere dat bona;
 Ipsius pater gaudentes fuso sanguine
Tandem in mortis foueam præcipitanter feret.
 10. Habeo Domine magnam tuis uerbis fidem.
 Manebit in uerbo Domini mihi gloria
 Vera, & meas spes semper fixero in Deum.

Spes in Deo.

SCENA III.

Sephirah. Potiphar. Joseph.
 Dromo. Desmius.

V Biubi est, celari non potest scelus diu.
 Hoccine tam audax facinus facere ausus furcifer?
 Ut heram falleret conari sordidus
 Seruus suam? hoccine est pium? si nunc mihi
 Detur, ut ego facile unguibus uenefico
 In oculos inuolem meis. P o. Perij, quid est
 Absente me turbatum in nostris ædibus?
 Adeo, quid isthuc? quem queris coniunx mea?
 Quid festinas? S e. Ego' quæ conquiram, rogas?
 Hebreus, quem nobis dedisti, quas dedit
 Turbas? P o. Perij, quid est rei? S e. Tu, illuderet
 Ut nobis, hunc introduxi? diram suam
 Libidinem cum foemina castissima
 Exerceat? (malum infandum) ecce ingressus est
 Ad me, ut mecum condormiat, ui comprimens.
 P o. Si quidē sunt uera, quæ narras, quantū scelus?
 S e. Tam uera sunt haec, quam supra nos est polus.
 Ego nisi pudicior fuisset eo,

Accasat
 Sephira Los
 apud maritū

r Et

Et uim pepulisse à me nefandam, domine mi,
 Succubuisse misera peccato maxumo.
 Cum suclamassem, et audisset uocem meam,
 Scelestus ausigit, relinquens pallium.
 In argumentum igitur fidei certissimum,
 Retinui pallium. p o. Quid ait lectissima?
 Quid isthuc nam monstri fuit? Pro Iupiter.
 Exi foras sceleste. at etiam restitas?
 Fugitive prodi male conciliate. i o. Obsecro.
 p o. Illud uide, os ut sibi distorsit carnis ex.
 Quid huc redditio est, quid denudatio hæc?
 Cur me enecas, aedes contaminando meas?
 Tantam doloris ferre uim non possum ego
 In posterum, quod totius ad cōfamiliae,
 Nostrīq; nominis famam celeberrimi,
 Probris tuis, flagitijsq; uiolaueris.
 Non magnitudo maleficij, si te minus
 Existimatio mouit mortalium?
 i o. Opinionem falsam uestris mentibus
 De me concepistis. nam conscius mihi
 Sum bene recti, testor salutiferos deos.

p o. Huius tumet calamitatis es ingens tuē
 Grani tor illū Causa, et pudicas foeminas, et candidas
 obiungat Poti. Officiorum insimulatione furcifer
 Fallendo. i o. Domine, homini innocentii nil magis
 Est optandum, quam & quū iudicium. p o. Quid quasi
 Famæ tuæ quicquam per inuidiam sicut
 Cuiuspiam nostri detractionum iniuria?

Rem certiore facere uidetur & timor,
Et perturbatio, nec non creberrima
Mutatio coloris, & qui uultus est
Suspensus, ac incertus, furcifer, tuus,
Suspicionemq; hæc omnia faciunt mihi.
Animus item demissus. Homo acutissime ad
Excogitandum, & ad audendum improbissime,
Et ad efficiendum acerrime, et maleficij
Recentis conscientia conterrite,
Nil respondes: redargue me, si mentiar.

10. Here, ut mare est tranquillum natura sua,
Quod uiuentorum concitari sæpius
Tamen uidemus: sic ego sponte sum mea
Placatus, sed iniustissimorum uocibus
Concitor, ah res ipsa indicat, te cogniti
Habere nihil, ac comperti de facinore
Meo, insimulor cuius ego insons à coniuge
Tua. ô si causa nunc pro se posset loqui,
Defenderer facile ab obiecto crimine.

P o. A crimen cupis liberarier scelus,
 Es qui princeps & architectus turbinis?
 Heus heus coniunx, exi foras citissime.

s e. Hē presto sum mi uir, quid est quod me euocas?
 Trifurcifer factum negas turpissimes?
 Hic cupiditatibus omnibus domum
 Nostram marite manifestauit, cædere
 Et familiam suo pro arbitrio, & sua
 Lubidine. p o. Hem, quid audio de te mali?

Diffeudit se
Joseph.

s e. Abusus est demum omnibus nostris bonis,
Scortarier, baccharier, furarier,
Et nil cœpit sceleris pudendi omittere.

Os impudens, quid poteris his prætexere?
Eloquere. quid obmutescis? & quid concidit
Vultus tuus: quin respondes: quid mussitas?

i o. Profecto erumpet aliquando ex me uera uox,
Et dicam sine mora miser quod sentio.

p o. Quid inquies trifurcifer? quod nam genus
Sceleris, aut improbitatis prætermittier
Solitum est à te hoc facto unico? Ehem familiæ
Columen, cui fidem habui maxumam miser.
Scelus, tuam dominam, an me adeo dignum putas,
Quos ludas? i o. Occidi, nescio quid sit rei
Cur me accusent. quid peccavi, aut commerui ego?

s e. Nimia illa licentia euasit tantum in malum.

p o. O ingentem confidentiam, tantam' ne rem
Posse occultari existimas? ita' ne semel
Apertam circumfers(malum) fraudem tuam?

i o. Permitte, me expurge, domine audi me obsecro.

s e. Mirum ni quod concinnat iam mendacium.

Cause isti quicquam credas mi uir, qui in malis
Suis ut fit, quæ conferant, loquetur. i o. Ah
Si quicquam mentitum inuenies, occidito.

p o. Age nunc, iam ego pol hodie, si uiuo, tibi
Ostendam, heram quid sit pericli fallere.

Hic potiphar euocat lorarium.

Audi obsecro. d r. qd uis? p. sublimē intro hūc rape

Quantum

Qua ntum potes. D E. Quem? P O. Ioseph. 10.

Lubut Rob: p.

Quid feci: P O. Rape.

Cura adseruandū uinctū . atq; audin' , quadrupedē

illū uicti:

Constringito. 10. Domine, flectere , quoniā meæ

in carcere.

Fortunæ multum iactatæ diu hactenus

Portus fuisti, libera me à uinculis.

P O. Tuas preces cognosco, & uota nefaria.

Apagete. sin abducitis, omnes peristis hic.

Rapite, ducite, tanti ut sceleris pœniteat.

Tuam libidinem domare carceris

Pœna uolo. licentiam præcidam eam,

Libertatemq; uiuendi, qua abusus es.

Ab incep to furore seuocérис. hoc

Itaq; suppicio fortè redibis in uiam.

10. Me miserum, qui meis uirtutibus, fide,

Probitate, humanitate in tantas incidi

Aerumnas. ô maxima nostri insectatio.

Ah possum ego obliuisci sortis pristine?

Qui fuerim, qui iam sim, quo honore & gloria

Caream: ô malorum uindex, ubilates, Deus?

Quin uindicas me: sed multorum sepius

Hominum improbitate diu deppressa ueritas,

Emergit tandem, & præclara innocentia

Defensio interclusa, respirat, diu.

Quem uirtutis gloria summa laude extulit,

Inuidia eundem fœmina improbisimæ

Iam deprimit me ad supplicium indignissimum.

Vos uos, dij immortales, testor, qui meæ

Querula Ioseph.

pfi.

Menti, qui splendentia præfertis lumina,

Di. in nocen- Quod ad hanc calamitatem solus (deus) innocens

fia sua festa- Delectus sum, mentes mouere debeo

Iure omnium mortalium miserrimus.

fur. Ioseph. Periculum iniustè creavi nemini,

Si lingua est mihi concertandum, innocentiae

Virtutibus fatus vincam celerrime.

Sed est mihi præcisa iam defensio.

Lætor tamen, & obtestor maximum Deum,

Atq; adeò uos: non uitæ turpitudine

Me, aut magnitudine scelerum, aut infamiam

Propter, subire iure, aut me persoluere

Supplicia merita. Quapropter uidete, ne

Atrocitas, atq; adeò isthæc crudelitas

Expertæ in me, in uos conualefacat, & repat

Longius. Ego ceruices audacter meas

Præbebo, ac animo æquo tacebo: quando me

Tacente, uirtus pro me agit causam meam.

D.R. Quando Ioseph præstiteris, quod tuum decet

Officium, liberaberis dubio procul.

S C E N A V.

Pharao rex. Oenochous.

Incessit ingens me timor, & subitus tremor

Corpus ferit. necesse nunc ut cogitem,

Res est opinione maiorq; grauior.

Hæc somnium quid sibi uelit, quod proximè

Apparuit mihi secundum languidam

Quietem. nam non obrui nimio cibo,

*In somnioum
causa.*

Nec me potu heri largiore gratauerim.
 Nam tunc solet fieri, ut moueatur maximè,
 Et concitetur animus uarijs somnijs
 Inanibus, nos contrà moderatissimo
 Victa quieti tradidimus. neq; uiguit
 Noster animus motibus indefessis, neq;
 Subiectus altis cogitationibus,
 Que mentes adeò sollicitant mortaliū.
 Horum nihil, nam solis mersum circiter,
 Sedata iam ciborum mole in corpore,
 Deposita rerum deniq; cura omnium,
 Oblata species est præpinguium boum
 Per somnium, quando quidem conspecta sit
 Vista solis ad exortum, iudico magis
 Obseruandam, quod sol Phœbusq; fabulis
 Si credimus) uates futurorum exhibent
 Se sanguinei quoq; spiritus hoc tempore
 Dominantes, claritatem conserunt suam
 Cum somniali claritate: itaq; solet
 Eorum fieri magna concordantia.
 At nunc quem interpretationem somnij
 Rogem: o si detur aliquis obuiam mihi
 Apollo, qui explicaret hoc insomnij.
 Omnes! uocaui congregatim, qui mihi
 Regi antecellere sophia doctissimi
 Videbantur, consului, at non quicquam sua
 Scientia explicare. Sed quis proxumè
 Astat: Peritos non uiros sapientia

Somnium
Phœbus.

pri. L.

Qui præstent, nosti? magicis qui imbuti artibus?
 Nuper confusus portentosis somnijs,
 Cunctis diuinis coniectoribus undiq;
 Et quotquot tota in Aegypto sapientia
 Præstant, consultis frustra, ut cui prorsus nihil
 Explicari quicquam possit, quare mihi
 Iam longius perquirendum est. o e. ô Rex pie,
 Incarceratus quispiam fuit puer
 Hebræus mecum, excellenti modestia,
 Fuisse se diuenditum propter sui
 Ingenij acumen, nec non excellentiam
 A fratribus, peregrinis, dixit mihi.
 A mercatoribus posthac deuectus est
 In Aegyptum, hausit ibi puer breuissimo
 Tempore magicas artes, atq; solertissimus
 Insomniorum uates euasit. nihil
 Ei iuris diuini, humaniq; nihil est
 Incognitum. atq; adeò hoc potui facillime
 Insomnij ex solutione consequi
 Mei. Videbam forte botris palmitem
 Oneratum, per quietem, iam prægrandibus,
 Aptis uindemiæ: quibus promptissimè
 Resectis, expressisq; in calicem regium,
 Mustum tibi offerre bibituro protinus.
 Anxius ei retuli. is mox me iubet bono
 Esse animo, restitutionem pristinæ
 Portendi dignitatis. quod clementia
 Est concessum mihi tua. p h. Adducto est opus.

Quim

Quām maximē potest, celerandum censeo.

Abi, pedem refer cito. iam libera.

O E. Maturabo domine meis pro uiribus.

SCENA VI.

Oenochous. Dromo. Desmius.

Ioseph. Pharao.

H Eus heus aperite, ecquis prodit mihi obuiam?

D R. Hoc qs pulauit ostium? o E. Men' hoc rogat?

Qui proxumē astat. Ioseph producto est opus,

Ex mandato regis. D E. Factum optumē, feram

Illi ergo gaudium iuueni gratissimum.

Ego quidem te fortunatum fecero

Ioseph: Pharonis regis missus sum modo, ut

Adducerem in conspectum te Ioseph. Dij

Te seruatum mites uolunt. I o. Utinam sient

Quæ noua narrasti, uera, num fides tuis

Verbis habenda: num'nam ludis obsecro?

D R. Ego' te: quem dignum summis honoribus

Existimai semper. experibere

Regis breuissimē suauem clementiam.

Ecce tibi adest. tristem caue ne uiderit

Te, aut immatuos sermones profundere

Intelligat, uel uerbis inconstantibus

In somnum explices. I o. Meminero horū omnium.

Nunc ergo eamus. P H. Ad esdum, paucis te peto.

Mi fili, de tua opportunē maxima

Sapientia suggestum' st. uidi somnia,

Pincetus
liberat Ioseph.

phū à cavelin

C adducit ad

R egiū.

Gen. 40. L

A l.

r s Nec

Nec est qui edifferat mihi. coniucere te,
 Nec non discutere posse sapientissimè
 Audiui . 10. Pharaoni Deus dicet sine
 Me, quād prosperrima: & ostendetur, quæ salus
 Futura sit regi Pharaoni per Deum
 Meum, tuumq; rex adeò inuictissime.

Pharaon pvo. PH. Me stare putabam supra ripam fluminis,
pouit suum Deq; amne concedere boues septem nimis
somniū & Lys. Pulchras, præstanti forma, & obesis carnibus,
pho. Quæ pascebantur in locis palustribus.
primū Has consequebantur aliae septem boues
 Emergentes, de quo priores flumine,
 Fœdæ, confectæq; macie, uix ossibus
 Hærebant. atq; in tantum deformes, ut in
 Terra Aegypti nunquam tales ego uiderim
 Quæ deuoratis, consumptisq; prioribus,
 Quorum fuit habitudo mira corporum,
 Nullum tamen saturitatis uestigium
 Dedere, sed simili macie, & squalore iam
 Torpebant, nec fames repressa erat in eis.
 Ego euigilans pressus sopore, denuò

Vidi aliud somnium. 10. Quietō animo audiam.
secundūm. PH. Septem spicæ plenæ, omnium pulcherrima
 In uno culmo pullulabant, quas quoq;
 Aliae septem tenues, percussæ uredine
 Sequebantur, quæ pulchritudinem nimis
 Priorum deuorantes. tum uigilans mane
 Pauore post quietem sæuo territus,

Ad omnes misi coniectores ocyus

Aegypti totius, quibus iussu meo

Præsenibus narravi somnium, rogans

Eos ut explicarent, atq; edisserant.

Eorum uero nullus uatum inuenimus est,

Qui posset somnij coniecturam assequi.

10. In somnium tuum (rex o piissime)

Vnum est, quæ facturus Pharaoni nunc Deus

Ostendit. p.h. Hanc per imaginem quodammodo

10. Sic est. Sed percipe porro sermones meos.

Septem boues egregiae obœsis carnis,

Plenæ spicæ quæ eodem culmo pullulant,

Ubertatis septem anni sunt, & somnij

Eandem uim complectuntur. septem quoq;

Tenues boues, atq; macilenta, post quæ eas

Ascenderant: pariter spicæ, quas uideras,

Repercussas uento atq; uredine nimium,

Significant annos septem uenturæ famis.

Et ecce complebuntur (Rex) hoc ordine.

Anni septem uenturi sunt uberrimi,

Et fertilitate maxima affluentia

Tempora, in omni Aegypti terra, regno tuo..

Quos anni alij septem sequentur post famis

Pestis, tantæ sterilitatis, rerum omnium

Inopie, ut omnis abundantia rerum prior

Oblivioni detur. consumptura inops

Est undiq; omnem terram latius famæ,

Et perdet uertutis magnitudinem

Exponit illa

Ioseph.

Inopie

Inopiæ magnitudo ita, ut non tam ferox
 Charybdis, neq; Scylla infesta siet nauitis,
 Quam uentura fames nauarchis terrestribus.
 P. H. Ioseph, quæ uero sunt rationes duplicitis
 Insomnij, obuersati mihi, dic obsecro?
 10. Quod uideras (domine) secundò, pertinet
 Eandem ad rem, atq; firmitatis maximæ
 Est indicium, eo quod Dei sermo grauis
 Sit, et uelocius impleatur. Nunc uirum
 Ergo eligat clementia tua industrium,
 Et sapientem, quem præficiat regionibus
 Regni tui Aegypti, qui præpositos cito
 Constituat per regiones, atq; fructuum
 Qui quintam partem per septem annos fertiles,
 Qui iam futuri sunt, congreget in horrea,
 Et cuius operis nobis et laboribus
 Frumenti uis cellis condatur maxima,
 Compressa sub regis potestate unica,
 In urbis seruetur ad diram famem
 Repellendum futuram, septem proximis,
 Post fertiles, annis, ne conficiat fames
 Aegyptios, populum tuum. P. H. Ioseph placet
 Consilium, atq; tua diuina sapientia.

Ad spectatores.

Num poterimus reperire tempestatibus
 Nostris uirum excellentiorem isto uiro?
 Qui spiritu plenus Dei sit? Cuius os
 Diuina cogitet: loquatur: uel magis

Pius, modestusq; siet: ergo accommodus
 Nemo magis mihi uidetur partibus
 Praeficiendus, uel dignior, regni mei.

A C T V S Q V A R T I ,
 S C E N A I .

Pharao. Ioseph.

M vltis tibi nominibus deferō mei
 Imperij splendidissima gubernacula,
 (Suauiſſimum noſtræ ornementum familiæ)
 Ut dignitatem amplificari tuam uelim,
 Ductus tua erga me ſum beneuolemia,
 Quæ non opinionibus tacitis, ſed et
 Certis quibusdam declarationibus,
 Et perſpicuis signis oſtenditur mihi.
 Vir es fide, atq; incredibili conſtantia.
 Qui liberabis ingruente peste nos,
 Ab immani terrore nos famis auide.
 10. Clementiæ tuæ cliens, per omnia
 Tuus, ſeq; ſuosq; labores modo regiæ
 Commendat. Sed ſcientiam piijſſime
 Rex, quam in me eſſe putas, non mihi aſcisco lubēſ.
 P.H. Quoniam Deus Ioseph tibi oſtendit ſua
 Benignitate, quæ locutus es mihi,
 Sapientiorem, aut ſimilem eſſe tui haud arbitror.
 Quare tu eris rector ſuper domum meam,
 Et ſub tui oris imperio cunctus tremet
 Populus, atq; ad nutum tuum conuertier

Cogatur,

Gen. 41.

14.

Pharao praeficit
 toti Egyp̄to Iо-
 ſephū. Ex domini
 ſua.

Cogatur, audiens te studiosissime,
Et obsequens erit uoluntati tuae.

Cum igitur nil excellentius fuerit tua
Humanitate, quam ipse si pro viribus
Te ad omnes partes audiendi quam optimè
Paraueris, si omnem tuam incitaueris
Mentem, curam, atque excellentem cupidinem
In rebus omnibus, tibi paraueris
(Crede mihi) æternam gloriamque posteris.

Hortatus illu- Quapropter hoc primum rogo, ne contrahas,
Si bono ac fieri- Aut demittas animum, ne tanquam fluctibus,
mo sit auino. Sic magnitudine obrui negotij
Et erigas, ultro occurras negotijs
Et iustus in quo- Hortor, non etenim eiusmodi reipublicæ
pacto vaguum Partem geres, in qua fortuna perfida,
possit ad iniurias Sed plurimum ratio atque diligentia
Dominetur, in uirtute quam positam tua,
atque moderatione animi tui uides.

Boni Regis ac Quid est negotij tenere eos, quibus
Moderatoris Praees, si te ipse contines, facilimum
parte. Tibi, cuius natura talis est, ut hic
Etiam sine doctrina videatur fulgida
Posse moderata dici, ea autem est adhibita
Doctrina, que uel possit uitiosissimam
Excolere naturam, tu tum pecuniae,
Atque uoluptati, tum omnium rerum (ut facis)
Facilius cupiditati dirae cesseris.

Quid

Quid autem reperiri potest celebrius,
Aut expetendum tibi magis, quam istam tui
Animi moderationem & temperantiam,
In tenebris non latere, non esse abditam;
Sed in oculis clarissimæ prouinciae,
Et luce totius mei regni sitam?
In auribus famam tuam esse gentium
Adeo omnium: non itineribus homines tuis
Perterreri, nec sumptibus moleste eos
Exhauries: ut urbibus tuis uirum
Mitem & pium uideatur exceptisse, non
Domus tyrannum, sed protectorem sui
Existimet recepisse. nec est iam satis
Te præditum esse huiusmodi uirtutibus:
Studiojus circumuagari et animum
Necesse fuerit, ut in ista prouincia
Custodia, non tibi soli, sed omnibus
Tui ministris imperij, atq; ciuibus,
Atq; socijs, id quod debes, præstare iam
Videare. præstabitis uero istis finibus,
Quos ex domesticis coniunctionibus,
Aut ex necessarijs uoles tecum esse, non
Horum modo facta, sed etiam dicta omnia
Præstanta nobis sunt. minus uero tuae
Existimationi cupientes bene
Facillimum coherceas, à quis ruditis
Cum essem, uidetur liberalitas tua
Potuisse decipi. nam ut quisq; est optimus

Vir,

Vir, itaq; difficillimè esse cæteros
Aut suspicatur improbos, aut perfidos.
Aures ad id quod audiunt, sicut tuæ
Attentæ, ut æstimentur quām gratissimè
Audire, non in quas lucelli gratia,
Aut exigui quæstus fictè insurritur.
Sit annulus tuus non ut uas fictile,
Sed ipse tu tanquam uirum præ se ferat
Excellentem atq; præstantem, nunquam sies
Minister alienæ uoluntatis, sed &
Testis tuæ, sit cognitum prouinciae
Deniq; toti, esse tibi omnium (præs quibus)
Famam, salutem, liberos, charissima.
Et omnium fortunas ex æquo tibi
Esse & commendatissimas & gratias
Nil posse contingere, si qui nunquam tibi in
Suspicionem uenerit, nil est ei
Cur non committere, aut credere quicquam putis,
Sed si quis est, in quo sies offensus, &
Iam senseris quiddam, huic credideris propè nihil.
Existimationis huic commiseris
Nullam tuæ partem amplius, si autem tui
Fortasse cognoueris amantiorem, cum
Numerum ad tuum libenter adscribito, genus
Nullum adeo in familiaritatibus siet
Magis cauendum, quām si uideas temporis
Amantiorem, quām tui, quod nouerint
Omnes uias pecunia, & quod omnia

Pecuniae ipsi gratia faciunt, neq;
 Qui cum uicturi non sint: cuius gratia est
 Rara apud eos, inter quos uiuere est opus,
 Existimationi laudatissimæ
 Eius consulere curant. at si est quispiam
 Fidelium seruorum, is sit rebus tibi in
 Priuatis præpositus, nec non domesticis.
 Quæ res ad imperij tui officium aliquod,
 Aut partem aliquam Reipublicæ pertinuerit,
 Ne quid de his rebus seruus attingat tuus.
 Ac nemini fidas, nisi cum quo prius
 Absumperis modium salis, suadeo tibi.
 Hominis enim ingenium potest non perspici,
 Nisi conuictu diuturno, & commercio
 Longo. Ioseph, prudente nam sapientia
 Haud alia res utilior est mortalibus.
Neq; est amicus absq; temporis mora.
Mora temporis probum arguit tantum uirum:
At improbum uel unico agnoscas die.
Sit summa in iure dicendo seueritas,
Et uniuersis siet ex aequo æquabilis.
Constantia & grauitas adhibenda est gratia
Quæ sine mora resistat, atq; facilitas
Adiungenda est in audiendo, & lenitas
In discernendo, & summa diligentia
In omnibus. si forte sies austerior,
Ne subditis seueritas acerbior
Videatur, multis condimentis lenies

Prudentia ac
sapientia.

Humanitatis multæ enim urbes unius
 Nutum hominis intuentur. Idcirco tuum
 Fuerit, cuius natura cum moderata sit,
 Tum etiam excellenti doctrina sit prædicta.
 Atq; artium optimarum studijs, maximè
 Cauere, in tam celebri potentia tua,
 Ne alia potestas illa ab ijs quos subditos
 Habes, desideretur. atq; in oppidis
 Prudentia abs te prouideri debet, ut
 Non ferueant tumultibus, aut discordijs,
 Aut turbidis urbes seditionibus.
 Pacem toti prouinciae lætus feres.
 Aures tue omnium querelis pateant,
 Nullius inopiam aut solitudinem tuo
 Accessu excludas. Idcirco id confeceris,
 Prout ut latitia nostrum leniat
 Desiderium. Quare quoniam in his urbibus
 Summa potestate, atq; cum celeberrimo
 Verseris imperio. in quibus cernes tuas
 Virtutes consecratas, laudatasq; & in
 Numero deorum collocatas omnibus
 In rebus, quas statues, quas decernes, ages,
 Quid tantis hominum de te opinionibus,
 Quid debeas deniq; tantis honoribus,
 Tui prouinciales quis te affecerint,
 Excogites, erit necesse. id autem erit
 Eiusmodi, ut consultum uolueris omnibus,
 Salutaribus à legibus, quarum autor, et

Exactor es, non latius discedere.

Tu num esse cogitabis nunc omnium oculis

Expositum, qui uel ueluti fidus splendidum

Atq; salutare morib; innocentibus,

Rebusq; humanis posse salutem maximam

Afferre. princeps etenim eo quasi loco

Est, ut si quid leuiter ab honesto flexerit,

Protinus ad subditos multos serpat grauis

Vite lues. atq; hæc eò non dicta sunt,

Ut mea te oratio excitasse sedulum,

Sed potius incitasse currentem bonas

Ad uirtutes uideatur. Idcirco tibi

Sume auream hanc torquem, bene concordantium

Virtutum consensum indicantem: tum quoq;

Gemmis coronam insignitam, quæ te quidem

Admoneat, omnibus ut præcellas cæteris

Heroicis uirtutibus. Ecce sceptræ, quæ

Iustitiae, & undecunq; pectoris integri,

Et incorrupti symbolum. Ecce purpuram,

Indicium eximij cuiusdam in rem publicam

Amoris. Hæc tua cum uita, conferas

Gestamina. 10. Ego rex. ardentí studio quidem

Conabor manibus, pedibus, noctesq; & dies

Capitis periculum adibo, dum prosim tibi.

Tuum erit, si quid præter spem euénit, ignoscere.

Hoc fortè efficiam, quod sèpe uiatoribus,

Cum properent, euénit: ut quando surrexerint,

Quām uoluerint, foras se serius quoq;

Dæsili Phœnix

in signia virginis

etiam deo al.

etiam in signia

Properando citius perueniant, quo' nam uolunt,
Quam si de multa nocte fuissent peragiles.
Sic ego, qui in te colendo indormiui diu
Profecto tarditatem cursu corrigam
Tum uelis, tumq; equis, tum quadrigis Dei.
P H A. Occasionem oblatam manibus arripe.
I O. Fiet domine omni sine mora. nam occasio
Neglecta omnia subuertit, & multa uariat.

S C E N A II.

Gen. 42.1.

Jacob. Ruben. Simeon. Levi.
 Iudas. Dan. Nephthalim. Gad.
 Aser. Isachar. Zabulon.

Oshabeo amarum, dentes plenos, lippunt
 Fauces fame, ita uacuitate adeò lactibus
Jacob fame Lassis uenio. Dura quoniam est mortalibus
compulsus filiis Miseris mors omnis. at perisse miserrima
allocuitur,
mittitq; id.
Egyptum.
fames.

Fame, nihil est miserius: nec uis ulla sit
 Crediderim, que uitæ afferat dispendium
 Maius. Salutis detrimentum dira fert
 Fames. affectum omnem excludit, uerecundiam
 In primis. Quare ô filij, campum famis
 Vbiq; cernitis, ingrauescit in omnibus
 Orbis finibus annona iam, unde explebimus
 Hiantes uentris latratus rapidissimi:
Inops genus mortis fames ignobile,
Impatiens omnium, bilem in nasum trahit.
Magistra multorum improba existit fames.
Abeuntes descendite in Aegyptum iam citi,

Et emite nobis, quorum usus nunc indiget,
 Necessaria ne consumamur inopia:
 Ne res eò demùm deueniat inopie,
 Ut alimento absumptis, nos radicibus,
 Et corticibus teneris, strictis oporteat
 Vescirubis, uel planè suffocarier
 Nostram familiam famis omnem fluctibus.

R.V. Quanquam à pueritia mea semper, tamen
 Temporibus hisce maximè, sicut decet
 Gratiam, parentis audiam dictis mei.
 Hoc tibi pater spondeo, nec animum, nec mihi
 Assiduam diligentiam unquam defore,
 Et detrimenti ne quid fiat omnibus
 Nobis dabitur opera. Cupio enim mehercule
 Nullam residuam sollicitudinem esse. Ego
 Omnia momenta obseruabo, ut præstem exitum
 Is tibi quæ polliceor, nullum tui
 Locum iuuandi prætermittam mi pater.
 Tu sis modò quieto animo, ingredere domum,
 In aurem utramuis ociose ut dormias,
 Volo. I A. Omnia uobiscum sumite, uiaticum,
 Res cæteras quæ sunt necessaria uiæ.
 Pecuniam, qua soluere fruges uos decet.
 R.V. Abimus omnia quibus opus est ad uiam
 Parare, ne quid nobis desit in uia.

S C E N A III.

Gen. 42.5. Issachar. Simeon. Leui. Iudas. Dan.
Nephthalim Gad. Aser. Zabulon
Joseph. Dromo. Desmius.

Josephi fabri. Luceſſit, hoc iam cesso pultare oſtum? (ut.
Quid ago: qd cōmoror: adeo, heus heus prompti
Mus in Agypto. Quis quis pultaerit oſtum, huc ſe paululum
Conferat ad me intrō, quidq; uelit brenuſſimē
to conuenientē Indicet. 1 S A. Ego cum fratribus ſimul meis,
ve emane ab Domine, haud ſum dignus ingredi teſtum tuum.
Illi flumentū. Viri uenite, et cauſam mihi proponite
Aduentus ueſtri. aures ſunt attentæ meæ
Ad: d percipiendum, quod uos me poſcitis.
1 S. Ego tibi dicam. Regio quæ uberrima
Fuit haec tenus, præ frugum inopia iam fame
Perit. 1 O. Quid audio: 1 S A. Rotat ſic omnia
Fatum. grauiffimē fames premit Chanān
Patrium ſolum: nobis nec eſt quo uiuere
Poſſimus, et perijt pars hominum maxima
Noſtris in urbibus. quæ res miſerrima
Spectaculum tremendum, adegit nos tua
Petere lumina, quare rogamus nos tuam
Humanitatem, tempore diſſicillimo
Subuenias nobis, ſuppeditatis frugibus.
Annon: et charitate ſubleuaucris.

Et quoniam preclarè admonemur hoc loco,
Nobis non naros eſſe ſolum, ſed quoq;
Ortus noſtri partem ſibi patria uendicat,

Cicero.

Parte

Partem parentes, partem amici: atq; omnia
Quæ in terris gignuntur, ad usum hominū nascier
Homines autem hominum causa generari sumus:
Ut inter nos, ut alijs alijs maximè
Prodest se possimus, & in hoc ducem sequi
Naturam debemus, quæ nos commoda docet
Communia in medium mutationibus
Officiorum afferre, accipiendo, rursus &
Dando, artibus, tum opere, tumq; facultatibus
Deuincire hominum inter homines fœdera decet.
Hominis Deus creauit agros gratia,
Cœlum nitescere, arbores frondescere,
Vites laetificas pampinis pubescere,
Ramos baccarum ubertate incurvescere,
Segetes largiri fruges, florere omnia,
Fontes scatere, herbis pratum uestirier.
Cum igitur Deus largitus est hæc omnia,
Auxilio humano generi, te obsecramus, ut
Iuvet nos annona quoniā abundas ea.
Honestum erit, feras nobis hac in re opem.
Vrb̄ seruat urbem, seruat itidem uit uirum.
Est liberale officium, serere beneficium,
Ut metere posses fructum. Si singulis
Beneficia, atq; priuati dantur, solent
Eæ esse ijs, à quib; profecta sunt, magis
Iam fructuosa, quam si non beneficium
Dedissent. I o. Exploratores estis soli
Aegyptij, tragulam adornas iniucere mi-

Granitor
 illas excipit
 Joseph.

Accensat Putas' ne me in transennam doctis ducere
 illas esse opf Posse dolis te? ac cuniculis me oppugnari
 vobis. Censes' ne iners? si. Ah ne fæui tantopere, te
 Nostri misereat: nam serui sumus tui.
 10. Infirmiora ut uideatis terræ meæ,
 Venistis huc. Nil agis, assequeris, & nihil
 Moliris, quod mihi latere in tempore
 Valeat. multorum seruant aures & oculi
 Vos speculantur non sentientes, atq; uos
 Custodiunt, sica illa extorquebitur mops
 De manibus. quamuis uos peperit ad amentiam
 Natura, exercuit uoluntas, iam diu
 Fortuna seruauit, tamen quos comparas
 Malleolos, & faces ad incendia mei
 Regni, tibi de manibus torquebo facile.
 L E. Non est ita domine, sed uenerunt huc tui
 Serui ut parent cibos. uiri omnes unius
 Pijssimi, integerrimiq; filij:
 Sumus. uenimus pacifici, neq; famuli
 Hi machinantur quicquam facinoris mali.
 10. Cūr igitur uobis uertitur color nimis,
Atq; subinde euariat, nec mens certa manet, huc
Et illuc migrans, & uacillans cordibus,
Pedes in utrosq; constdit? cor palpitat?
Nec non tremit ualde subter praecordia?
Fata putantes instare, dentes iam quoq;
Occipiunt stridere. At innocentia neq; color
Variat, neq; ualde horrescit fata instantia.

Signa reorū.

Sed mentem habes polypi uafri, qui protinus
 Saxis quibus se admouerit, statim refert
 Colorem eorum: sic tu quemcunq; populum
Accesseris, genti huic te aptas scitissime:
 Et in morem Protei, in omnem dictis tuis
Speciem te uertis, dum deorsum uolueris,
 Ac sursum, homo furens audacia (scelus)
Anhelans pestem. Res uos iam pridem, fides
 Nuper deficere coepit, improbissimi
Scelerum omniū constructores. I S A. Nil fecimus
 Serui tui unquam domine, quod contra tuam
 Existimationem nos uellemus, &
 Nunquam profecto tibi nocere uoluimus.
 Sed domine ita habe certō statutum, nos tui
 Memoriam & beneficium cum benevolentia
 Summa seruatuos, si nobis dederis id.
 Quod te poposcimus, frumenta scilicet.
 10. Vnde est famis uobis tantum, nisi impijs
Ex moribus uestris repit uobis malum hoc?
Ex hominū enim improbitate, animi atq; corporis
Omnes morsus', egestas ac mendicitas
Consequitur. Et si mente uos Deum pia
Coleretis, hæc utiq; euenirent non mala.
 Ementiendo multa falsa fingitis.
 Quintiam uestrum bis senos estis mihi
 Mentiti, quorum numero duntaxat decem
 Video. quid hæc enormia uos mendacia
 Contexitis? I v. Nobis ab parcius uiris

ſ ſ Obijcienda

Obijcienda ista memento. Minimus cum patre
 Nostro est domi, domine, aliis non est super.
 Nihil esse debet in nobis mane, , nil
 Huiusmodi in nos conuenit probri mali.
 10. Quid uero inuidiosa isthæc nunc atrocitas,
 Et uerborum fulmina tuorum furcifer?
 Iam nunc experimentū uestri capiam fidem
 Vestram probabo. uos non egrediemini
 Hinc, donec ueniat frater minimus. mittite
 Ex uobis unum, qui adductum curauerit.
 Vos interim in tenebrosi uinculis carceris
 Custodiemini. 15 A. Hau hau, ita' ne iam decet?
 10. Donec probentur, quæ dixistis, uera sint,
 An falsa. alioquin per salutem estis uiri
 Pharonis exploratores. adeste mox
 Satellites, heus quid moramini: moræ(uos uinculis
 Quæ causa? D R. Adsumus here. 10. Homines hos
 Mandate. & æternis custodite tenebris.
 15 A. Hoi hoi quid fecimus: num' nam perimus hic
 Utinam mihi esset aliquid hic, quo me darem
 Præcipitem, una cum fratribus miseric meis.
 O rem totam odiosam: sed hæc fors uiderit,
 Nam consilio nostro non multum uti licet.
 O rem difficilem, & inexplicabilem: attamen
 Est explicanda, quod fiat breuissimè
 Deos precor. 10. Diduc eos in carcerem.

S C E N A I I I .

Joseph. Simeon. Rub. Leui.
Iudas. Dan. Nephthalim. Gad.
Aser Isachar. Zabulon.
Dromo. Desmius.

Versantur in animo multæ & graues meo
Iam cogitationes, quæ nullam mihi
Partem quietis neq; diurnæ impertunt,
Neq; nocturnæ, qui quam meam rectissimè
Istam gubernem functionem. Ecce uteris
Officio iudicis, captos habes tuos
Germanos. propterea quid iuris, est tibi
Videndum, habendas. sapientis est, absoluere
Hominem, quem odit, quem non odit, damnare cum?
Et semper non quid ipse uelit, sed quid bonæ
Leges uelint, & religio consideret,
Animaduertere: qua lege reus citetur, &
Quæ res in quæstione ueretur. Boni
Item fuerit, & iusti officium iudicis,
Cum iudicandi sumpserit tabulam, sibi
Non quodcumq; cupierit licere, aut se putet
Solum esse, sed legem in consilio habeat sibi,
Fidem, & equitatem, & religionem maximè:
Autem libidinem, odium, & arrogantiam,
Inuidiam, postremo etiam cupiditatis ab
Se omnem gustum remouere: conscientiam
Mentis suæ quam maximi aestimare, quam
Ab immortalibus dijs acceperit.

solas loquunt
Joseph & quid
factopus sit
dolibozas apud
Iu.

Boni Iudicis
officium.

Quæ

Quæ non potest unquam à nobis diuellier.
Quæ si optimorum consiliorum testis est,
Et factorum in cuncta uita nobis, sine
Vllo metu, et cum summa honestate, atq; cum
Amplissimis honoribus uiuemus. En
Fratres meos aliquid obscure agere argui,
Simulationis aliud specie, aliud quoq;
Spe ostentare. Hæc omnia suspicionibus
À me, et conjecturis duntaxat aliquibus
Coarguuntur. Hem desideria mea
Vexarier nunc: sicq; latèrē in lachrymis,
Et sordibus fœdis: idq; fieri mea
Sæuitia permittam perire uos meos
Dilectos? Et si ob uestram inuidiam, qua diu
Aduersus me inflammati eratis, sumpseram
Cornua, tamen labat consilium iam meum,
Quod hactenus fixum uidebatur satis.
Quos magnitudo periculi, et summus timor
Terret, uado deliberaturus citò

Hic Ioseph li
 berat fratres
 suos & ex
 carcere edu
 cis.

Miserrimos de uinculis crepitantibus.
 Quantum(uiri) est in me situm, uobis feram.
 Opem et salutem: itaq; facillimè meæ
 Et functioni, atq; uoluntati intelligo
 Gen 42. Vestræ satisfacturum. non putabitis
 Me adhortamenta uestra, quæ cordi mihi
 Et sunt, et hærent in uisceribus intimis,
 Abiecisse, uiri, ed eorum fui memor.
 Itaq; petitio mihi ista maximæ

Curæ fuit, non de me adeò, cui satis
 Feci uel ætate, uel etiam factis, uel (hoc
 Si ad rem quid attinet) præstanti gloria.
 Sed me solicitat inopia, quare faculos
 Vestros repleri iussi tritico. s i. Si tua
 Clementia fert opem, omnibus rebus fore
 Nos in tua potestate affirmamus, &
 Tibi omnia officia, studia, curas, tuam
 Que ad gloriam spectare uidentur, profiteor.
 10. Abite uos unanimis, & ferte triticum
 Leti domum uestram, & fratrem adducite mihi
 Qui uestrum est minimus, ut queam probate uos,
 Vestrosq; sermones. tamen uestrum unus hic
 Ligetur. s i. Ah ne saeuia tantopere, mei
 Nec non meorum te miserescat, iam rogo.
 10. Nequeo loqui porro, lachrumarum tanta uis
 Oboritur: attamen perficiendum est, cum eis
 Quod coepi. Heus exi nunc foras, constringito (dò.
 Hūc. D R. Here adsum. 10. In carcere custodias mo-
 si. Hoi hoi parce innocentio domine, neminem
 Præter te habeo. te apollo, reliquæ spem tibi
 Vitæ committo. 10. Rape. Vos interim domum
 Abite, & facite que iussi, celerrimè.

Joseph auer-
titie.

SCENA V.

Dan. Iudas. Jacob. Leui. Ruben.
 Nephthalim. Gad. Aser.
 Isachar. Zabulon.
Etsi ea sit perturbatio rerum omnium,
Sue

*M. Iosephus,
Præm. de pro-
prietate.*

Suæ fortunæ ut quemlibet, regionibus
Præcipue nostris, maximè propter famam;
Quæ suffocare cœpit nos, pœnitentia:
Nemoq; sit, quin ubi uis, quam ibi ubi est, esse iam
Malit: tamen dubium mihi non est, bono
Viro apud nos esse miserrimum fit. idem ei
Sensus, & eadem est acerbitas, penuria
Rerum suarum atq; publicarum. augent tamen
Oculi dolorem, qui ea quæ cæteri audiunt,
Coguntur intueri, nec diuertere
A cogitationum miserijs finunt.
Et quanquam nos uiuamus in ingenti inopia
Rerum, tamen miserius est nobis nihil,

*Conqueritur
de uiuendo appri-
vitate Ioseph.*

Quam petere ab alienis auxilium: quod adeò per
Præfectum Aegypti expertus sum. Exaruit enim
Urbanitas plane uetus apud principem
Dementiae & inhumanitatis maxima
Est eius insolentia, insectatio
Nostræ Imperatoris nos insolentia
Illudimur: non ratio, non apud uirum
Mos, non officium, non existimatio,
Non apud eum ualet uerecundia, nihil
Deniq; quod uel multis solet esse commodo.
O infelix uideas pater gnatum tuum:
Quem non tales, qualem reliqueras, neq;
Quem noras, non eum quem flens dimiseras
Fletem ex tuo complexu, ne uestigium

Eius quidem, ne simulachrum, sed mortui
 Spirantis effigiem quandam nunc cerneret:
 O fili fili, dices cum lachrymis,
 Quò tua recessit forma: quò redactus es?
 iv. Crepuit fores, pater egreditur, linguam tuam
 Compescere, ne nos tristiores sentiat.

1A. Quid mussitatis filij iniucem? quid haec
 O fili fili exclamatio? ubi empta est ceres?
 iv. Hic est pater. 1A. Simeō ubi? 1v. O pater iacet,
 In prefecti Aegypti horrida custodia
 Vinculis asseruatus, manibus atq; pedibus,
 Eadem nos poena mulctati carceris.

1A. Me miserum, uos ista uirtute, uos fide,
 Atq; probitate, humanitate, modestia,
 Tantas in ærumnas propter me deniq;
 Subito incidisse! Ah ordinar ego ab initio,
 Et ad extremum ducam, etiam nouissima
Cum primis conseram, quæ non postera dies
Acerbior priore? & quæ nam hora insequens
Calamitosior? aut ego profecto sum miser,
Ingenio egregie ad omnem natus miseriam:
Aut illud falsum est, quod passim uulgo audio
Dici, diem ægritudinem auferre hominibus.

Quoniam quotidie mihi quidem augescit magis
De filio ægritudo: & quanto diutius
Abest, magis tanto cupio, ex desidero.
 Sed dicite porro mihi retenti filij
 Causam. L E. Locutus est pater durissime

Nobis

Gen. 42. 29.

Querela Jacobi.

Narrat Loui patris Jacob. Nobis prouinciae heros nos putauit hic
 Exploratores esse suæ prouinciae.
quid uoluntatis sit Cui respondimus, pacifici nos sumus,
 Nec ulla molimur domine insidias. tui
 apud fratres Serui duodecim fratres uno patre nos
 Geniti sumus, non superest unus: cum patre
 Minimus natu domi est nostræ in terra Chanæ.
 Qui ait ad nos: Sic probabo, num bona fide
 Sit, fratrum uestrum unum dimittite meis
 In uinculis, & cererem in uestras sumite
 Aedes. abite, & minimum, fratrem adducite:
 Ac deinceps habeatis semper licentiam
 Emendi apud me, quæ uoltis. Cum singuli
 Interea effunderemus frumenta celeres,
 Inuenimus pecunias nostrum omnium
 In ore saccorum ligatas. quid sibi
 Miraculum hoc uelit, ne queo perpendere.
*Iacobi quæstio
nata & clamor
datione.*
 IA. Ah duras partes prædicas. non uirium
 Habeo tantum, ut dolorem ingentē hunc perferā.
 Scio fuisse honestius tempus nubi
 Moriendi, & utilius, sed non eo modo
 Prætermisi. Ah non possum commorarier
 Diutius in tam misera uita: & qui modo
 Non liberis solum, atq; copijs fui
 Beatus, uerum genere ipso pecunie,
 Authoritate & dignitate cæteris
 Præcellui, atq; existimatione ego,
 Et gratia non inferior, quam amplissimi,

Qui unquam fuerunt. Est quoq; id miserrimum,
Et maximum in meis malis, atq; numero
Magno mearum miseriarum, liberis
Meis decrepita sub senectute (ah malum
Ingens) spoliarier. Joseph non est super,
 Simeon tenetur uinculis: & filium
 Natu minorem Beniamin diducere,
 Et ex complexu amabili diuellere
 Cupitis patris, secundum iussa principis.
 Quid est prætermissum nunc atrocissimi
 Mali? uagabimur ne egentes liberis
 Nostris, & cum coniugibus: hoc quid est mihi
 Miserrimo miserius: suffocarier
 Nos, & mancipia, nostraq; pecora omnia
 Per horridam famem: ecce denuò premit
 Omnem terram fames atrox, rursum ibitis
 Gnat in Aegyptum, & emite nobis paululum
 Escarum. I. V. Vir pronunciauit omnibus
 Nobis, sub attestacione q; dixerat
 Iurisurandi: Non uidebitis meam
 Faciem, nisi fratrem minorem ad me citi
 Adduxeritis uobiscum. Si igitur eum
 Vis mittere nobiscum, pergemus pariter, &
 Ememus tibi necessaria: si autem minus,
 Non ibimus pater. uir etenim (ut diximus)
 Denunciauit uobis dicens, Non meam
 Videbitis faciem, nisi adduxeritis
 Fratrem minimū. I. A. Hoc in miseriam (pueri) meā
 t Fecisti,

Gen. 43. 1.

Iudaeorum
 redire in
 Agyptum
 fratre Bouja-
 niz.

Fecistis, ut indicaretis ei, habere uos
 Fratrem. L. E. Ipse interrogauit nos per ordinem,
 Nostram progeniem, num nam supresset pater,
 Num nobis essent plures fratres. Singuli
 Igitur respondimus, iuxta id quod nos erat
 Scitatus consequenter et nesciuimus,
 Quod esset dicturus, Fratrem adducite mihi
 Vestrum. I. V. Rogamus te pater, mitte puerum
 Nobiscum, ut abeamus fruges emptum omnibus
 Nobis, ne pereamus nos, atq; paruuli
 Nostrae fame. Ego suscipio puerum: de manu
 Mea require eum. & nisi reduxero,
 Et reddidero tibi, peccati ero reus
 In tempore omni. Si nobis dilatio
 Non intercessisset, iam uenissimus, &
 Vice altera ad portassimus fruges pater.
 I. A. Quoniam quidem ista conditio data est mihi,
 Acerbitates & dolores ut feram,
 Et omnes (filii mei charissima
 Pignora quidem) cruciatus animi adeo mei
 Libenter perferam, dummodo doloribus
 Vobis meis, amicitia atq; gratia,
 Nec non salus pariatur. Hactenus tuli,
 Et multa uos propter concessi, quo salus
 Vestra esset maior. Et magno dolore me
 Hic filius afficeret, nisi ipsa ratio, quæ
 Pepulisset omnes mihi ferè molestias,
 Et rerum desperatione mens mea

Obduruisse

I O S E P H.

311

Obduruisset ad dolorem iam nouum.
 Etsi necesse sic est, quod uoltis, mora
 Per me non stat, facite optimis de frugibus
 Terræ sumite, resinæ, & parumper mellis, et
 Styrax, storacis, & terebinthi, & amygdalæ.
 Pecuniamq; duplicum, illam que data
 Est in saccos uestrós, uiro retribuite,
 Et aliam, qua denuò ematis fruges: simul
 Fratrem hinc minorem tollite, accedite uirum
 Toti Aegypto præfectum. Omnipotens iam Deus,
 In cuius conspectu ambulauerunt patres
 Mei, Deus qui pauit me largissimè
 Ab adolescentia usq; in præsentem diem,
 Et angelus qui me eruit cunctis malis,
 Benedicat istis pueris, & nomen meum
 Super eos inuocetur. omnipotens Deus
 Faciat uirum uobis placabilem, meum
 Gnatum tenet qui uinculis, remittat huc
 Vobiscum unà cum Beniamin gratissimo
 Pignore mihi. Valete cuncti filij.
 ¶. Et tu charissime genitor, longum uale.

ACTVS QVINTI,

SCENA I.

Aser. Nephthalim. Gad. Joseph.
 Dætrus. Isachar. Oeconomus.
 Ruben. Iudas. Simeon. Zabulon. Dan. Leui.

t a Nobis

Gen. 43.
15.

A. Nobis secundò si herus cererem uenderet,
Fratres quæ fortuna, aut quæ tanta temporum

R. denuo 17
Egyptum.

Inuria, aut quis horridus casus uiri,
Huius queat delere gratam memoriam?

N. E. Immò uetus quæ, ipsius tanti erga nos
Officij, quæ obliuio delebit memoriam?
Tranquillitatem omnem, & quietem, referimus
Eius clementiæ acceptam. G. A. Quis est locus,
Aut ora quæ, in qua non tum fortitudinis,
Tum uero humanitatis huius non patent
Impressa uestigia? I. O. Meis laboribus,
Viri, & beneficijs meis hanc gratiam
Sum consecutus. non ceſſo benefacere.

G. A. Ecce lupus est in fabula. I. O. Rursus uiri
Adestis, conspectus mihi est gratissimus.
Dætre heus heus iam tibi dico, introduc uiros
In regiam orchestram domum, atq; occidito
Mox uictimam saginatam probissimè.
Et instruas conuiuium, quoniam uiri
Isti comedunt mecum sunt ædibus
In nostris. quare lautè compara omnia,
Ut nos epulemur, & lætemur hoc die.

D. AE. Ad nutum consequar tuum per omnia.
Sub hac, uiri, umbra gelida conquiescite.

I. S. Propter pecuniam, quam retulimus prius
Nostris domum saccis, nos introducimur
Dubio procul, deuoluat ut calumniam
In nos, & violenti sua potentia

Nos

Nos seruituti subiciat. Domine audias
Nos, te rogamus uniuersi supplices.

o. Dicite uiri forti animo, sunt aures meæ
Attentæ. r.v. Nos descendimus iussu patris
Nostrí, ut emeremus escas. emptis iam quibus,
Cum uenissimus rectâ ad diuersorum,
Resolutis faccis, inuenimus in oribus
Eorum nos pecuniam: quam pondere
Iam nunc eodem referimus. sed & aliud
Accepimus nobiscum argentum, ut quæ sient
Nobis necessaria, paremus. territis
Nobis, minime constat per conscientiam
Nostram, quis nam posuerit in marsupijs,
o. Nolite timere: Deus uester fortissimus,
Et patris uestri, uobis thesauros dedit.
Pecuniam, quam mihi dedistis, habeo ego
Probatam. Quocirca omnibus molestijs
Leuate animos, erroris est causa optimè
Sublata. Et quoniam omnes languetis è uia,
Quiescite hic sub umbra frigidissima.
Pedibus lauandis limpidam apportabo aquam,
Simul q; curo fratrem liberarier
Vestrum. 10. Quid haec sarcina grauis, quid est rei?
r.v. En munera, quæ pater tibi mittit, cliens
Tuus: roga q; ut placide accipias, & boni
Aequi q; consulas munus leuiculum:
Et officium, quod offertur tibi, probes.
10. Donis uel ipsum dictitant flecti Deum.

Rodunt pe-
cuñiam qua
fuorat relicta
in faccis suis.

Ruben sarcina onustus.

*Offerunt dona
Josepho.*

Certe inter homines, mille dictis luteum
Præpollet aurum prorsus, ac præponderat.
Quin mihi uoluntas uestra sit gratissima,
Et ceu diuinæ uirgulæ sint munera,
Oblatio facitis enim alienum nihil
Necessitudine, et gratissima est mihi
Memoria tua coniunctionis patriæ.
Quin eius augendæ uoluntas optimè
His donis perplacet mihi placidissimis.
Quæso, pater uester senex ualetudine
Fuit secunda hactenus, et integra usus est?
 I v. Beneficio ualuit Dei bellissimè.
 I o. Faxint superi, ut isthuc semper sit proprium,
 Est hoc mihi auditu nam iucundissimum.
 Magnam mihi uoluptatem denuncias.
 Est hic frater, quem adducere iussi, parvulus?
 I s a. Est, domine, promissis satis ne fecimus?
 I o. Recte inquam, perscutus natus seni puer:
 Quæso deos, ut sit superstes. qui quidem
 Fert indolem præ se generosissimam.
 Ingredimini mecum uiri, coniuuium
 Quidem est paratum, læti coniuuabimur.
 I s a. Nos cuestigio consequimur singuli.

SCENA II.

Joseph. Oeconomus.

Gen 4.4.1. Adsdum, paucis te uolo. oe c. Dicitum puta,
 Nēpe ut curētur isthæc. I o. Imo aliud. oe Quid est
 Quod tibi mea ars efficere possit amplius?

10. Nihil isthac opus est arte ad rē, quā ego paro,
 Sed his, quas semper in te intellexi sitas,
 Fide, taciturnitate. O E. Expecto quid uelis.
 10. Saceos virorum imple frumentis optimis,
 In tantum, quantum possunt capere, & ponito
 Pecuniam inscientibus adeō singulis
 In summitate sacci. calicem autem meum
 Argenteum, atq[ue] precium quod minor dedit
 Pro cerere, pone in oribus sacci ipsius.
 Et postquam fulget rosis aurora aurea
 Capillis, ac rore madet matutino humus,
 Pariter eos dimitte ex nostra regia.
 OEC. Fiet. sed quid mihi mādas amplius? 10. Nihil.

SCENA III.

Ioseph. Oeconomus. Gad. Iudas.
 Ruben Simeon. Leui. Dan. Ne
 phtalim. Aser. Isachar.
 Zabulon. Beniamin.

ME cum uetus antiques uirtutis, &
 Tum dignitas hominum, tum uera ratio me
 Humanitatis hortaretur, ut labor
 Meus, sollicitudo, officia præsto omnibus
 Viris sicut istis, deceptus sum male.
 Heus tu uoca egressos uiros, ac dicio
 Apprehensis, Quare reddidisti pro bono
 Domini malum uestri? OEC. Nutu faciam tuo.
 Heus heus uiiri fistite gradum. calix mei
 Domini sublatus est à uobis clanculo.

Iubet Ioseph.
 servos suo fit
 ponat Calicem
 en facco Beu.
 iamin.

Versus patri
 am Chanā u-
 nanimiter tē-
 dunt cum fr̄
 mento.

Gen. 44. 4.

Est ipsus, in quo dominus augurarier
 Solet: male egistis uiri. & A. Cur dominus id
 Loquitur noster, serui ut tui commiserint
 Tantum sceleris pecuniam, quam inuenimus
 In summitate fundarum, retulimus huc
 Ad te, de terra Chanaan. & quo consequens
 Modo est, ut aurum aut argentum nos de domo
 Domini simus nostri furati: conuenit
 Nullo modo: sed apud quemcunq; id poculum
 Inuentum fuerit, morte multetur, erimus
 Nos cæteri seruitio perpetuo tui
 Deuincti. O E C. Fiat hoc iuxta sententiam

Hic Oeconomus fassis solutis inuenit calicē in funda minoris.
 A' uobis ipsis dictam: apud quem poculum
 Fuerit repertum, ipsis siet seruus meus,
 Vos autem cæteri sitis iam innoxij.

Deponite in terram fundas æqualiter
 Huc singuli, scrutabor etenim exordiens
 A' maiore usq; ad minimum. Non ne uera ego
 Iam prædicauit: Sed tamen putaueram,
 Vestri inueniri non minimi fraterculi
 Folle. I v. Hau, quid respondebimus domino meo?
 Vel quid loquemur, aut iuste prætexere
 Poterimus: Hau hau, quid restat nobis mali,

Quod non contigerit nobis innocentibus?

Hic dicit eos O E C. Quām uana est, et uaga iuuētus, & lubrica
 ad Ioseph.

Vt iusseras, adsunt uiri, discrimine
 Tuo aut plectēdi, aut seruādi. I o. Hē quid ausus es
 & A. Ah parcito seruis supplicibus his tuis,

Iniquitatē

Iniquitatem seruorum inuenit Deus.

En singuli domini nostri serui sumus.

10. Satis uiri, satis spectata est iam mea

Erga uos beneficentiae largitio.

Satis periculi, superq; adire nunc

Cepi, orandi uos finem facite. nam ei

Etiam offerendi finem, quoq; paui canes

Caulosq; luporum, qui me semper lanient.

Annulla fera tam ingrata sit, quæ cum hominibus

Sit conferenda ingratitudine? (proh deum

Atq; fidem hominū) quam beneficiorū fragilis est

Et iuxta memoria? quam tenax iniuriæ?

Car superiorum non habetur ratioq;

Officiorū à uobis: ingratitudinis

Quare subitis crimen? G A. Inscientibus

Domine nobis, nescimus quis' nam imposuerit

Scyphum. Vnam hanc noxam mittito nobis leuem.

10. Videte quam sitis iniqui, neq; modum

Benignitatis, neq; quid me, perpenditis,

Oretis. Nam si cogitetis sedulò,

Remittatis me onerare istis iniurijs.

IV. Domine quib. ? 10. At rogatas? Pēfasti iniuria

Beneficium. Ego posthac non ulli ero placidus,

Neq; benignus, nec mitis: sed fuero ferus.

Simulatq; enim misertum, interiit gratia.

IV. Sæuire desine, ecce omnes sumus tui

Serui. 10. Absit à me, ut sic agam. sed poculum

Qui surripuerit, ipius sit seruus meus.

Exprobavit
illis Joseph
ingratitudinem.

Indas inter-
 cedit pro omni-
 nibus peccatis.
 Vos autem abite liberi ad uestrum patrem.
 iv. Oro domine, audi me, loquatur ut tuus
 cliens in auribus tuis, & ne tuo
 trascaris famulo, rogasti nos prius,
 Seruos tuos, habetis ne fratrem, aut patrem?
 Respondimus tibi nostro domino: Senex
 Est nobis pater, & paruulus domi puer,
 Cuius uterinus diem obiit frater suum.
 Ast cum dixisses, Ducite ad me, nam meos
 Oculos super iuuenem ponam, dixi insuper:
 Si abduxero patri dilectum filium,
 Is præ dolore morietur. Tum dixerat
 Seruis tuis, Abite, nisi ueniat minor
 Frater uester, uidebitis nunquam meam
 Faciem. Cum ergo ascendissimus seruum ad tuum,
 Nostrum patrem, narrauimus nos omnia
 Ei, locutus est quæ herus nobis meus.
 Ad quæ ille respondit. Vos scitis, quod duos
 Vxor mihi genuerit filios mea.
 Egressus est quorum alter ad meos greges,
 Et dixisti, bestia eum deuoravit, ac
 Hucusq; non appetet. & si tuleritis
 Iustum, deducetis canos ad inferos
 Meos. At cum spoponderim pro filio,
 Proposuit se Dicendo, nisi reduxero, peccati ero
 proponens prius. tandem cum cœpissim in fidem meam,
 a lijs omnibus. Magno cum gemitu, & plurimi cum lachrymis
 Dimisit nobiscum. Manebo itaq; tuus

Seruus ego pro puerō, in ministerio mei
 Domini, ut puer cum fratribus suis simul
 Citō reuertatur domum. non possum enim
 Absq; puer ad patrem reuerti, ne siem
 Calamitatis ego testis, quæ premet patrem;
 Ac ne parentis cogar augere & metu
 Et ingenti luctu dolorem diutius.

10. Ingredimini mecum uiri, desidero
 Porro loqui de rebus his. Animo sitis
 Forti, ne corda perturbentur hic metu.

SCENA IIII.

Iacob.

Viso, queam num filios nunc uspiam
 Reduces uidere. en isthic non sunt, quam mei
 Me(filij) expectatio uestri tenet
 Mirabilis? quantoq; uos cupio magis,
 Tanto minus uidere uos conceditur.
 Ego quid sperem, non dispicio: plurimum
 Crescit fames. linquunt amici, deserunt
 Partimq; familiam meam. Istis rebus est
 Non illa spes, sed est dolor maior. etenim
 Video uoluntatem omnium solutam, & est
 Virtus ligata. Reliquum est, ut me angant, suis
 Quod absunt infelices à pulcherrimis
 Gnatis, quibus nil potest festiuus
 Esse, ac summa pietate uos desiderant,
 Et diligunt, absentes nihil minus colunt.
 Quam inspem uocor: nobis prospicio occissimè

Alligent e-
 quo clavis
 parieti affi-
 xie.

*Jacob anxius
 deuidit filio-
 rum de illorum
 reuictis diale-
 ga uera con-
 queritur.*

In hac uita eſſe tabescendum. Non enim
 Villa hic ſi ſpes noſtræ ſalutis iam foret,
 Pro ſingulari in me ſenem per ſqualidum
 Amore, abſentes eſſent grati tam diu.
 Itaq; nec præſidium, parandi gratia
 Cuius retentus eſt apud me filius
 Natu minor, cum & hic abruptus ſit meo
 Ex complexu, nec ullum præſidiij locum
 Video, ſed quid? Commemorando augetur dolor,
 Ingradiar ædes, expectabo filios.

SCENA V.

I oſeph. R u b e n . Simeon. Leu.
 Iudas. Dan. N e p h t a l i m . Gad.
 Aſer. Iſachar. Z a b u l o n .
 Beniamin.

Gen. 45. 1. Absq; equis. Quod ego(uiri) ſumma officia, beneficia,
 egrediuntur. Et quæcunq; in me ſunt bona, aut beneficio
Act. 7. 13. Flic. I oſeph. Diuino mihi tributa, aut parta laboribus
 dategit frati. Meis, in uos hucusq; fratres contuli,
 bus fuis. Miraculum debet uideri nemini,
 Id feci adductus nimia charitate, qua
 Incredibiliter erga uos motus. quis eſt
 Enim noſtrūm, qui bene, qui liberaliter
 Sit educatus, cui non quam charifimi
 Educatores? cuiq; non cordi ſient
 Probi magistri, & doctores? cui non locus
 Ipsiſus mutus, ubi alitus & eruditus eſt
 Quilibet, in mente uerſentur cum gratia,

Atq; recordatione? Sic fratres ego,
 Verè estis etenim germani fratres mei,
 Ego nam sum Ioseph: quotiescunq; mentio
 Senis parentis facta à uobis est mei,
 Non potui nunquam benefacere. pro eo meam
 Si uitam profundam, nullam partem tamen
 Eius meritorum uideor assequutus: ac,
 Sed lachrymæ impediunt ora rigantes loqui,
 Spargunt enim lachrymæ mihi corpus piæ.
 Pater meus uiuit: propius accedite,
 Ego sum Ioseph, quem uendidistis, nescij
 Quid nam Deus per me foret acturus. neq;
 Pauete: nec dura esse uideatur salus
 Vestra, quod his uendidistis me regionibus.
 Leuate sursum fratres uestra corpora,
 Salute pro uestra Deus præmisit in
 Aegyptum me. biennium est enim, fames
 Quod cœperit. Restant adhuc quoq; residui
 Quinq; in quibus non poterit arari, nec meti.
 Igitur Deus præmisit me, ut seruemini,
 Terra super diuite hahere queatis cibos
 Ad uiuendum, non uestro consilio, Dei
 Vero uoluntate huc missus, qui me patrem
 Quasi Pharaonis fecit, atq; eius domus
 Dominum uniuersæ, et principem in regionibus
 His, quas uidetis, atq; Aegypti singulis
 Partibus. Idcirco festinate, ascendite
 Patrem ad meum. dicetis, Hæc mandat tuus

Non sine
 Lachrymis.

Hic fratres
 Ioseph tre-
 munt, ac no-
 mine fratris
 audito, stupēt
 ac in terram
 prostrati la-
 chrymis uul-
 tus rigant.

Mitit illas ad
 patrem reddi-
 can: illas in
 Aegyptum.

Gnatus

Gnatus Ioseph: Fecit Deus me totius
 Aegypti dominum, descendē ad me celerius.
 Ne remoreris, et habita in terra lessē, et eris
 Iuxta me tu, tuiq; chari filij,
 Et filiorum filij, tuæq; oves,
 Atq; armenta tua, et uniuersa quæ tenes:
 Ibi te pascam: adhuc quinq; anni sunt famis
 Residui, ne et tu pereas, atq; omnis domus
 Tua, et omnia quæ in possessionibus tuis
 Habes. en oculi uestri, ac Benjamin mei
 Fratris oculi uident, quod os ad uos meum
 Loquatur. Nunciate patri gloriam
 Meam uniuersam, et cuncta quæ uidistis in
 Aegypto. festinate, adducite ocyus
 Ad me. Iam singulos amplectar suauiter

A minori incipit Ioseph
 amplecti fratres.

R. v. Addicti Domino pueri laudate Dominum,
 Laudibus æternis nomina maximi Dei,

Laus Domini primo phœbi floreat inclita

Surgentis ab ortu, usq; super occiduas plagas.

O fœlicem, quem diuinus tangit timor,

benisq; suis qui scrutans præcepta Dei, et se oblectat in ijs.

Præclara posteritas nasceretur à uiro

Illo, huius erit semen in omni terra potens.

Huic rerum cunctarum copia nunquam deerit,

Et qui est bonus, facile ingenua pietate se

Accommodat.

Ruben Lau-

dat Donz

pro immensis

benisq; suis

Accommodat, tribuens uicino largiter
Mutua pena suo dispergit pauperibus,
Largas opes tribuit egenis. O pie
Frater, si quædam offendicula facta sit
 Peruersitate nostra, animo tuo mihi
 Ignoscito cum cæteris, & te uelim
 Ad lenitatem des, sceleris remittere
 Poenam. Id enim est quod uocatur hic ignoscere.
Liceat semel peccasse impunè, sit satis
Precanti medicinæ ueri confessio.
 I o. Deus quidem precantibus se ueniam
Peccati dimittit. Quid ego seruem meis
 Peccata germanis: ignota singulis
 Errata sunt uobis. Ita ad parandum iter.
 Ego, neceſſe que fuerint, nunc porrigam.
 Ne quid uobis defit, cum iam eritis in via.

S C E N A . V I .

Oenochous. Pharao. Ioseph.

In hac scena Oenochous primo, postea rex egreditur,
Ioseph uero euocatur.

Dili boni, boni quid apporto: p. h. Quid est
 Quod sic gestiat: o. e. At ubi inueniam regem meū,
 Ut expleam nunc maximo eius gaudio
 Animū: Atq; eccū, opportune adest: teipsum uolo.
 p. h. Quid nuncias: o. e. Fratres Ioseph prudentia
 Excellentes uiri uenere ex patria
 Chanā. p. h. Quid aies: o. e. Sūmæ probitatis afferūt
 Spem maximam, etiamnum antique uirtutis, &

Claræ

Gen. 45. 16.

Annū liat ur
 Pharao ad-
 uenisse fratres
 Iosephi.

Claræ modestiæ, summæq; industrie:
 Quare dabis operam, ut tam præstantes viros,
 Quorum iucundissima uita est, seuerag;
 Verum seueritas summa coniugitur
 Cum humanitate, & tum firmis uirtutibus,
 Tum etiam fortuna (si hoc quid ad rem pertinet)
 Honoribus afficias, quorum mores pij
 Apparent, uerè, si uideas, deos putes.
 P. H. Heus nunc accerse ad me foras Ioseph cito,
 Ut mandem ei, quid ego uelim de fratribus.
 O. E. Fiat, Ioseph heus ex iussu regis uoco.

*In hoc Rex
an addurātur
frater Ioseps
rū fratrib. is.
Iena Aegypti:*

10. Quis me: sed ecum regem. quid uelit sibi
 Scire cupio, accedo. P. H. Ex sermone hominū tuorū
 Fratres recenti, copiam sui tibi
 Videndi fecisse audij. 10. Sic est pie
 Rex. P. H. Imperatus fratribus, ut Chanaan him
 Repetant, dicens, Tollite iussu regis patrem
 Vestrum, & totam cognitionem, pergit
 Ad me, dabo uobis omnia terræ bona
 Aegypti, ut comedatis medullam nostræ humi.
 Præcipe etiam, ut tollant ex Aegypto mea ad
 Subuentionem paruolorum & coniugum,
 Plaustra. Atq; dicito, dimittatis nihil
 De uestra suppellectili. Nam omnes opes
 Aegypti erunt uestræ. 10. Domine uerbis quibus
 Agam tibi excellenti gratias uiro,
 Non reperio. Sed præsenti obseruantia,
 Et assiduitate memorem officij uolo

Me tibi probari in posterū. PHA. Quod iussi, age.
 10. Fiat. Vos dilectissimi fratres adhuc
 Moramini, exeatis pariter singuli
 Ad me foras. En tibi dilectissime mihi,
 Xenia, pecuniam, & tantundem uestium
 Mittam meo patri, atq; uobis singulis
 Intus dabo munera quam preciosissima.
 Nos hinc concedimus, uos me omnes sequimini.

S C E N A VII.

Jacob. Simeon. Ruben. Leui.
 Iudas. Dan. Nephthalim. Gad.
 Aser. Isachar. Zabulon.
 Benjamin.

Sicut solent, suum qui amiculum diu
 Absentem gestiunt redire, singulas
 Perlustrare uias, per quas hospitem putant
 Se excepturos: sicq; agendum censui
 Mihi. Sed quanto diutius, tanto minus
 Apparent filij. Proh dolor, quam durus &
 Miser certe status parentum est omnium.
 Ego quia filij non redierunt mei,
 Quae cogito? rebus quibus nunc solicitor?
 Sed hic (nisi me animus fallit) nunc de quibus
 Agebam, eos ipsos uidi, profecto sunt.
 Conspectus omnium uestrum est multo mihi
 (O filij) iocundissimus, estis ne ipsis,
 Qui per fidem iurarunt se breuissime
 Reuersuros: quae causa desidis morae?

Post oratio-
nē patris sui
Jacob, cum e-
quis egressi
patrem cōue-
niunt.

Ancius & Jacob
 de aduentu fa-
 liau.

Gen. 45. 25.

Quos adueniēb-
 ti Lanier excep-

s i m. Tibi salutem det Deus ter maximus.
 Tantum tibi feremus gaudij pater,
 Ut ante uortat omnibus facillimè
 Mœroribus cordis tui. i a. Quid gaudij?

Narrant ad. s i m. Deum supremum testor, saluum filium;
Sacri uero Et in columnem tuum esse Ioseph. i a c. Lachrymas
Profecto tenere non queo præ gaudio.

Iosephus - Viuit' ne filius meus, quem bestijs
filius Iuni. Putauit deuoratum? s i. Sic (pater optime) est.
Diximus Aegyptij maiores unquam nemini
honore offe Habuere honores, quam fratri. inq; amplissimum
enetur. Ipsum ordinem coaptarunt, ac ipsi ea
 Vltriò petenti nunquam, quæ potentibus
 Multis negarunt, ea tuo obtulere cum
 Summis honoribus & amore, filio.

i a. Quid audio? si. Quis clarioribus uiris
 Iucundior? quis ue meliorum partium?
 i a. Quam latus ista percipio. r v. In amplissimo
 Gradu locatus est. Et hoc robore animi,
 Et indole hac, uirtute, ac continentia est,
 Ut respuat cunctas uoluptates, ita
 Cursum ut suæ uitæ in laude, ac constantia
 Et dignitate conficiat. Sed qui locus,
 Aut quæ facultas redditur deniq; pater,
 Honores atq; maiestatem filij,
 Qui ei exhibentur, enarrandi? Religio, &
 Pietas in ipso abundat. i a. Impetus animi
 Atq; ardor mentis eius in pueritia

Ad iustitiam significauerunt: sicuti
In herbis sit, quæ uirtutis maturitas,
Et quantæ fruges sint futuræ industrie.

R.V. Adduximus nobiscum ex iussu regis, et
Mulos, equos, camelos, et plaustra, omnia,
Viaticum, necesse fuerit hic quibus.

En xenia que gnatus lætus mittit tibi.

I.A. Hem, munera offers quam mihi gratissima.

R.V. Iter suscipiendum quoq; est nobis pater.

I.A. Quo nam dilecti filij? R.V. Ad Ioseph tuum
Gnatum. Rex etenim ad habitandum terram dedit
Nobis fluentem melle et lacte, deniq;

Rerum omnium quas fert, abundantissimam.

Quare celerrime maturandum puto,

Steriles relinquentes agros, qui postulant

Desiderantq; cultores, quales modo

Præstare nos non possumus. Nitidissimos

Campos potius, et agros fructu uberrimos

Possideamus, qui largius uictum exhibent.

I.A. Reuixit spiritus meus, si uera sunt,
Quæ dixisti modo. R.V. Ex diuino oraculo

Te accepisse putato. I.A. Satis fili mihi,

Si adhuc meus uiuit gnatus Ioseph. Eam,

Illum uidebo, priusquam moriar. Interim

Dum redeant uestri ex campis filij, omnia

Parabimus. Plaustris imponemus bona

Nostra, et res omnes ceteras, ne quid moræ

Nobis sit, omnibus reuersis filijs

*Proflouuntur
omnes in App.
lens.*

E' pascuis, gregibus abactisq; pecorum.
Ingreder, sequimini. Videre filium
Quam primum ex animo gestio. R.V. Sequimur pa-
ter.

E P I L O G V S.

*Vsus Suas
historias.*

Exhibita uobis, spectatores candidi,
(Nigros enim haud moramur) est non fabula
Expers ueri, sed historia, nobis canens
Canam fidem, antiquam uirtutem, & consciuum
Pudorem castitatis, claram quæ parat
Authoritatem. Quæ non spectatoribus
Vt risum moueat, acta sit proteruius.
Sed hic uides exemplar integerrimi
Adolescentis, quem cum fallax occasio,
Et quotidiana tentatio circumdarent,
Inquit, Mihi omnia tradidit dominus meus;
Præter te, quæ uxor eius es: contra Deum
Vt faciam, procul absit. Vides hic, quam Dei
Pro uerbo concepto seruarit integrum
Hic castitatem? Non te sœua terreat
Pericla, quod Ioseph⁹ primò diuenditus,
Posthac coniectus fiet in cæcum carcerem
Propter temerariam adulteram. Nos talibus
in difficultatibus oportet inscios
Esse Dei consilij, ut uitæ nostræ brevis
Ductus fide in sola sit constitutus. Et
Quando omnia aduersa adparent, tunc optima
Quæcunq; sunt uicina. Quis nam tam sagax

Esse potuit, qui crederet ei Aegyptios
Genua paratos flectere, qui ceu sordidus
Adulter, in teturum coniicitur carcerem?
Sic contrà, qui uoluptatem sectantur, ex
Insuperato in mortem subito auaram incidunt.
Constans fides hæc cernit, & complectitur,
Quæ nunquam confundit: sed potius erigit
Infirmos, consolatur peccati reos.
Quare orat hic grex noster, ut re mystica,
Pro corrigendis moribus fruamini:
Vestigiaq; Ioseph sectemini probè.
Tum nobis, hic quicquam si commodauiimus,
Actusq; noster placuerit, plausum date.

I O S E P H I F I N I S.

ORNATISSIMO, NO-
biliq; viro & Domino, Georgio Fuggero, Domino in
Kirchberg, & V ueissenhorn, &c. Domino suo obser-
uandissimo Hieronymus Zieglerus
Rotenburgenfis S. D.

Gaudent carminibus T hesedum chori,
E t cantare melos instituit prius
O rpheus, Eurydicen quam repetit suam.
R ebus quo melius consulerem meis,
G eorgi te pariter M usa petit mea,
I n quo dona boni cernimus omnia.
V irtus commeruit sic, pietas tua,
S olers ingenium, carminibus potens.
F oelix ut superes secula Nestoris,
V otis, omnibusq; precibus rogo:
G ratus nobilibus, diuitibus simul,
G ratus pauperibus, spes pia M usulis,
E' quarum gremio doctior aduenis.
R es est magna quidem, raraq; seculo,
V no tot bona sub corpore claudier.
Sic uisum superis: quemq; uetant mori
D ignum laude urum carmina, nec satis
O rnabunt mea, uis non mibi talium.
M entis respicies munera, non rei.
I n te tanta etiam spes manet omnium
N ostrum. quicquid erit, consulis optime.
V ani nil dedimus. prosequimur Dei

Summi

Summi facta, uetus Biblia quæ docet.
 I llic numen adest, teste quid est opus?
 Nullis polluitur lectio uepribus,
 Kibðus, atheus, & nil ualet, impius,
 In quo facta Dei fortia scribimus,
 Regis qui tumidas contuderit minas,
 Constantiꝝ manu per mare duxerit
 Horrendum populos, quò uoluit Deus.
 Bellum qui domuit nutibus hostium,
 E ius queritur hic gloria maxime:
 Recte qui superos, & regit inferos.
 Gratus ludus erit sacra potentibus
 Ex desiderio, mentibus intimis.
 Te postquam uideant quòd moueat modò
 Verborum pietas, historiæ fides,
 Vuentis pariter laus, honor, & decus,
 Et rerum grauitas perpetuò manens.
 Illic nulla noto, nulla fauonio,
 Surgent inuidiæ tempora, nec loca,
 Sed mens æqua, nec unquam reuocabilis,
 Ex patrocinio non tacito tuo.
 Nunc Georgi foueas, quæ dedimus tibi.
 Hoc uinces animo: quicquid habent Deæ,
 Ornabunt capit is tempora floribus,
 Regum muneribus excipient quidem:
 Nam parcent anumæ fata superstiti.

IN NO.

IN NOMOTHESIAM,
 Leonardi Gebhart Burgrauij Augu-
 stani Hexastichon.

Hoc ita sunt magnæ, paruo sub carmine, leges,
 Maiores nunquam legeris orbe uago.
 Omnia sunt præcepta Dei uerissima nostri,
 Quæ scruanda suo iusserit ore pijs.
 Decretum est etenim, semel omnia discere raptim:
 Huc ades, huc propera, perlege, nosce potes.

PERSONAE DRAMATIS.

Deus	Raphael, & Ga-	Moïses
Aaron	briel, angeli	Iosue
Hur	Caleph	Iudas
Simon	Maria	Juditha
Ictro	Sephora	Demus præco
Populus Isra- el	Phylax explo- rator	Amalechite.

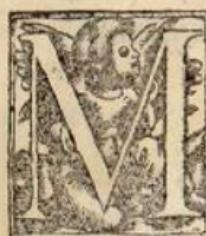
NOMOTHESSIA.

DRAMA TRAGICO.

comicū, argumento ex secundo libro

Moisi sumpto, authore Hieronymo Zieglero Rotenburgensi.

PROLOGVS.



Agna est Dei nostri, ac inæstimabilis

*Benignitas, & misericordia sue
Quis numerus est? cui sedes cœli
machina,*

Pedum scabellum terra quicquid continet.

Exempla si tibi putabis defore,

Ea Exodus dabit sub omni copia.

Quot signa fecit antè per Moysi manus,

Quam frangeretur regis impetus mali?

Vt se Deum Israel potentem ostenderet.

Quid est maris transgressu uel præclariss?

Cum fata aquarum concitabat unico

Natu, rogantia ultro quo secederent.

Quid fonte de radicibus ducto petræ,

Mirabilius aut pane cœli sanctius?

Quo pauit Israel diu populum suum,

Feliciori semper ducens tramite.

Dura licet ceruicis gens, & peñima,

Vicit tamen diuina eos benignitas.

Quare tibi manent honores debiti,
 Illi Deo inquam, qui nouit miserefcero
 Peccantibus, qui subuenit iacentibus,
 Et erigit lapsos, timidis dat gratiam.
 Cuius rei Nomothesia exemplo erit,
 Sacris libris eruta, decemq; continens
 Praecepta, scripta de manu Dei optimi.
 Haec sunt bonis spes maxima: attamen malis,
 Ni corrigant uitam, poena, & grauissimus
 Terror futuri seculi: quo iustior
 Viuentium Deus suis dat praemia.
 Quare pater delicta nostra subleua,
 Idem creator omnium nos adiuua.
 Idem altor adsis dexter, & precantium
 Eo die benignus exaudi preces.

Vestrum silentium spectamus optimi,
 Ut quid uelimus possitis cognoscere.
 Rem fecimus nouam, qua uix antiquior
 Lectoribus fuerit: tamen spero Dei
 Gratissimam spectatori pro gloria.
 Facite bonus animus labores comprobet
 Actoris, ut meliora post industria
 Eius det omnibus pijs animo pio.

P E R I O C H A.

N ouum ducem postquam sequutus Israel,
 Omnis populus ad solitudinem, rubro
 Mari relicto peruenit, pressus siti
 Ob fontium defectum, murmurat. Ex petrae

Tactu,

Tactu, satis Moises bonæ profert aquæ.
 Hinc liberat periculo famis graui,
 Ethosium uim frangit Amelech Deus.
 Sacras decem legum tabulas scriptas dedit
 Idolatras Moises neci dat: cæteros
 Abdicit, officio functus ducis optimi.

ACTVS PRIMI,

SCENA I.

Moises. Aaron. Populus
 Israel. Maria.



Os esse gratos filij Israel decet, cri.
 Nostro Deo soli, ac uni autocrato-
 Nam quòd maris procellis uires ho-
 stium

Prostrauit, inq; nihilum cunctos reddidit,
 Facile est Deo. Quid miramur miraculum?
 Quin potius unius celebre beneficium,
 Præ cæteris multis quidem laudabile

Extollite pueri, uiri, cum fœminis:
 Canamus illi carmen eucharisticon,
 Cognoscat omnis populi gratitudinem
 Huius, per omnes latos terræ terminos.

AAR. Carmen Deo cultus uenit gratissimus,
 Non quòd per hoc placetur optimus suis,
 Sed ut usq; orbi nomen eius cognitum
 Reddatur è psalmis, sacrisq; canticis:
 Miraculorum eius meminisse, sibi placet.

Ro. vi. 12.
 de idem
 ad aduersarii
 in dilectionem
 Gen. 15.
 His laudau
 Domus quod
 illas liberari
 vis op Egypto
 & Pharaon
 exultatu suo
 fuerit submers
 sus in mari
 Rubro.

POP. Fiat, bonisq; mentibus præcinite uos.
MOISES & AARON simul.

Cantus
Mosis &
populi ab
miseria loſa
liberatione.

Qui glorioſus eſt, magnus per omnia,
Equum cum equite deiecit in Rubrum mare:
En fortitudo, & laus mea Dominus Deus,
Qui factus eſt mihi in ſalutem maximam.
Hic eſt Deus, quem glorificet anima mea.
Deus patris quidem mei, exaltabo eum.
Dominus quaſi pugnator omnipotens, manu
Fortiſſima uicitq; exercitum hostium.
Benedictum erit per infinita ſecula
Hoc nomen eius, nomen ter sanctiſſimum.
Pharaonis Aegypti regis currus cito
Proiecit in mare, profundiſſimo uado
Hærent, & eius heroes ac principes
Periere ſubmersi inq; uolubilibus aquis.
Hostes abyssi operuerunt rubri maris,
Instarq; plumbi fundi terminos tenent.
In dextra Domine tua poſuisti eos,
Fregisti eorum uim, aduersarios male
Tractasti, in omni ſpiritu frangis. Quis eſt
Similis tui? manum extendisti fortiter
Eos ſuper, donec uoraret eos ſolum.
Sed tu fuisti dux Deus populi tui,
In misericordia tua portasti eum,
In fortitudine nos, tuosq; protegis:
Dominus in æternum regnabit, & amplius.
Ingressus eſt Pharaon ſuis cum curribus,

Equites

Equites sequuti sunt eum uelociter,
 Pedites, cohors armaturæ leuissimæ:
 Sed mox reduxit super eos Dominus aquas
 Vagæ, quibus sunt obruti profunditus.
 At nos profecti sumus, omnesq; liberi,
 Nullo metu, certo gradu, sicco pede,
 Periculo procul in uado tutissimo.
 Laudabilis Deus, sacros super choros,
 Cœli beati: laudate illum omnes uiri,
 Pueri, senes, puellulæ, cum fœminis.
 Cantate, laudem glorie dicite suæ.
 Sanctus Deus per seculorum secula.
 P.O.P. I.S. Amen. M.O. Vide Aaron, soror uenit tua
 Cum cymbalis cantans præcedit fœminas.
 M.A.R. Cantemus ô mulieres maximo Deo,
 Qui gloriose hostes deiecit in mare,
 Equum, suumq; ascensorem quam turpiter:
 Qui nos sequuti sunt, deleuit funditus.
 M.O. O Israelitæ, ex mari rubro sumus
 Nuncliberati, uiuentis Dei manu,
 Et omnibus defuncti fratres modò malis,
 Nullus relictus commorandi hic est locus.
 Quare senes, pueri, & mulieres surgite,
 Me sequimini uestrum ducem, datum à Deo.

SCENA II.

Moïses. Aaron. Populus Israel.
 Deus. Simon.
 Nolite deiisci charissimi mihi

Animo,

Præcedit nunc
 Moïses popu-
 lum Israel, ad
 alium usque
 locum pscenii,
 ac inde sicut
 loquitur eos.

Animo, quod huc spacio dierum uenimus
 Trium, uiaeque nescij per aspera,
 Labore non paruo: quin consolamini
 Vos mutuò, laeti sumus, peractum iter.
 Rebusque nunc secundis uos seruabitis:
 In rebus optima spe trifilius est opus.
 Hic castra ponemus, fouete corpora
 Potu, cibo, requie, & si quid'nam aliud erit.
 Qui liberauit de manu hostium, potest
 In hac necessitate etiam saluare nos.
 Nec est mihi dubium, faciet omni die,
 Præsertim in illa dura solitudine.

A A R. Et cogitate, fratres natos esse nos,
 Nostri laboris unquam pœniteat nihil,
 Dabit Deus meliora, meminisse hæc iuuat.

P . I S. Quid uos (malum) quid dicitis uanissimi?
 En tres dies perambulauimus mora
 Nulla, nec est finis laboris improbi.

Quod maximum est, aqua dulci caremus hic:
 Sitiisque cogimur perire protinus.

Quid est aqua hæc absynthio est amarior,
 Porro ad bibendum idonea quidem nemini.
 Et de salute nostra actum eſſe ſuſpicor. .

M O. Quæ ueſtra mentis hæc frequens mutatio eſt,
 Animiisque dubijs ſedula inconstantia?
 Alia eſt priori oratio hæc ſententiæ
 Contraria nimis: quæ ueſtra hæc ſunt murmura?
 Patientia eſt opus, ſub his moleſtias.

Aaron & ego necessitatibus probè
Vestrīs morā sine ulla prouidebimus.
Animo bono sitis modo, putabitis'
Ne, is qui salutis author, nosq; liberat
Ex regis Aegypti manu, nunc dormiat?
Oblitus omnium uestrūm sit? minus
Nihil, uidete si uos per rubrum mare,
Saluosq; duxerit, sine dubio sitim
Sedabit optimo quidem potu, & citō.
Probat Deus patientiam uestram, fidem
Lustrat: quid animū habetis, poscit noscere.
Quare melius oportet optimi mei
Sperare. nam Dominus aquam ex petra potest
Dulcissimam, atq; in copia producere.
Faciet quidem. Verumtamen spei nihil
In uiribus uestris erit. igitur in Deo
Solo erigite spem: languores hic subleuat.
Vah quam leui momento frangitur fides,
Et pectoris nūc de imo prorsus tollitur,
Qui tot Dei miracula oculis cernere
Potuistis in terra Aegypti. Quid in mari
Fecit Deus, nunquid memineritis animo
Grato? nec id plures ante annos, proximis
Quidem diebus. Ita ne desponebitis
Animum, ob aque paruam dulcis penuriam?
Donec redeo, uos paululum expectabitis.
Ite potius domesticas curare res.
Mox hic ero, uolente maximo duce

Meo

Meo Deo, in quo spes mihi omnis ponitur.
 P o. i s. Eas modo, nos interim expectabimus.
 At si fefelleris, faba in te cuditur:
 Poenas dabis, dignasq; tanto principe.
 Et insuper quod unus intricaueris,
 Tibi excedendum erit, nos in uado ibimus.
 M o. Deus meus, mihi in his afflictionibus
 Succurre, iudica populum, qui murmurat,
 Nec sustinet donec tu ipse uenias Deus.
 Demitte nobis auxilium ex alto tuum.
 Quid facimus, ut reddamur omnes liberi?
 Araron & ego serui tui: defende nos
 Ab hac, mali populi, molesta iniuria:
 Hæc est Deus gens ceruicis durissimæ.
 Igitur bonum quod est, in medium consule.
 D e. Lignum quod hic coram iacet te, sumito,
 Et id in aquas profundius transmittito,
 Potabiles tibi statimq; faciet aquas.
 M o. Nunquam fecellit me Deus, tentandum erit.
 Profectio dulcis omnis est facta hæc aqua.
 Haurite singuli, bibite cuncti uiri,
 Salubris & dulcis facta est uobis aqua.
 Hæc non ego, sed qui coelos regnat super,
 In gratiam uestram facit quidem omnia.
 Quid amplius deest: quid porro queritis?
 Non hæc futura uobis esse diximus?
 Nunc uos itineri crastino præcingite,
 Sitis parati, cras enim discedimus.

Mox ego adero. si. Quando uoles tecum ibimus.

SCENA III.

Moïses. Deus.

Tibi Deus soli debetur gratia,
 Qui liberasti populum, ne graui siti
 Periret, & me conseruasti fortiter.
 Nam mortis heu circundederant pericula,
 Nisi dedisses fontibus dulces a quas:
 Me susculisset funditus, turpi nece. (audies,
 D E. Moïses. M O. Domine. D E. Vocē quādo meām
 Aut feceris quod sit bonum, rectumq; me
 Coram, meisq; mandatis obtemperas,
 Custodesq; præceptum meum sacrum,
 Cunctum quem in Aegypto languorem tibi dedi,
 Non amplius super te inducam, quin cum
 Mox auferam: sanator ego Deus tuus,
 Populiq; medicina tui ero certissima.
 M O. En alloquar populum Israel . nam ego nihil
 Tibi denego, obsequar tuis domine Deus
 Tam legibus, quam mandatis, omni die.
 O Israel, uocem Dei tui fero.
 Quem si audierimus, atq; eius seruabimus
 Præcepta, languores sanabit omnium.
 Quid sit futurum præsentes attendite:
 Leges dabit certas, suaq; gloria
 Dignas, & in salutem reipublicæ
 Nostræ salubres, quo quis recte possiet
 Vitam hanc agere suam, multo cum commodo.

Dabit magistratum in terra loco suo;
 Qui sit boni exempli recti^{q;} formula.
 Huc usq; in Aegypto serui omnes uiximus,
 Nec legibus sacratis unquam subditi.
 Ast hæc dies alios mores expostulat,
 Aliamq; uitam adfert, relicta pristina.
 Nostram probare cupit obedientiam
 Deus, iugum an possimus imponi pati
 Nobis, & illius præceptis obsequi.
 Quare quod ipse dixerit, siet ratum.
 Rem publicam geret sub iusto tramites
 Modo uoluntati audientes fuerimus.
 Nec ipse statuet, quod foret ferri graue,
 Nec quod siet aliquando intolerabile.
 Sic cogitandum erit, sine regimine nihil
 Durare posse saluum, uel persistere
 Vnum diem: quod ipse nouit sanctior,
 Prospexit omnibus sua prudentia.
 Qui deprimit superbos, erigens tamen
 Humiles, suosq; nunquam iustus deserens.
 Audite me, non amplius manebimus
 In hoc loco, quin discedemus crastina
 Sub luce prima, quare cuncti surgite,
 Sitis parati, faciue: recta enim uia ad
 Helim, gradu ducam quidem certissimo
 Vos: dux ego uobis datus, me sequimini.
 Hic mons aquas dulces, purissimas quoq;
 In copia sua dabit: nam sunt ibi

N O M O T H E S I A.

343

Numero duodecim fontes potus optimi,
 Ibi fouebimus animalia rectius,
 Et nostra restituemus corda uiribus
 Suis, cibo, cunctisq; terræ fructibus
 Omnis generis. & proximè locabimus
 Tentoria quidem castra, cumq; exercitu,
 Ne forte quid desit, necessum quando erit.
 Discedite domum nunc, sol cedens duplicat
 Umbras, & hic iam nunc aduersperascere
 Cœpit, gelida phæbe cupit splendescere.

ACTVS SECUNDI,

SCENA I.

Iudas. Simon. Populus
 Israel. Aaron. Moïses.

S Vrgamus, occidamus impios duces:
 Me sequimini uiri, senes, cum feminis.
 His sunt in opere causa tantæ maxima.
 Cur huc loci deduxerunt: o pessimæ
 Quidem duces, latrones, fures improbi.
 Quid: num feremus amplius tales uiros?
 ¶ 1. Cur obsequuti consilijs prauissimis,
 Suis suasionibusq; pessimis?
 Ex copia multorum fructuum bona
 Dederent, in huncq; desertum locum,
 In solitudinem tantam: quis omnium
 Diutius feret? Mox irruimus in eos.
 Animam seni primum extinguemus perdite,
 Quo tam impuratum poterimus nostro modo

x 2 Vlciscier.

Vlciscier. ne nos illudat s̄epius.

Tum q̄; alterum capite in terram uolo statuere,

Cerebro uiam quo dispergat passim suo.

Placet capere, ruere, rapere, prosternere,

Exempla cæteris sient. Quin sequimini:

Satis mihi supplicij erit: quos si modo

Vlciscar, ex illis q̄; peñas sumpsero.

P O P. I S. Perimus ah fame, miseriq; omnes, fame

Perimus, heu perimus protinus quidem.

A A R. Hem quæ sit in castris, uide, seditio ibi.

Clamat, quid hoc sibi uult nescio, uide

Animo malo huc uersus nos adfectant uiam.

Et uereor ut turba hæc placari possiet,

Nisi Deus prospiciat, prorsus actum erit:

Vno impetu ueniunt. Quod subitum hoc est malum

M O. O Israel quid hoc, quæso? infandos procul

Auerte sensus, pectoris sani parum,

Magni tamen, compesce dementem impetum.

Quid hoc? Gigantes arma pestifera mouent,

Vos non decet. Turba hac gladijs' ue quid est opus?

Et quæso, quò uos cæcus inuergit furor?

Euersa manibus saxa uestris concidant.

Quod res erit, præsentes animo dicite.

I V. Quò nos duces tandem cæci deducitis?

Quanto melius in Aegypto essemus quidem

Demortui, per sacratas Dei manus:

Quando sedebamus splendentibus focis,

Ad carnium ollas saturi, plena copia,

Cura soluti. uiuentes quām splendide.
 Cur huc uolebas in desertum ducere,
 Nisi ut simul deleres multitudinem
 Omnem, uiros cum feminis & liberis?
 Antea siti enecasti longo tempore,

Rursus fame excrucias. Quid fiat deniq;
 Nescimus: an uobis ita tandem idonei
 Videmur adeò, quos cupitis illudere,
 Freti quibus sumus ducibus? ô pessimi.

Irruimus in hos, mox sequimini fortes uiri.

M.O. Heus Israel popule Dei, quid illud est?
 Sic agitis, ô uiri, nobiscum? attendite.

S. Nihil agis, induxisti huc nos omnes, uide,
 Illae arbores fructum bonum nunquam ferunt.
 Quis est cibus? quid autem edemus? nil erit:
 Vos estis in cauſſa, triginta nunc dies
 Perambulauimus labore maximo:
 Et quæ fuerunt, consumpta esse cernimus.

Reliquum nihil habemus, fame pereundum erit.
 Lapidabimus te mox, hominum nequissime.

A.A.R. Nolite, nolite uiri illud tantum mali
 Facere: breuisbus audite quid frater uelit.
 Cum dixerit, facite, quod optimè placet:
 Frater meus Moïses his rebus consulat.

M.O. Obliusionis atq; ingratitudinis
 Quis nam modus futurus est? ita' ne decet
 Beneficiorum obliuione uos capi?
 Vestri misertus sum, nostra refert nihil.

Duces tamen uestris sumus, quodq; optimum
Fuerit, oportet consulere nos sedulo.
Si quid mali euenerit, nostris pro uiribus
Auertere à uobis, bonumq; accersere
Decet: rogo patientiam, silentium
Volo, quod omnibus uobis uertet bene:
Nam corrigemus quod sinistrè euenerit.
Nunc quid hodie uobis desit per nouimus:
Sperate melius, quia uiuit Dominus Deus.
Hic liberabit ex malis præsentibus.
Et quod per illum differtur, non protinus
Aufertur, hac probantur regula boni.
Patientiam uestram, atq; toleraniam,
Alio modo potuit nunquam cognoscere.
Quòd si boni oblitifueritis pristini,
Præsentis ob mali tam parui incommoda,
Quid ipse sperabit de uobis postea?
Exoritur aliquid maius, de malo, bonum:
Nondum ruentis Israel fatum uenit.
Nullas reperiet, ut uelit, clades Deus.
Quem si uelitis pessimi contemnere,
Quod non statim ex uoto aderit, est iniuria.
Hucusq; nil mentitus est uobis per hunc
Aegyptiorum uim effugitis fortiter,
Oppresit hostes uestros non una vice.
Sanguineus alijs fluuius, est potabilis
Factus, salutiferusq; uobis singulis,
Ex illius mera & diuina gratia,

Nullisq;

Nullisq; meritis uestris, pertinaciter
 Non uultis opera eius modo cognoscere.
 Postquam arma non erant, in copia dedit:
 Abegit hostes pro uobis, sua manu
 Pugnans, ut omnes saluos redderet pius.
 Nunc uult probare uestram in hoc patientiam.
 Sperate melius, prouidebit optimè.
 IV. Miserrimum est sperare, cum speres nihil.
 M.O. Hem sustinet, non abest procu! Deus,
 Qui scire uult, num ferre fortiter animo
 Positis aduersa, an seruire requiritis.
 Quid moesta multum turba laceratis comas?
 Miseraq; tunditis quid uestra pectora?
 Vel quid genas effuso uestras plurimum
 Fletu rigatis? leuia perpeSSI sumus.
 Ego nihil sollicitus pro uita mea,
 Vestri doleo causa ne per lapides graues,
 Quos hic manu fertis contra me perciti,
 Poenas daturi sitis aliquando Deo:
 Quem rebus his dannare iudicamini.
 Conuertimini ad (obsecro uos) poenitentiam,
 Scelere relicto tanto: orabitis Deum,
 Et ipse uobis hæc remittet crimina,
 Saluosq; reddet unus omni tempore,
 In quo salus posita est uestra, & redemptio.
 V. Gratissimus certe aspectus Moysis ducis,
 Et sermo suauis illius. Quis nam potest
 Illi repugnare? obsequemur paululum,

Redibit, ut opinor, promissionibus

Plenus Dei: quem solus omnium audiet.

Mo. **V**idete, ego reuertar ad uos proxime.

Nunc crastinum expectabitis tantum diem:

Melius habebitis, soli mihi credite.

SCENA II.

Deus. **M**oises. **A**aaron. **P**opulus
Israël. **I**udas.

Audi fidelis serue Moises, quid tibi
Velim. Ecce ego pluam de cœlo panibus,
Omnis populus egrediatur post colligens,
Quæ sufficere possunt ad sedandam famem.
Tentabo eum, probabo nunquid ambulet
In lege maximi Dei sui sacra.

Verum die sexto dic ut duplum inferant,
Nam septimus sanctus mihi uocabitur:
In quo nihil facient operis. Hæc dico
Populo meo, melius erit sine dubio.

Mo. Audite me seniores paucis Israël,
Domini salus apparuit, is uobis dabit
In saturitate panes, colligite modo,
Scitis ne quod uos ex Aegypto duxerit
Vespere, uidebitis mane eius gloriam,

Domini Dei nostri. Nos uero quid sumus,
Quia mussitatis contra nos? Domino Deo

Iniuria hæc facta est, non nobis, credite.

Qui enim resistit obstinate principi,
Domino resistit, is potest retribuere.

Et nunc Deus cognouit uestra murmura,
 Sanabit omnes languores sub tempore
 Breui, modo ibitis domum, cras surgite.
 Et quid Deus possit, gratis uidebitis.

A A R. En uester est, in castra eundum nunc erit.
 Cras mecum enim ibitis sub aurora rubra,
 Et nunc magis magis q̄ concussi labant
 Conuexa cœli, spissior densis coit
 Caligo tenebris, nox q̄ se in noctem abdidit.
 Omnis dies fugit uos, ô fratres precor
 Hac unica expectate nocte, quod parum est.

P O P. I S. per Simonem.

Et si iubes, uolentes expectabimus.
 Si quid datur præter spem nostram in crastinum,
 Festum diem celebremus consensu pari:
 Augere nox istæc uoluptatem potest.
 Eamus ergo, spectantes quid nox ferat.

S C E N A III.

Raphael. Gabriel, angelī duo.

Moïses. Populus Israel.

Simon. Aaron.

Huc spargimus rorem felici nomine
 Dei, cibus fiet populo durissimæ
 Ceruicis, omnes terninos terræ expleat,
 Per quam populus iste ambulat. posthac sibi
 Hinc colligant, quantum uolent, erit satis.
 Hic panis in saturitatem est illis datus.
 Q. A. Quod si uolent ingratii pro beneficio

Tanto esse, dignos quo quis dicerem malo.

Nam sufficit semper, nunquam corruptitur
Cœli hic cibus, qui de supernis decidit.

Nos ibimus cum surgent, mane colligent
Quantum placet cunctis, satis relinquitur.

M. o. Exeo. Manhu, quid hoc erit: gustabimus.
Cibus sacer de cœlo uobis missus est.

O Israel, salus tui Domini Dei

Descendit, atq; ros conuersus in cibum est.

P O P. I S. Manhu Manhu: mirabilia Dei. Manhu
s i. Gustabimus, quam sanctus hic erit cibus,
Suauissimus, quo quisq; melle dulcior.

A A R. Nunc colligite uiri, quod unicuiq; erit
In hunc diem satis, deinde singulis

Diebus unum modium, nec quicquam amplius,
Nihil reseruetur etiam superfluum,

Quod uel diebus commedatur proximis:
Nam quicquid est, à uermibus corruptitur,
Amarus etiam redditur uescientibus.

M. o. Vide Israel, tibi Deus quid fecerit,
Hoc te cibo pascet dies per plurimos,
Nihilq; uobis deerit. Nam hic panis est
Quem tibi dedit de cœlo uescier sacro.

Et hic erit sermo Domini ad populum suum:
Sibi quisq; colligat Gomor, perq; capita
Singula, nec amplius, nam qui plus colligit,
Non interim plus habet: aut qui sumit minus,
Nec is minus reperit, & omnibus satis

NOMOTHESSIA.

33

Erit sub hac mensura quovis tempore,
 Quicquid requiritur alimenti singulis:
 Nec in futurum mane quid seruabitis.
 Scitis quid hesterno Deus sub ueste,
 Et præter omnem spem, atq; uota fecerit?
 Venti dabant coctas coturnices uagi,
 Nunc mittit è coelo panem per copiam
 Magnam, sine ullo termino. sex collige
 Dies sequentes, obseruabis septimum:
 Namq; est sacer Deo, nihilq; operaberis
 In eo, nec inuenies panes ullos, domi
 Intraq; castra temet ipsum contine,
 Omnisq; turba sabbatizet septimum
 Diem, quod ipse commendas ex proximo est.
 Tu sume uas Aaron, Manhuq; compleas,
 Quantum potest Gomor capere, reponito
 Coram Deo, in generationes Israel:
 Sicut mihi Dominus quidem præceperit.
 AAR. Ponam reseruandum, subq; tabernaculo.
 M.O. Verum ne sit mora illius rei, uide.
 Nam cras procul discedimus, tempus uocat
 In Raphidim, quo castra ponemus loco:
 Satis diu hic fuimus, & longo tempore.

SCENA IIII.

Maria. Juditha.

ME atu soror, Juditha, quid fit obsecro?
 Quis est laborum tandem finis omnium?
 Vnum malum ex alio malo deducitur.

Que

Quæ solitudo hæc est? præter panem nihil
Habemus, aqua nos omnes rursum deficit.
Pereundum erit sanè, nisi quid aliud uelit
Deus: Sitim quis tantam ferret amplius?
Nisi Deus dignetur auxilium dare.

iv. Ita est Maria, timeo peius omni die.

Hæc siccitas nihil boni prorsus feret,
Pessundabit animos fortes uiuentium.

Decreta mors, & queritur fati genus
Per castra: sanitatis est spes paruula.

Prohibere nulla ratio peritum potest,
Vbi quis mori constituit, & debet mori.

M A. Moderare alumna mentis effrenæ impetus
Animo coerce, dignam ob hoc uita reor,
Quod esse temet addictam neci putas.
Et si pati hoc malum coacti cernimus,

Nunc cogita perpetuum nil durum fore.

Omnis secundis rebus exultat nimis,
Fluitq; luxu, semper insolita appetens:

At quando uis aduersæ surgit turbinis,
Despondet animum, quasi non uiueret Deus,

Nec quid faciat sedens sancto solio pijs
Dijudicant, cernunt tantum præsentia:

Quid sit futurumq; optimum nemo uidet.

iv. Spes nulla, tantum posse leniri malum
Quis'nam putat: fontes aquis carent suis,

Torretur æstu tacita mens animalium.

Vt interim taceam uiroscum feminis,

Artus premitq; intolerabilis fitis,
 Nemo est uirorum qui diu hos casus graues
 Ferat, soluto labitur moriens gradu
 Fortissimus quisq; omnium, somni immemor,
 Nec se quieti reddit, & si maximè
 Cupit, potest: quin semper impatiens fitis,
 Querit quod ipse bibat ex imis fontibus.
 Mutatur habitus, nulla iam cereris subit
 Cura, aut salutis, querit omnis tantum aquam.
 An non misera res est: quid autumnas boni
 Futurum: ego sperabo nunc prorsus nihil.
 MAR. Domini Dei scio potestas maxima est.
 Hic subuenit medijs, procul dubio, malis.
 Vigilare nostrum nihil erit sine Domino:
 A quo salutem plurimam expectabimus.
 Quin ibimus mea tu domum: res postulant
 Domesticæ. Quid hoc timeo nobis ne quid
 Absentibus nostræ turbatum sit domi.

SCENA V.

Populus Israel. Iudas. Simon.
 Moises. Deus.

HEU principes tribuum, quid hæc grauis fitis
 Mali ferat necimus: hoc constat tamen,
 Perire nos, nobis aquam uiri date,
 Bibamus, & sitim extinguamus maximam.
 I. v. Aquam nisi dederis Moises, male audies.
 s. i. Et quam diu feremus impios duces?
 M. o. Proh sancta pietas, proh gubernator poli,

Et

Et qui super terram tenes regnum Deus,
 Vnde ista uenit generis infandi lues?
 Est prorsus iste gentis armigeræ furor
 Innatus:redit ad autores prauum genus,
 Stirpemq; primam degener sanguis refert.
 Vbi uultus est prior, atq; maiestas uiri
 Decens, scelere tanto placuit ordirior?
 Iam iam superno numini grates ago,
 Testorq; cœli magna sacri sidera,
 Me non dedisse cauſam tanti criminis.
 O uita fallax, abditos sensus geris,
 Animisq; pulchram turbidis faciem induis.
 Factum nefandum, quæ hæc animi mutatio?
 Est ne Deus aliquis in uobis? aut nullus est?
 Quid sic (pudor) iurgamini contra duces
 Vestros, Deum sanctum nimis tentabitis.
 s i. Sitimus, & perimus insuper siti,
 Aquæ penuriam quis uestrum soluerit?
 Cur' ue maceras Moises, si saluos reddere
 Cupis tuos? Cur eduxisti pessime
 Ex optima Aegypti terra? quid rogitas?
 Si modo potes, mox uniuersos suffoca.
 Tua esset illa gloria, ac summum decus.
 Duc ubi feræ sint, ubi fretum, ubi præceps locus,
 Si dux es, illuc ire morituris placet.
 M o. Hem sustinete paululum, dum dixero.
 s i. Quid perdis ultra uerba: cur hæc pectora
 Mollire tentas precibus? hoc animo sedet,

Effundat

Effundere potius luctantem animam diu
Cum morte, tenebrasq; petere, atq; Tartaro
Condi iuuat, quam tantam ferre longius
Situm. Libet, quod tandem oportet postea,
Fieri: quis unquam prohibere hoc queso potest?
n o. Si dixero, quod tum placet, faciendum erit.
i v. Quid ista tandem uerba proficient tua?
Iuuat mori, te modo neci dabimus prius.
m o. Paucia audienda tantum magnanimi, precor.
Non te ut reducam ueteris ad specimen domus
O Israel peto, sed in terram optimam.
Et hoc decebat, roboris tanti uiros
Non esse sub dolore, nec uictos malis.
Meliora polliceor, dabit finem Deus.
Hic sustinet paululum, uiri optimi.
Reuertar proxime, feram quod est bonum
Vobis, boni cuius uos nunquam pœnitet. (quam,
iv. et p o. i s. Quò uelit eat, nisi statim dederit a-
Malum feret. Qui simus, ipse uiderit.
n o. Domine Deus, populo quid huic faciam? rogo
Dicas. adhuc est paululum, ac me interficit.
Lapidabit, irruens ira nimis fremit
Contra tuum seruum, Domine Deus adiuua.
Quemadmodum panem dedisti proxime,
Sic præbeas potum suum suientibus:
Et liberes siti, quando uolunt ita.
Quod si negas, cibi peribit gratia
Sugassimi, caussam sibi dari mali

Omnis

Omnis putabunt, peccandi promptissimi.

D E. Ergo tibi quid sit agendum, paucis nota.

Tecum scnes, qui sunt in populo, sumito:

Præibis illos, Israel sequente te.

Fussem manu tolles tua, quo nam antea

Percusseras flum, animo fortissimo, et

Vi percute petram: ego super montemq; Orcb

Stans, te iuuabo meo sacrato numine:

Exhibit aqua statim cum multitudine.

Vnde bibat omnis populus, et largissime.

Hoc fac, et ipse uiues, et populus tuus.

M O. Faciam Deus quaecunq; iusseris omnia.

Audite seniores uiri, atq; sequimuni.

Promisit ex petra Deus uobis aquam:

Si fuste tantum præsenti percussero,

Manabit. Ecce magnus exit riulus

Aquæ, bibite quantum quisq; omnium uoleat,

Non deficit. Quid amplius cupitis uiri?

Nonne satis facit omnibus, qui de petra,

Ex uirgule tactu, tantum dederit aquæ?

S I. Miramur hoc repente tantum commodum.

Hæc est aquæ dulcissimus fons. Gratia

Sit tibi Deus noster, et unus ter maximus.

Nihil amplius conquerimur: beneficij satis

In nos tulit, qui regnabit per secula.

I V. Quantum boni confert Moysi nostro duci:

Virest Dei, atq; nos populus eius sumus.

M O. Mememo quantum in te boni transfuderit

Deus.

Deus, nec ingratus sies in posterum.
 Vide, tibi præsentem habebis perpetim,
 Si te modō memorem esse beneficij uidet,
 Quod si satis bibistis omnes, ibimus
 Quò nos dies uocat, & hoc tempus postulat.

ACTVS TERTII,

SCENA I.

Phylax explorator. Moïses.

Aaron. Iosue. Hur.

Huc Amalech totus misit me exercitus,
 Quid Israelfaciat, cognoscam certior.
 Bellum mouebunt contra perciti nimis,
 Neci dabunt (peregrinus est populus) eos,
 Suisq; profligabunt finibus procul.
 M.O. Adeste fratres: quid sibi nam uult homo
 Is quem noua forma, sub istis uestibus
 Video? habitus alienum esse indicat uirum:
 Quid fiat hic, uidendum prorsus, aduenit.
 AAR. Quantum licet coniectura capere mea,
 Nihil boni futurum ab illo suspicor.
 10. Quare rogabimus quid habeat rei.
 Vel quo uelit, cur hic, examinabimus,
 Qui sit, quis huc uel miserit. Quod si negat
 Verum loqui, capiendus est: sub uinculis
 Narrabit omnem rem. uos illic interim,
 Hur, & tibi coniunctus Vrion, simul
 Post hostis illius tergum latebitis

y Aliquam

Aliquantulum ex insidijs, ut quando opus erit
Adsitis ex improviso tamen mihi:

Nam ego uolo succenturiatos esse uos,
Cum deficio, ne frustra nos lacefferit.

Heus quis quis es, quid hic rei, dic mihi, tibi:
P H Y. Mihin: tibi ne dicerem: Scias, nihil.

I O. Nil sic ages, aut dices, aut male habueris.

Quem quæris hic? aut quis misit mastigias?

Dicturus es, uel non etiam: meus igitur es
Captiuus, huc reddas fidem certissimam.

Adeste uos socij, rerumq; conscij:

Habemus hominem captiuum, deducite.

P H Y. Heu quid agitis, parcite mihi miserrimo,

I O. Huc huc eas, & quid nam ueneris edoce.

P H Y. Si uixero, dicam. uiri miseremini

Mei, date ueniam uitæ: si quid dixero

Falso, occidite. I O. Saluus eris, ubi uera loqueris,

Heus frater, heus Moises, habemus en uirum,

Vt arbitramur, exploratorem hostium.

Ex hoc licebit quid sit hic cognoscere,

Quid porrò agendum, quid ue fugiendum siet.

M O. Hem dic aperte, quid uel cur hoc ueneris,

Timore nullo, incolumi uita dixeris,

P H Y. Huc Amalechitæ primum misere me,

Quid hic agatur explorem studiosius.

Nam exercitum collectum, tum fortissimum

Habent in armis, aduersus uos. Israel

Circundabunt in crastinum, forti manu

Hæc castra primùm oppugnabunt, et postea
 Omnes dabunt internecionibus, ne quis
 Vestrūm superfit omnium. M o. Quid amplius?
 P. H. Sunt cōgregati omnes inhabitantes Gaboth,
 Petramq; coniurati quinq; regibus
 Veniunt ducibus: hi pugnatores gentium
 Sunt maximi, simul cum re fortissimi.
 A A R. Si ita est, ut hic dicit, res non feret moram.
 M o. Abducite hunc introi uiri, atq; uinculis
 Custodiatur cautius. Tu Iosue
 Paucis adesdum, te uolo, res postulat.
 10. Quid est quod ars mea efficere possit tibi?
 Mandare, non rogare seruos, est tuum.
 M o. Nunc maximè tua fide est nobis opus,
 Virtutibusq; bellicis quidem.
 Instat grauissimum bellum, populi impij,
 Quantum modò intelleximus: quare tibi
 Hinc optimos bellatores fortis animi
 Selige uiros, qui fortiter norunt manus
 Conserere, pugna contra hostes, nos libera.
 Quin ipse populus arma comitatus tua
 Tibi militabit, uade, et id bellum gere,
 In quo patres matresq; pugnanti tibi
 Fauere possint, frange mox belli mala.
 Ego comitibus his duobus protinus
 Hunc proximum ascendā montem, orabo Deum,
 Victoriam dabit sua præsentia.
 Licet nec armis ad bellum ornati sumus,

Nec rebus alijs: attamen semper pijs
 In spe Dei, auxilioq; constant omnia.
 Vincemus in Deo facile, qui noster est
 Protector: & quis omnium contrà potest
 Facere: Duce hoc superabimus sine dubio.
 Habemus illum, qui manu fortissima,
 Ex hostium ui liberauit saepius.
 Et cogitate quod solus succurrerit
 In plurima fame, sitiq; maxima,
 Cur non adesset, è periculo graui
 Nos liberaret, hostium frangeret
 Vim, quem penes stabit potestas omnium?
 Adeste tribuum principes, audite quid
 Velim: parantur bella nobis maxima,
 Defendere patres nostros & matres decet
 Cum liberis, pugnate fortiter uiri.
 Inuictus acie, gentium domitor, Deus,
 Quot interemit nobiles, iuuenes, senes,
 Sparsos mari rubro, scelere pressos suo?
 Sic ille gentium feros harum impetus
 Domabit unus. Quicquid est, fratres, precor,
 Hæc cogitate. Martis incertæ uices.
 Licebit omne tecum orbis uagi robur trahas,
 Licet arma longè miles, ac latè explicet,
 Fortuna belli semper ancipiti loco est.
 Primum tuis fauisse fac uotis Deum,
 Victoriam tandem dabit cum gloria,
 Tradetq; gentes in manus statim tuas.

Dux uester est Iosue, ex tribu Ephraim;
 Robustus, & laboris patientissimus.
 Vos o uiri audite hunc, & sequimini:
 Ego rogabo pro uictoria Deum.

SCENA II.

Iosue. Caleph. Simon. Judas.
 Moises. Aaron. Hur. Ama-
 lechitæ.

Non est moræ dilatio, fratres uiri:
 Simon, Caleph, Judas, tribuni, principes,
 Vos eligo populi duces, me sequimini.
 Hoc ordine instituo, bonis aubus ego
 Preibo: tu cum uecti, si quid est opus,
 In agmen hoc, ut hostium uim frangere
 Possis: sed isthac cæteri in cornu probè
 Dextrum locabuntur, sinistrum uos habet.
 Hoc cogitate, sultis esse modo uiri,
 Quod iste honoris gloriam ueri petat,
 Qui animo magis quam uoce laudari uoleat:
 Laus uera, & humili sepe contingit uiro.
 c. a. Audite buccinam hostium, clarum tuba
 Sonat: nihil cunctandum, quantum iudico,
 Pugnæq; tempus, tota undatis uenit
 Acies in armis, æra iam bellum crient,
 Signoq; pugnam signifer moto uocat:
 Et quinq; reges bella dispositi parant.
 si. Adsunt, repugnemus duces pro uiribus.
 o. Pro me nihil iam metuo, uos facitis uiri

Spem proximæ, uolente Deo, uictoriæ.
Estote fortes animo, nūl timendum erit,
Dux est Deus noster, supremus omnium.

Quis contra eum? quis audet? uel quis cogitat?
Vestrūm esse credo, quicquid est, fratres mei
Meum: quis hac potiri gloria uetat?

Hoc est Dei bellum, hæc & est acies Dei.

Quæ uos molestat pessimos dementia?

Huc, si lubet. Quis armorum furor malus?

Quis iste mentes agitat attonitus nequam?

Aut uos Erinnys quæ nam uexet dicite.

A. M. De finibus nostris statim discedite,

Aut morte pessima simul peribitis

Hic quotquot estis, destinatas uictimas

Superis dabimus, armorum ui clarissima.

I. O. Absit. Deus noster uos in nostras dabit

Hodie manus, uim ui licet repellere.

Prodatur omnis ira, & ex animo timor

Erasus abeat. perimite hos om̄ milites.

En subiacent, fugiunt. sequimini, sequimini.

M. O. O qui fide dignos seruas sperantium

Protector omnium Deus, nos libera.

In te Domine speravi, ne confundar in

Aeternum, & erigas, nostramq; spem fuisse.

Eripe tuos facias saluos, defende nos:

Et ex manu peccantium Domine rape.

Hac de manu quæ contra agit legem tuam,

Iniquitati ne locum des obsecro:

Neu me sub hoc proijcasq; tempore,
 Cum deficit uirtus mea: ne decesseris
 Modo, ne longius patiaris impetus.
 Dimitte pugnas, libera populum metu,
 Luctu parentes, foeminas, cum paruulis,
 Tandem Deus in auxilium nostrum respice.
 Deus meus, ne elongeris de me rogo.
 Deserbus artibus totius corporis.

A.M. Nolite fugere, terga uertunt: sistite
 Gradus, fugatus Israel, uictoria
 Sumus potiti milites fortissimi.

10. Hec que fuga est: ô Israel, resistere
 Hosti decet, quin pectus antiquum aduoca,
 Vicitasq; magno pectore ærumnas doma,
 Resistere tantis in malis: uinci malum est.
 Si moreris, antecedo: si uiuis, sequor.
 In hos ruamus, dum prior quo uis eo:
 Perire sine me non potes, mecum potes.

M.O. Domine, uide hostis clamat, Vbi Deus Israel
 Moratur, aut cessat: uicti sumus quidem,
 Nisi tu Deus uenias, præsens opem ferens.

Quis eripiet illorum nos de faucibus?
 Ne deseras tuos, in quo spem ponimus
 Firmissimam. Laudabo iustitiam tuam,
 Tota die cantabo nomini tuo.

A.M. En denuò fugiunt, sequamur proximè
 81. Perimus omnes heu, deuictis subueni
 Deus, malorum consilia mox reprime.

M O. Accedite Aaron, Hur, simul fratres mei,
 Defessus omni parte corporis male,
 Manus suum officium negant, leuate eas,
 In altitudinemq; prorsus tollite,
 Ut inuocem Domini Dei nomen sacrum.
 Si lassus ero manibus, mox hosti subiacent:
 At quando eas leuabo, uincunt fortiter.

H V R. Ecce hic lapis praesens, quem supponam tibi
 Huic inside, ne lapsus causam des mali.

I O. Nemo hostium in nostra manu uiuat. Deus
 Nobiscum erit, cuius fit haec uictoria.
 Non uos decebit roboris tanti uiros
 Hoc esse sub dolore, nec uictos malis
 Dare terga: non est, ut putatis forsitan,
 Virtus, timere uitam quam debes Deo,
 Sed uiribus primùm malis ingentibus
 Obstare, nec se uertere, ac retro dare.
 Qui nos cupis saluos, sequere cursu incito:
 Non haesitabit gressibus fortissimus.
 Vbi debuisti, redde supplicium uetus
 Cum occidis, & cum parcis: olim iam tuum
 Est hoc cadauer, perage mandatum ducis,
 Iamq; & Dei: animus gestit antiqua exequi
 Supplicia. Stringe gladios, ac in sanguine
 Madidos recipe: tandem timorem omnem exue,
 Ut te uideat hostis uictorem postea,
 Quando cadit gladio parvus cum maximo.
 Ruat ira in omnes: hostis est, quisquis mihi

Non monstrat hostem: ulciscier malos iuuat.
M o. Oblite nostri uindica forti manu
Deus inimicos, clade qui tanta obruunt
Populum tuum. eripe nos saeuis ab hostibus,
Et libera, consilia mala mox destrue:
Qui nescio quae damna nobis comparant.
Nec noceat hostis fuso gaudens sanguine,
Tantumq; cui semel bonum esse displicet.
Et ecce contra nos praui pugnant uiri,
Quos laesimus nihil:nec quid peccauimus.
Saltem uacent quod nostra culpa pectora,
Hinc inuident, atq; in nostram concurrere
Student grauem perniciem. in occursum ueni,
Surge Deus, aspice quantis & quot molibus
Nostram petant uitam, insidijs q; perdere
Volunt. Deus tu exercituum inuictissime,
Vires tui populi firma potentior,
Ne his sis pius qui nil queunt, quam quod malū est
Probare, fugiant fac retrò sub uestere,
Et more blaterent mutua canum murmura.
Per urbis ambulent uicos, & moenia:
In urbe nec profugis locus detur aliquis.
Quod si meis fit maior hostis uiribus,
Tu tu mihi præsidium es & ductor meus.
Disperge rector maxime uagos, quo duce
Nullius hostis terror ullus terreat.
Docent iniqua, neclunt nil præter dolos,
Maledicta iactant crebra proximis suis,

Ergo tui reprobos feruoris in manu
 Perde age, ne digna, sex mala, sit aliquo loco:
 Ut te Deum uideat terræ, & magni poli.

Tunc se ferent uacui uentres ieiunia
 Digna, & serent loco cibi sua murmura.

At carmen est mihi tuæ potentie,

Dicamq; uirtutis sacræ uel nomina

Vel facta q; canam, quam diu me spiritus

Regit per artus, laudes non tacebimus:

Tu nostra siquidem pietas, tu tota es salus.

Spes optima est in te posita uiuentium.

A A R. Omnes uide uertere terga, pessimi
 Fugiunt, potiti nostri sunt uictoria.

Et adhuc calentes uiscerum uenas motant.

M o. Delebit omnem memoriam Amalech Deus,

Nil amplius sub cœlo sit generis super

Huius. Nec interim tegat cœlos humus,

Nec soluat ignis, aubus epulandi licet

Ferisq; triste pabulum sœuis sient.

Votum est sub hoc quod esse supplicium solet,

Quisq; insepulta spectet horum corpora.

In hoc loco ædificabimus Domino Deo

Altare, cuius tanta sit uictoria.

Dominus mea exaltatio, salus mea.

Descendimus triumphaturi proxime.

I o. O ter quaterq; prospero fato dati,

Sistite pedes, aduerspera scit, sit satis.

Introcamus castra, quæ iam cepimus,

Prædam licebit diuidat uobis uiris
 Quando redibit Moïses. Ecce ipſus uenit,
 Penes quem erit rerum potestas omnium.
 Vos arma colligite, ſpolia ſunt fortium
 Hæc militum, inq; caſtra noſtra ponite.
 Ad Sinai montem cras manè pergiimus.

SCENA III.

Ietro. Sephora. Caleph. Moïſes.

Quanto meum generum non uidi tempore,
 Moïſen: lubens igitur uenio, uideam modò
 Quid ualeat: aut quid fit, cupio cognoscere.

s.e. Et ego, ita me Deus amet, cupio meum uirum
 Videre, pater, antequam contingat mori.

c.a. Ietron uideo, ſocerum Moïſis: certè ipſus eſt.
 Quid tu insolens in desertum Ietro uenis?

i.o. Uenit. c.a. Evidem miror aduentum tuum.

i.e. Sed eſt ne ſaluu Moïſes? quid dicas? gener
 Meus: c.a. Valet, cupis uidere? i.e. Cupio quidem.
 Vbi obſecro eſt. c.a. In caſtris forſan ambulat.
 Huc euocabo: paululum ſpectabitis.

i.e. Recte quidem facis, modò ueniffe dic,
 Et conuenire cupere tandem ſedulo.

Quantum audio, canunt ob hanc uictoriam,
 Fœliciter noctam prædamq; diuidunt.
 Nec poenitet ueniffe me, quando pedem
 Huc auſpicato contuli. s.e. Nec me pater
 Piget. Sed ecce quis'nam ille eſt qui huc aduenit.
 i.e. Is eſt gener meus: proſecto gaudeo.

Venio

Venio sacer tuus, ô gener suauissime,
Cum liberis legitimis uidere te.

M O. Saluus sis ô sacer, tuus gratissimus
Aduentus est. ô uxor, ô et filij,

Fœlicitatis omnis equidem pignora.

Fœlix dies illa est, quo coram contigit
Videre singulos, post tot pericula.

Nam uos latere eiusmodi non arbitror,
Quæ nam sumus perpeſſi in seruitutibus

Pharaonis Aegyptij regis: donec Deus

Nos liberaret ex malis his omnibus,

Et denuò uictoriæ eius gloriam

Contra Amalechitas dedit sanctissimus.

I E. Audiuiimus quidem, atq; scimus omnia:

Et hoc profecto gaudium pro te fuit,

Gener optime. benedictus est in secula

Dominus Deus, qui uos tantis et tot malis

Dignatus eripere: Dominus magnus super
Omnes deos, quia fortiter tecum egerit.

M O. Quare Deo pacificas offeram hostias

Hodie: sed ipse tu mecum sub crastinum

Ibis, iuuabis me modò præsentia

Tua sacer, coniunx, et ô charissimi

Nati mei. I E. Quò cras ibis? dic serio:

Aut quid negotij est grauis sub uespere?

M O. Iudex sedebo pro tribunali meo,

Et iudicabo populi lites Israel.

I E. Quid: sunt tibi curæ quæſo Republicæ?

Aut quid facis sub plebis huius ordine?
M o. Ad me uenit plebs uniuersa, iudicem
Caussas super suas graues, sententiam
Neam feram, ius postulant omnes suum.
Si aliqua suboritur uel iuris queſtio,
Meis stat omnis res, caditq; legibus.
Præcepta confero, legesq; fancio:
Meq; audiunt, soli mihi omnia deferunt.
Fani ſimulq; profani ius est meum.
I E. Malam facis rem, inquam, labore futile
Consumeris, ſtulto ne dicam: intellige
Ulta tuas uires hoc eft negotij.
Quid uis tibi, uel quæ cogit neceſſitas?
Nunquam potes ſolus facere cunctis ſatis.
Quin audias confilia mea, Dominus erit
Tecum: quod eft res ipſa proloquar, tenet
In his Dei quæ ſunt, ministrabis tuo
Populo, doce quæ ſit uoluntas maximi,
Quæq; iubeat, quæ non uelit fieri ſibi.
Ritum, ceremoniasq; constitue bonas,
Reice malas. Viros prudentes felige
Ex plebe cuncta, rebus his qui præſident;
Et iudicent populum. bonos ſumes tamen,
Quos non auara mens uexat, ſuperbia
Nulla imſit, atq; ueritatem diligent.
Prudentiores inquam ſumito tibi,
Iuſtos, fide bona, qui ament concordiam:
Ex his tui populi conſtitues iudices.

Si casus aliquis incidit nimis grauis,
 Huc deferant, & iudicandum tibi dabunt.
 Hoc fac, & omni saluis uiues tempore,
 Tu, & populus ille, cuius es dux inclitus.
 Quod si facis, complebis imperium Dei
 Domini tui, & præcepta seruabis sacra,
 Quæ tibi dabit Deus tuus: quo etiam modo
 Omnis populus ad sua reuertetur loca,
 Cum pace fortunatus terram possidens,
 Quam se daturum promisit uobis Deus.
 M O. Recte mones, faciam quod ipse iusserris.
 Tu modo socer, meaq; coniunx, cum filijs
 In castra proxima ibitis, mox ego sequar.
 Habeo negotij parum: neceßum erit
 Agere prius quam negligentiae arguar.

SCENA III.

Moïses. Deus.

Probè admonet, nec frustra est quod dicit soem:
 Quantum queo, sequar eius consilia senis.
 Curabo diuinum: quæ ciuiles erunt
 Res, iudicandas alijs prorsus liquero:
 Et optimum est, leuiq; fit molestia.
 D B. Audi meam uocem Moïses, Dei tui,
 Dicesq; domui hæc Iacob, & toti Israel:
 Quod uiderint permulta quæ feci sibi,
 Portauerimq; eos superq; alas sacras
 Aquilatum, & insuper mihi assumpsi quidem
 Eos, nec alios. si ergo audiuerint meam

Vocem,

Vocem, meumq; pactum conseruauerint,
 Custodientq; quodcunq; sibi dixero,
 Mihi in peculium, et populus erit meus.
 Hec est mea omnis terra, omnis prouincia
 Mihi subiacet. uos eritis perfectissimum
 Regnum sacerdotale, et gens sanctissima.
 Hec uerba filiis uide dic Israel.
 Quid amplius porrò tibi uelim audies,
 Cum ueneris sub montem sanctum Sinai.

SCENA V.

Moises. Demus præco.

Aaron. Pop. Israel.

Vbi moratur præco? festinans abi.
 D E. Quid est domine, quod me facere uelis modo?
 M O. Abi uelociter per castra singula,
 Annuncia signumq; buccina dato,
 Ut protinus ueniat huc omnis Israel,
 Mandata quæ Dei sunt coram edifferam.
 D E M. Quicunq; subditi Domino autocratori
 Sunt, protinus sequantur huc me sine mora,
 Ad castra Moseos ducis populi Dei.
 Is quid Deus uelit, edocebit ordine.
 A A R. Omnis uenit plebs aduolans, Moises uidem
 M O. Silentium rogo plebs paululum date,
 Quid ego uelim probe possitis noscere.
 Hec dicit unus omnium Deus Israel,
 Vos non latere quæ pro uobis fecerit,
 Quoniam modo Pharaonis ex tyrannide
 Eduxerit,

Eduxerit, per mare, per desertum quoq;
 Sitim famemq; sedauit saepissime,
 Hostes graues uobis extinxit proxime.
 Nunc si audieritis uocem eius, uocem Dei,
 Faciet sacerdotale regnum uos sibi;
 Peculium eritis eius, atq; sancta gens.
 P O P. IS. Quæcunq; Dominus est loquutus, omnis
 Faciemus unanimes diebus singulis.
 M O. Placet uoluntas hæc, studium uestrum probo:
 Annunciabo proxime, atq; æquum arbitror,
 Quum gratia bona quæ uult Deus impetrat.
 Nec is potest uobis hoc pacto irascier,
 Quando faciis id quod uoluit, & iusserit.

S C E N A V I .

Moïses. **D**eus. **P**opulus Israël.
Laudabo populum obtemperantem perpetum,
 Et tam benignum. **Q**uare respice Domine
 Populi uoluntatem tui, sinu fœe
 Amplissimæ simul diuinæ gratiæ,
 Quo te Deum protectorem fidissimum
 Et unicum, & uerum possit cognoscere.
DE. **Q**uid est? Renunciasti Moïses omnia
 Quæ iusseram populo ceruicis pessimæ?
MO. Renūciaui Domine mi. **D**E. **Q**uid hi tibi?
MO. **Q**uæcunq; iusseris, ea facient sine mora:
 Grati quidem, dubio procul, nulla prece.
DE. Nunc denuò uade ad meum populum cito,
 Eosq; sanctifica cras, & hodie prius

Suas lauent uestes iube purissimè,
 Ut in diem parati tertium sient.
 In hoc enim descendet omnipotens Deus,
 Ad Sinai montis stans supra uerticem
 Altissimum. Verum caue ne quis uelit
 Ex plebe montis uerticem transcendere:
 Nam quisquis illum tetigerit, moriatur, &
 Lapidibus obruatur duris proximè:
 Siue fuerit iumentum, non iuuat quidem.
 Hæc ipse dicas populo, et ut fiat uide.
 N. o. Dicam Domine mihi, diligenter omnia.
 P. I S R. Descendit istic Moses, quid nunc adferat
 Noui uidebimus: forsitan multum boni.
 N. o. Audi Israël, sanctifica temet mutuo
 Per tres dies, uestes lauentur omnium:
 Quo Domino ab omni macula puri sient.
 Paratus omnis dico in tertium diem
 Adsit, tonitrua audietis maximo
 Quodam sono, clangorem buccinæ quoq;
 Nullo periculo ego educam uos cautiis,
 Et sistam, ubi debetis omnes ordine,
 Quid uos uelit Deus, expectare commode.
 Nunc ibitis domum uiri, facite omnia hæc:
 Ne forte uobis irascatur maximus,
 Cuius potentiae uniuersa subiacent.

ACTVS QVARTI,

SCENA I.

Moïses. Populus Israel. Deus.

Audite me: dies hæc nunc est tertia,
Estis q; purgati satis, quantum arbitror.
Vitæ integræ nullis malis obnoxij.

Venite, sequimini ad radices montium:
Nec terminos ultra hos quisquam transcendenterit.

POP. IS. Et ecce mons fumat, clangor q; buccino
Ingens, quasi tonitruum, cœlo furit.

M O. Descendit ipse Dominus ē solio sacro,
In montis ipsius stabit cacumine.

Vos hic manete, ego ascendam paulo altius.

D E. Descende protinus, mandaq; serius,
Ne forte transcendere uelint hos terminos,
Ad me uidendum, ne pereant omnes cito.

M O. Nemo Domine poterit quidem transcendere
Quos terminos feci, atq; iuſſeras diu.

D E. Descende, uade cura quod dixi tibi,
Tum rursus ascendas, unà frater tuus
Tecum Aaron. Sacerdotum nullus tamen,
Nec populus huc ascenderit uidere me,
Ne forte Dominus illos perdat funditus.

M O. Audi Israel, Dominus quæ dixerit tuus,
Ne terminos quisquam transcendat omnium,
Quos hic ego præscripsi diligentia,
Immunis etenim is nunquam erit. Veruntamen

Aaron

Aaron ueni mecum, ascendas, Dominus iubet.

D.B. Ego sum tuus Dominus Deus, Deus tuus,

Qui te manu ex Aegypto duxerim mea:

Nullos habebis peregrinos unquam deos

Præ me, nec etiam coram me: nec sculptile

Facies tibi, nullamq; similitudinem,

Quæ sit sub ipso cœli magni sidere,

Vel quæ sit in terra deorum maximè,

Vel quas aquæ fluentes aliquando dabunt:

Nec ea coles, nec ea adorabis perpetim.

Ego sum Deus tuus Zelotes fortior,

Nullam feram quicunq; facit imaginem.

Ego quidem inquam Zelotes ter maximus

Sum, uisitans iniquitatem omnem patrum

In tertia & quarta generationibus:

Et facio misericordiam his qui diligunt,

Custodiuntq; mandatum meum sacrum.

Nomen Dei non assumes in os tuum

Frustra, uel in uanum: quoniam sanctissimum est.

Memento sabbatum sanctifices mihi meum:

Namq; ego diei benedixi olim septimo.

Tuos parentes afficies honoribus,

Timorq; maiorum uersetur ob oculos:

Si uis modo in terra longæuus uiuere,

Quim ibi Deus sanctus dabit fœliciter.

Non sint manus armatæ, nullumq; perimas.

Nec ipse adulterabis, nec mœchaberis.

Non fur malus sis: aut iniquus proximum

Contra tuum testis. Domum fratris tui,
 Seruum, nec aliquid quod tibi forsitan placet,
 Nec concupisces coniugem, ancillam, bouem:
 Aut quicquid illius fuerit, ne tetigeris.

POP. IS. Nobis loquere, ô Moïses, dux fortissimi,
 Non Dominus, ah ne forte moriamur, quasi
 Dolore contremiscunt nostra corpora:
 Inuasit omnes nos tremor mirabilis,
 Perterriti sumus, atq; concussi nimis.

M O. Nolite ô uiri timere: nam Deus
 Voluit probare uos, quo terror illius
 Inesset omnibus uobis, ne postea
 Peccare cogitaretis per secula.

D E. Populo meo dic Moïses, quod audierint
 Me iam loquentem de coelo sancto tibi:
 Idola ne faciant sibi, quin in Deum
 Et unicum credant, quamq; diu uixerint.
 Quod si impotenti pertinax animo abnuet,
 Stat tollere omnem penitus Israel domum.
 Porro quid ego uelim nosti, atq; intelliges
 Cum proxime loquar tibi, et fieri cito.

SCENA II.

Moïses. Populus Israel.
 Avdi Israel, Dominus quæcumq; dixerit,
 Et ea tibi per me iussit proponere,
 Vnum Deum credas, neq; eius nomine
 Iurabis. Omnem solis sanctifica diem.
 Parentibus honorem tribue, ac maioribus.

Nec sis latro, non fur, mœchus. falsum neq;

Dicas. Nec ullius uxorem sumas. Domum

Desideres nullam, uel quicquid aliud est,

Quod non tuum est, nec iure possides bono.

P. O. P. I. S. Id quod locutus est Deus, faciemus, et

Erimus obedientes illi plurimum:

Cuius rei testis nobis futurus es.

M. O. Igitur ego aspergo uos isthac sanguine,

Qui sanguis est sacri concussi foederis:

Quod ipse pepigit uobiscum Deus super

Cunctis meis sermonibus, quos habuerim.

Nunc sequimini me, Aaron, Nadab, atq; Abiu,

Vosq; seniores Israel, uidetis hinc

Deum israel: pedibus sub illius quasi

Saphiri lapidis opus, quasiq; splendidum

Coelum, uel ubi serenum ac rubrum est desuper.

D. E. Ascende Moyses ad me in montem hunc altius,

Et esto ibi, daboq; tabulas tibi nouas

duas lapideas, continentes omnia

Præcepta, que docebis Israel meum:

Digito meo sunt scripta, mirabile opus est.

M. O. Heus Iosue, ascendamus. hic uos interim

Donec reuertamur, parum spectabitis.

Habetis Aaron, et Hur, uobiscum uiros,

Et principes, et sapientes, et deniq;

Pios, bona fidei, rerumq; consules.

Si questionis quid tum nascitur grauis,

Referatis ad eos tanquam uestros iudices.

Ego redibo, quam primum me absoluero.

SCENA III.

Simon. Populus Israel. Iudas.
Aaron. Hur.

Venite, me sequimini. quid faciemus hic
Nunc per quadraginta noctes, & tot dies?
Moyses abest: nec descendit. Quæ est hæc mora?
I v. Quin eligamus alterum nouum ducem,
Quis huius expectabit aduentum diu?
Adeamus Aaron, quæ sit sententia
Nunc nostra declarabimus, uiri, probemus:
Sic ambulare longius, nec uiuere
Consultum erit: spes omnis eius concidit.
Nam si secundæ res de aduentu essent suo,
Dudum profectò uenisset Moyses, scio.
Vereor tamen ne quid aduersi illis accidit:
Quia multa concurrunt, occasio, locus,
Tempus q; tantum non expectandum puto.
s i. Heus Aaron, totus grex, & populus Dei
Ad te uenit, non est præter caussam, cupit
Necessitas idem, quod ipse forsitan
Nil cogitas, aut quid fiat minus uides,
Dum tu in quiete, & semper in tuto ambulas.
Quin surge, fac nobis deos alios nouos,
Qui nos pedum præcedant recto tramite.
Nescimus etenim Moysi quid nam contigit,
Huic uiro qui nos ex Aegypto antea
Deduxerit. Nolumus eum diutius

In hoc loco expectare. nec uenturus est
 Vnquam: dies sunt nunc quadraginta, aut eo
 Plus, redde quod prædiximus nouos deos,
 Nouos duces. ueteres nihil curabimus.

AAR. Ah quid facitis? hæc uestra pertinacia est,
 Vel dura ceruix. non potestis amplius,
 Donec ueniat, expectare: ah audite me,
 Nolite tantum perpetrare rogo scelus.

Iv. Ah uolumus. Quid? aut quæ expectādū putas?
 Quæ dicta sint tibi, audisti modò satis.
 Fac quod uolumus, & uiues: si non feceris,
 Ipsi duces nobis erimus, & optimi.

HVR. Audite, ne peccetis in nostrum Deum.
 Redibit omnino Moïses, mihi credite.

si. Nihil agitis, facite nouos nobis deos;
 Qui nos uiros præcedant, ubi cunq; hic siet.

AAR. Et si adeò uultis fiat. ego sine noxia
 Ero, scelus uestrum est, nec me tangi uelim.
 Idcirco uiri, in: uires quotquot sunt tollite
 De filiarum & coniugum statim auribus,
 Adferte proximè huc ad me, quid possiem
 Videbo, quo fiat uoluntas omnium.

POP. i. s. Faciemus id quidem nulla mora quoq;
 HVR. Aaron, uide quid sis facturus hic mali.

AAR. Nolim mea culpa quid huius perfici.
 Nam si hic mali est quicquā, hē illi huius rei caput.

Horum periculo fit: ego in portu abiero,

si. En hic habes omnia quæcunq; tibi cupis.

Quicquid facis, fiat uide quām proximē.

AAR. Fac ignis ardeat, ea in hunc proijce statim:
Et quicquid inde natum est, sit uester Deus.

Adserite ligna, ut ignis ardeat probe.

Nunc quicquid huius est, iniijce Simon prior.

Sine ardeat, dij prorucent uobis noui.

Cantate laudis canticum uos interīm,

Per circulum saltantes gaudio simul.

POP. ISRAEL cantat saltans.

Israel specta, tibi mox redibunt

Huc duces sancti, bene fortiores

Quām fuit Moises patriarcha quondam:
Mortuus ille est.

Cur eum speres adeō morantem?

Quære quo possis duce saluus eſe,

Te inq; promissam deitate possit

Ducere terram.

AAR. Ecce uitulus, nouus deus, forma noua

Prodit. Deum uestrum psalmis laudabitis.

Huic erigite, facite, columnam ponite,

Statuam Deo uestro dicate splendidam.

Hic est enim, uos quem expectastis sedulō,

Hic ducet in terram pinguissimam citō,

Modo sequimini tam fortissimum ducem.

Cantate plura: cantus illum nam iuuat.

POP. I.S. Vos rogo audis, iuuenes, senesq;,
Fœminæ castæ, pueri, puellæ:

Dijis, quibus uiuit nihil orbe maius,

Dicite carmen.

Hi per Argypnum potuere solum

Israel sanctis manibus tueri,

In maris rubri timidos uado per

Ducere tutos.

Palma cœlestis uitulo relicta est,

Non semel dicemus io triumphē,

Vota per plebis dabimus q; diuis

Thura benignis.

Te decem tauri, totidemq; uaccæ

In loco cæse, celebrare sancto

Postea debent: merito decebit

Te decus omne.

AAR. Altare iuxta ædificetur solenniter,

Ad gloriam uestrī dei, uituli noui.

Solennitas cras eius est, omnis aderit

Homo, uocatus signo buccinæ dato.

POP. IS. Io bibamus & edamus, celebrabimus

Festum diem, nouos deos habebimus,

Qui nos malorum expertes possunt reddere.

Salvi sumus, si nil præsenti gaudio

Intercidat mali: quis fortunatior

Nobis? At hoc dij conseruate gaudium.

AAR. Ite hostias uestras parate in crastinum.

Adferte, si quid dijs offerre placuerit.

SCENA III.

Deus. Moïses. Iosue. Præco. Aarō.
Hur. Populus Israel.

Moïses abi, descendē iam. populus tuus
Peccauit, & depravatus factus nimis,
Deflexit à via recta, quam docueram.
Iste populus, quem ex Aegypto tu duxeris,
Fecere sibi de auro uitulum loco Dei,
Dicuntq; uerum esse Deum, à quo sunt liberi
Facti per Aegyptum, & rubrum cuncti mare,
Periculo salui, proculq; aufugerint.
Quare sine me, ut irascatur furor meus,
Conficiam eos, ducamq; ex te gentem mihi
Magnam, video ceruicis esse perditæ, &
Durissimæ. delebo omnes igitur eos.
M o. O Domine, cur irascitur furor tuus,
Præsertim in illos quos ex Aegypto manu
Fortissima, & ui singulare eduxeris?
An ut aliquando iacent post Aegyptij,
Huc esse ductos fraude per te callida, ut
In montibus perimeres, atq; tolleres
E' medio: id absit, rogo Deus quin hanc tuam
Iram reprime, decet, remitte noxiā
Populo grauem: parum quia supplicij satis
Pro maximo peccato tibi Deo, ac patri est.
Memineris Abram & Isac, & Iacob, quibus
Iuraueris, multiplicaturum semina
Sua, ad uagi sidera coeli, ac ad pulucris

Numerum

Numerum soli, atq; arenas maximi maris:
 Et insuper daturum te terram bonam,
 Quam possideat horum semen perenniter.
 DE. Recedat igitur ira mea: sed tu statim
 Descende, tabulas tecum sumito has duas
 Legum, tibi quas fecerim manu mea.

Digito meo scripsi, populi pro commodo.

Hoc ipsi opus Domini Dei seruabitis.

PRAE. Signum damus uobis sonora buccina,
 Quod hec dies solennitatis sit Dei.

Omnes ad offerendas hostias uoco,

Adsit unà mox uiri cum feminis.

POP. IS. Hoc die sacrum celebrate nomen
 omnibus uotis uituli, coronas
 Floribus gratæ uarijs rosarum

Nectite matres.

10. Pugnatur in castris, nam clamorem audio.

MO. Nullus uidetur clamor, & adhortantium

Pugnare, terga uel uertentium sua.

POP. IS. Hostias largas cape, uota sume,

Qui Dei functus uice nos tueris,

Protinus gratam potes unus omni

Reddere terram.

MO. Quid tibi uidetur: audio cantantium

Vocem: nisi me animus meus se fellerit.

POP. IS. Nos per Aegyptum simul à Pharone,

In mari tutos uoluiss^e scimus

Semper:

Semper:hinc cultus dabis,ut precamur,
Omnia salua.

M O. Cantum audio lætantium, accedamus hinc.
Hei mihi, quid hoc, quod ego uideo miser, scelus:
Idolatræ facti patres, cum matribus.
Totus ego, totus iracundia ardeo.

Valeant sacræ tabulæ: quid ego me plurimum
Amentia illorum macero? quid hæ mihi?
Frangatur ipse penitus, et pedibus lubet
Calcare, frustra scriptæ sint. Sequere statim.
Ah frater, ah frater, quid hic populus tibi
Fecit, scelere tanto obligares perdite?
Male imperatur, cum regit uulgas duces.

H V R. Moises uenit, quem Iosue sequitur, fremunt
Ira, quid hic fiat timeo. Nihil boni
Sperandum erit, dudum tibi prædiximus.

M O. Quæ est hæc frequens animi mali mutatio?
Isti dei qui sunt sine modo ulciscier.

Quis hic honor in idolo fit turpisimo?
Fac protinus nouus focus mihi ardeat,
In puluerem idolum foedum dissoluam,
Donec cinis fiat. bene est, inicite mox:
Cincrem statim nefandum misceas aquæ,
Ut ebibant: bibite uos filij Israel,
Hæc una merces idolatriæ est male.

Quid fecit hic populus tibi, ut q; induceres
Illud malum, frater, super eum maximum?

A A R. Noli mihi irasci, qui noueris probè,

Quam

Quām sit populus hic peruersus, quām deniq;
Durissimae ceruicis, ad quæuis mala
Pronus, sibi facerem deos non destitit
Efflagitare, donec ipse fecerim.
Quid contigit, dicebant, Moysi, nos latet:
Alijs opus dijs, qui nos præcedant. ita
Vi uictus, aurum quod habebant iussi dare,
Hoc posteaquam combusssi igni, uitulus hic
Est ortus illis, colere quem iam cœperint.
Itaq; uides nudatos esse singulos
Suis quidem ornamentis, ignominiæ
Caussam dedi inter hostes belli tempore.
n o. Nudum uideo populum, & ulciscier iuuat.
Si quis Dei Domini est, iungatur proximè.
Mihi: bene est, omnes Leuitæ mecum erunt.
Agite uiri fortes, acommodate mox
Ensem suum quisq; lateri, perimite simul
Fratrem atq; amicum: parcite prorsus nemini:
Iramq; nostram sanguine extinguant suo.
Hec tibi Deus Dominus tuus dicit, nota,
Ite & redite de porta, usq; ad alteram
Portam, per omnia castra nunc uiuentium,
Occidite uiros, nulli cuiquam parcite:
Pueros, puellulas, senes, & feminas,
Donec Deus satis sit ultus Israel
Idolatras turpisimos. & postea
Tali modo perdet, quicunq; cœperint
Idola colere, Deumq; uerum temnere.

Plebs temeritate fertur in præceps sua,
Malis domanda est, & graui semper iugo
Premenda, ne quid simile tentare audeat.

P O P . I S . Peccauimus, peccauimus contra Deum
Quis liberabit de manu Domini Dei,
Punire quando præsumit: quid fecimus?
O liberi fugite. Innocentibus uiri
Parcite, uiri fratres, uitam defendite.

I O . Hæc uox nihil iuuat, perimite uiri malos
Idolatras, occidite omnes impios.
Nec finis hic cruoris, aut cædis fiet,
Donec per amplum uiderint campum mala,
Stillante sanie, liberorum uulnera,
Matres, patres miserè orbati charissimis.

— Omnes in unam contulit Deus necem,
Talemq; nasci fata uoluerunt diem.

Nos quoq; manebunt castra, si seuo prior
Ense occuparo quicquid infensum est mihi.
Nobis quietem, ac Israel pacem dabo.

Hæc summa uirtus, petitur hac cœlum uia.
Admissa quamuis morte puniri parum est,
Grauiora meruit impium plebis scelus.

Veruntamen finem faciam, sit quoq; satis.

Heus sustinete uiri gradus, consistite:

Sic satis erit. poenam qui meriti sunt, iacent.

Seruate ciues principi, & patriæ bonos.

Factum est quod ipse iusseras Moises probè,
Millia uiginti tria cecidere hodie uirum.

uo. Hem consecrasti optimi uestras manus
 Domino Deo: benedictio ter maxima
 Vobis dabitur, eo quod idololatriam
 Vtli estis in prauis hominibus & impijs.
 Peccasti omnes peccatum per maximum.
 At nunc ego ascendam ad Dominum nostrū Deum,
 Videbo quomodo quiuero prece
 Mea precari pro scelere uestro graui.
 Vos hic quiescite, reuertar post paululum:
 In castrarecipite uos, donec me absoluero.

ACTVS QVINTI, SCENA

Moises. Deus.

Obsecro Domine Deus, populus tuus
 Peccauit omnium peccatum maximum.
 Ignosce, fecerunt sibi aureos deos:
 Dimitte eis hanc noxiā uel unicam.
 Quod si minus facis, simul me deleas
 Ex hoc libro tuo sancto uiuentium,
 Quemq; ipse manibus scripsieris Deus tuis.
 DE. Quisquis mihi peccauerit, delebo eum
 Meo ex libro. Tu uade modo, quam tibi uiam
 Monstrauerim, aut quo sum loquutus antea,
 Et angelus sanctus praecedet te meus:
 Ego in die ultionis uisitaboq;
 Et corrigam hoc peccatum contra me graue.
 Nunc ex loco isto uade cum populo tuo,
 In terram eam, quam iuraui me patribus
 Velle dare, Abram, Isac, Iacob, multo optimā,

Et lacte melleq; fluentem perenniter.
 Non tamen ego tecum ascendam, durissimæ
 Ceruicis est populus, ne te perdam in uia.
 Hæc nuncia illis, conuoca. tecum loquar,
 Ut audiant omnes meam uocem sacram.

SCENA II.

Moises. Populus Israel.

Hur. Deus.

Adeste cuncti uos uiri, cum feminis,
 Deponite ornatum uanæ superbiæ,
 Dominus hodie appropinquabit: uidebitis
 Eum, sua loquentem uoce mihi quidem.
 HVR. At at columnæ nubis hinc altissimæ
 Descendit, usq; ad hostium Moisi ducis.
 Flexis genibus adoremus Dominum Deum,
 Ipse uenit omnipotens, magni cœli arbitrer.
 DE. Quid uis tibi, quid uel spectas Moises diu?
 HVR. Audi Dei uocem, loquentem proximè
 Moisi, quasi à facie ad faciem. mirabile:
 Amicus ita amico loquitur, & uir uiro. (cipit
 DE. Quid uis? loquere. MO. Domine Deus, tu præ
 Educere populum: nec interim indicas,
 Quem'nam uelis comitem mecum unà mittere,
 Quare Deus, si gratiam inueni tuam,
 Et in tuo conspectu saluus uixero,
 Ostende mihi faciem tuam, quo te sciam.
 Respice tuum populum, gentem piissimam.
 DE. Quid tibi: mea facies præcedet te, atq; ego
 Requiem

Requiem dabo tibi sub omni tempore.

M O. Nisi ipse præcedas, locum hunc non auferes.

Quo'nam modo nos inuenisse gratiam

Scimus? nisi una nobiscum ambulaueris.

D E. Id quod loquutus es, lubens faciam tibi:

Quia gratiam inuenisti coram me bonam,

Nouiq; te, tuo iamdudum ex nomine:

M O. Ostende gloriam tuam Domine mihi.

D E. Omne ego bonum ostendā tibi. insuper quoq;

Miserebor ubi, uel quando, uel cui uoluero:

Clemensq; ero, in quem'nam mihi posthac placebit.

Verum meam faciem uidere non potes,

Non enim homo me uidebit, & uiuet. tace.

Precide tibi tabulas duas, nouas uolo,

Instar priorum lapidear, super quibus

Scribamq; quod tabulis prioribus inerat,

Quis tu nimis commotus ira fregeris:

Esto paratus manè, quo ascendas statim

In Sinai montem, nam te expectaueroz:

Stabisq; montis uerticem mecum super.

At nullus ascendat prorsus tecum uirum,

Neq; uideatur aliquis ambulans ibi:

Boues, ovesq; non pascantur eo die.

Si diligis me, fiat protinus, uide.

SCENĀ III.

Moïses. Pop. Israel.

Quām mitis est cordis sanctus Dominus Deus:

Si quis sumus, siquidem comes & dux erit

A

Noster

Noster uiae: quid amplius facere potest?
 Audi Israël, quæ sit uoluntas maximi
 Dei tui, ipse nos præcedet ordine,
 Ad usq; terram promissam ante secula
 Nostris patribus. Hoc salui imus quidem duce.
 Vos hic parum expectabitis me denuò.
 Nam me redire iussit una cum nouis
 Tabulis duabus, in quas scribet omnia
 Præcepta, quæ seruasier recte cupit.
 Ego abeo, quām primum tabulas parauerō.
 Nemo aliud ascendat montem, neq; pecora
 Pascantur interim ibi, prohibuit quia Deus.
 Seruare uosmet prosperis rebus, rogo.
 P. O. P. I. S. Fiat probè, fiat optimè, atq; sedulo.

SCENA IIII.

Moïses. Deus.

Nunc exeo, tabulas nouas mecum ferens:
 Ut iussit, ad montem rectâ porrexero.
 Sed ecce per nubem Deus descendit huc:
 Nunc alloquar. Dominator omnium Deus;
 Patiens, misericors multum, clementissime,
Qui in multa millia ostendisti gratiam
Tuam, atq; iniuriam aufers, sclera tegis:
 Nullus tamen per se quidem uiuentium
Est innocens coram te, nisi tute dederis.
 Prostratus in Si gratiam inuenio sub conspectu tuo;
 terram dicit. Domine, obsecro gradiaris nobiscum Deus.
 Populus enim ceruicis est durissimæ,

Iugum.

Iugumq; non feret, recusabit meum,
 Et auferas peccata, nosq; possidens
 Ducas uia recta: nam te duce uiuimus.
 DE. Cunctis uidentibus pactum inibо sacram,
 Faciamq; signa, quae ante nunquam facta sunt
 Terram super, multo minus sub gentibus
 Vllis nouum uidebitis miraculum:
 Ut cernat iste populus, in cuius fies
 Medio, Dei terr. ille opus faciamq; ego.
 At cuncta quae mandaui, obseruabis, tibi.
 Caue ne cum habitatoribus terrae illius
 Commercium sis habiturus: nam sunt tibi
 Ruina, pestis, perditio planissime.
 Porro Deum noli alienum uenerarier:
 Dominus mihi zelotes est nomen meum,
 Deus emulator maximus magis ac magis.
 Per sex dies operaberis, sed septimo
 Cessabis a laboribus cunctis tuis.
 Hec scribe uerba, quibus ego tecum egerim.
 Et quomodo pepigi mecum cumq; Israel
 Fœdus: decem præcepta populo quæ dedi,
 Expone protinus post descensum tuum.
 At ubi mihi ædificabis aram, & insuper
 Templum, satis dictum est tibi, ut fiat uide,
 Nunc uade, tecum ero diebus omnibus,
 Hac in uia populi tui. quid amplius?
 Solidamq; pacis alligo certæ fidem.

SCENA V.

Moises cornutus descendit.

Populus Israel. Aaron.

Fui quadraginta dies in montibus,
Cumq; Domino loquutus sum, nil commedens:
Nec erat cibus, panis nullus, nec ulla aqua:
Ieiunio consumpsi tota tempora.
Sed uerba scripsi fœderis sacri decem,
Perq; tabulas illas digessi ex ordine.
Nunc ergo descendens, ut his annunciem,
Nos esse ituros crastino statim die,
Quo destinauit omnium nostrum uiam
Dominus, fruiq; gaudeo tali duce.

P O P. I S. Et ecce Moysi facies cornuta est, qd hoc
Sibi uelit nescio: procul fugiamus hinc.

Hec monstrum alit, turpis forma est tanti uiri.

M O. Heus quo fugis, reuertere Israel, gradus
Cohibe tuos: quid tibi uelum, mox audies:

Ex re quod est, & commodo tuo quoq;

A A R. O principes populi, manete paululum,
Audite quid dicat boni. mandatum habet:

Silentium uestrum loquendi copiam

Illi dabit. non uos decet fugere ducem,

Quem iam sequi necessitas expostulat.

Vestra est salus, illumq; audire conuenit.

M O. Quid Israel feci tibi, ut fugeres modo,

In gratiam cuius dies tot absuē?

Vobis nihil pericli ex indicio meo

Fiet quidem. nam nuncium porto bonum,
Cuius uolo omnes participes fieri bonos.
AAR. Aduentui Moises tuo quotquot sumus,
Congratulamur omni benevolentia.
Nihil timet populus, præterquam ne tua
Antiqua nimium etiam illa duritia aucta sit.
M O. Nihil minus: seuerus esse desino.
Audite me: præcepta sunt decem data,
Tabulis nouis conscripta, sicut cernitis:
Quæ si piè seruabitis, melius erit
Vobis diebus uitæ uestræ singulis:
Terramq; possidebitis perenniter,
Quam iamdiu promisit patribus Deus
Nostris. daturus est etiam quam proximè
Cum liberis, tum posteris nepotibus.
Nunc iam sacras ponam leges reconditas,
In intimum templi quoq; tabernaculi:
Has diligenter cordibus tenebitis,
Ne negligentes nos Deus circa sua
Præcepta cognoscat, quod non bene uerteret.
Porro quid insuper tenendum præcipit
Hoc audietis crastino quidem die.
Hec hora discedendum uos omnes uocat.
Quare parate cuncta quæ paranda sunt,
Præcedet author & dux omnium Deus.
Confidite, ille uobiscum est. cras ibimus:
Signum dabo per buccinam. Vos ô uiri
Dormite sub castris hac nocte suauiter,

Donec sub auroram uos omnes conuoco.

CALLIOPIVS.

Vos plaudite uiri, spectatores incliti,

SAMSON.

TRAGOEDIA NOVA,
ad exemplum quomodo speranda sit
diuina ultio & uictoria cōtra Turcas,
Christianitatis hostes immanissimos;
authore Hieronymo Zieglero
Rotenburgense.

PERSON AE.

Manue, pater Samsonis.	Thamnateus pater sponsæ
Æcara, mater Samsonis	Thānatis sponsa Samsonis
Samson, iudex Israel.	Palestinus exercitus
Eleasar }	Dalila
Heber }	Abra famula
Ioachim }	Lao mor tonsor
Iacob }	Philistijm, qui Samso-
Nuncius }	nem apud Dalilam cas-
Agrypnus }	piunt
Iabis }	Talion carnifex
Micha }	Puer.
Grex triginta sodalium	

GENEROSO AC ILLV.

stri uiro et Domino, D. Ioanni Iacobo Baroni à Mer
sperg, et Beffort, et c. domino suo obseruan
dissimo Hieronymus Zieglerus S. D.

Generose ô Baro, quibus te laudibus

Feram satis, uel nescio,

Vel me Camœna deficit: magna uirum

Efferre dignum gloria.

Nunc me genus iuuabit antiquissimum

Tuum, parentes, proui.

Quid stemmatis dicam gradus altissimos?

Antiquitate uiceris.

Præclara rerum accedit his substantia,

Quam tu, beatus termino

Nullo deum donis benignioribus,

Rectoq; titulo possides.

Hoc laudis usq; contines, quod nec tui

Fortuna mutet ingeni

Mores: nec interim grauis superbia

Diuexet unquam pectora.

Verum nihil non fragile sub coelo, nihil

Non percaducum gentibus

Intelligis probè, sapi prudentior,

Spem ponis inq; his paruulam.

Sors cuncta uersat æquè, et impotens heræ

Nutu regit quicquid fuit.

Hæc possidet magnos duces, et oppida,

Et nationes nobiles.

Ab usq; Bactris, ultimisq; Gadibus,
 Huic sub iacent soli omnia.
 Superba uirtutis tamen sub uiribus,
 Proteruior præceps cadit.
 Petuntur arua, diuites & insulæ,
 Virtutis obliuiscitur.
 Sic stulta gens mortalium sub dispari
 Quærerit decoro gloriam:
 Decepta spe fallaci credit optima,
 Quæ uanus orbis continet.
 Hunc nobilem atq; diuitem tantum putat,
 Cui sunt renidentes lares:
 Vel qui suo quām splendide uult uiuere
 Censu beatus dicitur.
 Mundus quid est: cinis leuis, postquam semel
 Aufugerit spectaculum.
 Fœlix mihi fiet satis, cui splendeat
 Nomen perenni gloria,
 Virtutibus, prudentia, uel ingeni
 Sit comprobatum dotibus.
 Qui rura patris excusat dulcissima,
 Solutus omni fœnore,
 Qui pectoris sui diuino munere
 Viget, fideq; splendeat,
 Et interim nihil uirtuti comparat.
 Nil maius esse cogitat:
 Nec fas, piumq; denegabit pauperi.
 Sed æquitatem consulit.

Hic ter, quaterq; fœlix iusto iudice,
 Hominibus, & gratus Deo.
 His mancipasti te bonis, ter nobilis
 Heros: quid amplius cupis?
 Quid te magis dignum inuenire quiueris?
 Hæc uera sunt insignia,
 Hoc stemmatis decus feres, dum uixeris,
 Fouebis in tuo sinu:
 Quam digna laus genere tuo. Nunc macte, uiri
 Virtute fuit nobiles.
 Ergo beatus centies, & millies,
 Tibi tuisq; diceris:
 Qui tam tuis uirtutibus, quam patriæ
 Ex stirpe Baro natus es.
 Verum quid ipse muneris mittant tibi,
 Nostræ camœnæ cogitant.
 At quid laboris possiet genus tuum
 Maius facere uel clarius?
 Nihil: tamen gratissimum arbitror fore,
 Quod prodit ex fide intima:
 Vel consonum est quidem sacratis literis,
 Deiq; constat munere.
 Quare tibi Samsonem heroa scripsimus,
 Ex Bibliæ sumptum libris
 Hunc offero, tibiq; commendando, simul
 Boniq; consulas rogo.
 Idem rogant Musæ, sacro sub omni
 Fatis moueri nesciæ.



Ragoediam spectatores fero no-
 uam,
 Quæso ut benignis accipiatis au-
 ribus: (quissima
 Quæ sit licet per seuerè anti-
 Tamen sub hac facie quis uidit antea?
 Huic argumento hoc elogium quidem fuit,
 Quod spiritu factum Dei sit, quicquid est.
 Nunc uos uelim omnes æ quo animo cognoscere,
 Indignares sit repetere quod est antea
 Dictum. Mihi uidetur esse æ quissimum,
 Ex Bibliæ quod sumitur libris, bene
 In alteram formam nunc posseq; redigi.
 Nam si quis optat profanis incumbere,
 Terentij, uel ipsius Plauti legat,
 Quas fabulas scripsere moribus suis.
 Sed Christianos perdecet primum è sacris
 Exempla morum, & uitæ normam discere:
 Ut imbibant Dei quæ sint oracula,
 Quidis uelit fieri cognoscunt rectius:
 Que sunt uagi mundi sequuntur omnia,
 Porro mihi facite rogo audientiam.
 Turcas timent omnes per orbis terminos,
 Christi fideles, nec quenquam resistere
 Vel posse, uel cupere putant: ridiculum.
 Quasi Deus nostri non amplius memor,

Ibi suos desperditum fina: nihil,
 Hoc Israel testatur non uno loco,
 Quos unus atq; idem Deus poena graui
 Captiuitatis puniuit longissimæ,
 Subiecit omni seruituti gentium,
 Fame, siti, multauit pestilentia,
 Sed esse nunquam extinctos permisit tamen:
 Quin dextera leuauit fortitudinis.
 Quantum fuere Samsonem ante iudicem
 Pauci Israelite reliqua taceam modo.
 Nonne est suos ultus tandem rectissime
 Samsonis unius sub sacris uiribus?
 Etsi fuit captus, cæcusq; redditus,
 In morte plus tamen quam uiuus, dat neci:
 Philistij quo noscerent Deum Israel,
 Quantus, quis, & quam magnus defensor sui
 Esset, periculo quorum, nec id leui,
 Domus ruina testis est certissima.
 Quare bonis sperandum erit uiuentibus
 Victoriam sibi dari, sed cœlitus
 Contra hostium uires, Turcasq; barbaros,
 Quando Deo uisum est: cuius sententia
 Et stant, caduntq; res mortalium.
 Huius rei tibi fidem historia faciet
 Samsonis hanc si legeris, tum intelliges,
 Quid amplius secum ferat Tragœdia.
 Intelligatis, dabimus operam sedulo.
 Estis benigni: merito amant uos cœlites.

PERIOCHA.

Samson patri promissus antè filius,
Adultus, Israelis iudex factus est.
Maioribus uotis Philistijm manu
Sua uir omnium uincit fortissimus.
Ob hoc timor fit hostibus, quos & cupit
Non uoce tantum, sed factis ulciscier.
Illi tamen referre par pari student.
Victoq; turpi amore, amica Dalila
Dat uerba, crines aufert intactos prius.
Ex hoc inermis, captus, oculos perdidit.
Is crine post dato, est iniuriæ memor,
Rapit domum, uertitq; funditus, uirum
Electa turba concidit, cum fœminis.

ACTVS PRIMI,

SCENA I.

Manue.

Respexit omnipotens Deus me sedulo,
Auxitq; dignitatem cum substantia
Ampla, super quod est satis uitæ meæ,
Per plurimos mihi dedit amicos, sacrum
Connubium fecit, iunxitq; coniugem,
(Quod alterum fœlicitatis æstimant
Gradum esse) qua non est in urbe hac pulchior,
Nam fœminas inter centum eminent scio:
Et quæ uiri sit plus amans, nullam arbitror.
Hanc etiam ego contrâ fouco, & amo quidem.

Sed

Sed hoc mihi molestum erat primum pati,
Sterilem diu absq; prole mecum uiuere.
Quare rogaui, qui me exaudiuit, Deum.
Hic misit Angelum suum, qui diceret,
Enasciturum nobis esse filium,
At optimum, clarumq; fortitudine,
Hostes manu nostros sacra qui sterneret
Philistijm. Sed iussit ante singula,
Monuitq; dicens, irrasas gerat comas
Suas, nec illas ferrum tangat: interim
Aquam bibat, studeatq; temperantiae.
Et ecce peperit uxor omni gaudio,
Natusq; filius, crines irrasus, à
Primo die uitæ usq; in hodiernum, tenet:
Ergo Nazareus dicitur, iussu Dei.
Samson uocauimus: nam robustum sonat
Hoc nomen. & successit effectus quidem
Rei, quod illo nemo uiuat fortior.
Procerus est, & staturæ longissimæ.
Quid tibi Deus faciam contrà, quod gratum eat
Tuum ante conspectum? nam sanctitudine
Tua choros superas cœlorum maximos,
Cuiusq; gloria per terrarum extenditur
Orbem, nec ullus gratiæ finis tuæ
Futurus est. Dixti, sunt facta protinus
Omnia: nihil falsi sub ore cernitur
Tuo. Deus spem confirma de filio
Nostro, per hunc da liberetur Isræl.

ipsum

Ipsum super constitisti populum tuum,
 Et iudicem facis, cuius manum rege,
 Ac brachium salutare tuum porrige,
 Opere iuua, uias illius protege.
 Is filius tuus moritur ipsus tibi.
 Respice, quod hostibus fuerimus subditi
 Diu, nec ulla spes redemptionis est:
 Nisi uelis ipse Deus omnium quidem
 Protector, in te unum fortis sperantium.
 Vide, malum fecit coram facie tua
 Populus, ob id dedisti eos sub hostium
 Manus quadraginta annis, tandem libera.
 Si tibi satis poenae est, per te fieri potest,
 Ut eripiat a nobis hoc iugum graue
 Samsonis (ipso te sancto duce) dextera.

SCENA II.

Aecara mater Samsonis. Ma-
 nue pater.

Salve uir, & quid tacitus hic obambulas
 Solus? quid est: quia te diu expectauimus.
 M A. Ego: mea uxor, nescis an' ne, quanta nos
 Diuina circumfusit demum gratia?
 Et filium dedit, animi cui sunt bona,
 Nec aliis est illi similis. Et nunc uide
 Quo dignitatis sit gradu præ ceteris
 Positus: super populum Dei iudex erit,
 Super Israel primus, per quem spes maxima
 Exoritur, & nec nos quicquam sefellerit.

Hic liberabit, duce Deo, graui iugo:
 Aut ultus inimicos quietos reddere
 Potest suos, in quo diuinus spiritus
 Viget. Quis haec fuisse ausus omnium
 Optare, quod nostri Dei fit munere?

AEC. Hem mi uir, uxorem demus. spero fore
 Nepotibus nostrum genus clarissimum.
 Nunc quia tibi sterilis, anusq; sum nimis,
 Is liberos pariet scio secundior:

Quod teq; passim uicini admonent tui.

MA. Id ipse curabit, habet etatem suam:
 Quid conueniat, is optimè sibi consulet,
 Fiat maritus, nec deest unde coniugem
 Alat: potest, quando uolet. nolo tamen
 Illi esse causa eius rei, cuius quidem
 In posterum pœnitet multos. est magna res,
 Deliberatione egens per maxima.

Nam quos Deus iunxit, homo nunquam segreget.
 Et est parentum, liberos cogere nihil:
 Presertim ad hanc rem quod facit. nam uidimus,
 Coacta connubia raro felicia.

AEC. Ita est: neq; ego porrò uelim, si denegat.

Rogabimus cuius sit animi, primitus.

Si denuò placet, tum habemus plurimas
 Honestioris nominis puellulas,

Et demus illi quæ placeat oculis suis.

MA. Nunc ibimus. sed si quid ipsa intelliges,
 Me diligenter admonebis proxime.

Festus

Festus dies futurus est in Thamnata,
 Cras illò iter faciemus, unà filius
 Ibit, regredi plura consultabimus:
 Bene cogitata fortunet ter maximus.

SCENA III.

Eleasar. **H**eber.

Nunc exeo, uirum optimum Heber, & meum
 Cupio alloqui uicinum, pauca conferens.
 Et ecce quem uolo progreßum conspicor.
Quid tam insolens, solusq; tam mane in foro?
 Præter tuos mores. **H E.** Euenit. **E L E.** Igitur tuam
Huc dextram cedò, salue. **H E B.** Et tu plurimum.
E L E. Nunquid, quod ipse iuſſeram, egisti diu?
H E B. Quid nam? puto Manue, causamq; filij.
E L E. Istud quidem. **H E B.** Iam duduī etatem sedulo.
E L E. Quid is? **H E B.** Probauit, & laudauit omnia,
 Tumq; insuper uobis peregit gratias:
 Et spero confore, ut daturus coniugem
 Sit filio suo. nam quod dedimus modò,
 Multum placet consilium. **E L E.** Industriam tuam
Laudo nimis. fiat quæſo quod optimum est.
 Pij parentes sunt, boniq; nominis,
Rariſſimæ famæ, Dei sub legibus
 Studiosiusq; educti utriq; à paruulis,
 Nec est mihi dubium, quin filium pari
 Ratione doctum conati sunt reddere.
 Spes magna patefit, nec me iam fallet ſcio.
 Est temperans in omnibus rebus suis.

Qui

Quis abstinentior cibi, potusq; sit,

Nemo est in urbe tota nunc uiuentium.

Futurus est propheta maximus Dei.

Ex uentre matris benedictus fuit angeli

Verbis. Quis illum uincit fortitudine?

Superstes hic modo siet, spes Israel

Erit: Philistijm odit, quantum uel potest.

H.E. Et ego Philistijm audio iam concuti,

Timere non nihil subq; illo iudice:

Quoniam uident eum manu niti Dei,

Et spiritum eius secum in castris uiuere.

Indomita uirtus colitur eius, concauo

Narratur orbe quoq; nec sat terre patet

In illius laudes & fortitudinem.

B.L. Quis credidisset, ex sterili illa muliere,

Pulchra licet, talem uirum unquam nasciere

H.E. Idem obtigit Abrae cum Sarai sua.

B.L. Euenit utrumq; quidem horum diuinitus.

H.E. Quod digi:ur esse faciendum censes in hac

Re: differemus ne, uel maturabimus,

Negocium de uxore ducenda, modo

Quod diximus: quare utile quod est, consulas.

B.L. Quid ni uiuabimus, quantum nobis datur.

Pro uiribus facturus est, quae uolo, scio,

Certe omnia, sed heus tu, profectus est nuper

In Thamnat, ad festum dicem, nec est domi,

Parens uterq; & filius abiit simul.

Postquam redierit, allo quamur protinus,

Sententiamq; animi illis declarabimus.
 H E. Recte mones fiat igitur. Quid nunc facis?
 E L. Eo domū. H E. Sed ego hinc eo ad forū quidē.
 Nam me uocarunt arbitrum quidam boni
 Viri, quibus de finibus lis est. Dabo
 Operam lubens, uicini res tutarier
 Decet: quod unum me uicinitas docet,
 Quām ego propinquā parte amicitiæ puto.
 Sunt etenim alendi uicini quām plurimum,
 Vbi euénit fame premi miserrima. (est.)
 E L. Bene dicas. At si quid, domi ero. H E. Teneo, sat

ACTVS SECUNDI,

SCENA I.

Samson. Manue. Aecara.

A vido pater te tanto pere rebus meis
 Consulere, fiam ut tibi maritus proximè
 Cupis, quod & mater iubet, cuncti uolunt
 Cognati, amici, omnes quoq; necessarij,
 Populusq; cunctus Israel. quid ipse ego
 Id denegem: uotis satis faciam bonis:
 Et coniugem cupio mihi, pulchram date.
 M A. Multo omnium nunc me fortunatissimum
 Factum puto esse, gnate, cum te intelligo
 Dignam facere modo tuo rem nomine,
 Porroq; gratam maximè nostro Deo.
 AE. Pol ego tibi dabo elegantem uirginem,
 Quoniam quidem fili cupis, mihi credito.

Quam

S A. Quam mater igitur das? AE. Vicini filiam.

S A. Ruffam' ne? non possum, mea mater optima.

M A. Quam' nā cupis tandem Samson fili. S A. Vide,
Cum tecum eram in Thummāt, uidi pulcherrimam
Et elegantem uirginem, ut suprà nihil,
Forma bona, succi plenam, suauissimi
Sermonis, atq; moribus per blandulam.

Mundus puellæ ferta publicè gerit,
Et fronte detecta color rubens micat.

Hanc ego uolo, mihi hanc uxorem iungite.

M A. De gente uis aliena ducere coniugem?
Non inter Hebræos habes, quod sit satis?
Quid: perpetrare flagitiū tantum cupis,
Ut sumeres uxorem ex inimicis tuis?
Quasi tuos inter nulla omnino foret,
Quæ te deceret uirgo, uel quam duceret.

Moysi Deus dixit, ne filijs suis
De gentibus daret uxores prorsus, ne si
Cum dijs fuissent fornicati, filios
Suos in alienos deos deducerent.
Facerentq; fornicari unà secum pios.

S A. Pater hanc uolo, nec dabitis aliam modo mihi,
Nec uiuit ulla quæ magis oculis meis
Placeat, sine igitur ducam eam, optime mi pater.

AE. Ah fili, oportet istuc quæso facere te?
Nunquid tibi deest mulier inter tuos
Frates? & ex Philistijm uis coniugem
Habere, qui sunt incircumcis, & malit?

M A . Quod si uxor est ducēda tibi , duc rogo parē
Genere bono natam , claris parentibus :
Si modo uoles nobis consultum esse omnibus .

S A . Hanc expetiui , contigit , seruaboq ;
Moresq ; conueniunt : ualeat , quisquis uelit
Discordiam inter nos . ferox mors auferet ,
Alius quidem nemo . per unum quoq ; Deum
Iuro , hanc eam me deserere nullo modo ,
Non si sciam capiundos inimicos mihi
Omnes amicos . accepi , acceptam uolo .
Quare pater , si poterit fieri ut des eam
Mihi , placet : sin minus , ego ducam tamen .

M A . Aetatem habes : quid tibi pro sit , melius uides
Forsan quam ego . si adeò uis , fiat , ducito :
Ne me tamen caussam fuisse post putas :

A' me procul uolo remotam maxime
Culpam hanc . s A . Periculo nullo fiet tuo .
Nescis pater , quid sibi uelit connubium
Hoc . Me nihil fallax mouet Philistijm
Religio , nec deos illorum percolo :

Tantum uolo uxorem , et ducam planissime .

M A . In pace uade gnate mi : quod est bonum ,

Videbiturq ; Deo , is faciat ut sibi placet

Tecum . tamen primū uide , quid ipse agas .

Difficilis est res , qua non est alia magis .

Nam quid calamitosius est , obsecro , uiro ,

Quam non potiri socia fida coniuge ?

Credas quibus res haec forsitan male cesserit .

Illi foris, domiq; sunt nunquam boni,
 Sed semper infortunati, atq; perditi.
 Adeoq; muliere nullum damnum vir mala
 Maius potest habere, moderata nihil
 Melius: id ô fili ante tecum computa.
 Quando maritus uxorem dicit domum,
 Non accipit solum, ut uidetur, coniugem,
 Sed aut bonam sociam, aut sibi contrariam.
 Malum mulieres sunt omnes, & singula:
 Verum sine hoc malo inhabitare non licet
 Domum, nec est tutum, nec ualde conuenit.
 Quicunq; nuptias sibi fato mala,
 Non destinatas ambiunt, frustra illi agunt.
 Res sunt due ducturo uxorem maxime
 Considerandæ: facies, & mores boni.
 Namq; h.ec duo inter se benevolentiam
 Alunt profectò mutuam seruantq; eam.
 Adhuc iuuenis es, & forsan succi optimi
 Aetatis illa: conuenietis igitur in hoc,
 Quo nam potest modo melius uobis quidem
 Fieri, uoluntas si par uobis iungitur?
 Inimica res mulieri prorsus est senex.
 Incommoda quoq; uxor iuuenis uiro seni.
 Et filias nunc elocare uirgines
 Aetate conuenit, matres prudentia.
 Hecest tue uitæ futura particeps,
 Dum uiuitis superstites fœliciter.
 At gloriantes diuitijs, genereq; uiros,

Mulier domi stulta infames omnes facit,
 Magnum satis regnum est marito, liberi,
 Et uxor optimorum morum cognita.
 Virtutis est penu, generosa femina.
 Primū ad salutem est, quando uxor nunquā à uiro
 Dissentit: optimus consensus deniq;
 Si uterq; coniunx seruat temperantiam.
 Melius, bene educatam uxorem ducere
 Sine dote: quām uel cum pecunijs, male.
 Virtutibus, non forma, oblectantur uiri.
 Hec omnia prius fili mi considera,
 Quām uel tibi ducas uxorem, suadeo,
 De gente præsertim aliena. graue est iugum,
 Quod non facile collo excuties posthac tuo.
 SA. Faciam pater mi, & spero mihi comitē Dcū,
 MA. Deus quod inceptas, fortunet optimus,
 SA. Abeo, ualete pariter, mater & pater.

SCENA II.

Eleasar. Manue. Puer.

L^Uc es sit, hoc iam cesso pulsare ostium,
 Manue mei uicini, & optimi uiri?
 Nam uideo miserum hunc tam excruciarier nimis
 Ex filij discessu, consolarier
 Oportet: & senex quod potero, iuuo senem.
 Ut ceteros amicis atq; & equalibus
 Suis uideo seruire sub negotijs,
 Ita & senes est æquum senibus obsequi.
 MA. Aut ego præficio ingenio ualde ad miseriā

Sum

Sum natus, aut illud falsum est quod audio
 Dici, diem adimere ægritudinem hominibus.
 Nam mihi quidem quotidie augescit nunc magis
 De filio ægritudo: & quanto diutius
 Abest, magis tanto timeo, ne quid mali
 Fiat. quid animus mihi meus præsagiat
 Iam, nescio: nam nuptias istas nimis
 Horreo, fugio, deuoueo miris modis.
 EL. Et hunc foras egressum uideo, colloquar.
 Manet, salutis plurimum tibi precor.
 MA. Bona tibi salus Eleasar, tam manè quid?
 EL. Nihil, nisi quod te conuentum uoluerim.
 Queso, quid aut queris tibi, quid' ue maceras
 Vitam tuam, quoniam nihil te respicis,
 Nihil remittis quoq; laboris, iam senex:
 Hec non uoluptati eſe, satis certo ſcio,
 Omnia facisq; præter etatem tuam.
 Si quid laboris, nolim: si quid est mali,
 Dic obsecro, consilio ego, aut re iuuero.
 MA. Hem, filium unicum mihi adolescentulum
 Scis eſe? nunc habeam, nec ne, incertum est quidē.
 EL. Quid istud est: ego non intelligo. MA. Scies,
 Quem iudicem constituitis populi Israel,
 Noſti, regitq; iam diu feliciter,
 Rebusq; gestis optimè uiuit, ſine
 Vxore longo cœlebs, ut ſcis, tempore.
 Nunc quia opus eſet uxore, ut dem cogito:
 Et quam darem elegi, is ſibi aliam queritat

Ex gente peregrina, incircumcisa quidem,
 De filiabus illorum Philistijm.
 Dolet, quasi nulla hic in Israel foret
 Quæ nuberet sibi. imò forsan pulchrior
 Fuisse, inuenta, at quid tibi dicam: hoc ita est.
 EL. Non est uiri fortis, tam ferre duriter
 Aduersa quæ sunt aliquando. quin cogita
 Potius Dei uoluntate fieri, uides
 Nos iam Philistijm captiuos subiici,
 Iugum ferentes illorum grauissimum.
 Quærit igitur Deus, quo pacto ulciscier
 Eos queat tandem. quod nunc per filium
 Poterit tuum facere quam commodissime.
 Nescio quid animus maius, & solito amplius
 Sperat, magistratum sub filij tui.
 Facis, quasi id non factum sit quoq; antea.
 Quod si ita Deo uisum fuit, quid muſitas?
 Quum tu, neq; ille cuius quicquam sententiam
 Mutare positis, melius sperabitis.
 Deo datus tibi est, rerumq; temperans,
 Virtutis unicum decus, quo nullus est
 M̄gis hominum modo qui uiuunt fortior.
 Deus comes futurus illi est, credito:
 Quicquid aget, ipse diriget manu sua.
 MA. Bene dicis. at quærebam primum coniugem
 De gente nostra sancta, quam coniugerem.
 Narravi amicis consilium multis meum,
 Quid animi erat, dixi. laudarunt hi quidem

Vno ore filium: beatumq; esse me
 Duxere singuli, qui haberem filium
 Hoc præditum ingenio, quo sibi met consulat.
 A filio sapienter factum prædicant:
 Nisi stultus ego sum, uel Deo fidens minus.
 E.L. Manue rogo, audisti dic mihi unquam antea,
 Opulentiores pauperiorum filias
 Ducere domum, uel indotatas maximè,
 Et sæpius felicius procedere?
 Quid si modo hanc dicit quam filius cupit,
 Maior data est occasio contra suos
 Hostes Philistijm. faciet ut rem malam
 Metuant, minore nos uiuemus postea
 Timore, iudex dum nostram ille iniuriam
 Vlsciscier potest sacra sub dextera.
 Hac subdet inimicos, nobis ut seruiant,
 Quemadmodum nos illis longo tempore.
 Bono iubeo sis animo, quoniam nunc uenit
 Optata forsitan plurimis bonis dies.
 Posthac id etiam quod nescis, rescueris.
 M.A. Bene me mones, igitur facere certum est ita.
 E.L. Heus tu, forum qui frustra circuis modo,
 Lubere melius prandium dari decet,
 Fortasse enim iam filius tuus aduenit.
 M.A. Ita faciam. Salutigerulus obuiam
 Prodit puer, quid sit spectabis paululum.
 P.V. Here mi domum redi, uenit tibi filius,
 Diluculo cras summo discessurus est.

M A. Quid filius redit? P V. Sic est. M A. Hui tā citos
Nimis uidere cupio. quid tu nunc agis?

E L. Oportet hunc rogare uicinum meum
Sit aduocatus mihi: quanquam dudum domi
Præsto esse apud me cogito, uisam tamen.

SCENA III.

Samson.

Q Vid: enecant, dum sanctas nuptias nimis
Student facere, mater paterq; iam diem
In apparando consumpsere protinus:
Nec dumq; eunt, quando iſe dudum oportuit.
In crastinum dictæ diem sunt nuptiæ:
Non hic, sed in Thamnata fiant postulo.
Venio uocare saltem amicos proximos,
Festum diem sua celebrent præsentia.
Et ire cras uterq; promisit parens
Mecum, licet senes ambo sunt, tamen cunt.
O me quis omnium uiuit felicior,
Cui tam secundæ res sient: de nuptijs
Nihil pater mutat, nec ipsa mater est
Irata mihi: saluus sum, nemo hercle magis,
Porro pater descendet, & conuiuum
Faciet me&ffponse, sicut mos iuſserit.
Quid nunc noui dicam? mirabilia nimis.
Et ecce cum primum descendit comitibus
Parentibus meis, occurrit mihi leo
Rugiens aperto, furibundusq; gutture,
Animosus, audax, & rabidus omni modo.

Hunc

Hunc ubi video, quid ego inermis? flans quid uelut
Exspecto, mox in me iratus, frendens ruit,
Quem ego manu arripio, statimq; suffoco.
Non hic opus erat armis, nec gladio quidem;
Armatus armaturæ uir multum grauis,
Est seruus armorum, quæ fert, & alteri,
Sic ille mortuus leo manibus meis
Iacet: nec id cuquam dico, taceo quidem,
Nam nec mihi tribuo, sed unico Deo:
Cuius potentia magna feci omnia.
Postquam redeo, uidere accedo gestiens
Cadauer hoc, ibi mellis dulcissimi
Fauum sub ore eius, quem fecerunt apes,
Inuenio, tres fauos mihi capio statim,
Meæ pueræ detuli, dono dedi,
Cum cæteris sponsalitijs donis nouis:
Quæ cuncta suscepit, sum meq; diligit
Me. Denuò quis uiuit fortunator?
Deus potestatem suam ostendit sacram
In me, quod hæc subito congruerint commoda,
Nunc in uado omnis res erit, una sit domus,
Uxor patri se commendabit unicè.
Hoc gaudium perpetuum fit, faxit Deus.
Sed ne mihi ipsi sim mora, intro nunc eo:
Quo se se itineri accingant, curabo probè.

Agrypnus. Iabí. Micha.
Samson. Puer.

Scitis futuras hic Sampsonis nuptias
Cras, iudicis super Israel fortissimi:
Quare timendum, ne nos possit fallere,
Et turpiter neci det fallaciſsimus.

Igitur quid hic agendum sit, uos dicite.

I A. Reclite mones: nam scimus omnes Israel
Populos grauiter infensoſ nobis omnibus,
Quod tam diu nostrum iugum ferunt graue:
Hocq; duce forſan quo ſe pacto liberent,
Quærunt malus animus quidem, mala quoq; mēs.
M I. Verum eſt quod hic dicit, quid fiet nescio.
Is nunc apud nos ſemper permansurus eſt,
Propter nouam ſponsam, ſimulq; coniugem
Suam: profecto ſi potest, dabit malum.

A G. Iungamus illi triginta iuuenes bonos,
Fortesq; ſermonis comites, ut interim
Hi diligenter obſeruent ſponſum, ne quid
Iniquius uel tentet, uel committere
Præſumat: eſt enim mentis non fractæ homo.
M I. Sed aduocandus eſt, prius quam fiat hoc,
Ne quid mali forſan putet fieri ſibi,
Iramq; factum permoueat ei nimis,
Et inde ſe ulcisci pro tanta iniuria
Volet: ſcio quod ira pietatem fugat.
Homo eſt malorum contemptor, cui nil nocet

Aduersitatis

- Aduersitas: uirtus eius quiduis premit.
 Mortis metus nullus ei inest: fortis animus
 Dominatur omni fortunæ, et si pessimæ.
 Precogitatis finis felicissimus.
 Proin quid est: nunc tempus & spaciū date:
 Quod ratio nequist, sæpe sanauit mora.
 AG. Nulla mora est opus, ubi uult necessitas.
 Adibimus, quid dicat audiendum erit.
 Iuuenes uolo custodes esse corporis
 Nostrī, simul populi tanti Philistim.
 Abi Micha, illos conuoca, redi cito,
 Adducito: nam tempus instans postulat.
 Sed ecce pergit huc Samson, qui nunc credit.
 SA. Vos ô uiri saluete plurimum: quid est?
 In nuptijs mibi hospites eritis meis?
 AG. Quid nis? sed heus Samson, uides omnes senes
 Nos esse, nec te illa oblectarier scio
 Aetate: quare triginta iuuenes tibi
 Socios dabimus, hi cunctorum uices gerent,
 Tecumq; erunt omni loco, omni tempore,
 Sub nuptijs: his finitis, si uis, quoq;
 SA. Placet uiri, ubi nam sunt illi? huc mihi date.
 AG. Adsunt, uiden' quos secum deducit Micha?
 UI. His sunt tuarum nuptiarum seduli
 Socij, tibiq; seruient quantum uoles.
 PV. Parata iam sunt omnia intus, spōse duc
 Uro uiros. nam uos expectant singuli.
 UI. Preite uos: statim sequemur ordine.

SCENA V.

Samson. Grex triginta
sodalium.

VENITE iucundissimi socij mei,
Vobis ego, si modo placent, enigmata
Propono. primum si diebus maximis
Septem mihi solueritis, uobis syndones
Triginta, & itidem tunicas tot dabo bonas:
Sed si minus solueritis, dabitis mihi.
Intelligam saltem uestram sapientiam,
Cum gloria prudentiae, lucrum graue,
Et possidebitis simul uictoriam.

PRIMVS SODALIVM. Propone problema
tuum, quid est nouis?

S.A. Qui cuncta deuorat, suauem genuit cibum,
Licet numis sit ipse insuavis omnibus.
Hoc si mihi dies per septem soluitis
Conuiuij, dabo quod promissum fuit.
Quare quid omnes possitis, uigilabitis.

PRIMVS SODALIVM. Tentabimus provinci-
bus, quanquam graue est:

Tamen adeo difficile nil, quin facile sit
Querendo, quiduis uincit improbus labor.
Nullus etiam socors, celebris quidem uir est.
Labore saepius parta est generositas.
2. Omnes laborantem pariter Dei adiuuant,
Quesita quoq; tandem inuenimus omnia probe.
3. Industria & labore prenduntur bona.

- Dicunt enim Sophi, cura sapientiam
Ut plurimum indigere, tanquam maximo.
4. Quod queritur, comprehendendi facile potest:
Effugiet autem, quod tantum non queritur.
5. Que pulchra sunt, infinitis laboribus
Posse sunt parari, sordescunt ex ocio.
6. Labore praecedente vendunt omnia
Bona dij, nec ulli quicquam denegant boni.
7. Subiecta mundi cuncta diligentiae.
8. Stillante gutta desuper, durus lapis
Cauatur in scissuram altissimam quidem.
9. Plus diligens iuiro tribuit industria,
Quoniam uel bonum ingenium, aut fortunae et equalitas.
10. Fit sedulus labor per consuetudinem
Se leuior ipso, et circa finem dulcior.
11. Eas uoluptates uenari nos decet,
Que uel labore consequuntur optimae.
12. Exercitatione plures sunt boni,
Quoniam reddit aliquando naturae puritas.
13. Iuuenem labores effugere, res est mala,
Imo omnium rerum quidem turpisima.
14. Res nulla magna sine labore prouenit.
15. Necessum erit laboret, qui felix, cupid
Fieri, nihil stertenti collocabitur.
16. Qui gloriosam laudem consequi uelit,
Oportet illum esse deditum laboribus.
17. Nulla ratio effecti prorsus laboris est:
Namque est suimet certum uirtus premium.

18. Iucunda præteriti laboris memoria.
 19. Quid hæsitamus: quia laboranti nihil
 Negatur: & quicquid cupit, statim euenit.
 20. Virtutis omnis laus sub actione stat.
 21. Labore, non uerbis, opus fuerit quidem,
 Aenigma quisquis rectè nostrū soluerit.
 22. Iocundus est labor, quem quis lubens facit.
 23. Nec solitus ero soluendo ænigmate,
 Si modo laboris nil tædebit, nec piget.
 S.A. Tentate, propositum uictori est præmium:
 Et maius hoc, laudis perennis gloria.
 24. Industriam durus uincet nostram labor.
 25. Iustus labor dignus cunctis honoribus,
 Et præmijs decoratur ornatissime.
 26. Nil sine Libore maximo mortalibus
 Natura solers, uitæq; ratio dedit.
 27. Laboribus nihil parcamus, dummodo
 Solui queat, ne nos deceptos iudicet.
 28. Nullum laborem uincet cogitatio,
 Problema donec ueritate soluimus.
 29. Grauiora passi quondam, dij soluent scio.
 30. Igitur sodales cogitate singuli,
 Vsq; in diem, qui dictus nobis, septimum:
 Nam parua res, parum deliberabimus.
 S.A. Vel tu quidem solus diuinabis probè.
 Porro tibiq; factu facile hoc est, quia
 Deo uolente nauigas uel uimine.

ACTVS

ACTVS TERTII,

SCENA I.

Thamnatis sponsa. Grex
fodalium.

Quid uultis ô adolescētes mei intimi,
 Quod me uocatis, serium est quiddam, forassē
 1. sō. Audi, tuum. nunc officium age, respice
 Tuos amicos, libera graui metu.
 Problema nosti, uir quod soluendum dedit,
 Id quia modo nullo detur d̄ soluere.
 Et sexta nunc dies, unus tantum est super.
 Blandire moliter uiro, ut nosti, tuo,
 Ut is tibi dicat certum, quale hoc siet:
 Porro id statim subindica nobis tuis.
 Quid si recusas, continuo teq; et domum
 Prorsus tuam incendemus igni torrido.
 At si per unam te rei sit ueritas
 Patefacta, gratiam parabis tibi bonam:
 Qūoniam potes facile, tuum audere est nefas.
 THA. Noui probē, quo pacto tractandus siet.
 Hac nocte cum dormire mecum aduenerit,
 Rogabo primum amoris signum ænigmate
 Ostendat. ille uix, scio, mihi denegat:
 Et si me amabit, hoc diciturus est statim.
 1. sō. Eas igitur fortuna te comitabitur.
 Non est mihi dubium, quin uincat callide
 Mentem uiri, nam mulierum blanditias

C Nostis,

Nostis, quod imperitæ in rebus sint bonis,
 Verum omnium malorum opifices optimæ.
Quae si parum causæ ad dicendum inuenient
 Addunt alia: quoniam nihil sani loqui,
 Mulieribus uoluptas est ter maxima.
 2. s o. Omnia scio tentabit: astuta est nimis.
 Cur non faceret? ex nostri generis semine
 Prognata circumcisum cur amet uirum?
 3. s o. Cras liberabit illa nos, certò scio.

SCENA II.

Micha.

Nihil profecto uidi unquam mage splendidum,
 Omnia uoluptatis sunt hic plenissima.
 Tum sponsus Hebreus uirum fortissimus,
 Vitæ gravis, morum integerq; temperans,
 Qui nec cibi, nec uini multum est appetens,
 Modestus omni re, loquitur parcissimè.
 Quare timeo, ne nobis uictor sufferat
 Super Israel iuris quod iam diu fuit.
 Nisi ex amore sponsæ uictus desinat:
 Non uincitur nec uiribus, nec artibus.
 Et is triumphat serio pro ænigmate,
 Quod non sibi solui putat certissimus.
 Quanta elocutione nostris præualet:
 Quicquid semel cœpit, sapienter dicitur:
 Prudens animus eius, sermo constans quidem.
 Astutus est, catus, quantius precij.
 Imò nihil suprà, quid dicam nescio.

Sed

Sed ipsa sponsa noua uenit. miror quid est.
Verum uidebo, et hoc parum concessero.

SCENA III.

Thamnatis sponsa. Puer. Grex
30. sodalium. Samson.

Heus heus puer, sponsi uoca comites mei.
Nebulo quid hic cessas? mox perge, eas. p v. Eo.
Noui quid hoc? quid est boni? bonum adfero
Sine dubio. sed cesso pultare has fores? (ua.
s o. Quis hic? p v. Vocat uos Samsonis coiuinx no
Venite mecum, expectat illic sedula.
s o. Imus. Quid ipsa uult, nisi iam problema scire
THA. Audite amici, quid uelim. uici uirum
Lachrymis meis, quanquam negaret saepius:
Victus tamen, soluit nodum problematis
Sui, mihiq; dixit illud quale sit,
Amoris ergo: quod uobis dicam modo. (ma.
1, s o. Hem mea, quid est? dic uerū, bene facis opti
THA. Primum uidete Samson quid nam fecerit.
Manu leonem discerpit. post, haec abit:
Deinde mox rediens, sub ore eius nouum
Fauum inuenit, mellis plenum dulcissimi.
Hic est cibus suavis, quem protulit leo
Ferus, animalium omnium insuauissimus.
Nunc uos potestis hoc problema soluere.
Verum ne me dixisse quisquam proferat,
Cauendum erit. dixi, facite quod iuſserant.
2, s o. Adest dies hic septimus, tempus iubet

Aenigm̄ solui Samsonis, uocabimus
Eum foras. Abi, dic praeflo nos fore.

3.S.O.D. Heus Samson, huc prodi, tibi si modo uacat.

S.A.M. Quis me cupit? uos nunc ænigma soluitis?

3.S.O.D. Volumus quidem. S.A.M. Dicite. 4.S.O.

Dic tu, nosti optimè.

1.S.O.D. Neq; est Leone quicquam insuauius fero,
Nec dulcius aliud melle est utentibus.

S.A.M. Nec quicquā aliud est muliere hac dolosius:

Quæ nunc meū exposuit uerbū, & sensum meum.

Mulier, dedit natura cui prouum malo

Animum, ad nocendum pectus instruxit dolis:

Soluam tamen promissa crastina die.

Vos ite modò domum, cras siquidem habebitis.

Si non arassetis cumq; hac uitula mea,

Non inuenire potuissetis (credite)

Aenigma magnum, & insolubile nimium.

Vos facinus ingens ausos? assumpta in scelus

Consorte nostri perfidi facti tori.

Grauiſſimum fit coniugis nefas meæ,

Iusq; omne pereat: non sit à uestris malis

Immune cœlum, cum micant stellæ polo,

Phœbusq; seruat debitum mundo decus.

Nox atra fiat, excidat cœlo dies:

Misceo penates, odia, cœdes, funera.

Excede pietas, si modo in nostra domo

Vnquam fuisti dira furiarum cohors,

Discorsq; Erinnys ueniat, & geminas faces

Megeira

Megæra quatiens non satis magno meum
Ardet furore pectus, impleri iuuat
Grauiore monstro, neq; id inultum perferent.
Nullum relinquam facinus, & nullum est satis
Ferrum, nec ignis, mille sceleræ cogito,
Nunquam meus cessabit in pœnas furor,
Crescitq; semper vindictæ studium mihi:
Nec cura iuris, sanctitas, pietas, fides
Nulla mihi erit, facere licebit omnia.
Odi mulieres, te uero nunc maxime:
Que quando cogitas malum, quodq; loqueris
Blande mihi, scelestæ te quæ nam magis
Vivit miser, nunc demum sentio scelus.
Metuenda mulier est uehementer, & statim
Verbis benignis si uititur: nam decipit
Virum, nec ullius manet fidei memor.
Nunc quantamens insit mulierum pectori,
Noui, atq; sum probe expertus damno meo.
Quisquis mulieribus credit, is & furibus
Credit, uel impostoribus prauissimis.
Non impudentius animal muliere fit.
Rarum est beneficium mulieris improbae.
Ex hac facio coniecturam, miser, mea.
Quam blanda finxit ore mendacissimo,
Donec quod ænigma esset, perdidicit probè.
Serum est cauendi tempus in medijs malis.
Abibo mox Ascalonem, quos opprimam
Noui uiros, feram tunicas, & syndones,

Quibus satis faciam, atq; promissis stabo.

Sed non abibunt odia, uiuaces aget

Violentus iras animus, & saeuus dolor

Aeterna bella pace sublata geret.

Quid bella? quicquid horrendum tellus creat,

Quicquid uel ipse pontus, aut aer tulit

Terribile, dirum, pestilens, atrox, serum,

Huic inferam domui quidem Philistijm.

SCENA IIII.

Micha. **S**amson. **T**hamnateus.

Quid sit futurum, nonne dudum diximus?

Samson uiros triginta iam neci dedit,

Tunicasq; syndones illorum sustulit.

Illis eas, quibus nam debuit, dedit.

Quid porro fiat nescio: non desinet

Vlciscier suos inimicos, quam diu

Viuit. Sed ecce portans hoedum huc aduenit.

Hinc ego procul discedam, me hoc in tempore

Nolo uideat, animus dum irrigatus nimis

Est eius. optime quidem discessero. (erit)

SAM. Heus heus quis huc prodit? nemon: quis hic

Vbi est mea uxor? quis nam respondet mihi?

THAM. Quid est? redire te nunquam putauimus.

Quare dedi cognato coniugem suo.

At si sororem illius uis, dabo tibi.

SAM. Nolo. **Q**uaia hoc fecistis, & contemnitis

Me simul, ab hac die nulla in me culpa erit.

Quantum potest, odio tantum te prosequar.

Mulier

Mulier fefellisti fidem, dico, meam.
 Nunc ecce tibi renuncio, diuortij
 Mittam libellum, nec te dicam coniugem
 Meam, nec ipsa me tuum uolo nomines.
 Vix tempero animo, uix dolor frenos capit:
 Vlciscar omne scelus, & incestam domum
 Vertam, & poenates impio Marte obteram,
 Ne post superba ferat caput fastu graui,
 Contra Philistijm quod possum fecero,
 Cunctis mala inferam: atq; donec uixerim,
 Ero memor contra uos tantæ iniuriae.
 Posthac uidebitis Samson quid possiet.

SCENA V.

Eleasar. Ioachim. Heber. Nun
cius. Præco Philisteus.

Nescitis ô uiri, quid Samson fecerit
 Contra Philistijm? qui nobis imperant,
 Quorumq; subditi sumus. nec cogitat
 Quid inde fiat Israel periculi,
 Saltiem sue faciat satis libidini:
 Rectum, bonum, prauum' ue sit, nihil putat.
 Quid nam uidetur subsequi uobis boni?
 10. Timeo miserè nam nuncium audio malum,
 Omnes in armis esse prædicant palam.
 H. Libet ire contrà. fortuna ignauos premit:
 Nunquam potest non esse uirtuti locus.
 10. Quid dicat hic prius audiamus nuncius.
 Huc pergit, ille est quem dixi uobis modo.

C 4 Audite

N. v. Audite patres, quid' nam designauerit
 Samson, scelere nouo fecit se nobilem.
 Vulpes feras cepit trecentas pess' mus,
 Et lampades ardentes caudis singulis
 Affixit, & binas coniunxit firmiter,
 Quas postea immisit sub messes hostium
 Philistij: depopulatusq; omnes agros,
 Exussit omnium fructus, inq; nihilum
 Redegit arua: quare nunc armati eunt
 Contra Israel, vindictam pro tanto malo
 Cupiunt. Quis est qui liberet, nemo potest.
 En castra ponunt sub Lechi modo sua,
 Vestrūm quidem oppugnantes urbem prodeunt.
 Quid uos: nihil potestis prorsus: actum erit.
 Quando suum praeconem huc ad uos miserint,
 Consulite quid respondendum hostibus siet,
 Velitis aut pugnare, aut illis cedere.
 Vesta est salus posita in magno periculo:
 Ipsi sibi uide pepercerunt nihil.
 Nam qui dedit causam mali, Thamnatum
 Sacerum eius, atq; filiam, simul domum
 Illius igni combussere funditus.
 Quid fiat hinc de nobis, diuinabitis.
 10. Vbi est, ubi Samson latet? dic optime.
 N. v. Sub Ethen(hoc est saxum ualde altissimum)
 Habitat, locus munitus, & tutissimus,
 Nec uincitur ui, robore expenso tumet,
 Et posse coelum uiribus uinci docet

Suis, agendo subdet & cunctos sibi:
 Nec flexit humeros molis immensæ labor,
 His uiribus quæsiuit ad superos uiam.

Quod cum uiderem, me quoq; inuasit timor.
 H E. Audin procul clangentium belli tubam?
 Præconis hoc signum est, portas mox claudite,
 Huic ob uiam ibimus. quid' nam, dicat, uelit.

PRAE. O uos ubi estis Israelitæ uiri?
 EL. Quare uenitis huc deperdendum pios?
 Nunquid sumus serui Philistijm antea?
 Quid nunc mali peccauimus? quin parcite.

PRAE. Ligare Samsonem hostem nostrū uenimus.
 Reddamus illi quæq; in nos operatus est,
 Professa querunt odia uindictæ locum.

EL. Culpa est, uiri, Samsonis tota iudicis.
 Samson petatur, solus is poenas luat
 Qus debet, à nobis leuate iniuriam.

PRAE. Date ergo Samsonē in nostras captū manus.
 EL. Ibi sumus, faciemus hoc, dic modò tuis
 Ut paululum expectent, nec quicquam ausi sient
 Agere, priusquam uerbis præstetur fides.

Captum dabimus illum uobis: quid amplius
 Fieri potest, uoti dum sitis compotes?

PRAE. Satis quidem. namq; hoc pacto seruabitis
 Et liberos uestros, uos atq; coniuges.
 Hoc nunciatum defero militibus.

EL. Leuis est dolor, qui capere consilium potest.
 Abi igitur hinc tu loachim cum militum

Forti manu, captumq; Samsonem statim
Philistijm potestati traducito:
Ex quo sibi pœnam sumant, quam modo uelint.
Neq; est neceſſum, ob unius culpam luant
Et cæteri pœnas: uideat quid fecerit.

S C E N A VI.

Samson. Ioachim. Palesti-
nus exercitus.

Prodi tuorum ciuium, Samson, mala
Rei⁹; publicæ pernicies. ubi lates?
S A M. Quid est, mei ciues: quid his armis opus?
I O. Nescis Palestinos habere in Israel
Ius imperi⁹; **S A M.** Scio. **I O.** Cur ergo male memor,
Segetes eorum incendis? **S A M.** Par retuli pari,
I O. Vinctum modo te demus illis, uenimus.
S A M. Siquidem mihi violentas non fertis manus,
Viuumq; traditis, ligate, abducite.
I O. Fidem damus: nam sic uolunt, sic conuenit
Inter tuos inimicos, & populum Israel.
P A. Adducitur capitalis hostis Samson huc,
Nunquam effugiet, ulciscendi tempus datur.
Venite, sumamus uindictam de uiro.
Irruimus in cum, quid mora facit hæc uiri?
Nunc nunc tibi finis uitæ instabit tuæ. (ii.)
S A M. Si quid animi est, agite, uincitū me aggredam⁹;
P A. Perimus, abrumpit laqueos, & uincula.
S A M. Disrumpite laquei, comites discedite
Procul. nihil mihi est opus præsentia.

Vestra

Vestra, impios hostes Dei mox conteram.
 Perge ira, perge, & magna meditantes preme.
 Congredere, manibus ipse iam lacerat tuis.
 Domini Dei in me spiritus fortis uiget.
 Nil armamor, hac maxilla pugnauero.
 Huc si quid, huc uenite, detestabilis
 Cohors, & impios tuos animos age.
 Certetur omni uicem, nunc altera uice
 Stringantur enses, nec sit irarum modus,
 Pudor'ue, mentes cæcus instiget furor.
 En fortitudo sub manu Domini Dei.
 Vos ipse conteret, lacet pars maxima.
 Et signifer cecidit, dux ipse exercitus
 Periit. Viri cecidere mille, & amplius.
 Domine Deus, qui in maxilla asini tot uiros
 Percusseris Palestinos, dextræ tue
 Opus fuit, quod in manu uictoriam
 Serui tui dedisti, tibi sit gratia.
 En nunc siti morior, siti præter modum,
 In intimis mihi incensum flagrat siti
 Cor, & perustis flamma uisceribus micat.
 Nunc in Palestinorum deuenio manus,
 Quod me nec amplius possim defendere,
 Ni si bibere des, & restinguas modo sitim.
 Sed ecce de maxilla surgit fons aquæ,
 Bibam, bona est, heus quam dulcis potus aqua.
 Domini est opus, iam spiritus reddit mihi.
 In me uigent uires totius corporis.

Huic

Huic sit loco ex maxilla nomen inditum
 Perenniter. Sed ego modò discessero.
 Patefacta forti mihi manu retro via est,
 Et membra diræ mortis in aperto iacent
 Campo. quis hæc terræ mandet, curo nihil.
 Ego triumphabo superbifica manu:
 Sed in Dei mei uiuentis gloriam.

ACTVS QVARTI,

SCENA I.

Samson.

Cum forte fortuna nuper fecissim iter,
 Gazam usq; perueni, oppidum perelegans,
 Vbi puellam uidi forma non mala,
 Vultu modesto, quæ iam cooperat oculis
 Placere nimis, accessi, dormiuiq; ibi.
 Sed principes Gazæ edocti præsentiam
 Meam, urbis omnes clauerunt portas suæ,
 Ne quo liceret uel discedere clanculum.
 Custodibus mandarunt, seruarent uias,
 Et exeuntem uinculis me traderent.
 Hoc ego tamen præsentiens, portæ fores
 Vi sustuli, totoq; solui cardine,
 Sub noctis intempestæ tacito tempore
 Exiui, et id prorsus sciente nemine.
 Has nunc in Hebron montem mecum deferam,
 Quo me mali incircumcisi pernoscere
 Possint, quis et quantus sim gratia Dei.

Quid

Quod si fit, in uallem Soreth quam proxime
 Ad Dalilam ibo, amatam candidè mihi.
 Hec etenim erit quæ nunc oculis placeat meis,
 Mulier diserta, moribus blandissimis,
 Et plena succi, flos ætatis optimæ.

SCENA II.

Dalila. Principes Philistinorum.

Expecto Samsonem meum, qui se quidem
 Promiserat uenturum præsenti die,
 Hodie. quid ergo cesseret tantum, nescio,
 Prodire sub forum lubet, num conficer
 Venientem eum: nusquam est, nec quæ rogem scio.
 Quare domum redeo rectâ, quod optimum est.

Ibi mihi expectandus est amasius
 Meus. nam amore uictus, non morabitur
 Diu, uirum quotquot uiuunt fortissimus.

PRI. Heus Dalila, expecta, est quod dicamus tibi.

DA. O principes uiri quid est: dicite mihi,
 Facite sciam, uotis uestris non deero.

PRI. Taciturnitate, tuaq; nobis est fide
 Ad hanc rem opus, quam nunc omnes parauimus:
 Nec poenitet nostris seruisse commodis
 Te serium est, auscultta paucis quid uelim.

DA. Quin dicitis quid sit: quod iusseritis, ego
 Faciam, nec ulla me tenet excusatio.

PRI. Habes' ne Samsonem tuis in ædibus,
 Iustum Israelis iudicem? nosti bene.

DA.

D A. Non ô uiri, sed ipsum expecto hoc uesperi:
 Quoniam sub hac se nocte uenturum mih
 Promisit. & ueniet, non me fallit scio.

P R I N. Si uenerit, primum tibi dicat, roga,
 Quæ fortitudinis suæ sit maxima
 Causa, aut ubi potissimum tantum gerat:
 Et quo modo uinci queat, quibus artibus
 Frangantur eius uires tantæ corporis.
 Quod si facis, docesq; nos illud tuos,
 Argenteos tibi mille centum soluimus.

D A L. Ne mih tamen fraudi fiat, curabitis.

P R I N. Tu sine metu uiues, procul periculo,
 Hoc expedi modo, quod postulauimus:
 Et non negabit ille, tui charissimus:

Si te quidem unquam amauerit rectè & bene.

D A. Amat, scio, me non solum, sed deperit,
 Quare negare nil mih quicquam potest.
 Verum uolo statim uos animaduertere,
 Clam sub meo tecto noctu uigilabitis
 Cum dormit, ipsa quando uos uocauero
 Adsitis armati, capite, & abducite.
 Pecuniæ summam tamen numerabitis.

P R I N. Bona fide promittimus, si nos tamen
 Nihil sefelleris: quod est dictum, siet.

D A L. Ego: nisi mih Samson (quod nunquam quid
 Credo) daturus uerba sit, quin firmiter
 Stabo quidem promissis omnibus meis.

SCENA III.

Samson. Dalila. Abra.

Nunc forsitan mea Dalila male cogitat,
Me odisse se, quod absim longius parum,
Ultraq; promissum tempus, data fide.
Sed gaudeo redisse me tandem bene
Et prospere ualentem, animoq; corpore.
Quare in sinu requiescam dilectæ meæ.
Quam uolo, uideo, quam opportunè obuiam uenis,
Salue mi Dalila mea dilectissima.

D.A. Salue anime mi, ô mi Samson salue, ut uales?
Saluum uenire gaudeo. S A M. Teneo' ne te
O Dalila, animo maximè optata meo?
D.A. Cur non? quid hoc rogas, Samson charissime?
Iam nunc ego desperasssem aduentum tuum,
Nec te redire posthac ausa credere.

S A M. Adeon' putas me ingratum, difficilem quoq;
Ut te, mihi dilectam, tam cito deseram.

D.A. Audiuitus mi Samson, facta fortia
De te frequenter fieri, nec quis fortior
Te uiuit unquam, dictu mihi mirabile.
Licet' ne Samson orare, ut dicas mihi,
In quo tibi sit fortitudo corporis
Tam firma, uel quibus ligatus nemini
Nocere possis, ulli nec resistere?
S A M. Si funibus septem nouis ligaueris
Me, sio sicut cæteri sunt, debilis,
Infirmus, & tantis priuatus uiribus.

Mirabile

D A. Mirabile est, anime mi, creditu, modo
Sunt uera que coram præsens ex te audio.

S A. Ita est, fidem astringo tibi firmissimam.
Profecto dormitorio, mea Dalila.

D A. Ergo in sinum meum recumbe paululum,
Dormiq; nam iam uesperascere coepit,
Tandem probè cœnati intrabimus torum:
Nunc lassus es. S A. Faciam quod ipsa iuss eris.

D A. Hem dormit: heus famula, nouos laqueos ferat
Septem, uidebo nunquid uera dixerit.

A B. Adsunt, cape. D A. Mea tu, ligā, quantū potes.
Discede nunc, ligatus est tutissime.

Philistijm Samson super te, quin fuge.

S A. Ehem mulier ubi sunt? frangantur protinus
Funes, quibus ligaueris manus meas.

D A. Ita decipis me Samson: hem credam tibi?
Quid misera credam? non me pōst deluseris.

S A. Non amplius te fallam, sic se res habet.
Quando mei capit is crines septem accipis,
Eosq; circum clavum ferreum ligas,
Terræq; fixeris clavum, infirmus quidem
Futurus ipse sum. Sed ne molesta sis
Queso mihi, sine dormiam parum modo.

D A. En denuò dormit, tentabo et alterum
Quod dixit. euellam crines septem sibi,
Circumligatos hinc clavo. figam solo.
Et ecce iam cessit probè. Samson caue,
Philistijm super te, surge mox, fuge.

S A. Vbi'nam? Quid mihi molesta multū mulier es?
Et neminem uideo, nugaris pessima.

D A. Sic digna uisa sum tibi, quam s̄epius
Ludas dolis Samson, quod nunquam credidi.
Hic est amor tuus, quem fингis sedulo.
Discede, queras aliam, me missam face.

S A. Non sic, anime mi, non sic te facere decet:
Iocatus equidem dixi, uera proloquar,
Si me modo audies, irata ne fies.

Ferrum caput meum ascendit nunquam, quia
Nazareus ipse sum, quod est sacer Deo,
Id quod sub utero matris promissum est meæ.
Nunc si caput fuerit abrasum forcipe,
Recedet à me fortitudo protinus,
Deficiam, & ero sicut mortales cæteri.

Verum tibi dixi, mihi illud credere
Oportet, ibimus cænatum intro:mea
Dalila, tuus sum, porrò uolo dicar tuus.

D A. I præ, sequit. nam paululum negotij
Restat, uide parata sint, mox ibi adero,
Omnia, morabor nusquam, Samson anime mi.

SCENA IIII.

Principes Philistijm. Dalila.
Ecce ipsa prodit omnium astutissima,
Quæ s̄epius decepit expectantium
Animos, rogabimus, cur isthæc fecerit.

D A. Hem ò uiri, opportune adestis principes.
PR. Quid tu tibi mulier: sic nos circumuenis,

D Et

Et uerba sæpe das, non uno nomine.

Quid porrò credendum tibi putas plurima?

DA. Non fit mea culpa, delusus me ioco.

At iam loquutus serio, uerum mihi

Confessus es: quare præsentes uespere hoc

Adsitis armati uolo, non frustra erit.

Operam dabo, ne nos deludat sæpius.

Illum in manus uestras tradam, dubio procul.

Nam quo modo fieri posset, perdocta sum

Probè, nec ultrà me fallet, certò scio.

Ego ad uitrum aliquam fabricam finxi nouam.

Quòd uera dixerit, uici fortem licet.

PR. Vide ne denuò nos fallas Dalila.

Hoc si fit, ipsa pœnam pro scelere lues

Tanto, nec unquam facile excusabis quidem,

DA. Nihil minus. uos interim conducite

Qui me domi obseruent, uocatiq; adfient.

PR. Non negligemus, imò iam fortissimos

Viros tibi triginta mittemus domum.

Hos instrue, doce quid fieri uelis, iube.

Ne præda nostris elabatur faucibus,

Quam nunc sequuti tandem ferè prendimus.

Eamus hinc, ne quid nobis noceat mora.

SCENA V.

Samson. Dalila. Abra. Laomor
tonsor. Philistiim.

HEm Dalila mea quòd nunc, dicas, ibimus?
Saturi quidem cibo & potu, quantum sua

Chiuso

Cuiusq; naturæ necessitas cupit:
Aduerper ascit. cœlo fulgent sidera.

D A. Deambulabimus domus per porticum.

Et si placet, totam noctem hic requiescimus
Vna. uide, quid aere illo salubrius?

S A. Ita est. Ego quidem sub hac cupio domo
Dormire, postquam paululum ambulauimus.

D A. Quicquid iubes, fiat. tua unica fuero,
In te me oblecto, et solum id est charum mihi.

S A. Quintu uicissim spes mea, atq; gaudium,
Et corculum, mea lux, meum suauium es:

Quo non erit aliud uel elegantius,
Vel dulcius, socia meæ uitæ manes.

D A. Nunquid secessisti, quod ipse dixeris
De fortitudine crinibus sita in tuis?

S A. Qui credis hoc, me posse mentiri tibi?
Nemo (mihi credas) me uincet perpetim,
Dum irrasus usq; uixero meas comas.
Videbis: expecta, et dices in posterum.

D A. Hoc Samson ambo pernoctabimus loco.

S A. Placet, tibi me dedo Dalila maximè.
Quid uis iube: faciam quæcunq; iussorū.

D A. Caput tuum pone in sinum Samson meum,
Et dormiemus una suauiter diu.

Tu famula, si quid est opus, curam gere,
Subseruiasq; diligenter nutui.

Meo. Quid hoc Samson, quām nunc dormis citō?
S A. Nondum, sed usq; dormitorio nimis.

- D A. Iam colloqui decet. S A. Oculi somno graues
 Sunt, paululum sine dormiam: tu idem face,
 Quod postulat tempus. Vale, iam dormio.
- D A. Sin am te anime mi, quantum dormias cupis.
 Hē famula, dormit: tōsorem mox aduoca. (uocat)
- A B. Adeſt domina tonsor. T O N. Quid est quod me
- D A. Ecce hosce crines Samsonis cum forcipe
 Abrade penitus, hoc uolo, hoc iubeo quoq;
 Nulla mora fac, & priusquam edormiat,
 Surgat'ue de somno, & quid fiat, sentiat.
- Septem comas scindas, nec his plures, nota.
- L A. Quid amplius uis? hoc factum est probissimē.
- D A. Sat est, abi modo, procul discedite.
- Heus tu, Philistijm properē ueniant iube.
 Philistijm Samson super te, quin fuge.
- S A. Hem mulier, ô quid fecisti in me pessima?
 Recessit omnis fortitudo corporis,
 Roburq; membrorum, crines quia perdidi.
 Fragilis nimis fractus sum ego miserrimus,
 Libet experiri uiribus fractus meis,
 An cedat animis temere conceptus furor.
 Nihil facio, succumbo prorsus hostibus.
- P H. Quid hic agis? quin ambula, captus sies.
- S A. Quò me uiri, quò ducitis? sic' ne decet?
- P H. Satis diu lufisti nos, ô inclyte
 Iudex, uirū qui uel uiuunt fortissime.
 Quæ te, uiden', uicit mulier est. Omnia
 Inuicias solues, modo si uiuimus.

Principes. Philistei. Talion.

Quid est: habent hominem, tumultuarier
 Hinc audio. Captum ducunt ad nos uirum.
 P.H. Habetis inimicum Samsonem principes
 Vestrum facite quæ digna sunt fieri. mali
 Quem sensimus primum authorem, pœnas luat
 Tandem, ne quis post ausit agere huiusmodi.
 P.R. Putas ne te impune in nos semper ludere
 Samson: quid ait: ubi est tui nunc corporis
 Robur, tuaque nam fortitudo uirium?
 Nostrí dei uicere te, in nostras manus
 Dedere captum te, quid amplius putas
 Superesse uitæ dic. pœnam nobis dabis.
 S.A. Non dij quidem uestri, sed peccati mei
 Pœna est, neglexi patrias leges, seruum
 Statuta contempsi, moresque gentium
 Imitatus, hec merui: quod fuerit initium
 Omnis mali: si quid patior, hinc mihi uenit.
 Non sunt dei ultores uestri, mihi credite:
 Qui nec uident, nec audiunt, nihil ualent.
 Sed quid tamen nunc plura mecum deputos?
 Fortuna opes auferre, non animum potest.
 Compesco uerba, parco iam captus minis,
 Casusque semper tempori aptari decet.
 P.R. Abducite hinc in carcerem teterrimum,
 Vbi fores occlusæ sint uidebitis.
 Quid uos rogo sententiam, nunc dicite.

ALTER EX PRIN. Dignus graui poena, tamen
non arbitror

Prorsus necandum, quin uitæ ærumnas ferat,
Oculos ei eruendos esse censeo,
Cæcumq; molere faciemus Gazæ quidem,
Vbi molestus nemini, laboribus
Datus luet poenas malorum, maximas.

P.R. Placet tuum consilium, conuocetur hic.
Samson, super te audi latam sententiam;
Vita tua donauimus te, sed oculum
Eruimus utrumq; tibi, cæcus ambules.

Tu carnifex cape hunc, satis sententiæ
Fac principum Philistijm, sed publicè.
C.A. Quod est meum officium, facio, nec amplius.
S.A. O luna, & ô sol, te nunquam video, uale.
Hau quo redactus sum: ue ue misero mihi.

C.A. Num' n'am satisfeci, ciues, sententiæ?

P.R. Satis per urbis uicos cæcum ducito,
Ut hunc suum cernant inimicum singuli,
Pueri, senes, mulieres cum puerulis,
Quibus molestus nil futurus amplius.
Deuicimus sola hunc deorum gratia.

At nunc pecuniam numerabo Dalilæ:
Fidei satisfecit, quare & quum iudico.

S.A. O quid mali in me peccas Dalila,
Vah omnium quidem mulierum pessima,
Culpa tua nunc cæcus ambulo miser,
Omnis mihi uita est grauis, cupio mori.

Quænam

Quā nam fui fretus, cuiq; animum credidi
Omnem meum mulieri prorsus impiæ?
Premium fero iustum pro stultitia mea.
Nec tu puto auferes multum longius,
Quæ me pecunia sumpta prodere cupis:
Et perdidisti amatorem planissimè.
Nunc si dolis meram liceret querere
Victoriam, mulieres imperent uiris.
Dira est quidem uis fluctuum, magni maris,
Vehemensq; fluuij, ignis feruentis impetus
Intolerabilis, paupertas pessima
Res est, aliaq; sunt mala innumera quoq;
Immanius tamen nullum muliere malum,
Si iram capit magnam, atq; meditatur dolos.
Nam non potest scribi, nec uerbis exprimi,
Quas ægritudines uiris solent dare.
Ores numis passim miseræ mortalium,
Operiti muliebres insuper animi:
Quanta ægritudine affecisti plurimos.
Amarulent a mulier naturaliter,
Effrenis etiam, & disciplinæ negligens.
Ego hoc mulieri unum credam, non amplius,
A morte quod nunquam reuiuat mortua:
In cæteris licet omnibus diffidere.
Mulier in optimis fit imperitior
Rebus, malarum mirus est tamen artifex.
Te Dalilam ualde probam concredidi,
Sed me sefellisti. Hæc amantis est fides?

Hoc fœdus, hæc est gratia: & tantum nefas
 Quis uidit antea sceleris quis est modus.
 Ne des mulieri animæ potestatem tuæ,
 Nec in tua uirtute sustineat gradus.
 Quod si facis, confunderis: sicut mihi
 Factum est. Cauē quisquis sapis, tutus meo
 Exemplo eris: certant in omne facinus, &
 Pensū nihil dicunt, si præcipites agit
 Iratus animus, nec nefas aliquid putant
 Scio quò ferantur, quanta moliri parent.
 Propter mulieris speciem perierunt boni
 Quām plurimi. Quisquis fueris, audi meam
 Vocem, ne credas meretrici quod dixerit.
 Meretricis etenim labia distillans crunt
 Fauis, nitidius guttur oleo eius stabit.
 Nouissima autem amara illius sunt, quasi
 Absynthium: gladio lingua est acutior.
 Ad inferos gressus eius penetrant. uagi
 Sunt quoq; gradus, inuestigabiles pedes.
 Fouea profunda meretrix est, fomes mali,
 Quæ per viam insidiatur omnem latro quasi,
 Ut deuoret quos incautos deprenderit.
 Quisquis nutrit scortum, perdit substantiam.
 Ego uero, & oculos cum substantia meos:
 Cuius rei causa est iniqua Dalila.
 Captiuus insuper, futurus risui
 Cunctis Philisteis ex iudice Israël.
 Quid est mulier: amicitiae hostis sedula,
Ineffugibilis

Ineffugabilis poena, atq; calamitas,
 Malum quoq; necessarium, tentatio,
 Domesticum periculum, fraudis comes.
 Cur ego miser sum passus hæc fieri? dolis
 Deceptus: ab nimis serò me pœnitet,
 Obtemperasse Dalilæ uerbis male.
 Non cessit animus, uim licet corpus tulit.
 Blandum malum mulier, & ante cognitum
 Paucissimis, quam expertum sit: semper nocent,
 Et profuere nunquam. exempla me docent.
 Quid concupiscit mulier, quod non ausa sit
 Tentare: quid uult, quod etiam non possiet?
 Quæ nam ingeni uires, artes, laquei, quibus
 Vigent, ualent, queunt struere fallacias?
 Quot, quanta nefaria, etiam horrenda pessima
 Teguntur oris picti sub pellicula,
 Sub uestibus, gemmis, anulis, & purpura?
 Utinam intueri animo liceret liberè,
 Quam sit libidinosum, & infidum, procax
 Animal mulier, iracundum, superbiæ
 Natum, studens uano, sed uero rarius.
 Simentiar, quæcunq; fecerint patent.
 Euæ cupido mali cunctos perdidit:
 Derisit ipsa Sarai nuncium angeli:
 Quæd filiæ Loth perpetrarint, nouimus.
 Ille in patrem tantum auæ sunt facinus suum.
 Rachel parentem delusit, dum quereret
 Idola: Iosephum accusat Zephira uiro.

Nec non Moabitæ mulieres filios
 Israel dolo deceperunt. Idem Raab
 Meretrix facit: dumq; exploratores malos
 Quondam fecellit arte quadam industria,
 Iahel fit obuiam dolose Sisaræ,
 Atq; in suas ædes dicit, & interficit.
 Quid contigit mihi, quando problemate.
 Vxor soluto mimicis prodidit meis?
 His omnibus monitus nihil caui tamen.
 Quid me iuuat tot enumerare incommoda?
 Quæ ego satis sensi sub Dalile fide.
 Ornata uirijs mulier fuit, ab hostibus
 Instructa dormiemi crines abscidit,
 Effeminatum reddidit, uinctum dedit.
 Amantis hæc pietas? crudelitas
 Fuit mulieris. sic fides agit inclytas?
 Quem nullus hominum potuit unquam uincere,
 Non uincula, aut ferrum captiuum stringere,
 (O nulli longi temporis felicitas)
 Nunc à mulieribus uincor, latrunculis
 Fortuna agente: ubi hostibus meis fui
 Quondam graui terrori, nunc uersa uice
 Contuersus in ludum, cæcus uiuo miser.
 O bone Deus, deceptus heu sum à coniuge,
 Dudumq; , & iterum in fictas lachrymas Dalile
 Meretriculæ memet dedi, culpa mea.
 O ulti omnia Deus, me uindica.
 C. A. Hem desinas, frustra est expostulatio.

Nam quod semel factum est, infectum non potest
Fieri, feras quod uitari nunquam licet.

S.A. Duc ergo quo me uis, sequar, suades bene.

Ego tamen cunctis ero exemplum uiris,

Ne facile credant feminis, cauti meo

Damno, cauebunt sermones blandos nimis.

C.A. Sies licet, mihi nihil est huiusmodi.

Malo capere de te exemplum, quam tibi dare.

ACTVS QVINTI,

SCENA I.

Principes Philistijm.

PRIN. PRIMVS. Iam liberi facti sumus gra-
ui metu,

Hostem tenemus uinculis tutissimis,

Et id dei Dagonis solum gratia:

Ils in manus nostras Samsonem tradidit,

Qui fructuum nostros agros exusserit,

Multosq; percussit manu fortissima.

At nunc iocus factus, nec non & fabula,

Cæcus, miser, seruusq; noster mancipi.

Celebrandus est festus dies hic annuus

In urbe tota, perq; fundi terminos

Nostris: uiriq; munus offerant Deo

Nostro quidem Dagoni ter sanctissimo.

SECUNDVS PRIN. Coniuium parabimus
iam publicum,

Ornentur omnia templa pulchris floribus,

Solumq; replicatur passim gramine,

Frontem

Frontem uirensq; nobis uiola protegat.
Lætamini pueri, senes cum feminis,
Hæc est dies festus Dagonis. altius
Ascendite ædes, unà ibi cantabimus.

TER TIVS PRIN. Heus tu, iube Samsonem ad-
duci proximè,

Vt saltet hic. Fiat, cura centurio.

Satis dapis nos, nec minus uini tenet,
Augere Samson hanc uoluptatem potest.

Ipsus uenit, profer sonoras fistulas,
Adeste musici pariter omnes ibi.

Saltabit Israelis iudex inclytus.

Crescunt comæ, crinisq; factus densior,
Manus recenti sanguine etiamnum madent,
Vultusq; præ se scelera truculenti ferunt.

Oculos furoris cerno, dij fallant metum.

Bibat prius, Centurio da poculum.

Bibe Samson, hoc modo poculum infusum cape
Gentile uino, uina libentur deis.

Post hæc honorabis saltu festum diem.

SCENA II.

Samson. Principes. Puer.

Quid ego miser, cæcusq; gaudij feram

Saltando uobis hic, utroq; sum pede

Lassus, nec usquam uisus dirigit uiam.

P.R. Nil hic agis, salta pro consuetudine

Tua, secundum Hebreorum mores quoq;

Cantate cythara musici, quin ludite,

Videbimus

Videbimus quid iudex posset Israel.

Et ecce quam saltat probè Samson, bene est,

Perge hoc modo, saltus placet: discedite,

Viam date, uiro saltanti, namq; hoc deo

Nostro facit Dagoni, qui uiuum cupit.

s.a. Sinite rogo miserum parum requiescere.

p.r. Quiesce paululum, redibis denuò.

Nos interim bibamus, *huc* ô principes

Philistijm uenite, meq; sequimini.

s.a. Heu quam grauis calor, defessus sum nimis,

Sudor per artus spumat, & gelidus fluit.

Nequeo amplius, saltu disrumpunt pectora.

Heus tu puer, dimitte me, tangam modo

Illas columnas, in quibus fixa est domus,

Et tota moles eius incumbit, uolo

Requiescere illic, tu discedas longius

A' me: quid inquam nunc agunt Philistijm?

p.v. Edunt, bibuntq; circiter tria millia.

s.a. Satis est, tace: tu abi, uocatus adsies.

Domine Deus meus, memento iam mei,

Et fortitudinem mihi da pristinam,

Deus meus, ut ulciscar hostes impios,

Et pro duorum amissione luminum

Vnam ultionem sumere liceat mihi.

Hec celsa pollens dæmonis domus mali

Ruat, uel in me, dummodo inq; hostes ruat.

Age anime fac, quod nulla posteritas dolet,

Sed nulla taceat, ulciscendum erit nefas

Atrox,

Atrox, cruentum, quod Philistijm mihi
 Dedere magnum: quare respiciat Deus
 Modo cogitata, pergo non dubio animo.
 Ruat domus, ruant omnes, pereant uiri
 Cum feminis, hic quotquot adiunt perdite.
 Moriatur anima mea nunc cum Philistijm.
 Mors innocentem sola fortunæ eripit.

S C E N A III.

Puer.

O Dira fata numinum, ô cæci furor.
 Heu facta sœua, miseranda, horridaq; nimis,
 O triste casus illius magni malum.
 Ah corruit templum, ruina maxima.
 Heu ciuitatis calamitas, ô respice
 Dagon, quid hic cæcus mali tibi dedit.
 Pereant uiri quotquot sunt, feminæ simul,
 Pueri q; nec salua est una ex illis caro.
 En hic iacent, pes, & digiti, ibi brachium,
 Caput amputatum parte sub uulnere stupet:
 Ex corpore hinc manat turpis truncu cruor,
 Exundat, illinc ora cum fremitu iacent.
 Iuncta est cruenta coniunx & uiro suo,
 Et liberi iunguntur hic parentibus,
 Ac signa cædis ueste maculata gerunt.
 Videte acerba cæde funestam domum.
 Euersa domus est funditus, tecta occidunt.
 Quim magna lachrymis pars adhuc nostris abs.
 Hinc hinc reliquias uehite ciues corporum:

Nam densa terra cuius incubat uiro.
Perire cuncta, concidit noster status.
Nam principes hic lapide permisso iacent.
Urbis timetur, ne nos Israel opprimat,
Et qui solebant uiuentes defendere
Rem publicam, demortui miserè ruunt.
Quoscumq; luctus fleuero, flebo meos.
Sua quemq; tantum, me omnium clades premit.
Damnum quod ingens deerat, hoc Samson dedit.
En cumulus est templum, sunt & pariter uiri.
Agedum, quid an patres, uel coniuges fleam?
An uel uiuentam an me, uel nostram patriam?
Hec est uiri hostis Samsonis captiuitas?
Hec ultio sui damni conquiritur?
Qui mortuus plures, quam uiuus, enecat.
Quid nunc futurum est? quid porro sperabimus?
Nulla est salutis spes: queram exilio locum,
Ultroq; uulneri graui opponam caput,
Nemihī uidendi siet occasio mali:
Fugere libet procul, patriamq; deseram.

FINIS.

R V T H
C O M O E D I A , I A C O B O
Zouitio Driescharo autore.
P E R S O N A E .

Noemi uetula	Lœdorus.
Orpha	Boos.
Ruth	Misobigamus.
Attabas.	Thaltybius.
Numenius.	Eutrapelus.
Eudulus.	Prodicus.
Lerna.	Philopolites
Philoponus.	ores.

P R O L O G V S .



Tu si sciam, uiri optimi, quam dignitas
Et tituli, ex authoris, subinde
frido
Cuius operi, quam plurimum ad-
dit gratiae:

Nunquam tamen diffido, quin uel opellulæ
Nostræ huius hoc tam sordido titulo, mihi
Aliquantulum inuidiae, licet non ambiam
Hanc scænicæ arti gratiae, quamuis nihil
Desideret: uobis quidem, risus satis,
Quem plurimum cupitis, parabo non parum.
Quid quæso, ut obticeam interim de authore, cum

Zelandia

Zelandi ob ignorantiam à quibuslibet
 Male audiant, uocabulo Ruth, homunculis
 Abieclius, contemptusq; est: namq; ne
 Isthoc laborent, mille se periculis
 Obijcere non uerentur. ut uitent idem,
 Quos non labores perferunt: per saxa, per
 Mare cursitant, æstumq; frigusq; tolerant.
 Prætereo nunc iniurias, sacrilegia,
 Proscriptiunculas, latrocinia. neq;
 Iniuria, quom ubiq; ab hoc, quo alienior
 Mortalium quisq; sit, eo suspicitur &
 Extollitur mage. Tituli uocabulum
 Quanto laboret odio, habetis optimi
 Viri. modo quam nomini ingenium male
 Conueniat, & quam sit Silenus, fixius
 Si habueritis, percipite identidem precor.
 Peregrina nostra isthæc Ruth est, poetico
 Vestitu adornata, noua, confecta senio
 Tamen. homini uestitus, & formam, & etiam
 Famam parat, conciliat. Hæc itaq; noua
 Est, digna cognitu, uenusta auditu. Id &
 Scire uolo, quid desiderari posset in
 Hac forma: at hac quantumuis occidua, Helene
 Non cederet scio: absit huic dicto tamen
 Ænōra. Dicito, pudicitia? hercule
 Si Cæsaris Pompeia cum hac certasset, haud
 Repudium passa doluisse arbitror.
 Quid obsecro, Dos? ædepol mirum quam in hac

E Repol-

Re polleat præ cæteris mulierculis,
 Et id quidem uera. nihil moueor super
 Talentorum multitudine. perit &
 Hoc quicquid est dotis facillimè. si enim
 Tali fuissent præditæ uxores Neri,
 Bene scio, nunquam has sustulisset gratia
 Dotis. Evidem opportunus adsum, et inclitus
 Eynwurægys. Siccine heus Neptuno aquam,
 Apollini lumen? Statim se hic fistet in
 Proscenio uobis .tum enim quam quodlibet
 Potius ei competere nomen, quam quod dicitur,
 Posset uidebitis. Senes, quos uel tenet
 Alterius uxoris cupido, huc repite:
 Nisi cuculos cupitis, huc aures date,
 Addiscituri quam ambietis coniugem.
 Concurrite et iuuenes, qui ob imperitiam
 Rerum, proci mehercle strenui, uerissima
 Pro dote falsam cupitis, ambitisq; quam
 Stultè tamen, sœpissime uestro malo
 Docetis. Huc inquam, futuri callidi
 Verissimæ dotis, pedem conferte. Sed
 Quid singulatim quosq; quæso huc aduocem?
 Cum neminem uolumus ab hoc spectaculo
 Excludier: linguis modo hic et auribus
 Faueat, licet non perbenignis, attamen
 Patulis. cum id haud secus atq; nomen nouimus,
 Quin hic habebit forte quod querere alibi
 Posset, futurum neminem, nam Zoito

Tacitè

Tacitè quod inuidere, Momo mordicus
 Quod uellicare, candido auditori item
 Aequè quod approbare posset, arbitror
 Hic defuturum nunquam. At auditor bone,
 Si quisq; in hac mellis medullam reperiet
 Sibi, reliquū quid'nam est : quam ut auribus obuijs
 Hanc scenicam actiunculam accipias. Modo
 Id feceris, tyrunculis ad scenicos
 De cætero ludos, mihi authori quidem
 Addictandum animi addidisti plurimum.

P E R I O C H A.

Socrus peregrina, peregrinas quum nurus
 Haberet, orbantur maritis socrus, &
 Nurus. Socrus studet reuerti in patriam,
 Una comitatur hanc, parentes negligens
 Proprios, penates, atq; cognatos. Sue hec
 Socrus uolens ire obuiam indigentiae,
 Spicas honeste honesta colligit, quibus
 Socrus famem sedat. Deinde occurritur,
 Quis unicè flet, orbitati & ænigmi,
 Consilio ut usq; ualent senes. suadente nam
 Socru, magistra fit metentium. Parit
 Dein filium, unicum socrus solatium.

A C T V S P R I M I,

S C E N A I.

Ruth. *Noëmi.*

Instabilis heu fati rotam esse mobilem,

E 2 Vel

Conqueritur
 de misera sua
 conditione.
 Vel cuilibet per me licebit noscere.
 Ego quæ fui matrona quondam nobilis,
 Opulentula & potens, ad hæc beatula,
 Prædicta uiro & gnatis duobus: at modo
 Ignobilis, paupercula, impotens, adhæc
 Misera, uiro atq; liberis orbata sum,
 Pro summe Iupiter, tibi pro ludor' est
 Acheronticam hanc tam obruere donis dolij
 Tui sinistri? siccine in mulierculam
 Sæuis tot incommoda? quib. quamuis foret
 Vir lanus alter, nec salutem quampiam
 Reperire posset: nedum ego muliercula,
 Tum consilij tum consulentis indiga,
 Quam luctuosa & anxia infortunia.
 Heu perpulit me à patria procul famis
 Violentia, atq; alimonie ingens caritas.
 Digressa & illinc sum admodum diues, uiro
 Pol optimo inter opimates prædicta,
 Quem mihi ferocia inuidere diutius
 Fata. exin utraq; soboles hic coniuges
 Ducunt, satis quidem probas. Demum utraq;
 Obit absq; liberis. Decem annis hic moror
 Alienæ, pauperie laborans maxima.
 Cum haud suppetit, quo farciam mihi indigum
 Stomachum, labore nec mihi corraderet
 Valeo. sum anus namq; impotens. nisi & mee
 Nuræ ~~probissime~~ mihi ferrent opem,
 Quid quæso præter restim huic reliquum foret?

He uero

Hæ uero non tam beneficæ semper mihi
 Erunt, licet (quām sunt pio erga me animulo)
 Semper futuras beneuolas mihi, satis
 Certo scio, nam nubiles sunt, & bonæ
 Formæ quidem communis atq; est mos uiris,
 Aegrè ut ferant, si digam& nimium colant
 Socrus priores, ergo quid misellula
 Agam, haud scio. saltem unica est mihi uia
 Salutis hæc si fallit mulierculam,
 Illius in dubium scio uita ueniet.
 Aze, conferam me in patriam quām ocyssime,
 Inuenero fortassis illic quempiam,
 Qui uel mei miserebitur. namq; audio
 Famem esse profligatam. Ob hoc præ foribus hic
 Volo desidere modò, usq; donec redierint
 Nurus, scio ut non ostiatim garriunt,
 Re acta domum se conferent, vah, commodū
 Huc conferunt se, ubi dixero hæc ipsis, scio
 Nunquā sinent. Sed quod statutum est in animo, id
 Conficere quām primum arbitror consultius.

SCENA II.

Orpha. Ruth. Noemi.

Quis mea Ruth, est mortalium tam faxei
 Pectusculi, quem acerbior Rhamnusiae
 Euentus haud deijceret in luctum? Virum
 Quem suspicabam, heu, mihi fore comitem
 Perpetuum, & hic quām breui, imò temporis

*Conqueritur du
mox*

E 3 Vel

Vel punctulo subtractus est mihi. O fera &
 Sæua Atropos, sic unicè charum mihi,
 Quid: imò charius quàm ego ipsa sum mihi,
 Diuellere à me scilicet tibi libuit?
 Quot sunt, diem connubij ulnis obuijs
 Lætum manentes alterum? istos negligis,
 Respuis inofficia. ubi pessima uolunt,
 Non uis: ubi nolunt, uenis ultro. atq; item
 Vbi copula est hac luce charior, inuida
 Sæuis: ubi uero est tenebris tristior
 Cymmerijs, maleblanda blandiris. Mea
 Ruth, nunc piget uiucre. utinam in materculae
 Licuisset oppetiisse nixu infantulae.
 R. v. Siste lachrymas. Quid adiumenti conferunt
 Haec lachrymæ infortunio? Mortalis is
 Fuit, o R. Ruth, o, fuerit licet mortalis is,
 Quoties tamen uirum imaginor charissimum,
 Pol tum penes me non sum ego. Quid fœmina
 Est sine uiro? R. v. Quid fœmina inquis sine uiro?
 Quàm stultula es. Tu ne peteres uiro alteri (men,
 Nubere, ubi tam probū habueris? Pol, ita me Hy.
 Etsi ordinis iam patricij uiro forem
 Nuptura, crede, potius ipsa mihi necem
 Asciscerem, quàm nuberem: sic me uiri
 Demortui astrinxit sibi gratissimus
 Amor. uiri mortem æquius ferrem ædepol,
 Colloquia si minime negarentur mihi.
 Sed id est quod excutit mihi sape lachrymas.

O R. Imò alia me excruciat magis. R v. Nempe ge-
 Interitus. id doleo etiā. O R. Imò alia. R. Alia: (neris
 Que: dico. O R. Curis domus, Ruth, anxia est.
 Vir fuit, is intercœpit. Et si quando erat
 Epulandum apud nostratum non infimos,
 Tanquam umbra eum comitabatur officiosa: Sic
 Mihi uidebar inter optimas quidem
 Non infima. at neglecta iam, & satis anxia,
 Contineo me domi. R v. Et quidem satius puto.
 Sibi foemina placente nihil est stultius.
 Deniq; prob. est mulierculæ, domesticam
 Curare rem, minime studere epulis. Ea'
 Ne te Orpha solicitant: O R. Adhuc quid est: sed id
 Est religio eloqui. R v. Hancce relligiosulam,
 Quam similis es tui. Tibi ista male anxie
 Relinquo. ego saltem mihi salubria
 Colloquia denegari: id inquam unum feco,
 Quim casta, & heu, q̄ sancta erant. Dicere so'et,
 Vnum suos colere Deum, quiq; omnia
 Creauerat, leges adhæc dederat suis
 Autographas. O R. Sanctas. R v. Eas si quipiam
 Seruauerint, olympico fruerentur hi
 Elysio. Et ad suos mihi dedit fidem
 Nos demigraturos, fames ubi suos
 Destituerat. Quam eius fui cupida, Deus
 Pol ille nouerit. O R. Et ego eius quoq; fui
 Vsq; cupidissima, sed uiro comite. N O. Audio
 Illas loqui haud scio suis quid de uiris.

R V. Si, sed aliquis peccasset in leges datas,
Perpetuus illi pena tartarus foret.

O R. Quām Theseas hic porrigit lapsis manus,
Quāmq; facilis sit aditus ijsdem ad hunc, ubi
Deliquerint quicquām, meus tandem addidit.

N O. Loquuntur audio de suorum coniugum
Confabulatiunculis. Mihi mora

Quēuis odio est. Huc huc adeste filiae. (spice.

O R. Socrus uocat nos. R V. Ipsa ubi est? O R. Hem re

R V. Tun hic eras mater? Quid hic iam desides?

N O. Expecto uos. R V. Præ foribus? N O. Hic nisi do

Diū sit. R V. Absit. quid rei est tibi in animo? (mus

Vt quā soles cochlearē instar assidue domi

Latitare, nūc præ forib. hic modo sedeas? (pol

O R. Sanè id ego demiror quidem. R V. atq; ego a de-

N O. Egressa sum actura hic periculum, num anus

Iter animo acceptum queam conficere. R V. Iter?

O R. Iter? R V. Quod acceptū iter ais? N O. Habetis

Me, nos adactas huc famis sœ uitia. (ex

R V. En mater hic nulla est ciborum caritas.

O R. Imò omnium est hic magna uilitas. N O. Satis

Expertā, noui. Interloqui sed fistite.

Comitata coniuge & duobus liberis,

Coniunx obit. Ducunt deinde in coniuges

Vos: id mihi dispplicuit, ut quod maxime

Mihi placuit. O R. Dij boni, beatulas

Nos dicerem, si eſſent adhuc superstites.

N O. Ambo moriuntur absq; liberis, ita

De genere nostro actum est, quod unicè fleo.
 R.V. Sic, mater, erat in fatis. Quis nam potest
 Contra renitentia renitifata: N.O. Pol
 Belle, renituntur mihi fata oppidò.
 Ego quæ fui quondam Habraamo ditior,
 Sum inops modò. Et nobilis: at ô quid modò minus?
 Comitata, sed sola modò. R.V. Mater conqueri
 Cessa: nec es pauper, nec ignobilis, et haud
 Sola es. Putas te pauperem, horribilis ubi
 Fortuna subtraxerit id à te quod suum est?
 Nos è matris alio nudæ in hunc mundum sumus
 Ingressæ, et haec fouet suis nos reculis.
 Iam si manum retrahere huic libeat, agas
 Tum gratias, uelut uia aliis reculis.
 Porro alterum hulcus quod animo tuo dolet,
 Papula est. Ais te ignobilem? O R. Arbitraris hanc
 Nostra ex domo nobis adesse mater: Hæc
 Aut ex Stoa, aut Academia Platonica
 Prodit, quæ ita in numerato habet philosophiae
 Dogmata. R.V. Si ego tibi lapides(mater) loquor,
 Hic comprimam me. N.O. Tum mihi lapides: pol ex
 Animo loquor, meras mihi loqueris rosas.
 Perge obsecro. R.V. Quod uero ais te ignobilem,
 Mihi uidentur fabulæ. Haud holosericeæ,
 Aut florulentæ, mater, aut id uestium
 Genus, aliquam indicat esse nobilem: neq;
 Anteambulonibus, aut pedissequis quidem
 Stipata, sit uocanda nobilis. sed hæc,

Quam nobilem generosa uirtus efficit,
 Cuius fuisti absq; dubio usq; sedula
 Cultrix. N o. Deus qui cuncta nouit, nouerit.
 Pulchrè quidem tu philosophata es. cæterum
 Quòd sola sim, non quit negari. R.V. Sola tu?
 Mane parū. O.R. Num solitudo nos premit? R.V.
 Quid at hesperus serus uehat, nescis. meus
 Mihi tamen dixit maritus sæpius,
 Futurum id, ut numerosiores uel habeat
 Deserta proles, atq; que uiro nupta est.
 Forsan & habebis qui excitabit indolem
 Ex te, aut tuis: mutasse te ut fateberis
 Fœliciter. N o. Quid dicas, ex me? nihil quidem:
 Sed ex meis sperare possum quidpiam.
 Certum est ob hoc iam, filiæ, ingredi: ut oxyus
 Mihi parem uiaticum, quo utar ego in hoc
 Itinere, quando adire patriam mihi est
 In animo, & hinc migrare. R.V. Mater siccine
 Nos desereres? N o. Sentētia est mea. R.V. Po ego
 Comitabor hanc quoquò iuerit, cum illa quidem
 Vel ad suos proficiscar. O.R. Atq; ego sequar.

A C T V S S E C V N D V S.

Attabas. Numenius.

Prò summe Iupiter, haud scio quidem de me
 Quid fiet, omnes choriolæ meæ latrant:
 Et lippiant fauces mihi fame. Eheu me,
 Qui mihi color? quæ habitudo corporis quondam

Fuit?

Fuit? modo at squalidus sum, & æger, & sentus,
 Et id mea culpa quidem. Paternam rem
 Namq; abliguriui impigrè alca & uino
 Chio. n.v. Hiccine est heus Attabas, loci, nec non
 Nostri ordinis? certe ipsus est. Quid hic narrat
 De Chio & alca? num is exulat mecum
 Patria, quod hunc regione in hac modo cerno?
 Credo, Et num is omnem rem alca abliguriuit,
 Chium quod incusat: ita suspicor. Sed cur
 Virum alloqui, atq; interrogare rem cesso?
 Heus Attaba. A t. Hem quis nominat me? n.v. E-
 go. A t. Quis tu es?

n.v. Numenius, tuus hercle amicus. A t. Hē noster?
 n.v. Sic est. A t. Qui ego te, cōspicor, mihi enarra,
 Hoc in loco? n.v. Me? A t. Te inquam. n.v. Id ordi
 Tibi: sed ea lege, ut & itē mihi narres, (ne efferam
 Qui huc ueneris. A t. Recipio me illud acturum
 Tibi. differor quamuis fame, attamen scire id
 Desidero. n.v. Fame hemūiatici quoſo
 Nihil tibi est: A t. Id' ne monogrānuca hæc pulchre
 Tibi arguit facies? uiatici quicquid
 Erat, id iter prodegit. Ast libet scire:
 Sed Asianus ne esto. n.v. Ero Lacon. Nosti
 Quare exulem patria: ergo ubi reliqui exul
 Patriam, Corinthum adnauigau, onustus re
 Ampli. ast ubi appuli, illico haud scio sanè
 Qui occurrere, & rogare, quid noui adferrem.
 Sed penitus postquam uidere me, noscunt quid

Vener.

Vener. Officiose adest probus quidam,
 Ut rebar, exquirenſ, peteſſerem' ne ipſe
 Probus, probum hospitium, annui? Probus tum ille
 Duxit me in hospitium, æde pol uidebatur
 Primitū honestum. Intran tem ubi uiderunt me
 Famuli, exhibent sellam mihi, affido. nunquid
 Libeat mihi: rogare. prandium dixi
 Pontificium uolo. obediunt statim, sternunt
 Et leſtulos. decumbitur. papæ, quos non
 Hic apparatus? dubiū erat quidē. A T. Ah Come,
 Quām iniquus es. si eſſet mihi modò panis
 Aterrimus, faterere me lupum. N V. Mox te
 Iuuero. A T. Mihi exigua mora annus eſt hercle. N V.
 Mox dixerō. accubuere homunciones hic
 Mecum hercle festiuiffimi, potabamus
 Hilariter. mox de Planeſio hic, alter
 De Thaide occipiunt loqui. A T. Disertos hos
 Fœcundus effecit calix. N V. Tenes. Quidam
 Mihi tacenti, Heus nulla Nævia, aut Thais
 Eſt tibi? ego. Nulla, inquam. ſed unica eſt Lais,
 Hunc quæ Corinthum allexit, ille tum, Magno
 Meret. Hic ego: Pecuniæ ſatis, detur
 Modo potiri. oſtendi & oxyus zonam
 Acre tumidam. Hanc ubi uidere, dicebant,
 Num Laidem petis? Peto. illico fertur
 Per ſeruulum. Iunonia aduenit, ſecum
 Trahens decem pediſſequas. A T. Num erat forma:
 N V. Forma? hercle pre tulifſet hanc Alexander
 Veneri.

Veneri. ego saxeus uidendo femellam
 Sedi. Salutatis quibuslibet, nostro
 Lateri statim se adiunxit, haud scio quare:
 Puto me aduenam credebat unicum fortè.
 Μυρόβρεχι assedisse me, hercle iuraßem.
 In facie & in lingua gerebat hæc ipsam
 Venerem. Misellulus ego Bacchus, haud Mauors;
 Venerem ambij hanc: noctem precabar insanus.
 Respondit, Heus noctem meridie: adsit nox,
 At interim Veneris amica gustemus.
 Nam absq; Cerere & Baccho Venus iacet. Vera
 Per Herculem inquis, ego. eia Bacchus & munda
 Detur Ceres. qui exoluet, est modò præsens.
 Vah Bacchus & Ceres: datur cibus talis
 Hic capite damnatis, ait. Misser rursus,
 Quicquid tibi Lais lubet, licet, dixi.
 Bromia ades huc, inquit, per optimè nosti
 Vinum palatulo meo unicum neclar:
 Ferto amphorarum par. A T. Tot, Iris hæc, uilli
 Sola ebilit: n v. Mane. Tu Edusa, quam primum
 Ambrosiā stomacho meo pares uelim. (hercle ad
 A T. Morigeræ erant: n. Monosyllabæ. A. Probè me
 Perniciē erant instructæ. n v. Erant: mane, nondū
 Omnem rem habes. Editur, potatur, & tandem
 Chorea dicitur, tibicinum princeps
 Aderat. is Hedymeles erat, mea sanè
 Sententia. A T. Hercle longus es. n v. Molestus tu:
 Iam fecero. Eſtūr & potatur, ut dixi.

vbi

Vbi nox adest, ad calculum uocantur tum
 Omnia, minæ consumptæ erant ibi plusquam
 Nouendecim. A T. Nouendecim? die & uno?
 Vah, satrapes quamuis fuisset illius
 Amator, haud potuisset hos tamen sumptus
 Sufferre. N v. Sūptus hōs māne parū, audi id quod
 Plus est. Domum se quisq; proripit, præter
 Laida, suis cum ancillulis Precari tum
 Cœpi miser noctem. inquit illa, Tun credis
 Posse precibus te id consequi? nihil sanè
 Agis. Quid, inquam, precibus? optime exoluam:
 Atq; etiam ita, ut dicas bene esse tecum actum.
 Ne sic quidem, numerato mille drachmas (si
 Te admitto) Cælozonæ, ait, meæ. A T. Inuisum
 Propudiolū. Hem & Bæros tua hæc Venus certe est.
 At qui se habebat zona? N v. zona? belle. Hanc iū
 Ancillulæ in lecto locant, ego & ducor
 Apud hanc. Papæ, uitam deorum adeptum me
 Putabam. iniqua lux adest: adest quædam
 Placidè rogans, num Laidi placet quicquam?
 Odiosa Lais, ait, ubi moraris? te ex-
 Agitet Venus. uel prandij appetit tempus.
 Nondum, inquio. Fcessito, parato mox
 Ut uestiar, dixit. aliæ statim adcurrunt,
 Hanc uestiunt, abeunt, citus sequor. Rursus
 Lentaculum paratur elegans, lautum,
 Indusimus genio beatuli. Sed quid
 Multis? ago hanc uitam pecunia salua.

At pen.

At perdita, nusquam ipsa Lais, ancillæ et (cas,
 Nusquam, imò fracta est tessera. A T. Obscero di-
 Quid commodi tu consequitus es tandem,
 Ex Laidis forma? N v. Rogas? quid ex Circes
 Comites Vlyssis? A T. Haud scio. N v. Id tibi dicam.
 Hunc reddidit leonem, et alterum uulpem. (pes
 A T. Aut es leo, aut uulps? N v. Ego et leo et uul-
 Sum. quid: cum enim ui extorqueo à uiatore
 Pecuniam, dic, num probè tibi functus
 Munere leonis uideor? et cum ubiq; omnes
 Circumuenire proditoria fraude
 Conor, quid heus? num rite dicor et uulps?
 A T. Sed num satis tutò quidē? N v. Quid, hē tuto?
 Quām sit supersticiosus iste, non nosti,
 Populus. Hic unum credere in Deum se, inquit,
 Qui uult, reseruetur sibi in malos pœna.
 Potius enim(credito) manus in ignem, quām in
 Latrunculum aut furem iniicerent. A T. Inauditum
 Genus hominum. At qui huc ueneris, scio nondum.
 N v. Faxe scies. Fortè ut fit, incidit sermo
 Inter epulas, zona ualente, diuersis
 Super hominum ritibus et institutis. Haud
 Sine omnium admiratione quidam isthæc
 Adduxit in medium, animo meo insculpsi,
 Mecum arbitrans: Vacua crumenula, id certum
 Mihi erit asylum. Factum opinioni mox
 Respondit. A T. Hic ne my quidem huius audiuit,
 Regionis ignarus etiam est. pudor namq;

Hunc

Hunc reddidit patriæ exulem. Haud potest dici
 Quām gaudeam, me repperisse te longe
 A' patria. Numeni eris mihi præsens
 Deus, famem sedare si uelis, qua nunc
 Crucior Saguntina. N v. Id rogas? meum quicquid
 Est, id tuum esse existimato. A t. Fac detur. (istoe?
 N v. Sequitor. Mane, quē video? A t. Quid tibi cum
 N v. Cum isthoc ait: per Herculē, haud secus tales
 Quām Corycæus subsequor, tum et obseruo.
 Namq; cruciarer eripi bolum nostris
 E faucibus. A t. Certe ex meis bolum impune
 Ausferret haud quisquam, scio. Bolus gaza
 Mihi Persica esset, ualeat ille. Narrabo
 Mox tibi meum infortunium. N v. Lucrum nobis
 Huberrimum spirabit hinc, scio: quæso
 Lateamus hic paucillum. A t. Fames atq;
 Sitis nihil super lucro mouentur: quin
 Vel panis atri frusto, et undule haustu quām (id
 Mimimo, Mide regno hercle cederē. N v. Nūquām
 Faceres scio, si Sœbidas fores. Hem audi.

SCENA II.

Eudulus.

Iussit me herus rebus relictis omnibus
 Prodire rus, et qui se habent agrariæ
 Res uisere. illuc prodij. video alios
 Cibracula, atq; alios cylindros, et alios
 Messorias falces parare. Quisq; pro
 Se operatus est sedulō ut aceruarent diu

Fruges

Fruges petitas. Hæc ubi uideo, inquio
 Mecum, Quām iniquē comparatū est, ut qui egent
 Minus, laborent magis, & ociosulos
 Suis alant laboribus, namq; agricolæ hi
 Non sibi, at hēris serunt, metunt, nam uictitanc
 Olusculo & sero atq; lacte: cum interim
 Heri impigrē obsonant, potant, unguenta olent.
 Quid hoc malum infœlicitatis est? nisi, ut
 Credo, hos ferundis miserijs natos. At hæc
 Dum ego reputo, imprudens reliqui uillam heri:
 Id sentiens, rursum reuertor. Ast ubi
 Illuc redi, conspicor herilem uillicum
 Nil agere. coepi mecum ego cogitare, Ehem
 Sirite quid factum expetis, mandes huic,
 Qui cæteris operantibus latet domi
 Securus. hiccine uillicus frugi est: uirum
 Adij, rogo, num se ocij pudeat? Qui ita?
 Ille. rogo, Num uides alios rei dare
 Operam: inquit ille, omnia parata eſſe, & nihil
 Desiderari hic absq; coadiutoribus.
 Quantum queo, coniicio me mox in pedes,
 Iſtæc hero renunciaturus. At ubi
 Inueniam herum nescio, domi, an apud fôrum.
 Sed est' ne hic ipsus de quo agebam? & certe is est,
 Nescio quid hic ambulet. adibo, & alloquar.

SCENA III.

Attabas. Boos. Numenius.
 Eudulus.

F Nunquam

Nunquam hercle amico amicus es tu. N v. St, tace,
 Queso morare paululum te contine,
 Fortassis obijcietur hic ouis lupo. (dule mi:
 E v. Salue here. b o. Mihi quis herus ades ne Eu.
 Frugies probo negotium capessere,
 Atq; expedire id oxyus. e v. Sic est. b o. Sed heus,
 Qui res agrariæ se habent dico, satin' (modo
 Saluæ e v. Satin' maxime here. b o. Lætor. Quor.
 Fruges se habent interrogo, & quid uillicus,
 Messoribus num eget? e v. Rogas, fruges? Here
 Quondam hos agros fuisse nudos frugibus,
 Modò si uideres, dices. b o. Id arguit
 Fames decennalis. e v. Here, & ante istos deceam
 Annos. b o. Potest credi? e v. Nihil magis. b o. De.
 Bone, quam benignus es in tuos male meritos. (ui
 A T. Illud uide silicernum, beneficium
 Cereris suo ascribit Deo. N v. St, ne audiant.
 b o. Demessione nū etiam egēt? e v. Nū egēt rogat?
 Iamdudum & aream, quid dico aream? imo iam
 Omnia parata, uillici ocium arguit.
 b o. Quid ocium? num somnium illud ocio
 Torpet modo? e v. Non, coadiutores sed manet.
 b o. Coadiutores indicasset id tibi
 Per seruulum, si uillicus frugi esset. At
 Scis quid uolo? e v. Si dixeris, sciām. b o. Volo
 Cras strenuos operarios conduixeris,
 Qui arcere noctiuagos latrunculos queant. (lam
 e v. Fiet. Here nū quid aliud? b o. Hoc curato. e v.
Curatum

Curatum erit. B o. Villico renunciato, te
 Diluculo summo ad futurum. E v. Illuc eo,
 N v. Nunc faxo edes, modo sequitor me. Agant
 Quidquid uelint, mihi messis huius cedet haud
 Exigua portio tamen. Sequeris? A t. Libens.
 N v. Fœmellulae. A t. Fœmellulis nihil boli est.

S C E N A I I I I .

Noemí. Orpha. Ruth.

P o! non anilem credo fabulam esse, sed
 Oraculum Mosaicum, quod inquiunt,
 Quemuis viatorem bonam partem itineris
 Fecisse, si porta sit egressus, nam ego
 Egressa uix anilibus pedibus domo,
 Videor mihi absoluisse iam medium iter. et
 Adhuc pedes mihi pruriunt, fugamq; item
 Ardent. ita et uiuit Deus, si non putem
 Alas mihi esse, aut Mercuri talaria
 Vestri. Nam ego quamvis sum anus, ueruntamen
 Mercede uel promptissima, non cederem
 Vestro ædepol Ladæ, aut Doloni, aut Herculi,
 In itinere hoc faciendo. et ignoro quidem
 Qui hoc fit. mihi namq; si alio esset iter, haud
 Testudinem praeuerterer. Credo haud secus,
 Quim aliquis equus non bene satur: quo si tibi est
 Certum uspiam pergere, opus est bene stimules
 Calcaribus: sed ubi reuerteris domum,
 Freno indigebis tum. O R. Paterni quam soli
 Auida est socrus. R v. Mater, solum omne patria

F z Est

Est forti, ut æquor piscibus. N.O. Sed immemor
 Sui ut sit, haud sinit tamen cuius sua
 Patria, domū quæso reuertimini. R.V. Donum,
 Mater? O.R. Domum dicis? R.V. Nihil faciam minus.
 Quin ad tuos pergam simul tecum. O.R. Atq; ego.
 N.O. Quid mecum? R.V. Ita est, tecum. N.O. Ad meos! R.V.
 Imo ad tuos.

N.O. Absit rogo, ut uestros relinquentes deos,
 Iurare uelletis mei in leges Dei. (Graues.
 Quæ quam graues sint, nostis. R.V. He graues? N.O.
 R.V. Stipendium at dulcissimum est. N.O. No ambigo,
 Sed apostatae à uestris uocabimini. R.V. Ain hem?
 Apostatae nihil minus sumus. Iam enim,
 Si uera fas sit eloqui, re apostatae
 Sumus. cum enim sint hi dei, si dij tamen
 Sint nominandi scilicet, manuum hominum
 Opuscula: insuper os habentes, nec loqui
 Posse: et oculos, nec cernere: atq; aures, neq;
 Audire: quid magis sumus quam apostatae,
 Hos si deos coluerimus? O.R. Perpol eadem
 Audiuius meo ex uiro. R.V. Ex meo omnia
 Haec habeo. Cæterum, Deus bone, quantula
 Et o quam inaudita in suos beneficia
 Mihi retulit collata uestro et à Deo.
 Pol sic ubi haec uerissima esse credidi,
 Cupida hinc migrare et aduolare illuc, fui.
 O.R. Fuit mihi idem animus quidem semper. N.O. Fide
 Bona, nihil uos commouent cognatuli?

R.V. Tu mihi pater, tu mater. haud ullus est
 Cognatus præter tuos. N.O. Sed facilius
 Hic consequemini uiros, cum filie
 Estis bone, bonis item prognatae. at id
 Quod aucupantur huius ætatis proci,
 Dotem puto ingentem, parum est, nihil sed est
 Quod conquerantur cæteris de dotibus
 Naturæ, adultæ cum estis, & formosulæ.
 R.V. Me suspicaris uelle nubere uiro
 Vnquam alteri, quam præter ex te mihi datum?
 Id absit à me. N.O. Ineptin' hem: nū ex me uirum?
 Nonagenaria pareret tibi uirum?
 Ridiculum id est. Esto tamen, paclulus
 Gignendus esset (nugæ) ab hac iuuencula
 Nonagenaria: sterilis certe, prius
 Quam masculusceret puer, foret utraq;.
 Morare. O.R. Pol, nil uerius. N.O. Consultius
 Est uos redire in genus uestrum ferè
 Nullum: sepultum semper optatis, quod &
 Bene stabile, æternumq; forsitan foret.
 O.R. Credito mihi, non dimouerer à tuo
 Latere, nisi istud me moueret. R.V. Hau, quæ dis?
 Tun' dimoueberis? N.O. Rogo, comitare tu. (oderint
 R.V. Te? N.O. Illā. O.R. Aedepol mater (ita me omnes
 Dij) redirem, sin id urgeret. Vale
 Itaq; diu mater. N.O. Vale & tu filia.
 Det tibi Deus concordiam cum coniuge,
 Quæ sortitura es, R.V. Siccine abscedis! O.R. Vides.

n o. Tu sequere eā, ut cœptū quēā conficerē iter.
 R v. Sequerer' ne ego? ne unū quidem latū pedē abs
 Te dimouebor, quin futura sum comes
Tibi, uel ad imos ædepol manes. n o. Procul
 Auertat id Deus optimus maximus. R v. Ita est
 Tamen. n. Ais ad superos. r. Mihi placet. n o. Si sic
 Sententia est, cum fabulando triuimus (tua
 Tempus, adeundo resarciamus id oxyus.
 R v. I præ, sequor. saltem impera, & factum puta.

ACTVS TERTIVS.

Lerna.

Nemo ædepol me astutior, uel cautior
 Nemo est meo in q. æstu. Oenopolas quoslibet,
 Primarios etiam, ego respuo fœmina
 Præ me. Scio si transuehi accidat
 Potentiorem heroa, & heroida etiam,
 Diuertit hic potens ad œnopolia
 Frequentia, & iuxta forum posita, ut potens
 Sic scilicet uideatur à quibuslibet,
 Famulitia hinc solicita sunt ob istius
 Aduentum. Item postquam parata mensa sit
 Sybaritica, aut etiam apparatu Persico
 Pulchrè apparata, tum potens mensæ assidet
 Solus, alijs astantibus: de quolibet
 Hic apparatu paululum gustat. proin
 Idem apparatus obferuntur cæteris,
 Tum seruulis. Papæ, quam audi cibi hi
 Sunt: namq; Beiyulum horarent: purpura

Voraciones

Voraciores, credo. Sic superest nihil,
 Quo seruuli & ancillulæ famulitio
 Laſſi, queant stomachum latrantedem reddere
 Placidum. Insuper cum ad calculum sint singula
 Vocitanda, uix caupo audet officio suo
 Fungi, imò prefinito uix audet loqui.
 Quicquid datur, ſepe accipit: uultu quidem
 Hilari, animo ſed non ſatis placido. Itaq;
 Conducitur magno domus, ſimiliter &
 Famuli. Quid huic: nonne nimium debitum, illico
 Profugium habet certissimam comitem: nubi
 Quidem uidetur: & omnium experientia
 Rerum magistra, docuit id quam plurimos.
 Ego quidem his astutior: domunculam
 Pecunia emi mediocri pone moenia.
 Quid mihi rei iſthoc cum foro eſt, quod cum meo
 Quæſtu uſq; diſſidet? Nihil quidem, quia
 Hi qui uideri non uolunt, primum obtinent
 Locum mea in domo, nam ab his mihi ædepol
 Pecuniae non minima portio uenit.
 Ipsiſi enim deuerterent alio, meus
 Frigeret omnino mihi quæſtus. Sed id
 Ne fiat, artes mille ſunt notæ mihi.
 Bona pars meorum ſunt iuuenculi, patrum
 Qui ſunt ſub imperio: eidem modo querit
 Hospitia clancularia, ignorantibus
 Parentibus poſſint ſuo pro ingenio
 Viuere. Etiam ſunt mihi aliquot puellulæ,

Formæ quidem non mediocris, uicinæ: eas
 Accerso, ubi ueniunt mei, perpol probæ,
 Istos, uti in nassam bene illectos tenent,
 Et nostræ inauictorant scholæ. Et si quando non
 Supersit illis æs, fides negatur haud
 Ipsius: ea lege attamen, redeant breui
 Pecunia præsente. uel si adhuc deest,
 Quicquid queant subripere clam parentibus,
 Id adferant. sic neq; Ceres, neq; caro huic
 Vnquam deest, cum clanculum hanc ex horreis,
 Isthanc item ex tiniis ferunt furaciter.
 Sed quid mea unde? modo habeam, gratū est lucrū.
 Deniq; malorum omne genus ad me non secus
 Confluit, uti ad Lernam Atticam omne sordium.
 Quare inditum meritò est meum nomen mihi.
 Ditescere at qui uult, opus est à quolibet
 Accipiat ulnis obuijs lucrum, nihil
 Curans de honesto. Quid mihi, si appellitent
 Subinde me Lenam? parum est discriminis,
 Num Lerna uel Lena uocor. At plaudo mihi,
 Postquam meus quæstus calet: quem mihi bene
 Stabilem peto, & perpetuum. Is ædepol modo
 Recte se habet. nam sunt mihi hospites duo
 Boni nepotes. Cœpi modo susurria,
 Que uana uellem: scilicet quod patria
 Ipsi exulant & per latrocinia, etiam
 Furta, in animo esse hic uictitare. At stultula
 Magni æstimo id tales si enim propellerem,

Excluderem,

Ex cluderem, oedepol mihi res ad colum
Ilico rediret. Quod quidem aiunt adfore
Genium Temesicum, in diem istud est. Neq;
Hæc tractitet secum in animo, ditescere
Qui uult. Sed hem?num uideo eos? certe quidem.
Transcurso opus hinc ad forum ocyus mihi,
Deinde ad macellum, obsonij ut quid comparem.
Pol, polyphagos hos dixerim uere; usq; enim,
Quid edet, rogat. Siccine moror. lingua ubi agitur,
Victoria est mulierculis certissima.
Nam lingua ubi soluta sit, nescit modum
Silentij ullum. Sed ego ne loquacula
Videar eis, forum adeo quam citissime.

S C A E N A II.

Attabas. Numenius.

Modo hercle non ad clepsydras paratus sum
Confabulari: pomeridianum sed
Tempusculum hoc transfigere fabulis totum
Libet, & quidem illis continentibus. N v. Sanè
Ne continens sis metuo. A t. Vah, calet lingua:
Neq; bos, foret quamvis Bataeus, haud linguam
Tamen coerceret. N v. Quid Attaba hem, tu quæ
Tibi, nemini. heus audiri caue. Nam henas, nosti,
Repetita fit chilias. A t. Tun' arbitraris me
Quidquam: id mihi religio maxima esset. Scin
Casus meos enucleare, tanquam rem
Sacram: tibi libet. N v. Agito id. A t. Parentes hic
Aiunt nihil magis salute gndorum

F 5 Desiderare.

Desiderare. Sed meos magis credo
 Sitisse perniciem meam (impium quamuis
 Sentire talia de parentibus sit) quam
 Salutē. n.v. At heus, credi id potest. Parentes num
 Sunt uspiam intantum improbi, improbū optarent
 Qui filium? haud credo quidē. A t. Prius rē ipsam
 Audito, tum dicas id. Hercle uix quinq;
 Decembribus nato, mihi exhibet gnato
 Pecuniam matercula hæc. nuces mercor,
 Lusurus his cum æqualibus mihi. uerum
 Iaciendo in orcam, mihi perit statim grumus
 Nucum omnis. Hic puer reuertor ad matrem,
 Exigo pecuniam. dat ipsa quamplurimum.
 Itidem facit plus milies. Nuces uero
 Vbi reliqueram, atq; traderer cuidam
 Probo magistro, allexit haud scio qua'nam
 Re, stulta matercula puellulum inuitum,
 Ut salices capesseret iugum gnatus
 Scholasticum. Puer placet, duce & matre
 Adeo magistrum primitus mihi blandum.
 Postea ubi me panaria laborare
 Temulentia uidet, suum probe munus
 Facit, uel Orbilio ferocior quo quis.
 Non ausus id matri referre, compulsus
 Feci meum officium: & quidem probè. Namq;
 Ne quidpiam manare posset ad prauum
 Hunc plagosum, sedulò hercle caui, dum
 Illud rescitum iri arbitrabar. At quando

Id clam putabam fore, redibam ego rursus
 Impigre ad ingenium. Hic ubi modum uero
 Nullum facit, puer hic satis superq; audax,
 Matrem rogabat: si superstitem uellet
 Mēgnatulum, retineat à schola saltēm. (ter^e
 N. v. Sed quid animi mater tū habebat? A. T. Hē ma-
 Vlro patrem accessit, aliquid suo gnato
 Indulgeat modo obsecrans, & hunc saltēm
 Puerum finat uiuere sua uoluntate.
 Nam non necesse habes tuo marite, inquit,
 Agitare pro imperio omnia. Ipse tum durus
 Cœpit preces retundere ipsius. Tandem
 Vero improbis orationibus uictus,
 Gerito ipsam curā filij, inquit, utrum aut hic
 Saluus sit, aut perditus, ad hunc nihil spectat,
 Curato tu. N. v. Quæ nā Attaba hæc fuit Gello? &
 Hiccine pater: qualis fenestra aperta hic tum
 Fuit tibi ad nequitiam? A. T. Id exitus multum
 Miser probauit. liberum tum enim factum est
 Mihi, meam inclinare quolibet mentem,
 Quia exulabat natibus seuerus tum
 Orbilius. hinc cum æqualibus meis, buxo
 Certare, globis, atq; item pila cœpi,
 Quæque animus affectabat exequabar. N. v. Num
 Et paruuis iniurere soles suburras? A. T. Non,
 Quia illud ætas uetuit. Ex ephebis sed
 Postquam exij, penitus huius inquam tum
 Ingeniolum scisses. Quia huic suit cura

Tunc

Tunc unica, experientia doceri, quid
 Aut senio ferret lucrosus, aut quid' nam
 Damnoſa raderet canicula. N v. At numi
 Vnde: A t. Vnde aī: mater pecuniæ plusquam
 Satis administrabat, patre incio. N v. Nunquid
 Pater resciuit postea: A t. Nihil quidquam.
 Imo si aliquid subinde is, connuebat. N v. Vah,
 Nimia φιλοσογγια parentis. Omnino
 Exuere sic patris animum, patrem? A t. Illud, sed
 Serò modò conqueror. uterq; tum mortem
 Moritur parens, hæres relinquo ex asse.
 Solus, nihil relinquo in ædibus, nec uas,
 Nec uestimentum, imo nec ollulam, quim mox
 Corrado quælibet. Deinde seruos &
 Ancillulas produco, uendo. mercede
 Inſcribo item ædeis, talenta congeſſi
 Plusquam uiginti. N v. Vah, tot æris uni' ne
 Homunculo ſuffecit: obſecro qui iſte
 Tibi perijt tantus pecuniæ coetus?
 A t. Id audies. Moritur parens uterq; ut mox
 Dixi: & quidem expectatus. Attalo me tum
 Opulentiorē credidi. N v. Mihi Plutus
 Sanè fuſſes. A t. Nortiae arbitrabar uel
 Me gnatulum, cui nullus eſſet æqualis,
 Cuiq; omne liberum foret. N v. Papæ, mira &
 Praua arrogantia diuitum. ſed enarra
 Quæſo, unde tam ſubita opulentulo euenit
 Tibi metamorphoſis, beatior Crœſo ut

Euaseris iam Irius? A T. Scies, modo posse
 Tacere, prouocare in aleam audebam
 Tum quosuis, imò sorte maxima quauis
 Apposita. ego solus monarcha regnabam,
 Tanta potens pecunia, nec audebat
 Quisquam aleæ certamen aggredi mecum,
 Vel prouocatus, cæterum aduenit quidam,
 Nescio quis. n.v. Is' ne erat opulentior te, uel
 Potentior? A T. Nescio quidem, ast eundem me
 Potentiorem uel fuisse, monstrauit
 Rei exitus. Paratus hic erat mecum
 Sortem aleæ experirier. Fuit nobis
 Præscripta lex, ut quisq; senionem uel
 Cœm iacit, tum alter talentulum ponet.
 Qui uero chium uel caniculam mittit,
 Idem talentum poneret. sed is qui tum
 Venerem iacit, bene cumulatum aceruum idem
 Tolleret. utrig; lex placet. rem adimus, non
 Auib. bonis. n.v. Malis? A T. Monarcha nūmatus
 Dicē ueros illinc abeo. n.v. Ain Attaba? et zona ε
 Re perdita? A T. omni. n.v. Ex gnatulo priuignus est fa
 A T. Verus. n.v. Sed id merito quidē tuo. scisti (clus.
 Namq; Venerem non conuenire cum uxore
 Summi Iouis. Iunonius, potens, stans pro
 Iunone, quando eras monarcha, uelles' ne
 Venerem tibi propitiari? Iniquum id est hercle,
 Beneficium exoptare ab hac, cui nunquam
 Beneficeris, contrariæ imò cuius tu

Parti faues. A T. Riden' Numeni in hac retum
 Misera, tum iniqua? N v. Iniqua ait: manet mente
 Alta repostum odium hercle iniquæ in Aeneam
 Iunonis. A T. Haud æquum facis, dolentem qui
 Rides amicum: crediti dolorem esse
 Communem amicis. N v. Doleo maxime, sed nos
 È poculo lætor bibisse eodem. nam
 Iniuria Veneris uterq; rem nostram
 Haud pœnitendam amisimus. Mala arbitror
 Communia esse mitiora. Sed quod sors
 Fert, animo id Attaba feramus æquo. In re
 Enim mala, iuuat animus bonus multum. A T. Huic
 Credis animi quid deesse: Si hercle feraeret
 Militia, haud facerem pili quidem. Sed nunc
 Ex Attaba fiam Irides miser, cum sim
 Laboris inscius. N v. Ecce me: sequi si huius
 Dogmata uoles, nunquam Irides eris faxo.
 A T. Ego, si modo posses, nihil recusabo
 Laboris, efficiendo quicquid obtrudes.
 Famelicus namq; peteret uel è flamma
 Cibū. N v. Vider' nostram: A T. Quā, heram? N v.
 Ipsam. A T. Ait: quid'nam
 Operatur? N v. Ostia ambit, ut solet. A T. Nū ergo
 Loquax? N v. Loquacissima. Negocium si illi
 Sit ad forum, sepe annus est priusquam illinc
 Redeat. A T. Ita est. N v. Hinc audiamus hæc secū
 Quid garriet. Desint si huic quibus narret,
 Quicquid animo gerit, experire, num longo

Sermon

Sermone id aut lapidibus, aut luto dicet.

SCENA III.

Lerna.

H A ha, hæ mihi iam nunc quidem ex animo libet
 Ridere, cum uideo omnia ex animi mei
 Sententia succedere. Haud credo deos,
 Etiam si id iniuste uelint, posse alicui
 Magis esse propitios. cui quæso citius,
 Aut etiam abundantius opes obtrudere
 Poſſent, quam huic modo faciunt? Pol nemini.
 Sustineo sola familiam lautissimam,
 Et id quidem paruo meo quæſtu. Attamen
 Carissimam annonam fuisse nemini
 Latet. Quid at modo faciam: ditissima
 Fiam breui est necesse. Nam baculo licet
 Pecuniam propellere optarem, haud secus
 Atq; inquietunt Græcos famem solere, pol
 Minime ualerem. Annona nam uilissima est.
 Hodie ubi deueni in forum, concurrere
 Cupediarij, coqui, cætarij:
 Offerre non, sed potius obtrudere mihi
 Merces uidebantur. Papæ, quam subita mox
 Mutatio rerum, ex inaudita cibi
 Pœnuria, per maximam ecce copiam.
 Obsonij tantum emi ego, quod uel nouem
 Hospitibus effet satis, ut arbitror, tribus
 Argenteis. Hinc mihi lucrum est uberrimum:
 Causabor annonam esse caram, id arguet

Mecum

Mecum prior rerum indigentia. At pol mei
 Floccifacient id hospites. non sunt enim
 Ut nū uiron pīgāe hi, qui uel ob minimum obolum
 Tragicas cierent, alteri parui Hercule,
 Turbas. Mei tum liberales, tum boni
 Homunciones sunt. qui enum nos calculum
 Facimus, placet. Quidquid deinde ascribimus
 Pro edulijs, haud displicet. Demum ædepol
 Creta mihi sulcata est: ita et subinde ubi
 Incaluerint potu, duæ à me lineæ
 Ducuntur unæ. hi calcuло factō nihil
 Obmurmurant, imò satisfaciunt probè.
 Tales ego blandiloqua blandis attraho
 Semper mihi uerbis. meus qui tum potest
 Iacere quæstus: imò quid uel obstaret,
 Quin ego opulentula ero breui? At monet
 Tempus, me ut hinc iam conferam ocyus domum.
 Struxisse dudum namq; oportuit thoros.

S C E N A I I I I .

Attabas. Numenius. (quid
 Triuenefica hinc siccine abiit: capin' Numeni,
 Inepta garrijt: n.v. Peroptime, at dixin
 Hoc fore: a.t. Mea sententia quidem nobis
 Mutandus esset mox locus. n.v. Locum dicis?
 Stulte sapi, tutius ubi pararemus
 Nobis asylum nescio. a.t. Sed hercle isthæc
 Vel satrapen exenteraret. n.v. Id credo
 Quidem. Sed audisti ne sæpe, quod partum

SIT

Sit male, male id rursum subinde dilabi?
 Dignū iam habet patella operculū. A T. Quid tun
 Numeni habes uel male pecuniam partam?
 N v. Nonne id tibi dixi, me huic rei totis
 Incumbere hic neruis, quo odoctōnos priuem
 Non segniter pecunia uiatores.
 Mecum edere si uelis, animus ut hos uiatores
 Non segniter spolies pecunia et uita.
 A T. Vita? satī sanus es? N v. Opinor occisos
 Mordere non posse. A T. Au, modò scio quorsum
 Tendas: nec hic me defuisse tentabis.
 N v. Probo. Cæterum si quidpiam quit auferri
 Domino inscio, audim: auferes id impune?
 A T. Nescio. N v. Scies, uel à me abi. A T. Virū dices.
 N v. Scis quid uelim modò facias? A T. Id autē quid
 Est dico. N v. Non te illius puto ignarum,
 Quod seruulo silicernium suo iniunxit.
 A T. Numen quod et Cereris suo Deo ascripsit?
 N v. Recte tenes. Demissione facta, audim:
 Hic moris est habere in ipso agro æquatam
 Satis aream, in qua uentilant suas fruges.
 A T. Ab acere scilicet. N v. Tenes. in hac condunt
 Frumenta temporis aliquantulum, donec
 Sit inacerosum, quicquid ex agris illuc
 Potuere congerere. A T. Scio. sed heus, quid me
 Vis facere? N v. Dicam. fortis es, deinde aptus
 Præcipue ad hanc rem quam paro, ibis illuc tun
 Videns, ne conuasare quid queas noctu.

A T. Hem. scis' ne quid uel de latrunculis noctis
 Ab area arcendis loquutus hic sit? N V. Phy
 Stolide, putas' ne hos posse deprimi somno?
 A T. Scio. At loci inscius sum ego, atq; ob id furto
 Inidoneus. N V. Docebo te locum, & furti
 Modum. Tu huic dabis operam rei, ipse autem
 Dabo interim alteri periculi multum
 Maioris, ut qui exercitatiōr, nec non
 Loci & modi mage conscius. A T. Placet, dexter
 Mercurius adsit modo. sed N. Hē tibi autē. A T. quid?
 N V. Mercurius interuenit. A. Am? N V. Vide. A T. Nū
 Silicernij seruus? N V. Tenes, faceſſamus (estis
 Hinc. Nam ut diei tempus est, morari nos
 Credo hospitam, ut quæ leſtulos modo strauit.

S C E N A. V.

Eudulus.

N Aeſtultus est, qui ſe manus credit Dei
 Effugere posſe pedibus humanis: licet
 Accipitre fit pernicioſor, longæ hercle ſunt
 Dei manus, nec non ineuitabiles.
 Expertus id ſum hodie. Ego namq; rure cum
 Reuerterer: uideo duas mulierculas
 Ante p̄eēentes, cupidus has diuocere,
 P̄eēentibus quantum queo, iuſto, conſequor,
 Saluto, cognosco resalutantes: erat
 Noſtras Noemi cum nuru, ut dixit, ſua,
 Hanc de Elimelech rogo, mortuum cum filijs

Dixit.

Dixit. Quid & sic sola nudaq; ueniat,
 Interrogo. flens tale responsum dedit:
 Egressa sum plena, uacuum iam me Deus
 Reducit. Illius hercle fortunæ oppidò
 Modò miseret me. ut quæ solet numerarier
 Inter opulentulas, modò pauperrima
 Redeat. Hero hæc cur cesso nunciare: nam
 Fortasse paupertatulæ huius obuiam
 Ibit. Tamen uereor ne conspirauerit
 Tenacibus pecunia Plutis: quibus
 Quanto est pecuniae magis, tanto hercle sunt
 Attentiores ad rem. Egenus atq; si
 Quicquam poposcerit, audit illicò male
 Ab eisdem. herum tamen meum illis imparem
 Spero. Monet tempus, domū ut me hinc conferam,
 Ne si hic diutius modo subsisterem,
 Cum aduerserascit, forte post festum adforem.

A C T V S Q V A R T V S.

Eudulus.

Multa hercle adhuc nox est meis oculis, idem
 Et solitudo huius fori arguit. Solet
 Enim die crepusculo frequentibus
 Forum scatere operarijs: nullum modò
 Video. Quid hem: ni ambigua lunæ lux sit, aut
 Ni æditius indoctè, ut solet, modò rexerit
 Horologium, uix tertia est. Ego dum nimis
 Hero obsecundare studeo, multum meam

G 2 De fraudo

Defraudo naturam. Quid hic modo faciam,
 Ignoro. Obambulare liberum est mihi hic
 Ad satietatem usq;. Si operarios enim
 Manere, uti certum est, uolo, discedere è
 Foro haud licet. Sed heus, Noemini et nurum?
 Quas tamen ob hesternam profectiunculam
 Scio defatigatas fuisse oppido. Evidem
 Ita est, adibo interrogans quo'nam uelit.

SCENA II.

Noemi. Ruth. Eudulus.
 Nemini ego plura acerba suspicor homini
 Vnquam accidisse, quam mihi mulierculæ
 Oblata sunt. heu me miserrimam, hanc cine
 Non licuit unà cum uiro atq; filijs
 Posuisse uitam? haccine ego caussa tantum eram
 Cupida reuertendi in solum natale: cui
 O quanto erat præstabilius, gentium ubiuis
 Vitam agere, quam huc redire, et hanc penuriam
 Pati. Etiam et in patria datur stabulare sub
 Dio. Num id est itineris exhausti. Deus
 Bone, præmium rogito in opis te nunc mei
 Miserecat. R. V. Obsecro bono mater animo
 Sis. Satius ædepol fuisset, arbitror,
 Huc non migrasse. Sed tamen quando hic sumus,
 Quæque obferuntur, perferamus ea animo
 Aequo. E. V. Noemi hem. N. O. Me Noemina nominas!
 Pol, falso id est nomen mihi inditum. Quis es?
 Ho tu' ne es Eudulus? E. V. Tenes: quò tenditis?

N. O. Sanc

N O. Sanè haud scio quò tendimus, fermè ubi sumus
 Ignoro, tanta me ægritudo oppressit. E v. Hem
 Quid ægritudo? quæ nā ea est? N O. Dicam tibi,
 Intrasse me nosti die hesterna oppidum. (E v. Id
 E v. Crepusculo noctis, scio. N O. Vacuam quidem,
 Dolui etiam. R v. Fortune id inconstantiae
 Asscribito. N O. Siccine fuit Rhamnusiae
 Pro ludo, huic uetule nouercari, ut etiam
 Ne obolum reliquerit, unde restim emat? equidem
 Hec iam mihi foret expetenda maxime,
 Si hominis nihil superesse post mortem, citra
 Putidum cadauer crederem. E v. Quæso bona
 Verba, neq; fortunæ imputes: cum quicquid est
 Tibi, credito, infortunij, id tibi à Deo
 Penitus pro seculum sit, etiam ne dixeris
 Tibi esse eundem iniurium: quia fortè uel
 Maiora de illo merita es. R v. Hem, tun' hanc, bone
 Vir, in Deum peccasse dices? N O. Volo,
 Commeruimus malum: attamen dignum hisce uel
 Iniurijs nunquam. E v. Deus nouit. N O. Quid hē
 Vetula aliquid committeret, quamobrem fame
 Periret? E v. Id nunquam sicut cognatuli.
 N O. Pauperculis cognatus est nullus. nam heri
 Dum ueni in urbem, quia pecunie nihil
 Mihi erat, adibam alicuius ædes misera, quem
 Mihi suspicabar esse uel primarium.
 Pepuli fores grauiter quidem. E v. Scio ueterem
 Ob familiaritatem id egisti. N O. Tenes.

Mox prodit hospes, me rogans quid' nam uelim.
 Tibi loqui, dico. fores aperit, rogit
 Quæ sim. Ego, Noemi. Quæ Noemi: inqt. Quasi
 Non noueris, dixi. sobrinus tu mihi es.
 Cognata non est nomine hoc mihi, quod sciam:
 Respondit. e v. Hunc fortè ob diutinam arbitror
 Absentiam, nomen tuum præterierat.
 N o. Quid si apud Hyperboreos talentū rē dece
 Mortua reliquissēm, an ne uir bonus ille me
 Bene nosceret: Sanè, & quidem memoriter
 Meā usq; progeniem, ab auo atq; atauo ordine (la
 Bene numerās. e v. Bona uerba quæso. N o. Imò ma
 Potius. e. Noemi perge narrare. N o. Quid opus
 Verbis? meos homini miscellula aperio
 Casus. e v. Ut euidentiora scilicet
 Indicia noscendi te haberet. N o. Id tenes, (dum
 e v. Quid deinde? N o. Quid deinde queraris? Ista
 Oratione satis quidem longa eloquor,
 Concludo, nil pecuniæ mihi esse. e v. Quid?
 Nihil obtulit? N o. Nihil. e. Nec hospitio excipit?
 N o. Imò nec agnoscit. Die sed crastino
 Nos latius confabulaturos, mihi
 Promittit, hac de re. e v. Interim hospitio cares.
 N o. Quia egēs, relicta misera sum: ignoratur heu
 Nomen, ego negligor. Vide quid' nam facit
 p̄vīa omnib. molesta. e v. Vbi hac nocte stabulum
 Nacta es? N o. Vbi: sub dio. e v. Deus bone quāta
 Quām pœnitenda incurrit humanum genus (& o
 Si

Siuixerit diu. n.o. Atq; si cognatus id
 Egit, quid acturos putas alios? r.v. Bono
 Mater animo sis. hunc dolorem ponito.
 Ego cellulam parabo conductitiam
 Nobis. n.o. Sed unde uictum, & hospitiij quis hem
 Ius soluet? r.v. Ipsa nendo, noctes & dies
 Operamq; dando, nos alā ambas. n.o. Quæstus is
 Friget modo: nec possis hinc corraderē
 Ius filia hospitiij. e.v. Aedepol nimis anxia es,
 Hec consulit bene, eius exequitor, rogo,
 Consilium, r.v. Ita interea aliquid fiet scio.
 n.o. Id aliquid est nihil. Sed ut res postulat,
 Faciendū id est tamē. e.v. Probo hercle, cōmodūm
 Operarij huc se conferunt. Vos agite rem
 Vestram, his necesse est ut loquar. Habebitis
 Me semper hercule, id quod unum ualeo ego,
 Cū lingua, tum mente uobis beneuolum.
 Valete. n.o. Tu quoq; ualeas. Ruth, qd agimus?
 r.v. Quicquid tibi lubet, mihi mater placet.
 n.o. Obambulemus oppidum. r.v. Non abnuo:
 Nil æquè, ut ocium, mihi cum sit odio.

SCENA III.

Eudulus. Philoponus. Lœdorus.
 Mulierculæ huius per Iouem infortunium,
 Vel lachrymas extunderet silici. Vide (ambiunt,
 Quām occidua sint bona quæ homines tam auide
 Desiderant. p.h. Eudule salueto, quid hæc
 Frons tetrica uult sibi? quid? domin' recte omnia?

E. Ita quod sciam. p. Sed hem, quid est quod lachrymas
 Etiā excutit tibi? e. Elimelech uxor. p. Quid hæc?
 Nū Elimeelch reuersus est? e. Quām uelle. l. Ob id
 Tu lachrymaris, sin minus diu ualeat? e.v. Valet,
 Nunq̄ hercle posthac male habiturus. p.h. Obsecro
 Te Eudule, quid'nam ægri in animo tibi sit? rogo
 Ne animum meum diutius suspendito.

L.OE. Idem obsecro. e.v. Vidistis has mulierculas?
 P. Mox in foro: uidi. L.OE. Atq; ego. e. Noemierat,
 Altera nurus. p.h. Cuius? e.v. Noemi. p.h. Elimelech
 Cum filijs aderat' ne? e.v. Dixit mortuos
 Eſſe. L.OE. Id' ne fles? quod si adforent iuuenes, seni
 Iniuriæ nihil ortum. e.v. Am? L.OE. Si Caspius
 Vixisset, inclusus, fame confectus is
 Dudū fuisset. e.v. Riden heus? L.OE. Nequaq̄:is est
 Mos Caspijs, sexagenarios fame
 Conficere, scilicet. imò erat genitus, ut &
 Moreretur. e.v. Id nullus negat. Sed alia res
 Est. p.h. Explica obsecro. e.v. Eius uxor redijt huc.
 L.OE. Plures idem efficient scio. e.v. At tali hercule
 Fortuna, ut eius te recusares fore
 Riualē. L.OE. Ob id misera arbitror. e.v. Miserrima:
 Nam neq; obolus, restim quo emat, supereſt ei.
 P.H.I. Non dicis id. e.v. Nihil magis. P.H.I. Mutatio
 Tantan' Deus bone rebus inſit? quām' male
 Fortuna ſeuis, lubrica & uaga. Ne obolum
 Reliquum eſſe, tantum habuiſſe? L.OE. Tali miseria
 Nil miseriū dici potest. P.H.I. Sed obsecro

Te Eudule, qui illi perijt substantiae
 Ta magna portio? ev. Deus nouit. p h i. Neq; id
 Retulit: tibi e v. Id quod retulit, narrabitur
 Tibi postea. Prius uolo rem agere meam,
 Verba mihi ne lucrifaciam. Dicite mihi,
 Operarier uos uelle falces arguunt,
 Vultis ne heri demetere fruges? quantum enim
 Quisquam suis operarijs dederit, is e^r
 Vobis dabit. p h. Iamdudum id optabamus, ut
 Qui sciuiimus nobis ab ipso opellulae
 Solatium promptissimum esse. loe. Tun bone
 Vir, opellulam uocitas? p h i. Labor non est labor,
 Mercedem ubi recipis. ev. Probe dicitis. Agite
 Adeamus agrum: hic uos labore, ego fabulis
 Tempusculi molestiam triuerimus. p h. Id
 Nobis placet. Sed num puellulae tibi, (sime
 Frugem ut? ev. Scio, sunt, video heru. Quam ocyf
 Abeamus hinc. loe. Is non potest uidere nos,
 Quum non habet uitreos ocellulos. e v. Male
 Dicax, num herum rides? p h. Id ingeniu hominis
 Est hercle. e v. Lædorus, papæ, ingenium audio
 Cū nomine optime quadrat. p h. Rem ipsam tenes.

SCENA IIII.

Boos.

Fidem quis in seruo, obsecro, unquam quereret?
 Num rara avis seruus fidelis? Quis hominum
 Id diffueretur? Fidelem isthunc meum
 Dico esse, si quisquam alias. Ad quem quidem
 G 5 Negotia

Negotia expedienda non ineptus est.
 Credo, suæ non parceret uitæ, modo
 Posset mihi prodesse: tantum abest ut ab
 Hoc luderer dolis, apud me est hercule
 Illi fides tanta, ut etiam si posset, haud
 Me falleret credam. Quid eius prædicem
 Laudes? Mihi est & nomine & re Eudulus, hic
 Sanè mihi est monosyllabus. Nam iniunxeram
 Illi die hæsterna, ut operarios modo
 Conduceret laboriosos, obsecro
 Quām is habuit id curæ? Mihi, ne forsitan
 Oppressus alto somno is, id minus bene
 Curasset, hercle cura somno inimica non
 Defuerat. Experectus hunc uoco, uolens
 Hominem excitare, at ille nil contrà, insolens
 Quidem id facit, mecum in quo. Ipse aliquantulū
 Iratus ē lectio profilio, & ad
 Cubiculum eius pulsitans grauiter fores
 Prorepo, nec quenquam audio, cubile item
 Cerno uacuum. Quietior recipio me in
 Lectum ocyus, mecum inquiens, eiusmodi
 Seruos nequaquam esse minimum decus ædium,
 Ego semiplena luce ubi resplenduit
 Sol, uestibus me uestio, atq; buc ad forum
 Venio: nec hic uideo uirom. De eo hos uiros,
 Nisi ruri enim scirem esse, percontarer. At
 Certum est mihi illuc ire, sacrificium ubi
 Diluculare sit absolutum, id in animo est.

S C E N A V.

Numenius. Attabas.

Modò Attaba audis: ipsa res manus poscit.
 AT. Quis sic: N. V. Rogas? ed' ne excidere quæ dudum
 Dixi tibi: AT. Quæ nā? N. V. Hercole dixerim Lethē
 Teuerius, quām hominē. Seni areā: AT. ah, tāquām
 Nomē mēū. N. V. Nūc demū opus tua exprompta
 Aſutia. AT. Hercole exprōpta bellule, nāq; hac (est
 Mea periere talenta. Sed iurum dices,
 Modo mihi signifies locum & modū. N. Laudo,
 Portam hanc biturritam uiden: AT. Nisi credas
 Oculos mihi deesse. N. V. Ea exienda est à
 Cœnatibi. AT. Villam haud scio. N. V. Mane, postq;
 Exieris hanc, ædificio eleganti ædem
 Extractam ad hanc manum uidebis, illæc est.
 AT. Itur' ne eò per publicam uiam? N. V. Itur. Sed
 Exorbitabis tu sciens. AT. Scio. Nempe
 Priuata res quia geritur, uia utendum est
 Priuata. N. Ita' st. AT. Quid si areā insciens tū non
 Inuenero? N. V. Inuenias facillime faxo,
 Graminea, quam diximus, ubi uia hæc esse
 Desinit, habet semitam frequentem ab utraq;
 Manu, una dicit ad aream, aut ædeis,
 Altera sinistra, hac sursum ab ædibus tendit,
 Hac facito iter. AT. Tun me iubes aberrare
 Ab ædibus, quum pone eas tamen præda
 Deliteat? N. V. Haud scis quo uelim. prius totam
 Rem audi. Via isthæc te in nemusculum ducet

Ville

Villæ obiacens, latitabis usq; in hoc, donec
 Tempus aliud poposcerit. A t. Scio donec
 Operarios somno obrutos putem. N v. Recte.
 Descendito tum per nemus, domum uersus,
 Ibi area est propter, tu in hac tibi iniunctam
 Rem deniq; efficio. A t. Sed haud scio, quo' nam id
 Fiet modo. N v. Faxo scies. Solet talis
 Res aggredi à primatibus uiris huius
 Sectæ, priusquam inimica lux propinquaret.
 Ego id uolo à te ante medium aggredi noctem,
 A t. Profiare toto pectore arbitraris tum
 Operarios somnum? N v. Tu eos negas esse
 Homines? Die non segniter laborare, &
 Noctu excubare, suspicaris humanum
 Id esse? A t. Quid si officij id, alteri cuidam
 Acheronticus commiserit? N v. Quid & si nunc
 Cœlum ruat? Veruntamen suus cuiq;
 Est uillulæ oīnōgōs, tibi est is obiecta
 Placardus offula, periculi fortè
 Ne quid latrando tibi parare posset. Tum (mox)
 Vero. A t. Hē tibi. N v. Quid? laudo. cætera ex me
 Scies. A t. Placet, modo Lauerna conatus
 Iuuerit meos. N v. Iuuerit, scio, modo audax sis,

S C E N A VI.

Noemi. Ruth.

Profectò uere dicitur, spem somitem
 Laboris esse. hæc deambulatio licet
 Parum laboriosa, quam me anum male

Affecit:

Affecit: æde pol mihi profectio
 Hesterna ludus, non labor uisa est: præ ut hæc
 Hodierna, qua quid mihi laboriosius
 Esse potuit nescio. R v. Ita ait mater? Satim
 Sana: stadio tu comparas paßum? N o. Mihi
 Spes, filia, alas addidit tum. Hanc uero ubi
 Viderimus esse uanam, et alas et animum
 Abiecius. R v. Non uana: quin habeas agrum
 Incolumē adhuc. N o. Pol neutiquā degenerē: is est
 Neglectus æquè ut domina: glaream, haud agrum
 Dicas: decem annis uomerem non passus est.
 R v. Attamen ubi uoles, ab hoc pecuniæ (Parum
 Aliquantulū abrades. N o. Parū id quidem est. R v.
 Habere præstat, quam nil tamen. Aureum
 Numisma, quantumuis etiam exile, esset et
 Mendico opes Paſtolicæ. Ipsa uero, ubi
 Vir ille dixit esse nil quod conqueri
 Posset Noemi, agrum quum habet, qui uel sue
 Inurias poenuriæ propellere
 Potest: statim exilii animo. Atq; (ut dicitur)
 Me prouolutam ad Miluios uidebar. id
 Et tacita mecum agens, Bene actum est, saluares
 Est: ego laboribus, et azer prouentibus,
 Salue sumus. N v. Prouentus ille erit admodum
 Paruus. R v. Pusillitati ego eius obuiam
 Ibo, laborando. imò iam certum est mihi,
 Nisi secus imperitaueris, prodire rus,
 Atq; sicubi nocta fuero philopauperis

Dominik

Domini agrum, ibidem colligā spicas. n o. Probo
 Nām messis hordaceea est. Et sanē ego
 Congrediar. r v. Id pol non finam. Tu quæ soles
 Hic patricia esse, etatis occiduæ etiam,
 Modò præter æquum & præter etatem tuam
 Corraderes spicas? opus negocij haud
 Parui. finam: nihil minus facies. Sed hinc
 Te conferes intrō, atq; pones (si sapis)
 Isthanc tuam ægritudinem. Nimium es enim
 Solicita de uictu. Deo relinquito hanc
 Curam: ipse enim qui cuncta pascit, non sinet
 Suos fame extrema perire. n o. Ego facile
 Hanc de annuis mitto. Si huic Maalion,
 Vel Chloelion paruulus in aula luderet,
 Nil ægritudinis esset amplius. r v. Omnium
 Rerum arbiter Deus, si id ex re censeat
 Tua esse, & inuitæ puellum obtrudet. n o. Id
 Verum esse quis negat? r v. Interim ægritudinem
 Istam euome ex animo tamen. ne te, obsecro,
 Mater mea excrucia. Futuri enim exitum
 Deus in sua unius manu tenet. n o. Aedepol
 Ruth quanta quanta es, ipsa consolatio es.
 Age age tuis parebo dictis, que mihi
 Omnen dolorem adimunt. r v. Pol optimè facis,
 Patienter hunc feras. Dabit Deus huic quoq;
 Finem. n o. Facillime feram. r v. Recite. Est enī
 Cuius dolori remedium patientia.

SCENA VII.

Attabas.

Quām sœuit irata Nemesis. uah opulentule,
 En pro pecuniaria zona, hunc habes
 Modo fæculum. Rerum uicissitudinem
 Quæso uide. Si hæc hercle præscisses, scio
 Non tua talentula tam habuisses uilia.
 Stultus malo accepto sapi. Sed quid egom est
 Me concoquo, exedo, in animo uoluens miser,
 Partum alea infami malum? Satius quidem
 Puto, si quid ægritudinis sit in animo,
 Penitus id euellere. Quid inſcelicius
 Enim, quām in ipsis pectoris penetralibus
 Gestare ueros inferos? Quiq; inferi
 Horribiliores mente conscia sibi? At
 Dignus profecto sum odio ego, cum mulierib;
 Iſthac loquacitate. Noſtra ex re foret,
 Obire iuſſa Numenij potius, uiri
 Per Herculem uaferrimi. Iuſſit is, ut à
 Cœna oppido exirem, aucupandi gratia,
 Casseſ enim hos mihi dedit, queis non parum
 Silicernij ſurripuerō frugibus, & id
 Hac nocte, ſi modo mihi Lauerna fit
 Propitia. Nunc uero exeo, commodius ut
 Mihi tempus eligere queam. Satius enim,
 Quām adeſſe post mala, oua morari censeo.
 Omem ſinistrum. Proripit ſe huc, cuius in
 Igni modo ferrum eſt. Papæ, ſcipionem habet;

Tripes

*Tripes animal quo' nam uelit demiror. Hinc
Facillime obseruabo eum, quo' nam iuerit.*

S C E N A VIII.

Boos. Attabas.

Qui procul ab ædibus operarios habet,
Si non grauetur hos subinde iniisere,
Viæ laborem foeneratum sentiet
Pulchre sibi. Id nunc scilicet me prolicit,
Etiam facit quo iniurias æstus feram
Aequius. Eo illuc uero nunc, ut quid nam agant
Sciam. Solet uulgs operariorum enim
Plerunq; heris absentibus, tempusculum haud
Labore, sed magis ocio atq; fabulis
Terere. Meus si Eudulus acquisiuerit
Tales, ne ab ijs latum ibo culmum, imo neq;
Domum reuertar, usq; donec opellulae
Pensum diurnæ absoluient. Veruntamen
Habeat licet fide probata operarios,
Nunquam tamen dum uentilauero aream,
Domum reuertar. Nam scio, uigilantius
Præsentem incumbent, ut & noctu area
Libera sit à latrunculis & furibus.
Rem nosciturus itaq; recta ad uillam eo.
AT. Argis licet custodiam commiseris,
Faxo tamen de præda optima moereas
Tu, atq; ego triumphem. I, callidum me senties.

A C T U S Q V I N T U S.

Lœdorus. Philoponus.

Philopo-

Philopone tam manē ne, domum cum serō heri?
 Euripus ipius es hercule, inquiete cum
 Isthac tua. P H. Lœdore scim: insomnia quidem (ô
 Dormire me hāud sinūt. L O E. Quid insomnia aiss?
 Quām uellem, ut Arcadicam habuisses hanc modo
 Noctem: meæ uxoris nates à frigoris
 Iniuria sesquihorulam, uel plus eo
 Defenderem. suspicor adhuc, insomnia (cito.
 Que haec sunt? P H. Quid id uerbi est prius mihi di
 L O E. Apud Arcades insomniorum uisitetur
 Nihil, inquiūt. P H. Credi potest? L O E. Nihil magis.
 P H. Noctem lapillo candido dignam, hercule
 Id ducerem fœlicitatis maximæ
 Loco, una si talis daretur nox mihi.
 L O E. Dabitur, modo illuc demigres. Sed dico
 Qualia fuere insomnia haec, quæ hac nocte te
 Philopone, exagitauere? P H. Qualia censem,
 De isthac peregrina. L O E. Noemi de nuru
 Scilicet. P H. Habes. L O E. Mirū profectō ni parum
 Insomniando fuerit huic discriminis
 Tecum. P H. Facessē hinc in malam crucem scelus,
 Cū hac opinione parum pudica. L. Quid, scim heus
 Quid arbitrer? P H. Facile id tuo ex ingenio
 Coniūcio. Certe honestiorem, uel socrus
 Amantiorem uidimus neminem. Etiam
 Id dicere ausim ego, quam habet uirtutem, hanc ei
 Fore nūt̄p̄los n̄t̄ḡp̄. L O E. Per herculem obsecro
 Ne factites arcem ex cloaca. P H. Optē Eulogum

Te ex Lœdoro. Sed id quod afferui modo,
 Vel argumentis euidentibus optimè
 Docere possum. Honestius negabis, hic
 Vidisse te arbitror aliquam nostratum
 Legisse spicas, quam hæc per integrum diem
 Nuperrime. Deniq; quid hanc pellexit huc?
 Num opes socrus? Sichercle consultum probè
 Eius fuisse in opia, spicas item
 Colligeret hic modo sedula. Ast quid? num uiri
 Spes consequendi hic à socrus? Veruntamen
 Nullos huic sciebat esse liberos. (ca
 Quid igitur? L. Erga socrū amor censes? P. H. Ré a
 Tetigisti. L O E. Ego demiror æde pol aliquem
 Posse faciei eiusmodi monstro allici.
 Quod si essem ego uiduus, magis quam talium
 Cuiculæ, pecuniae rubiginem
 Ambirem. P. H. Abi hinc cum ambitione isthac tua.
 Scim esse Virtuti suum Cupidinem?
 L O E. Veneris' ne is est puer etiā? P. H. Cœlestis. Hic
 Mortalis est tuus Cupido. Nec ut tuo,
 Caduca forma huic placet, sed mage animi
 Probitas. Hic arctius proborum hominum animos
 Amore sancto colligat. L O E. Desformis hic
 Sit est necesse per louem, qui, ut prædictas,
 Rationem habet nullam elegantia. Liquet
 Enim omnibus, simile usq; gaudere simili.
 P. H. Stultus ego, qui tecū habeo uerba: cū es boni
 Sermonis infestissimus gladius. Id in

Animo

Animo habeo, uidebis hunc Cupidinem
 Bene meritum de eadem. At hic ne fabulis
 Male collocamus tempus? Hinc adire rus,
 Vel solis exortus monet. L.O.E. Philopone, quam
 Operarijs mercedula est solatio.
 Quid, censem hunc herum priori? prompta'nes
 P.H. Tun id times? operarios mercedula
 Fraudare, relligio foret tali arbitror.
 L.O.E. Animū ad labore dederis hercle. age, sequori.

SCENA II.

Misobigamus.

A Equo uidentur longiores æ depol
 Noctes mihi quantumuis æstiuæ, arbitror
 Id esse propter coniugis demortuæ
 Absentiam. Deus bone, hæc si uti fuit
 Dulcis iuuentæ socia, solatium etiam
 Potuisset esse meæ senectuti, hercle me
 Polycrate fortunatiorem dicerem.
 Rem quā habuimus nō mediocrem à parentibus,
 Mirum quidem qua industria hanc tutata sit.
 Hæc solitudinis propulsit tedium,
 Qua nunc miserrime angor: hæc. Sed augeo
 Mihi ægritudinem. Hercle idem nolle atq; idem
 Velle usq; iuxta mecum huic fuerit. neq;
 Forma, neq; dos etiam mouebit me, ut aliam
 Ego coniugem unquam duxero, cum rara auis
 Mulier proba est. Tentasse me lætor tamen
 Quam ueritati affine sit, Mulier bona

Pars bona. Etiam de cætero cauebo, ne
 Vel sentiam, quām non sit improba mulier
 Simplex malum. Quid est enim quod me haud sinit
 Esse ἄγαμον? quid, Generis interitus? duo
 Sunt mihi puelli. Venere et tentigines?
 Aetate sum frigidus ego. quid tum nihil.
 Veruntamen permulta sunt quæ me magis
 A' bigamia deterreant. compellerer
 Vxorculæ, morosa si contingat,
 Libidini inseruire, iam æuo frigidus.
 Non possum. agam quiduis prius. Nouimus enim,
 Seruire multis, sortis esse miserrimæ.

SCENA III.

Numenius. Attabas.

T Antum' ne inest formidinis, ut etiam
 Formidet umbram? A T. Umbram inquis? hercle
 spectrum erat
 Deforme sed breuiuscum, niueum caput,
 Cætera nigrū. N v. Fœmina fuit. A T. Gibber etiam
 Totum fuit corpus. N v. Scio, hordeaceum,
 Mirum hercle ni prædam tibi intercooperit.
 A T. Noctu' ne sola fœmina? haud credo quidem.
 N v. Viragines non credis esse fœminas,
 Audacia quæ uel uiro non cederent?
 At qui hercle degenerem animum timor arguit.
 A T. Si credidisset ego id fuisse fœminam,
 Per herculem intercepta præda iam foret
 Nostra. N v. Ah belle quidem: si fœminam

Fuisse

Fuisse scisset, facinus ædepol uiro
 Exercuisset dignum. At heus, quid si uirum?
 A T. Aequè quidem. Sed credidi spectrum esse, uel
 Demonu. N v. Periculū de eo egisses quidē. (dos
 A T. Præ horrore cōstupui ferē. N v. Quādo timi-
 Statuīsse uidisti trophæum unquam? Hercle quod
 Si talis oblatus fuisset mihi bolus,
 Vel è famelici lupi faucibus, is hic
 Adesset ereptus. mihi prædæ nihil
 Tunc temporis uisum est, solum uertere mihi
 Hercle in animo est. A T. Diutius subsistere hic,
 Nunquā scio ex re nostra id esjet. N v. Queſo quo
 Diuorteremus? A T. Quò lubet: dispice aliquid.
 N. quid? hē scio. A. quò dicio? N. huc aurē admoue.
 A T. Hercule equites illic futuri sumus. N v. Habes.
 Sed hē, quid audisti' ne? N v. Sanè etiam nihil
 Non bis licere, et id quidem impunè, mihi
 Dixere. N v. Quid tu: iusq; fasq; esse inquiunt,
 Quemuis viatorem pecuniario
 Leuare fasce. A. Quid itaq; hic te detinet? (Regio
 N v. Impunitas mali. A T. Hæc ubi est summa? N v.
 Contermina huic regioni habet sanè haud scio
 Quos Hercules, aut Theseos, acerrimos
 Talium equitū hostes. A T. Ne Hercules cōtra duos
 Tamen. N v. Nihil periculi foret ædepol,
 Ni doryphoris stipati adessent. A T. Metuis id
 Ne fuga timoris socia tum nobis erit (quoq; est
 Subsidio. N v. At heus, qd si comprehēdimur? A T. Id

Ferēdū. ij enim qui aut in rota, aut in cruce obeūt,
 Mortem magis propitiam habent, arbitror, eis
 Qui uel phihisi uel calculo miseram exigunt
 Vitam. N v. Age age, quando ita accipis, nō abnuo
 Rei exitum experirier tecum, modo
 Respondeat linguae animus. A T. Id re senties.
 Non tantum enim in loculos, sed in corpus etiam
 Vsq; tibi coniunctissimus ferociam.
 N v. Recte quidem cedet scio in diuerbium,
 Coniunctus est suo Attabas Numenio.
 A T. Quod si parœmiographus dedisset id,
 Per Herculem immortale nobis iam foret
 Nomen. Sed heus, accingimur ne iam itineri?
 N v. Iamia. A T. Graue & longū est, ad hæc viatici
 Parum. N v. Nihil nobis molestiæ, arbitror,
 Sarcinulæ onus pariet. Viaticum in uia
 Nobis erit curæ. A T. Sed hem, Lernæ nihil?
 N v. Valeat, suum sibi fœneratum sentiat
 Munus. A T. Evidem pulchre. Deus, quantas ciet
 Turbas. N v. Licet cœlum inferis huic misceat
 Per me: hinc ego facessō. A T. Subsequor libens.

SCENA IIII.

Boos. Thaltybius. Prodigus.
 Eutrapelus. Misobigamus.
 Philopolites.

Dōsonis agnomen dehonestat hercule
 Virum. Mea sententia, potius uiri est,
 Rem habere cum uerbis simul promptissimam.

En commodum quos querito: & Thaltybius hos
 Sequitur laboris plurimum mihi demperit
 Aduentus horum. Vos uiri huc adeste, opus
 Vestro mihi est arbitrio. tu Thaltybi
 Preco, Polybulum & ceteros accersito
 Huc, patricij ordinis uiros, ego interim
 His aperiam sententiam meam. t h. Vin ut
 Omnes: b o. Vola, fac sint dece numero. t h. Abeo.
 Desiderantur septem adhuc, tertius adest
 Philopolites. b o. Quid nam mihi usu uenerit,
 Viri, & quid opte, iā audietis. p r. Quid nā id est?
 b o. Nostis Noemi suspicor nurum, cui
 Nomen Ruth est. e v. Probitate rara: nouimus.
 b. Secūda ab hinc nocte accidit mihi quid noui ab
 Hac, Ventilaueramus aream, atq; tum
 Hilarior ipse aliquantulum, me reposui
 Iuxta manipulos dormiens. tandem hæc ubi
 Me sensit alto, suspicor, somno obrutum,
 Prostrauit à pedibus meis semet. p h. Nurus
 Noemi id hem. b o. Sanè, hic ego nocte media
 Expergefactus, sentio iuxta pedes (aut
 Nescio qd. p r. Hæc erat: b o. Arbitrabar dæmonē,
 Spectrum eſſe. p r. Tantum audaciæ puellulis
 Inest, ut ad uiri pedes? b o. Mane parum
 Audacior, cœpi rogare quis foret?
 Respondit intrepide: Ruth ancilla tua sum.
 Necesse extrema adacte, socrus & ego,
 Compellimur proscribere atq; uendere

Agrum, precamur hunc emas. modo tamen
 Hanc tegito pallio tuo, propinquus es.
 E v. Edocta sic erat à socru, laudo hercule.
 Quid tu tum? b o. Ego laudabā id ipsum, tulit et à
 Me mite responsum æde pol. Cognouimus,
 Ego & meæ urbis quiuis, inquiens, probam
 Te esse mulierem, & quia secus quam ut absolent
 Puellulæ, non concipiueris uiros
 Aetatuæ tuæ idoneos magis, ideo
 Non defetiscar unquam ego experirier,
 Donec tibi quod me petis confecero.
 Sed aliis est propinquior me, huic aperiam
 Rem omnem, arbitris præsentibus. si is abnuit,
 Ecce ipse adest, qui hanc tibi adimet curam ocyus,
 Viuit Deus. Vos itaq; in hac re mihi uolo
 Testes & arbitros. e v. Probe facis quidem. (est
 b o. En aduenit propinquior me. e v. Quid, nū is
 Misobigamus noster? b o. Tenes. Quod si modo
 Præsto forent alij uiri, iam arbitrio
 Defuncti abiretis. e v. Scio, mox præsto erunt.
 b o. Misobigame huc ades, assideto paululum,
 Est quidpiam tecum rei mihi. m i. Mecum ais?
 b o. Tecum. e v. En adest Thalbybius, atq; cæteri.
 m i. Quid'nam? b o. Audies statim. Assidetote his
 Ut & mihi hac in re arbitri & testes fitis. (uiri,
 Res, quam paro, communis est Misobigamo
 Mecum. Elimclech demortui uxor uendere
 Exoptat agrum: id tibi aperire statuimus,

Senioribus

Senioribus præsentibus. Nouisti enim,
 Quantum subinde pariat & periurij &
 Molestiae, iſi hæc clancularia emptio:
 Quum uenditori genere proximus, interim
 Vel panis excitus bolo, temerare non
 Veretur aram, qua nihil uel sanctius,
 Imo uel antiquius homuncionibus
 Existit hunc si empturus es, mihi dicito.
 Quod si secus de hac re tua est sententia,
 Respondeas mihi, ut sciam quid nam ego agitem.
 Mi. Prouentibus dominum annuis ager beat:
 Cum scrinia interim pecunia futilis
 Rubigine inficit. emam agrum. B o. Laudo quidē.
 Nost' ne mantissæ quid agro uendito
 Oportet accedere: m i. Quid: B o. Id dicam tibi.
 Quicunq; agrum emerit, Ruth ipsius nurum
 In coniugem accipiet. m i. Ego ne coniugem?
 Nec nomen illud, nec etiam ferret animus.
 Non mihi satis superq; curæ coniuge ex
 Prima relieti liberi pariunt: egon'
 Hereditate propria fraudarem eos?
 Propinquitatis cedo iuri. B o. Testor hos,
 In huius indicium tuum mihi calceum
 Sufficio. m i. Malo incalceatus uiuere,
 Quām coniugem ducere modo, accipe. B o. Viri
 Per optimi, uos testor ipse, quod omnia
 Nunc quæ fuerunt Elimelech posse derim, &
 In coniugem Ruth duxerim, ut uel suscitem

Demortui nomen, sepultum quod Deus
 Sanè esse noluit. p r. Sumus nos eius &
 Testes, & arbitri. e v. Deum precor habeat
 Muliercula hæc usq; sibi propitia, ut Rachel
 Atq; Lya, certe specimina Israeliticæ
 Domus evidentia. b o. Hic tuus sermo arguit,
 Quām uere id es quod diceris: gratiam habeo.
 Heus Thaltybi, renunciato celeriter
 Isthæc Noemi, quæ dolore ac miseria
 Tabescit: illi fueris optatiſſimus
 Legatus, id scio. uiri, qui nam placet
 Factum: p r. Rogas: nos sumus id autores tibi.
 p h. Speramus ex sene iuniorem modo Boos,
 Qui neutiquam à parente degenerans suo,
 Rempublicam uita hac magis charam, haud secus
 Quim rexerit pater, reget. b o. Sæpenumero
 Philopolite hoc audiuimus, quod re modo
 Ipsa experimur, te esse amicum urbis meæ,
 Ut qui precatus fueris illi principem,
 Rem publicæ rei salutarem, bonum.
 Laudo id ego. Cæterum uiri, negotij
 Quicquid mea cauſa subiſtis, poſtea
 Vobis rependam, per louem haud ſine fœnore.
 Veruntamen meis uolo uos nuptijs
 Hodie intereffe, pro arbitratus premio.
 p h. Suscipimus id libenter. imo hercule decet
 Et nos in hac re, & in alia quauis tibi
 Generose princeps dare operam. b o. Bene facitis.

S C E N A V.

Noemi. Thaltybius. Ruth.

Itan' ais? uxorem' ne? T H. Maxime. N O. Boos?
 T H. Ipsius. N O. Boos ducet meam? T H. Sanè quidē.
 N. In coniugē: T. ah, nō credis? hac die. N. hac die?
 An quequam erit Ruth te beatior? uiro
 Que principi nubes: an et̄ fœlicior
 Quequā me erit? Sed cui hoc bonū acceptū ferā?
 Mibi quæ dedi consilium? an huic quæ incipere sit
 Ausa: an Deo qui eius gubernator fuit
 Rei: Deus bone, obsecro h. ec nohis bona
 Seruato. T H. Fac serues modum, nimia hercule es.
 N O. Tu Thaltybi non exilires gaudio,
 Tibi si accidisset simile? Pol sunt fabulæ
 Que garriunt de Pitana, ego ni uera sim
 Pitana. Quam, ut hanc, æquè uiro superstite
 Cognoueris fœlicem: at hoc demortuo,
 Que fuerit infœlicior, uel miserior?
 T H. Legationem isthanc obiui hercule lubens:
 Ut quem tui miserebat infortunij.
 Sed modo tuæ consultum erit miseriae: ego et̄
 Vicem tuam lætor. Paratote ocyus
 Vos, nemoræ sitis, ubi uenerit hodie
 Petiturus uxorem. Valete. N O. Thaltybi,
 Antiqua si conditio uitæ adhuc staret,
 Bene tibi id euangelium iam diceres
 Pol fœneratum. T H. Benevolus placet animus

Saltem.

Saliem ualete. R v. Thalbybi præco uale
 Multum, diuq; senties me usq; memorem
Huius. N o. Valeto Thalbybi. Quid dixin hoc
Fore filia? R v. Hoc uiro nihil constantius.
N o. Dei id opus est uere. R v. **Quis est potentior?**
Quis ditionis? quis misericors magis Deo?
Quis humilium mage rationem habet: licet
Cœlestis aut mortalis is fuerit. Deus
Bone, siccine è limo erigis me inopem: & honos
Sit auribus, siccine misellulam euehis
E stercore, ut me nuptui uel principi
Viro dares: wætævos quid mater Deo
Dignum occinemus? N o. Filia omni laude is est
Superior, absit ut arbitreris laudibus
Te posse respondere munificentie
Illiis. Hoc certo scio, is me ex inferis
Reuocauit ad uitā. R v. Qui ita? N o. Audies genus
Per me stetit solam hactenus, sterilem tamen.
Me fertile modo reddidit per te Deus.
R v. Qui scis, utru tibi filiu pariam? N o. Id rogas,
Cum fertili uetus: nihil certius. Ego
Avia ero, ego nutrix, ego gerula, ego: sed
Vt nos paremus in huius aduentum modō,
Præstat. R v. Etiā tempus monet. N o. Sanè quidē
Nihil est quod amplius moremini: intus hæc
Mea modo despondebitur. Si etiam quid est
Quod restet, intus transfigetur. Plaudite.

FINIS.

HELI,

H E L I,

SIVE PAE DONOTHIA,
 Tragædia ex primo Samuelis desum
 pta, Hier. Zieglero autore.

P R O L O G V S.



Ractare res sacras nulli uitio dari
 Existimo, facie aliqua fabulæ no-
 ua,
 Quod ante nos boni permulti fe-
 cerint.
 Quare licere nobis id putauimus,
 Illoq; iure uti, quo usi sunt cæteri.
 Hanc igitur historiam forma Tragoediæ
 Emittimus. Tamen respondendum arbitror
 His, qui frequenter uoce turpi clamitant,
 Contaminari non decere res sacras.
 Faciunt nœ intelligendo ut nihil intelligent.
 Quam primū ego meū huc animū ad scribendū ap-
 Id mihi negotij credebam nunc d.ri, (puli,
 Ne quid religioni aut aduersum dicerem,
 Aut ore maledico pios ut lèderem.
 Verūm quod alijs Plautus, aut Terentius
 Placet, nihil moror. latinum est elegans,
 Concedo, nec facile fit aliud purius.
 Sed Christianum mage semper duxi fore,

Ex

Ex literis sacris, mores discere sacros:
 Quod spiritum sanctum testem certissimum
 Habeant. Et in profanis turpe luditur
 Plerunq; sed in his ueritas summi Dei
 Ostenditurq; sanctitatis symbolum.
 Date operam, adeste æquo animo per silentium;
 Boni pijq; spectatores noscite
 Rem ipsam. sed interim, hæc consule lector boni.

PERSONAE.

Heli summus sacerdos	Theander
Ophni	Deus
Phinees	Samuel
Eleasar	Biniamites nuncius
Jacob	Nurus ipsius Heli
Puer	Obstetrix.
Ioachim.	

ARGUMENTVM.

Duos cum haberet filios Heli senex;
 Eos sacerdotes magnos fecit Dei.
 Qui compotes uoti, uiuunt prauissime.
 Licentia patris luxuriæ student
 Omni, sacra officia frequentes negligunt.
 Quos dum pater mansuetior nil corrigit,
 Summi grauem Dei incurrit sententiam.
 In prælium pergunt contra Philistijm,
 Domi manente patre, filij duo.
 Vbi, cum malo pugnaretur fato, occidunt,

Et arca fœderis capitur ab hostibus.
 Hoc audiens senex, de sella protinus
 Retro cadit, ceruice in frangit, turpiter
 Vno die moritur pater cum filijs:
 Quam sibi tulerunt poenam negligentiae.

CHORVS.

Ne inuoluamur cæcitate impiorum, & in
 æternum pereamus. Ex
 Psalmo XIII.

Cvri nostri Deus oblitus es omnium,
 Auertisq; oculos? Respice denuo,
 Fac ut uel uideam, uel ferar ante te.
 Vrgent me dolor, hinc hostis & impius,
 Qui nec consilijs esse sinant locum.
 Quanto uexat iners tempore cor labor,
 Hostis quam' ue diu me miserum tenet.
 Festina, auxilium fer Deus optime,
 Accendas niuei lumina pectoris.
 Da sublimem animum, quo malus occidat,
 Applaudat' ue nihil hostis atrox sibi.
 Nec dicat, super hunc præualui uirum.
 Cristas atra dies imminuat suas.
 In te semper erit spes mihi libera,
 Cor gestitq; meum cum Domino Deo.
 Hinc cantabo tuas, concelebraboq;
 Laudes, perpetuis dulcibus his sonis.
 Viuo namq; tibiq; & morior tibi.
 Quod spiro, & placebo, si placebo tuum est.

ACTVS

HELI.
ACTVS PRIMI,
SCENA I.

Heli. Ophni. Phinees.

Audite filij per chara pignora,
Meæ senectutisq; baculum dulcius,
Rerumq; successores, atq; nominis:
Quos ego Dei solius habeo munere.
Vtinam diu superstites sitis mihi,
Ego senex decrepitus sum, tremulus nimis.
Nec ullus animi, corporisq; mihi uigor,
Imago uisum dubia iam fallit meum.
Nec non paludi Stygiæ morte proximus,
Mortalis æui cardinem extremum premens.
Nil uiribus ualens, nil officijs Dei
Ex usu, & ipsius pondus inutile soli.
Ergo mihi succedetis, nunc tramite
Iusto patris sequimini uestigia pij,
Seruate sacram patris exemplo fidem.
Fungi meo nunc officio uos postea,
Et sancta sanctorum ingredi solos decet.
Lætamini, gaudete gnati, plurima
Vestra est salus: uestrum firmate spiritum.
Dominus ad hoc elegit uos duos Deus.
Eligere Dominus nescit mala, bona deamat.
Quis tam sinister, qui improbet factum Dei?
Soli super cœlorum aras Dei sacras
Sacrificium offeretis, incensum quoq;

Et ipsum

Et ipsum Ephod uestimentum portabitis
 Magni sacerdotis, coram domino Deo
 Nostro, diebus uitæ uestris omnibus:
 Omnia tamen facite Dei ter maximi
 Ad gloriam, cuius ministri fueritis.
 Cognoscite Dei iudicio quemuis sui
 Sceleris nocentem debitas poenas dare.
 Hic istic ueri rector, atq; æui arbiter.
 Qui cuncta nutu dirigit, regit, tenet,
 Conseruat, & alit multiplici fructu suos.
 Est ipse Dominus, cuius aspectum timet
 Peccator omnis, iniustus, cumq; improbo.
 Ego quia nimis uos amo affectu patris,
 Mores tuli uestros mea licentia.
 Quicquid placuit unquam facere, copia fuit.
 Sumptus dedi, indulgentes ut patres decet.
 Amoris in uos maximum regnum fero,
 Amoris impatiens uos usq; prosequar.
 O P. Cognouimus pater animum mitem tuum,
 Tua adeò nunc opera uiuemus suauiter,
 Qui omnia tibi esse post putaris maxime
 Prae commodo nostro: famam, peccataq;
 Maledicta, amorem, & si quid aliud maius est,
 Id transtulisti in te, nihil suprà poteris.
 O quid pater ego te laudem: quid amplius
 Dicam: supereret id quin uirtus maxima tua.
 Ita nos habere præter alios arbitror
 Hanc rem, patrem primarum principem artium

I Hic

Hic neminem magis. Quare pater dñe
 Viuas tuis: nam nos nemo aliis respicit.
P H I. Et nunc pater, quod officium spectat sacrum,
 Non est quod ipsius sollicitus mulcet sies,
 Neq; dubites, tradita nobis prouincia est,
 Spartam sumus naclu muncere Dei, & tuo,
 Hanc diligenter exornabimus quidem:
 Artus perennis dum regit per corpora
 Spiritus, & imo pectoris sedet sinu
 Mens sana. Nam tibi patri succedere
 Nobis datur laudi, ac honori uertitur
 Tibi, filios tales tali natos patre.
H E. Recte facitis ô filij, pergit modo
 Esse ui cupio, & ut iam cœpistis antea.
 Nullus labor durus, nullum tempus graue
 Debet uideri, quo beatitudinis
 Acquiritur posthæc perennis gloria.
 Itē hinc ad officia, nam tempus postulat,
 Ne quid uidete desit: nam culpa est grauis,
 Summo munus qu' fiat sacrificium Deo,
 Abite uos, ego m' intro consequar.

S C E N A II.

Eleasar.

O qui Deus summam omnium rerum tenes,
 Sedes uolubilis cœli cui machina,
 Terraq; pedum scabellum speciosa est tuum,
 Et qui profundi imperium habes maris magni,
 Qui dimidis Titan orbi clarum cauo,

Considera

Considera mortalium res, actaq;
 Perpende iustior, nutu dirige tuo,
 Tibi sume habenas genitor, et flagrantibus
 Loris tribue moderari pectora hæc fera
 Mortalium, ne nos in infernum trahant
 Scelerata grauia hominū, est quos omnis res penes.
 Defende populum: sœuit infelix amor
 Numi, superbiæ, fastus, luxuriæ,
 Fraudis q; proximi inuidia gliscens malum.
 Quodcumq; nunquam pontus aut tulit nefas,
 Aut neq; uidebit Isthmos effera, horrida,
 Tremenda cœlo pariter, ac terris mala:
 Hæc nunc ferunt fluidi huius mundi sœcula
 Eurore violento, ius est quod cui placet.
 Non est amor tui Deus, gloria ualeat.
 Impia regit passim manus, nihil pudet
 Quenquam, uoluptas falsa cupientes subit.
 O placida quam diu nimis sunt numina,
 O quis futurus est finis mortalium?
 Sed tu Deus festina, libera metu,
 Et subueni tandem tuo erranti gregi.
 Fidum crea pastorem, consilia adiuua.
 Et mitte nobis munus ætheriae domus,
 Decusq; regni, spiritum sanctum tuum.
 Ecce hic Heli tuus sacerdos maximus,
 Tremulus senex, pedibus, manibus et corpore,
 iam qui Israel quadraginta iudex regit
 Annos, satis nunc functus officio suo:

In cuius ô Deus locum tibi elige,
 Qui nos uoluntatem iuste edoceat tuam.
 Et qui ritè opimas ante aras uictimas
 Macletq; thuris aras extruat tibi.
 In te Domine speramus solum, tu dabis
 Sperantibus sacrum auxilium de alto Syon.
 Nunc fletile mentem nostram, pectus aduoca
 Antiquum, in unum te nostraq; opera erige.
 Nam iusta sunt tua quæ facis per omnia:
 Extingue fortiter nomen peccantium
 In te, tuo q; nomini da gloriam.
 Sed quid adeò tristem uicinum confpicor?
 Et murmurantem ire obuiam solum mihi:
 Huc paululum concedam, ut quid uelit sciām
 Oratio hæc: non frustra est, timeo quid sicut.

SCENA III.

Jacob. Eleasar.

Heu quò pios deduxit dira calamitas
 Hoc seculo, omniumq; perditissimo.
 Ita res hominibus commississe perditis
 Nostras, quibus sacrum est, nisi sit utile, nihil.
 Que hæc cæcitas nostra est? que diræ nos agunt?
 Animum feralis aut quæ Erinnys occupat,
 Furiosa regit & uexat semperq; stimulans?
 Quò usq; genus humanum illudi patitur sibi?
 Heu me parum foelicem, qui huc uertice niue
 Albo magis peruerterim, uitæ tedet,
 Actum est quidem de re præsenti publica.

Hinc

Hinc uultur, illinc luctifer bubo gemit,
 Omenq; triste resonant infaustæ stryges:
 Nunc mihi sinistra prædictit de queru auis,
 Et alta cœlo tacta signant culmina,
 Et arborum horrent fronde nigrantes comæ.
 Quid sit futurum, nam mihi timeo male.

ELE. Hoc quid siet nescio, subueniendum arbitror.
 Et hinc peropus est, cum ipso de his aliquid loqui.
 Heus heus mane, expecta Iacob, fistas gradum,
 Quid tecum ait: cur clamas: quis frendens dolor,
 Que cura, uel metus sollicitat, dic mihi,
 Te dic, sumus soli, uicinus ego tuus.

IA. Rogas: miser sollicitus ex hoc sum die,
 In hunc enim ministri sunt facti Dei
 Heliensis peruersi filij, malæ
 Vile, superbi, auari, mendaces, pigri
 Ventres, honesti osores, et pleni mero
 Noctes diesq; amatoresq; turpium
 Malierum, et ut iudo staceam foedissimos.
 Igitur boni nihil sperandum, his regentibus.
 Rerumq; moestus finis, et mundi ultima
 Sunt tempora hæc. ELE. Siquidē tu uera prædicas,
 Hem istos ne dicis, quibus haud dīsolutius
 Villus quidem uixit, luxu omni perditos?
 IA. Ipsos eos, quorum uitam probissimè
 Nostri loco peiore res non esse quit.
 EL. Quis igitur illos iussit, aut quis author est?
 IA. Nescio, nisi malus genius nobis male

I 3 Voluerit,

Voluerit, hoc qui hominum induxit prauū genus.
 E L E. Quid olim erat apud priscū seclum clericis
 Mos aliis, etiam consuetudo sanctior
 Quām nunc, quibus cordi uerbum Dei fuit.
 Cuius loco uentosa nunc superbia
 Regnat popellū qua miserum omnem suppressimant.
 I A Rem ipsam tenes. Nunquam tamen uim sufferet
 Verbum Dei, summiq; patris ueritas.
 Sed quod tu ibi speres, profectō nihil erit.
 Quos nouimus prauos his uitae moribus
 Vnuere, patris nec unquam uerbis corrigi
 Audiuius. E L E. Neq; à uia puer sua
 Recedet, ubi senuerit, quia sibi placet.
 I A. Patri tamen dolor stultus fit filius.
 E L E. Et quis bonus, nisi puer iam ceperit
 Esse bonus, aut flagellum quem domat patris?
 I A. Cui filij sunt, illos curet paruulos.
 Gloria patris probo de filio uenit.
 E L E. Et neq; pater per stultum delectabitur.
 I A. Boni parentes generant liberos bonos.
 Nam qualis est urbis rector, tales erunt
 Qui possident eam, imitatores mali.
 Rex stultus omnes perdit subditos citò.
 Ve ue parentibus, qui conniuenter suis.
 E L E. Serò nimis peruersos corrigi uides,
 Et difficultè quidem: exemplo sunt mihi duo
 Hi filij, quorum delirat & pater
 Heli senex, quem commonentem negligunt,

Nec

Nec audiunt. rident delirantem senem,
Gaudent iugo à ceruice iam excusso suo.

I A. Et crede refert multum, quō puerum modo
I un paruum educas annis melioribus.

E L E. Et quando peruentum nobis adeo est eō,
Edissere breuiter quid sentias in hoc:
Aut qua putes educandos potissimum
Ratione pueros, à primis anniculis.

I A. Esi mihi longum, iubente te tamen
Faci ambreui compendio, quantum potest.

Paterno ubi animi iacta iam sunt semina,
Instatq; partus, non locus, tempus, dies,
Vel astra sunt curanda tibi fatalia:

Necessitant nunquam, sed inclinant frequens.
Dein proxima est cura, ut pater natos regat,
Ut esse genitos nemo non ex se sciatur.

Porrò (quod aiunt) mox ab incunabulis
Est pectus informandum rude pueri optimis,
Que post suo suppululant in tempore.

Nam quod semel erit imbutum, diu manet,
Et longum odorem seruat testa tibi recens.

Præceptor insuper gnato quærendus est
Doctus, pius, non corruptus, sed integer,
Longo grauis rerum usu, cui sinceritas
Vitæ faciat authoritatis non parum.

Nam clavis in naui nunquam committitur,
Qui genere claro præstat, aut natalibus,
Sed qui fide, & gubernandi scientia

Superat:ita & iuuenilis mens, est protinus
 Tradenda, qui uirtutum uincit dotibus.
 Nam saepius qui curent eligis canes,
 Auem, aut equum: nihil referre deputans,
 Cui filium formandum primò mitteres.
 Cum pleraq; ingenia uergant mortalium
 Prona in malum, nec tam foelix ullum fuit
 Quod non mala educatione perierit.
 Nam si puer apud nutritur stultissimos
 Scurras, bibones, aleatores malos,
 Inter uoluptatum architectos optimos,
 Quid aliud hic discit, uel audit rogo: nisi
 Meras uoluptates, luxum, & nugas, quibus
 Plenus, scholæ eius fit gnarus discipulus.
 Nam qui cum ingenijs conflictatur eiusmodi,
 Neq; commouetur animus in ea re tamen,
 Scias posse habere iam ipsum uitæ suæ modum:
 Et scito magnum exemplum continentia.
 Deniq; satis non est reuocare à turpibus
 Animos rudes puerorum, immo quod ad bona
 Inuitet inculcandum menti sedulo.
 Omne insuper mouendum lapidem esse arbitror,
 Ne se sodalitio iungat prauo puer:
 Quoniam uoluntas, & iuuentus, uana sunt.
 E L E. O dij boni quam regia educatio.
 T A. Sed heus, mane, quod est potissimum uide:
 Ante omnia ac primùm infigendum penitus est
 Puer, ne male de uero sentiat Deo,

Sed

Sed eius omnia legat dogmata diligens,
 Et haec in intimos cordis fundat sinus.
 Quo nil sibi ducat præstantius fore,
 Quam si sacras eius leges ita combibat,
 Ut siue dormiat, siue vigilet, nihil
 Quam uerba cogitet pīssimus Dei.
 Quod si fit, haud dubium quin uir probissimus
 Euadat. & quod ætas posthac postulat
 Virilis, id locus, res, tempus commode
 Illum docebit, lege non constringitur.
 ELE. Credo. sed ipse quid de filijs Heli
 Sentis: pater quos nunquam uere corrigit.
 IA. Et corrigit eos quidem: alio tamen modo
 Quam se decet, nam non uera est correctio,
 Sed mala magis, lenis, licens, remissaqz,
 Nunquam grauis, nihil seria, semper leuis.
 Ita negligentia corrupti primitus,
 Neqz quod bonū, neqz quod prauū est dijudicant.
 ELE. Rogandus est igitur Deus, quo gratia
 Sua benignus adsit, iustus protegat
 Rem publicam. IA. Nam ex his est sperandū nihil,
 Quorum scelus nullum non est tyrannicum,
 Non desinit, sed crescit noctes & dies:
 Dentes eorum similes sunt leonibus.
 Pauet animus, artus horridus quassat tremor,
 Quum subit in animum tanti sceleris memoria.
 Maius scelus eorum quam nunc capiat fidem.
 ELE. Ipsi uidebunt: at qui accipiet præmium

F. luctuonis aliquando dignum pater.
 I A. Negotij mihi paululum restat domi,
 Igitur eo, ne quid me expecteni longius.
 Vale diu. E L E. Et tu ualeas rursus optime.

C H O R V S.

Ex psalmo 8.

Qui regis terras, superumq; cœlum,
 Quām est tuum nomen super uniuerso
 Orbe mirandum, meritō eleuatum
 Aethera supra.

Ore de infantum tua laus prosector,
 Conteras hostem manibus potenter,
 Nota sit uirtus Domini, potestas,
 Et decus omne.

Ipsē si cœlos oculis uidebo,
 Solis & lumen, rutilasq; stellas,
 Hoc opus tecum, manuum tuarum,
 Miror in æuum.

Si facis iustus fabricator illa,
 Cur memor nostri? quid homo? quid ætas?
 Quid tibi curæ finis esse multum
 Infima rerum?

Qualis est mortalis homo, quod inter
 Res tibi charas statuisti, & ipsum
 Inde sublimi decoras corona,
 Sospite cursu?

Insuper mundi dominum creasti,

Canticum

Cuncta quæ uellet sibi subiugando,
Cum boue & capris, pecus omne campi
Nomine frenat.

Et maris pisces, uolucresque cœli, &
Quicquid in curvo uiget orbe uiuum,
Hic domat solus, dominusque rerum
Factus in æuum.

Qui regis terras, superumque cœlum,
Quam est tuum nomen super uniuerso
Orbe mirandum, merito eleuatum

Aethera supra.

ACTVS SECUNDI,

SCENA I.

Ophni Phinees. Puer.
Quam bene patris consilio eueniunt omnia.

Frater, nihil enim nobis unquam defuit
Optantibus, uoluptatis sit plurimum.

Benignus est pater, beneuolus nos amat:
Ne nos parentis pigeat consili, uide.

Cuius potestas dudum uires suppetat,
Authoritatis multum geminabit scio.

Si configimur ad hunc, placatos hic sinus
Expandit affectu patris, nec definit

Amare nos: talem ad cœlum feras patrem
Laudibus, & hunc nobis Deus uetat mori.

PH. Recte profecto dicis, etiam gratulor
Vtrisque, ob ciuius in nos beneuolentiam.

Vtrique

Verum necesse erit principio, ut dicitur,
 Rem perfricata fronte audacter aggredi,
 Ne nostra nobis obstat pigra tarditas:
 Et plus laboris incumbat, quam commodi.
 Quare puer subornandus nobis erit,
 Qui nostra nutu iussa capessat protinus,
 Et quid sibi faciendum siet intelligat.
 Heus age puer, quid opus sit facto denota:
 Si negligis quicquam, tergo penas dabis,
 Virgis nouis cæsus pensabis turpiter.
 P. v. Quid est, mea ars quod uobis efficere potest?
 P. h. i. Tua fide sola nobis in hac re opus
 Erit, labore nullo, tantum industria.
 Me ergo uide, porro quid cupiam intelligas.
 Ad uitimas quam primum coctas ueneris,
 Manu tridentem fuscinulam mittito tuam
 In testam, & ollas: hinc quod optimum est leua,
 Et tolle tecum deferens, huc in domum
 Nostram, mihi fratriq; in coenam splendidam.
 Sed si quis prohibet, ui quicquid lubet rape,
 Nil interim uoces cura praesentium.
 Hæc nostra sunt, hæc fieri mandamus tibi.
 Nunc aduoca astus, nunc fraudes, omnes dolos
 Huc tende, nil timeas, hic ingenio est opus.
 Fidem alliga mihi iureurando tuam:
 Si peieras, timere quid grauius potes?
 P. v. Non est opus monitore, scio quid debeam
 Vobis meo seruitio, nullos hic metus

Animosa mens admittit: audet, cum uidet
 Gratum eſſe uobis, contra fas, contra nefas
 Spoliare, rapere ui, de uictimis Dei.
 Quod optimum fuerit carpam, cetera alijs
 Aræ ministris relinquam nolentibus:
 Dummodo placet, rationeq; stat sententia,
 Et hec fide qua possum curabo optima,
 Quo nihil uoluntati uestræ desit modo.
 Eo. O P H. Ita facito, ne cures quenquam. **credito.**
 Nostra est potestas hic faciendi quidlibet.
 Et quando bene successit, hunc hilarem diem
 Sumemus, una curantes probè cutem.
 Eccum patrem uideo, quo se nunc proripit?
 P H. Huc obuiam nobis uenit: maneamus hic,
 Ut colloquamur, & salutemus semel.

SCENA II.

Heli. Phinees. Ophni.

Hem uos eratis hic, dilecti filij?
 Quid fit? quid agitur? P H. Bene, si tu saluus sies.
 O P H. Hem mi pater, nunquid tibi, ut dicas, placet
 Quod agimus in tuo conspectu, & omnium?
 H E. Bene est quod agitis filij, pergit ergo
 Esse mihi honori, uobis laudi maxime.
 Facite quod ego præmonui, & docui sedulo.
 Sacrificijs adeste diligentia
 Vestra, Deo seruite per omne seculum.
 Peccata fugite, quasi de ipsis serpentibus.
 Et cogitate uos non pueros, sed uiros

Eſſe:

Esse: haec dies alios mores expositulat,
 Nam quicquid ante fecisti, nil me attinet.
 Dum tempus ad eam rem tulit, siu. lubens
 Ut quisq; moribus animum expleret suis.
P H I. Ergo pater te plus quam oculos amo meos:
 Tu gaudium, tu spes uitæ nostræ unica.
O P H. Domum ibimus, si nil uis amplius pater.
H E. Nil nisi mentem uobis dari optimam.
 Age age, probè experior quid ego nunc possim
 Agere benignè, & blandè dicere, quia eò
 Hæc prouocat dies: ego quoq; à meis
 Me cupio amari, & magni pendi postulo.
 Si id obsequendo, & dando fit, nunquam feram
 Partes quidem posteriores. Blandus uocor,
 Benignus, & lenis pater. Tum me co'unt,
 Et predicant, & usq; in cœlum subuehunt.
 Ibo intro: nam me expectant iamdudum scio.

SCENA III.

Puer.

Probe ædepol curasti commissum tibi,
 Lauteq; munus administrasti tuum.
 Abi, uirum & seruum frugi te iudico.
 Postquam uidebam quod cruor largus piis
 Inundat aras sacratis de uictimis,
 Nihil loci segnitiae, neq; socordie
 Vidi dari, quin hac tridente protinus
 Partem meam extraxi, non hercle pessimam:
 Quam nunc domum mecum dominis feram meis.

Ius postulant suum Quid id refert mea,
 Cum murmurat populus, aut cum querulus fremit
 Illis modo morem geram, mihi erit satis.
 Nam nunc meo danno ferè inueni uitam,
 Ne mihi fames molesta sit, res pessima.
 Domini mei libenter laute uititant,
 Nec unde sit curant, ad si modo, sat est.
 Idem ego facio lubens, paro conuiuum
 De ipso die in diem, genio indulgens meo.
 Esi scio me contra ius facere, tamen
 Facio coactus. Imperavi quoq; mihi
 Nunc omnia adsentari, quod & uberrimus
 Questus apud hoc genus hominum deperditum:
 Verum quid ego de dominorum uita loquar
 Plurima, uel illorum mores describerem?
 In omnium ore est, quo modo uiuant: colunt
 Ventrem, Deires negligunt planissime:
 Curios foris simulant, Bacchanalia domi
 Viuunt: magis promos quam condos diceres.
 Attamen ubi uentum est in publicum semel,
 Nihil putares sanctius, nec castius
 Illis: ita dicerunt populo imponere.
 Sed cur ego anxius isthæc me cum deputo:
 Ibo domum, ac me ibi curabo molliter,
 Et hunc diem cyathos sorbillans conteram:
 Hec in cœnam coquenda dominis sunt cito,
 Ignis ouendus est focus largissimo.

S C E N A I I I .

Ophni. Phinees. Puer.

Omnia uide coquantur hæc probissimè
Nobis in hanc cœnam. Piscem sed interim
Istum lupum prius pura sinito in aqua
Ludere parum: si uenero, exosabitur.
P H I. Quid uult sibi pater suis cum moribus,
Qui nos (quasi necessum siet) usq; admonet
Vitæ piæ, officijs, conditionis sacræ?
Et hoc quidem dum uiuet, ad aurem obganniet.
Sera est nimisq; et frustra castigatio,
Quæ post pubertatis teneræ fit tempora.
Si is illius animi fuit, cur distulit
In hos dies: nam uerba parietibus facit,
Et mortuis loquitur, delirus est senex.
Nunc singulari studio noctes et dies
Gaudentium interturbat nostra gaudia.
O P H. Facit ut senes omnes solent, stulti nimis,
Qui nos putant statim à pueris nasci senes:
Errant mea quidem longe sententia.
Satis mihi fuerit senectæ incommoda
Sensisse, sub Charontis cymba pallidi:
Post aliquot annos sapere sufficit mihi.
Iuuenes sumus, et ætas in prospéro statu est,
Viresq; florent, sorte fœlici uigent.
Si fata cogunt, ante tamen ueniunt diem.
Nam si quis ultro se malis offert uolens,
Hic omnia bona perdere est dignissimus:

Quia

Quia nescit uti. Ergo annorum uiuam memor:
 Mentem relaxabo, dum per tempus datur.
 Curas mihi Bacchus pellat dulcis graues:
 Qui bene potest, laetitiæ maximus dator.
 Aetate mobili fruar: nam Libitur
 Cito ped:, nec expectat reges inclytos:
 Corrumpt omnem mundi machinam uagi,
 Nihilq; stabili gressu permanet suo.
 Satis mihi est cana sapientia frui:
 Nunc facile pectus est, mens nullis obruta
 Curis, seniles nondum sentio gradus.
 Hos optimos uitæ dies perdere sinam
 Tristi mea uita? nunquam faciam quidem.
 Nam ut sepe dicitur, decet tristis senem
 Frons, letitia iuuenem, & fouet rectam indolem.
 Quid me coercerem rerum molestia?
 Quid porro patri auscultarem exangui seni?
 P.H. Sine ut hæc dies ueniat, quo moriatur pater,
 Tum liberior erit potestas omnium.
 O.P. Utinam quidem, quod cum salute eius tamen
 Fiat, ut ita modo decumbat lecto suo,
 Ut surgere triduo hoc prorsus nunquam queat.
 P.H. Ita fiat, & si quid possit nunc rectius.
 Namq; hos dies, ut coepimus, cupio nimis
 In gaudio perpetuos dulci degere.
 Quando senuerimus, tunc poenitebimus.
 O.P. Sine euenire quod uolo, uidebimus
 Quid alter alteri inservire possiet.

K

Nunc

Nunc est domum nobis eundum, tempus est
 Cœna: ne corrumpatur illa, cautio est.
 Sum nactus ex sententia pisces, uide
 Vini optimi copia. P. H. Bene est, eamus hinc.
 P. v. At at mihi sunt uerba data, nam quod bibit
 Vinum, pedes uicit, luctator peſsimus.
 Et lingua faucibus pendet. Quid ominis?
 Et me bibere plus uini memini ſepiuſ,
 Tamen uidebar ſemper pulchre ſobrius.
 Hoc niſi ſit, ego quod ſuſpicor, aliud genus
 Vini fuſit: nam uix ſex cyathos ebibi.
 Dominos uideo meos, diſſimulandum eſt mihi.
 Domini, domi uos expeſtat ſodalium
 Cohors, & iſpa cœna iam corrumpitur:
 Parata ſunt omnia, properandum eſt. o p. Ibimus.

SCENA V.

Ioachim.

Quanto magis magis q; mecum cogito,
 Heli profeſtò filij magnum malum
 Dabunt religioniq; & uitæ publicæ.
 Quemadmodum partim ſtās hinc procul, auribus
 Audiui, & oculis his partim uidi meis.
 Nam quæ hec amentia eſt? puerum plenum mero;
 Dominos adhuc madidos heſterna crapula:
 Eos modo quos hinc abire uidimus.
 Sunt hiij Dei Christi quæſo? O bone Deus,
 Hanccine uitam, hoscine mores, hāc dementiam?
 Actum eſſe planè diuinare nunc licet

De his omnibus, solum quibus priuata res
 Cordi est magis (dicere pudet) quam publica;
 Nec omnia minus pessimi prae studio agunt,
 Quam si esset ingens laus, et uera gloria,
 Perdere gregem quem sibi Deus concrederet.
 Ecce similia sunt omnia, omnes congruunt:
 Omnes quidem noris, si unum cognoueris.
 Omnes magistro ab uno docti dæmone,
 Et ex eodem ludo, eiusdem quoque gregis.
 Est sumptuosa domus, et luxu perditi
 Sunt filii, servi sequunturque dominos:
 Senex delirans ipsa si cupiat Salus,
 Seruare prorsus non potest hanc familiam:
 Oscela, o hominum mores et pectora,
 Omnia, o cœlum, genera sacrilegaque,
 Hi sunt sacerdotes, quibus hic omnis salus
 Committitur, rei praesentis publicæ:
 Adeste, adeste sceleris ultrices deæ,
 Comam solutis squalidæ serpentibus,
 Atram cruentis manibus amplexæ facem:
 Adeste protinus, perdite prauum genus
 Radicitus, fundite, rumpite, prosternite
 Quicquid reliatum erit, procul hinc reicite deæ:
 Sua quemque tantum, me omnium pestis premit:
 Ut qui ædificat urbem foedato sanguine,
 Et preparat in iniuritatibus suis,
 Circundabit eum calix Domini dexteræ;
 Et uomitus ignominiae eius per gloriam.

Nam iustum & impium Deus dijudicat,
 Et impios uidi sepultos funditus,
 Qui etiam cum adhuc hic uiuerent sancto loco
 Erant, & ibi laudabantur quasi optimi, &
 Operum bonorum effectores sanctissimi.
 Verum quid ego plura anxius dicam: penes
 Heli patrem est omnis culpa hæc: ipse uideat.
 Hic ille qui corrupit liberos suos,
 Connixit omnibus factis turpissime,
 Sumptus dedit frequens, materiam omnis mali:
 Et negligens correxit, si correxerit
 Tamen: quia id raro factum esse nouimus.
 Væ uæ sibi, quod liberis pepercit.
 Nam uisitabit peccatum Deus patris,
 In tertium & quartum generis sui gradum.
 In his, Dei nullus, uel iustitiae est amor:
 Audi lucri, imperij, superbiæ, doli,
 Fraudis, breuiter ut dicam, omnis pariter mali.
 Certant in omne facinus, & pensi nihil
 Ducunt, ubi illos animus præcipites agit:
 Nefasq; nullum, per nefas nati, putant.
 Illos suæ patriæ nullus tangit pudor.
 Nec ulla ratio subditorum ciuium est:
 Quos laniant misere, rapaces sunt lupi.
 Idq; adeò patris mansueto animo factitant:
 Cuius licentia deteriores nimis
 Facti, reduci nullis uiribus queunt.
 Ita fit, ubi (malum) non uerè uiuitur.

Igitur

Igitur ne peccent filij, curet pater,
 Et uictimas pro illis sacras Deo offerat:
 Sed ipse neglexit. Quamuis mea nihil
 Refert, adeoq; nihil euro: doleo tamen
 Nostras eò res uenisse, ut si omnes sua
 Consilia conferant, atq; huic tanto malo
 Querant salutem, auxiliij nil quicquam adferant.
 Ibo domum, ut quid facto opus sit consulam.

CHORVS SECUNDVS.

Ex cap. XII. Esaiæ

Tibi confitebor Domine, quoniam iratus es
 Mihi furor tamen tuus
 Conuersus est: & consolatus me es Deus.
 Igitur agam bono omnię
 Fiducialiter nihil quicquam timens,
 Quia fortitudo, meaq; laus
 Es, & in salutem factus maximam mihi:
 Meumq; solus gaudium.
 De fonte saluatoris cum lætitia aquas
 Exhaurietis funditus.
 Illaq; dicetis die, qui uiuitis:
 Inueniones maximi
 Dei, facite notas cunctis mortalibus,
 Et confitemini Deo,
 Quoniam bonus, iustus, multumq; misericors,
 Et inuocate eius sacrum
 Nomen, quod est excelsum super omnia nimis.

K 3 Cantate

Cantate, quia magnifica sunt
 Quæ fecit, & mirabilia sancti Dei
 Annunciate pluribus.
 Lauda, Sionq; exulta: nam in medio tui,
 Magnus regit rex Israel.

ACTVS TERTII

SCENA I.

loachim. Heli.

LUceſſit, hoc iam cesso pultare ostium
 Pontificis, ut ex me, quo pacto filij
 Viuant, ſciat. quamuis adolescentes quidem
 Hoc nolle ſatis intelligo, & patrem quoq;.
 Vicinitas tamen, & mea conuertatio,
 (Quod ego in propinqua parte amicitiae puto)
 Facit, ut audacter moneam, & familiariter.
 Quia mihi uidentur præter ætatem ſuam
 Facere, & honesti rationem, foediſime;
 Diutius ferri profeſſio non potest.
 Ipsum foras egressum uideo, & alloquar.
 Heli ſacerdotum princeps, & maxime,
 Saluus ſis. H E. Et tu, ſed quid tam mane insolens?
 I O. Ita me dij amabunt, ut tuarum miseritum eſt
 Permaxime fortunarum, quare exeo.
 H E. Credo hercle te gaudere, ſi quid mihi boni eſt.
 I O. Verum ſacerdotem Dei te maximum,
 Virumq; grandæum, uerbis monere me,
 Eſt turpe: qui domi confilia habes bona.

Sed

Sed quicquid ego facio, tuorum caussa fit.
 Nam me tuam uicem dolere credito.
 Omnibus amicis, mihi quod est, cupio esse idem.
 H. E. Sunt quos sciā esse animos, sunt quos suspicor:
 Sunt quorū ingenia atq; amicos non possum satis
 Cognoscere, inimici, an amici ueniant boni,
 Ad me. sed ipse mihi ex amicis optimis
 Certissimus uenis. Quare si me improbe
 Fecisse deputans, nil accusaueris,
 Tute ipse eris mihi obiurgandus plurimum.
 10. Nunquam licebit obiurgare te mihi,
 Cui subditus sim, tu dominus unus meus,
 Magnus sacerdos. Admonere me tamen,
 Si nesciente te quid sit mali, decet.
 Deniq; tuum est bene corrigere, quod sit male.
 Nā proh deūm atq; hominū fidē, quid uis tibi? aut
 Quid quæris? annos nonaginta natus es,
 Aut plus eo, ut coniicio, diues & opum,
 Seruos habes complures, filios duos
 Tamen male eductos, (ut pace mihi tua
 Liceat loqui) quos corrigere tuum foret.
 Nam liberos habere nihil est plurimos:
 Sed institutos bene, laudi patri datur.
 Nec est satis genuisse, nisi reddas bonos.
 Igitur ob hoc maiorem curam habeat pater
 In filiorum animis alendis, dum licet,
 Quām corporibus ipsis (quoniam mens corpori
 Prestat) quod est officium patris optimi.

Hominis enim laus ex honore patris sui;
Et dedecus, sine honore, filij pater.

Nunquam placebit impius Deo suo,
Et gloria sapientes possident pīj:
Stulti sed exultatio uanus pudor.

Verum quod ex tam claro genere natus es,
Et filios degeneres tibi produxeris,
Vitio datur tibi, quorum tu sis pater.

Et nunc rogabis forsitan me, quid fecerint,
Nequeo tacere enim uero, quos neq; pudet
Quicquam, neq; metuūt quēquam, neq; legē putat
Tenere se ullam. Nam illa quæ antehac facta sunt
Omitto, modo quid nam designarint, uide.

Primum quod est, sacrificio homines detrahunt
Dei, malum ferendum nulliq; penitus:

Hei nescientes officium quam sit graue
Dei sacerdotum. Exemplo quibus forent
Chore, Dathan, Abiron, quos ignis perdidit.

Cur eleuantur populum super eius Dei,
Cuius genus sunt electum, regaleq;;

Gens sancta, uerbiq; sui præcones sacri?
Cum mulieribus, que templi obseruant ostium,

Hi dormiunt: quas est nefas uel tangere.

Nam propter mulieris speciem mens frangitur,
Et plurimi pereunt. & ex illis quasi
Ignis rutilus, ex cardescit animus uiri.

Vitam quis hanc dissolutam ferre poterit?

Nunquam tam mane egredior, neq; tam uestperi

Domum

Domum reuertor, hos quin plenos conficer.
 Quod mihi dedit tum existimandi copiam,
 Quotidianæ uitæ consuetudinem:
 Quæ cuiusq; ingenium, ut sit, declarat maximè.
 Quid te futurum censes, quem assidue exedent?
 Qui diligit epulas, in egestate erit.
 Qui unum amat, nunquam uere ditabitur.
 Melior igitur est pauper, & sapiens puer,
 Rege sene, stulto quoq; qui nil quicquam sibi
 In posterum cauere melius possiet.
 Homini bono in conspectu Deus ipsus dedit
 Sapientiam, & scientiam superfluam:
 Afflictionem contrâ peccatoribus.
 H.E. Non me sciente fiunt hæc, neq; iuſſeram
 Adeò, sed hac de re conueniam illos statim.
 10. Satis uehemens cauſa ad obiurgandū tibi est.
 Ea primum ab illis nunc animaduertenda erit
 Inuria, ipſeq; id operam cito dabis:
 Hoc est tuuum officium, te ſpectant omnia.
 Quin restituis eos, ad frugem corrigis,
 Ei rei operam dare fuerat multo æquius,
 Si qui probiores facere possis. non quod in
 Similem, & eandem accederes infamiam,
 Malumq; eorum mifceres tuo malo.
 H.E. Curabo ſedulò. 10. Felix sit quod cupis.
 Lachrumas mihi excuſſit, miseretq; eius nimis.
 H.E. Nec nil, neq; omnia hæc ſunt, quæ dicit, tamen
 Moleſta ſunt dici mihi. ſed oſtendere

Me ægrēpati illi nolui, quamuis bene
 Monet. profectō iniuriam faciunt mihi
 Hanc filij: tædere credebam omnium.
 Sperabam iam deferuisse adolescentiam.
 Gaudebā. Eccē autem de integro, nisi quicquid est
 Volo scire protinus. Sed quos, uideo, uolo.
 Et aperiuntur ædes quo ibam commode.

S C E N A III.

Heli. Ophni. Pinees.

Quid audio mali ô filij mei?
 Quid agitis: usq; quò quæso' nam infantiam
 Diligitis, & sequimini quæ sunt noxia
 Vobis, mihi, totiq; nostræ familie?
 Nolite filij, conuertimini ad meam
 Correptionem, uobis ipse ego proferam
 Huc spiritum meumq; ostendam oris mei
 Verba, patris affectu: solumq; audite me.
 O filij obseruate tempus, à malo
 Ceu peste deuitetis longius procul.
 Ne differatis conuerti ad Dominum Deum,
 Subito uenit, & opinantes nil opprimit.
 Namq; ira præceps illius, taciti gradus:
 Et uos breui uindictæ perdet tempore.
 Nam si in uirum uir quid grauius peccauerit,
 Placare ei Deus potest, uenię dator:
 Si autem in Deum peccauerit, quis ibi rogat
 Veniam uiro? nisi detur sola gratia.
 O P. Quid igitur est pater? quid tandem fecimus?

Rogat

VE. Rogas? Dei populum mandata transgredi
iacitis, & ipsis mulieribus operam datis
Turpem: mero pleni omnem uitam uiuitis.

Erratis, animi si me ignarum dicitis
Vestri. nec est quod me lateat, palam quod est.

Sumptus in his rebus, quos fecistis, tuli:

Et tempus esse dixi, lusum quoque satis.

Quae tum, obsecuti mihi, fecistis ut decet.

Nunc uos eandem in uitam redijstis scio.

Quin dirigite uestras vias in opima,

Et ambulate per vias rectas Dei,

Sic permanebunt actus uestri perpetim;

Sin uolueritis, & permanferitis, ego.

Immunis ero, uos ambo perietis tamen,

Et facutis adeo mihi, & omnibus iniuriam.

OP. Nil esse pater istorum, quae nunc dixeris,

Dabimus quidem iusurandum: & quid amplius?

HE. Gaudeo ita me dij amet: nam uos pariter amo.

PH. Cui est pater tantum ocij de re sua,

Vt curet aliena, nihil quae ad eum pertinent?

Tu quoque pater (quod hic dicendum sit tamen)

Es credulus nimium, non laudo, nec oportet.

Iam bis puer, pedem in Charontis cymba habens,

Moueris his dictis prauis mortaliuum,

Et nos habes propter paucos contemptui.

OP. Namque hoc studet, scio paternū animū tuum,

Vt transmouere possint à nobis quidem:

Quod si futurum est, iam perimus funditus.

Non

H E. Non filij, non sic fiet, credite mihi:
Sed haec facere uos sedulò tantum uelim,
Quæ eſſent honori uobis, & laudi Deo.

P H. Nihil pater fit tibi curæ. namq; omnia
Quæcunq; fiunt, recto fiunt ordine.
Nec iure quisquam poſſit unquam conqueri,
Facimus, ad extreum usq; uitæ ſpiritum.
Quid uis aliud? H E. Vi curetis uestram fidem.
P H. Fit ſedulò pater. H E. Valete filij.

SCENA III.

Theander. Heli.

H Eus heus Heli, ſiſte gradum, ſta, reſpice.
H E. Quid eſt? loquere domine, quid uis? ego autem
T H. Hec dicit unus cuncta qui regit Deus, (dio.
Nunquid locutus ſum patris domui tui?
Cumq; eſſet in dementi Aegypto captus, in
Regis domo Pharaonis: illo tempore
Elegi eum ex omni tribu ſacra Iſrael
Mihi in ſacerdotem meum, ut aſcenderet
Ad ſancta ſanctorum, ſacra munera offerrens.
Cur calce uictimam abieciſtis pefſimi,
Et munera mea, quæ offerri præceperam?
Et magis honorasti ipſe, quam me filios
Tuos, ut omnis primitias ſacrificij
Ederent mei populi. Quare Dominus Deus
Ait, locutus ſum loquens, ut tua domus,
Tuiq; patris mihi ministraret Deo
In ſempiternum, in conſpectu sancto meo.

Nunc

Nunc dicit ipse Dominus, absit hoc procul:
 Sed qui me honorificat, glorificabo illum ego.
 Ecce uenient dies, ut brachium tuum
 Sic præcidam, ut non sit senex tua in domo.
 Hoc signum erit tibi, quod uecturum est tuis
 His filijs duobus, Ophni & Phinees:
 Vno die morientur ambo turpiter.
 Et suscitabo mihi sacerdotem nouum,
 Pium & fidelem, scruum iuxta animam meam.
 Hic ambulabit mihi coram Christo meo,
 Cunctis diebus felix omni tempore.
 Ne dixeris, peccavi, & quid mihi accidit
 Nunc tristius? Deus patiens altissimus
 Est redditor: sed in peccatores grauis
 Ira illius, duplicitus; poena respicit.
 Sapientia est radix, timere modo Deum,
 Et illius ramus longeui maxime.

SCENA III.

Deus. Samuel. Heli.

Audi Samuel, audi. S A. Loquere domine Deus.
 D E. Opera uides Heli sacerdotis, quem ego
 Diu uocaui, & extendi meam manum,
 Sed ipse renuit cæcū consilium meum,
 Deniq; meas correctiones respuit:
 Ecce ego facio uerbum meum hoc in Israel
 Ut quisquis audierit, illi aures tinniant.
 Illa in die, contra sacerdotem senem

Heli

Heli, mālum omne suscitabo percitē.
 Quodcunq; sum locutus super cius domum,
 Fiet sine mora, & complebo, ut dixi antea:
 Quod ego suam essem iudicaturus domum,
 Propter scelera & iniq; uitatem eius nimis:
 Eo quod ipse nouerat male filios
 Agere, nec illos serio correxerat;
 Idcirco iuraui domui, in ira mea,
 Sux, nec expietur illa iniq; uitas
 Vllo sacro munere, nec ullis uictimis.
 Qui scelere partus est, scelere pereat gradus:
 Sic ego Deus faciam cunctis parentibus,
 Qui filijs indulgent, & nil corrigunt.
 Peccata eorum de manibus queram patrum;
 Aut hic inopia aut illic æternaliter.
 Abominatio mihi est lenis pater,
 Et negligentem proprios circa liberos
 Vlciscar hac mea manu grauissimè.
 Maledictus erit in ciuitate sua quidem,
 Et horreum suum cumq; domo corruet.
 Maledictus & fructus fiet sui soli,
 Omniq; tempore sustinet calumniam,
 Et opprimatur hostium uiolentia.
 Cœlum quod est supra illum, fiat æneum:
 Et terra quam pedibus calcabit, ferrea.
 Vita mala parvolorum interficiet eum,
 Illumq; prosperitas stultorum perditum
 Faciet, timorem qui non uicit Dei.

H E L I.

347

S A. Domine Deus quis tibi quæso resisteret?
Noui quod es iustus, quæcunq; dixeris
Facis. Ego me commendo tibi Deus meus.
Heu mihi, quis horror incepsit animum meum?
Nunquam Dei sententiam ulli dicerem,
Multo minus seni patri:ni me mala
Premerent grauia, quæ sunt futura protinus
Heli super, domumq; eiusq; liberos.
H E. Samuel ueni meorum dilectissime,
Dic quid locutus est Dominus tecum Deus?
Oro ne me celes quicquam, quæ dicta sunt.
Sed si mihi ex illis aliquid absconderis,
Faciat tibi Deus ea, & addat plurima.
S A. Irascitur Dominus in te grauiter Heli.
Neq; auferetur de domo tua malum,
Tecum furentes sceleribus poenas dabit
Vterq; filius, adest mortis terminus.
H E. Quod est bonum in oculis suis, faciat Deus.
Ego sub potestate eius sum, ipse Dominus est.
Fatum sequar, quo me cunq; ire iussit.
Spes nulla monstrat rebus afflictis uitam.

C H O R V S. III.

Pro magistratu & pace publica,
Ex Psal. 20.

Si casus metuis graues, uidesq;
Sub uita dubia, timore plenus,
Quid possis melius? precesq; uota

Summo

Summo funde Deo, iuuabit ipse
 Exclusis procul omnibus molestis.
 Te ægrum sancta sui umbra subleuabit,
 Mittens auxilium sacrato olymbo:
 Decertaq; Sionis æde, iustus
 Te forti digito tuebiturq;
 Cui sunt munera grata, qu.e dedisti,
 Tenebit memoriq; mente cuncta
 Et quicquid petis ipse subministrat,
 Cordis consiliumq; complet omne.
 Exultabimus in salute multa,
 Ponentesq; Deo trophyæ sancta.
 Nam pondus faciet preces habere
 Nostras, nomine sub suo potente.
 Certus deniq; sum, quod unus ipse
 Conseruet, foueat pius suum unctum.
 Nam cœlo residens, uocantis audit
 Clamorem, unde salus uenit ad imum.
 Confidunt in equis, rotisq; multi:
 Nostra autem in Domino Deo manet spes.
 Hi uicti siquidem cadent sub armis,
 Cum nos pectora celsa stare cernas.
 Nobis auxilium Deus fer, audi
 Vocem, solliciti cum opem petemus.

ACTVS QVARTI,

SCENA I.

Heli. Ophni. Phinees.

Prob

Proh sancta pietas, proh gubernator poli,
 Vnde ista rerum subita uenit calamitas?
 O filij, uictores sunt Philistijm,
 Hominum genus prauum, quo non aliud magis.
 Idolatræ, cultores uani dæmonum,
 Quibus tamen cadunt omnia fœliciter.
 Fortuna fallax abditos sensus gerit,
 Animisq; pulchram turbidis faciem induit.
 Quid fiet amplius? mei non sum potens.
 Et ipsa nostræ fata cognosco domus.
 Nam cæsa sunt quatuor uirorum millia,
 Statimq; totus Israel reuersus est
 Ad castra sua, relictis spolijs optimis.
 Natuq; maiores dixerat ad iniicem,
 Huc afferamus de Salo arcam fœderis
 Domini Dei nostri, ut saluet nos de manu
 Philistijm. Leuemus arcam, forsitan
 Pugnabit illa nobiscum, quoniam in ea
 Sunt sancti testimonia domini Dei,
 Que patribus præscripsit nostris, sancto
 In monte Oreb, post Aegypti longam fugam.
 Igitur uoluntati patrum resistere
 Non licet. & ipsares agiur hic publica.
 Quare sacra mutamus arcam proxime
 In castra nostrorum quem popularium,
 Quod de manu salui fiamus hostium.
 Vos ite filij, itineriq; accingite,
 Vejram est opus, munusq; sacerdotum pium.

Parate cuncta quæ necessaria fore
Putatis, ut quam primum fiant liberi.
Per uos, metuq; soluantur nulla mora.

O P H. Tuum pater mandare, nostrum est exequi
Mandata, quod probos decet nos filios.
Ibimus, & hanc diuinam rem iuuabimus,
Pro uiribusq; fortiter pugnabimus
Ad gloriam Dei:is uictoriam dabit
Populo suo Israel, cuius sunt in manu
Mortalium consilia, quo uult dirigit.

P H I. Ergo pater tu solus hic manes domis?
H E. Maneo, uir exanguisq; bello inutilis.
P H I. Igitur Deum precare, namq; illum tibi,
Certo scio, quo uir melior multo es quidem
Quam nos sumus, ita obtemperaturum magis:
Ut omnia ex sententia nostra cadant,
Saluiq; tibi redeamus ambo propediem.
H E. Utinam citò, sed cum uestra uictoria.

SCENA II.

Heli.

Huc huc pias & duplices palmas tendite
O Israelitæ, in cœlum, pro gratia.
Nam barbari has segetes habebunt milites,
Agros quibus miseri nostros conseuimus.
En huc malorum nos duxit discordia:
Armatus accedit misere scere nescius
Hostis, timendus quo non est aliis magis.
Hec nostra franget uictor, hæc spolia auferet,
Victosq;

Victosq; ducet cum pueris, ipsos senes:
 Matres ab ipso coniugum raptas sinu
 Seuus catena museras imposita trahet.
 Nos, nostraq; bona Martijs telis petet,
 Flammisq; tecta, et exiguo trudet lare:
 Nisi ueniat è sublimi uictoria
 Cælo, suumq; populum respiciat Deus.
 Quin hostibus uirtutè uestra obſistite,
 Reicite iugum, libertatem defendite:
 In seruitutem cadere de regno graue est.
 Nec interim timendus multitudine
 Hostis sua, ad diſperdendas leges patrum,
 Qui nunc uenit: uerùm fortis pugnabimus.
 Dominus Deus sub nostris manibus conteret
 Eos, et in facie eorum nos liberat.
 Adjunt manu fortissima, dudum stetit
 Aries in armis: æra iam bellum ciente,
 Diramq; pugnam signifer motus uocat.
 Accingimini, et estote uiribus uiri.
 Quoniam melius est infausto bello mori
 Nos, quam uidere gentis Israel mala.
 Clamemus in coelum, et nostri miserebitur
 Deus, memorq; fiet fœderis sui,
 Sanctiq; testamenti, quod cum patribus
 Nostris prius fecit. Dabit pacem omnibus
 Sperantibus, fidelis est Dominus Deus,
 Nec derelinquet electum populum suum:
 Sed ecce prodeunt cumq; arca filij:

L a Laudate

Laudate Dominum omnes gentes, psallite Deo,
 Quoniam super nos ciuiis misericordia.
 Pergite uiri, nec ulla uos frangat mora.
 Dominus manus ducat uelstras ad prælium,
 Pugnetq; pro uobis Deus, dux sanctior.

SCENA III.

Jacob.

Heu quid mali futurum miserit cernimus.
 O terq; quatenq; beati, quis contigit
 Ante ora patrum oppetere, Moïse sub duce,
 In inuio deserto, æstu grauissimo.
 O Israël, tui appropinquat seculi
 Finis. Quid autem magne regnator deum
 Tam latus audis scelerat tam latus uides?
 Ecquando sæua fulmen emittes manu?
 Aut quando peccatum contra te erit satis?
 Nemo tui curam gerit planissimè.
 Illi, penes quos omnis est authoritas,
 Cunctis mala imitandi uitæ exempla exhibent.
 Nunc quum foret pugnandum aduersum uim hostium,
 Commissa ratio est belli perditis uiris,
 His qui tui arcum fœderis secum ferunt,
 Homines quibus sacri nihil quicquam placet,
 Contemptui quibus populi tui est salus.
 Te te creator cœlitum testem inuoco,
 Qui cordium scrutator es mortalium,
 Actum est, perijst omnis res nostra publica.
 Videor uidere illum diem, quo nam simul

Labem

Labem hanc pudoris eluet noster crux.
 Hinc me paternis laribus expellit timor.
 Quae posse fieri non putem; metuam tamen.
 Cuncta expauesco, meq; non credo mihi.
 In nos aliquid iam fata moliri parant.
 Nam quid rear, quod generi isti desperito
 Commissa sit, non bene, res omnis bellica.
 Omnes graui quidem reseruamur malo.
 Proh misera pietas, eloqui fatum pudet.
 Nos tandem eò deuenisse miseriæ dolet,
 Vi sit periculum uitæ: res nil moror,
 Si modo liceret aliquo pacto uiuere.
 Est pauperires, uita quoq; suauissima.
 Sed proh dolor, sic nos fortuna circumagit,
 Imperia sic excelsa fortunæ subiacent,
 Vi nulla spes miseris reliqua nobis siet.
 Vicunq; tamen euenerit, fatum feram.
 Haud est uirile terga fortunæ dare,
 Aut ante tempora extrema animo deiisci:
 Vixi quidem sperandum, dum spirant, erit.
 Sed quid ego frustra has rationes hic deputo,
 Cum nemo sit cui res cordi uere siet:
 Vestro tamen damno, et serò uidebitis
 Aliquando, stultum opportuna locutum uirum.

ACTVS QVINTI,

S. G. E. N. A. I.

Biniamites nuncius.

L 3 Obsecro

Obsecro populares auxilium mihi
 Ferte, miseroq; subuenite inopi statim.
Quisquis ades hic, meas quærelas pendito,
 Miserere nostri, & nunc uoces placidus piis
 Patiens q; recipe, mitius lapsum preme.
 Misero datur, quodcunq; fortunæ datur.
 Audite maria, tuq; terra audi hoc scelus,
 Audite quicunq; supereftis: protinus
 Audi domus Dei, g̃ens sancta q; reliqua,
 Tibi sum relictus, sola tu miserum uides.
 Pro me nihil precabor, sed uerum fero.
 Israel cecidit, heu flebili leto occubat,
 Euersa domus est funditus, regna occidunt.
 Millia uirorum triginta iam cœsa sunt,
 Et arca Domini capta sub manu hostium est,
 In qua una erat spes constituta militum.
O sæculum infelix, infausta ô dies:
 Ohora maledicta diei, in qua pugna erat.
O nulla longi temporis fœlicitas.
 Etiam ille adhuc me terror attonitum mouet,
 Vocem dolori lingua luctifica negat.
Quoniam salus uno perit Israel die,
 Omne refugium abiit, iacet spes omnium
 Nec proloqui datur quæ fors quassam domum
 Dei aggrauet, quibus tristetur luctibus.
 Postrema passa fata nunc prosternitur.
 Fugiens scelestas hostium euito manus,
 Vix quoq; manus effugi solus hostium

Philistijm

Philistijm impiorum bene pugnantium.
Nam uulnera impresso properans ferro dedi,
Et uulneratus uitam defendi fuga.
Deslenda lachrymis funera, ac populi strues,
Infesta, genti strage tam latè edita.
Nulli pepercit ætati uis hostium,
Miserabilis strages facta est populi Dei,
Vulnus ingens, & clamor cadentium
Horrendus, in coelum tristis uox personat.
Manans cruor campos inundat turpiter,
Et membra prosternuntur hic miserrime
Nihil loci sepulture relinquitur,
Avium cibus uirorum sunt corpora,
Et ore lacerantur ferarum turpium.
Quid agimus Israelitæ, nihil amplius
Spei relinquitur, consilij quit nihil
Consistere in turbato nimium pectore.
Irascitur Deus, nec est finis suæ
Irae super nos, augescit sed indies.
Peccauimus, & iniquitatem fecimus
Cum patribus nostris, nec qui miseretur est,
Nisi tu Deus peccata grauia remiseris.
Age pœnitentiam quisquis homo uixeris,
Corpus tuum sacco, & cinere caput reple,
Ieiunio trium dierum quoq; uaca,
Atq; macera carnem pro peccato tuam,
Quis scit an ipse miscreatur tibi Deus.
Aliquando tempus ueniet, ac fœlix dies,

Defensor Israel quo descendat Deus,
 Et de manu nos inimicorum vindicet,
 Si perseverat hostis ita, perimus, &
 Iam funditus nostrum nomen delebitur.
 Scio quo feratur, quanta moliri paret,
 Ideoq; timeo, sed uos nihil ducitis.
 Pectus mihi meum, magna præfigit mala
 Cladis futuræ, quasi sit hæc non maxima.
 Sed tu Deus facile impij belli minas
 Auertere unus, tuq; uæcordes potes
 Inhibere inimicos, ciuibus pacem dare,
 Patriæ quietem, uictis uitamq; miseris.

S C E N A II.

Heli. Nurus. Obstetrix. Puer.
 Quid est, quod omnes paßim ueloci gradu
 Hinc inde cursitant: non frustra est, quicquid est.
 Heus aduocate puerum, ut quid nam sit sciam.
 Audi obsecro tu mea nurus, tuq; obstetrix,
 Quis urbis hic clamor, uel quænam calamitas?
 Nouum malum timeo, nec aberit longius.
 Vulnus, tremunt, plorant, clamantq; plurimi:
 Nihil boni mens mea præfigit certior.
 Abi roga quid sit, redi uelociter.
 N v. Hem mi pater, sursum deorsumq; omnia
 Verti video, uæ miseræ foeminæ mihi.
 Pol non sum apud me, curriculo curre obstetrix.
 Vide quid hoc sicut. o b. Puer adest tibi statim.

xv. Hē quis dolor, tremor manū, quis mihi timor
 incessit animum, uel quis horror me mihi
 Aufert, ut omnino animi uix compos siem.
 Ita hoc misera sollicita sum nimis die,
 Aut uir meus mortuus est, aut exercitus
 Omnis fugatus est. p v. Venit uir aduenā
 Modò, caput nudus, scissisq; uestibus,
 Sanguine nimis miserè conspersus undiq;,
 Afflictus alto per caput uulnere suum.
 Is nescio quid clamitet, nam omnes timent
 Sibi, futurum aliquid horrent magnum malum.
 xv. Ab aduoca pater hominem, quo protinus
 In rebus afflictis, salutem querere
 Liceat, prius quam pereamus morte miseri.
 h e. Serum est cauendi tempus in medys malis:
 Miserrimumq; timere est, cum speres nihil.
 Nam magna lachrymis pars adhuc nostris abest.
 Eatur, atq; conuocetur huc statim.
 Bene cogitata respiciat summus Deus.
 Perge puer, illumq; huc celeri deduc gradu.

S C E N A III.

Biniamites nuncius. Puer.

Heli. Nurus. Obstetrix.

Quis mihi sacerdotis demonstrat maximi
 Aedes Heli, ut de me primus casum sciat
 Israel graue? p v. Hospes ego te querito frequens.
 b i. Quid est? p v. Senex Heli te conuentū expedit.
 b i. Ibi sum puer, duc me. p. Sequere. b. per maxime.

H E. Huc mihi feras sellam, sedebo paululum:
 Nam stare donec ueniat hospes, mihi tedium est.
 N V. En mi pater, adest illic horresco intuens.
 H E. Videre prorsus ne queo, uisus deficit
 Me, huc aduoca. P V. Hic est quem quæsti sedulo.
 B I. Ego sum ille qui de acie fugi celerrime
 Ex prælio. H E. Quid actum est, dic fili mihi;
 Clades ne metuas fortiter fari asperas,
 Non imparatum pectus ærumnis fero.
 Dic mihi quid actum sit, ueri nihil nega.
 B I. Fugatus Israel, coram Ph: listiū
 Cecidit graui pugna, ruinaq; maxima
 Facta est, & insuper duo filij tui
 Sunt mortui, pugnantes fortiter prius.
 Primò cecidit Ophni: Phinees tardior,
 Conuersus ad pugnam truci uultu ferox,
 Stat intrepidus, & neq; tulit retrò gradum.
 Ferrum ut latere dextro eius, hostis abdidit,
 Subitus recepta morte prorupit crux
 Per uulnus ingens. Nec tamen moriens adhuc
 Deponit animum: cecidit, arcam continens
 Forti manu premit, sed frustra: fortior
 Hostis, Dei arcam morienti sibi abstulit.
 Sic arca capta est cito malis ab hostibus.
 H E. De filijs, & me prophetauit quidem
 Theander, ut moriamur simul uno die.
 De arca nihil dictum tamen fuit. quid hic
 Possum? ecce periret Israel, quoniam ab eo

Ablate

Ablata iustitia, uæ misero mihi seni.

B. Quid tibi pater? ceruicem fregit, tollite.

N. V. Ah differor doloribus, iuua, iuua.

O obstetrix iuua, morior doloribus.

Summe Deus ô pater, cœlorumq; arbiter

Serua, mei miserere, opem fer obsecro.

O. B. Ah mea feras patienter, nam tibi natus est

En filius, melius igitur spera fore.

N. V. Ah quid misera dicā: morimur nunc quattuor

Vna pro anima, sacer, leuir, maritus, &

Ego mulier, uæ mihi, spiritus ah deficit.

O. B. O sors acerba & dura, famulatus grauis,

Cur te ad nefandos nuncium casus uocat?

Cur huc uenire optasti, causa omnis mali?

En mortui senex, nurusq; eius, iacent:

Qdos tu peremisti hoc infasto nuncio.

Odira fata numinum, ô seuius furor.

Sic ad patrem gnatorum mors uoto redit.

Bellū peractum est. Quò meas lachrymas feram?

Nurum, an senem, duos uel filios fleam?

An omnia? an me? sola mors uotum meum.

Et hanc anilis expuam leti moram.

Vita meæ tædet, uideo stabile nihil.

Iacent perempti turpiter, quos anteæ

Eximia dignitas, alto sub limite

Tulit, rigida nimis uicissim mors premit

Inglorios, pedibus subiecit hosti um.

Hæc superbæ dubia fortunæ alæ :

Cui

Cui quisquis aut fudit, stultus uel credidit,
 Dignus malo quouis, & in fortunio.
 Huc exanime corpus uchite mecum uiri,
 Patefacite acerba cæde funestam domum,
 Quo mortuorum corpora ferantur statim,
 Nam quid boni speremus, non est amplius,

C H O R V S V.

Horam mortis non esse timendam, quod
 omnium certissima sit. Ex
 Eccles. cap. 41.

Heu quam grauis res est mori mortalibus,
 Memoriaq; mortis pallidæ
 Amara, pacifice uiuentibus uiris,
 Rebus quietis omnibus:
 Et qui ualent sani suos capere cibos,
 Quibusq; deficit nihil.
 Contrà bonum iudicium, ô mors, est tuum
 Homini indigenti pluribus,
 uiribus languenti, tremulo corpore,
 In ultima ætateq; sua,
 Nihilq; credenti, uel qui spem perdidit,
 Nec quid futurum proficit.
 Noli timere mortis iudicium graue,
 Aequo regit pede omnia.
 Sed & priorum, quos nunc tartarus premit,
 Et ultimorum memineris.
 Quia hoc erit iudicium & quum carni tue,

Quod

Quod protulit iustus Deus.
Et quid recusas in beneplacito Dei
Altiſſimi, cui debetas,
Siue tibi ſint decem, ſiue anni centum erunt,
Aut mille, vel quam plurimi:
Nil niſi cinis es, & umbra terrae futileſis,
Et terminus uitae breuis.
Nec eſt in inferno uitae accusatio.
Viuas igitur mortis memor:
Et ſic in æternum non peccabis quidem,
Dum cogitas nouißima.

F I N I S.